

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ

“การศึกษาแบบมีส่วนร่วม

เพื่อยกร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทรัพยากรธรรมชาติ พ.ศ.”

เรื่อง

การศึกษาเปรียบเทียบการจัดตั้งองค์การและรูปแบบขององค์กรที่ให้
คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน และการฟ้องร้องดำเนินคดี
ในประเทศไทยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งศึกษาการจัดตั้ง
องค์การและรูปแบบองค์กรที่ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่
ประชาชนด้านการฟ้องร้องดำเนินคดีที่เหมาะสมกับประเทศไทย

โดย นายสุรัชย์ ตรงงาม และคณะ

เรื่อง

การศึกษาเปรียบเทียบการจัดตั้งองค์การและรูปแบบขององค์กรที่ให้
คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน และการฟ้องร้องดำเนินคดี
เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติของประเทศต่าง ๆ รวมทั้งศึกษาการจัดตั้งองค์การ
และรูปแบบองค์กรที่ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน
ด้านการฟ้องร้องดำเนินคดีที่เหมาะสมกับประเทศไทย

โดย ผศ. อุดมศักดิ์ สินธิพงศ์

หัวหน้าโครงการ นายโสภณ ตะติโชติพันธุ์

มิถุนายน 2551

เล่ม 5/6

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ

“การศึกษาแบบมีส่วนร่วม

เพื่อยกร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทรัพยากรธรรมชาติ พ.ศ.”

เรื่อง

การศึกษาเปรียบเทียบการจัดตั้งองค์การและรูปแบบขององค์กรที่ให้คำปรึกษา
และช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน และการฟ้องร้องดำเนินคดีเกี่ยวกับ
ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศต่าง ๆ รวมทั้งศึกษาการจัดตั้งองค์การและ
รูปแบบองค์กรที่ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนด้านการ
ฟ้องร้องดำเนินคดีที่เหมาะสมกับประเทศไทย

โดย ผศ.อุดมศักดิ์ สินธิพงศ์

คณะผู้จัดทำวิจัย

โครงการ

“การศึกษาแบบมีส่วนร่วม

เพื่อยกร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทรัพยากรธรรมชาติ พ.ศ.”

หัวหน้าโครงการ

- นายโสภณ ตะติไชติพันธ์

นักวิจัย

- นายพิเชษฐ เมลลานนท์ และคณะ
- นายพงษ์เดช วานิชกิตติกุล และคณะ
- นายประพจน์ คล้ายสุบรรณ
- นายวิพล กิติทัศนาศรัย
- ดร.สุนทรียา เหมือนพะวงศ์
- นายมนตรี ศิลป์มหาบัณฑิต
- นายสรวิศ ลิ้มปรงษ์
- ผศ.อุดมศักดิ์ สินธิพงศ์
- นายสุรัชย์ ตรงงาม และคณะ
- นายคณันท์ ชัยชนะ
- นางสาววรรณภา ตีระสังขะ

สารบัญ

เล่ม 1/6

- ร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม พ.ศ.
- สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม พ.ศ.
- วิเคราะห์ข้อมูล

เล่ม 2/6

- การสำรวจ รวบรวมและสังเคราะห์ สถิติ จำนวนและผลของคดีเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในศาลยุติธรรม
- การสำรวจ รวบรวมและสังเคราะห์ สถิติ จำนวนและผลของคดีเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในศาลปกครอง

เล่ม 3/6

- การศึกษาโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของศาลและวิธีพิจารณาคดีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศเยอรมัน
- การศึกษาโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของศาลและวิธีพิจารณาคดีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศฝรั่งเศส
- การศึกษาโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของศาลและวิธีพิจารณาคดีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศญี่ปุ่น
- การศึกษาโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของศาลและวิธีพิจารณาคดีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศสหรัฐอเมริกา
- การศึกษาโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของศาลและวิธีพิจารณาคดีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศสวีเดน นอร์เวย์ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์

เล่ม 4/6

- การศึกษาคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศและศาลระหว่างประเทศ เกี่ยวกับข้อพิพาทเรื่องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยมิชอบ และการเยียวยาฟื้นฟู

- การศึกษากระบวนการและกลไกทางเลือกในการระงับข้อพิพาท(ADR) ในคดีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ระบบอนุญาโตตุลาการ ระบบไกล่เกลี่ย และระบบอื่นในต่างประเทศ

เล่ม 5/6

- การศึกษาเปรียบเทียบการจัดตั้งองค์กรและรูปแบบขององค์กรที่ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน และการฟ้องร้องดำเนินคดีในประเทศไทยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งศึกษาการจัดตั้งองค์กรและรูปแบบองค์กรที่ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน ด้านการฟ้องร้องดำเนินคดีที่เหมาะสมกับประเทศไทย
- การศึกษาเปรียบเทียบการจัดตั้งองค์กรและรูปแบบขององค์กรที่ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน และการฟ้องร้องดำเนินคดีเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติของประเทศต่างๆ รวมทั้งศึกษาการจัดตั้งองค์กรและรูปแบบองค์กรที่ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนด้านการฟ้องร้องดำเนินคดีที่เหมาะสมกับประเทศไทย

เล่ม 6/6

ภาคผนวก

สารบัญ

บทที่ 1 บทนำ

- 1.1 ที่มาและพัฒนาการขององค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมาย
- 1.2 สถานะและโครงสร้างขององค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมาย
- 1.3 บทบาทขององค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมาย

บทที่ 2 องค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายของไทย

- 2.1 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
 - 2.1.1 ที่มาและพัฒนาการ
 - 2.1.2 สถานะและโครงสร้างของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
 - 2.1.3 บทบาทของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
 - 2.1.4 ความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินการมาตรการ
 - 2.1.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการมาตรการ
 - 2.1.6 ผลการดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- 2.2 ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
 - 2.2.1 ที่มาและพัฒนาการ
 - 2.2.2 สถานะและโครงสร้างของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
 - 2.2.3 บทบาทของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
 - 2.2.4 ความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินการมาตรการ
 - 2.2.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการมาตรการ
 - 2.2.6 ผลการดำเนินงานของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
- 2.3 กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
 - 2.3.1 ที่มาและพัฒนาการ
 - 2.3.2 สถานะและโครงสร้างของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
 - 2.3.3 บทบาทของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
 - 2.3.4 ความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินการมาตรการ
 - 2.3.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการมาตรการ
 - 2.3.6 ผลการดำเนินงานของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
- 2.4 สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน
 - 2.4.1 ที่มาและพัฒนาการ
 - 2.4.2 สถานะและโครงสร้างของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน

- 2.4.3 บทบาทของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน
- 2.4.4 ความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินมาตรการ
- 2.4.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินมาตรการ
- 2.5 ศูนย์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 - 2.5.1 ที่มาและพัฒนาการ
 - 2.5.2 สถานะและโครงสร้างของศูนย์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 - 2.5.2.1 การบริหารงาน
 - 2.5.2.2 การบริหารงบประมาณ
 - 2.5.2.3 การควบคุมคุณภาพของงานบริการ
 - 2.5.3 บทบาทของศูนย์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 - 2.5.3.1 การเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย
 - 2.5.3.2 การให้คำปรึกษาทางกฎหมาย
 - 2.5.3.3 การให้ความช่วยเหลือด้านคดี
 - 2.5.4 ความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินมาตรการ
 - 2.5.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินมาตรการ
- 2.6 สภานายความ
 - 2.6.1 ที่มาและพัฒนาการ
 - 2.6.2 สถานะและโครงสร้างของสภานายความ
 - 2.6.3 บทบาทของสภานายความ
 - 2.6.4 ความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินมาตรการ
 - 2.6.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินมาตรการ
 - 2.6.6 ผลการดำเนินงานของสภานายความ
- 2.7 สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน
 - 2.7.1 ที่มาและพัฒนาการ
 - 2.7.2 สถานะและโครงสร้างของสมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน
 - 2.7.3 บทบาทของสมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน
 - 2.7.4 ความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินมาตรการ
 - 2.7.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินมาตรการ
 - 2.7.6 ผลการดำเนินงานของสมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน
- 2.8 องค์กรพัฒนาเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์
 ทรัพยากรธรรมชาติ
 - 2.8.1 ที่มาและพัฒนาการ
 - 2.8.2 สถานะและโครงสร้างขององค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม
 และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

- 2.8.3 บทบาทขององค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
 - 2.8.3.1 การให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือ
 - 2.8.3.2 การฟ้องร้องดำเนินคดี
- 2.8.4 ความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินมาตรการ
- 2.8.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินมาตรการ
- 2.9 สำนักงานกฎหมาย
 - 2.9.1 ที่มาและพัฒนาการ
 - 2.9.2 สถานะและโครงสร้างของสำนักงานกฎหมาย
 - 2.9.3 บทบาทของสำนักงานกฎหมาย
 - 2.9.4 ความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินมาตรการ
 - 2.9.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินมาตรการ

บทที่ 3 องค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายของต่างประเทศ

- 3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา
 - 3.1.1 สมาคมนายความแห่งสหรัฐอเมริกา
 - 3.1.1.1 ที่มาและพัฒนาการ
 - 3.1.1.2 สถานะและโครงสร้างของสมาคมนายความแห่งสหรัฐอเมริกา
 - 3.1.1.3 บทบาทของสมาคมนายความแห่งสหรัฐอเมริกา
 - 3.1.1.4 ความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินมาตรการ
 - 3.1.1.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินมาตรการ
 - 3.1.2 กองทุนสัตว์ป่าโลก
 - 3.1.2.1 ที่มาและพัฒนาการ
 - 3.1.2.2 สถานะและโครงสร้างของกองทุนสัตว์ป่าโลก
 - 3.1.2.3 บทบาทของกองทุนสัตว์ป่าโลก
 - 3.1.2.4 ความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินมาตรการ
 - 3.1.2.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินมาตรการ
- 3.2 ประเทศออสเตรเลีย
 - 3.2.1 สภานายความแห่งออสเตรเลีย
 - 3.2.1.1 ที่มาและพัฒนาการ
 - 3.2.1.2 สถานะและโครงสร้างของสภานายความแห่งออสเตรเลีย
 - 3.2.1.3 บทบาทของสภานายความแห่งออสเตรเลีย
 - 3.2.1.4 ความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินมาตรการ
 - 3.2.1.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินมาตรการ

3.2.2 สถาบันช่วยเหลือทางกฎหมายแห่งออสเตรเลียตะวันตก

3.2.2.1 ที่มาและ พัฒนาการ

3.2.2.2 สถานะและโครงสร้างของสถาบันช่วยเหลือทางกฎหมาย แห่งออสเตรเลียตะวันตก

3.2.2.3 บทบาทของสถาบันช่วยเหลือทางกฎหมายแห่งออสเตรเลียตะวันตก

3.2.2.4 ความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินมาตรการ

3.2.2.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินมาตรการ

3.3 ประเทศสหราชอาณาจักร

3.3.1 สมาคมทนายความอาสาสมัคร

3.3.1.1 ที่มาและ พัฒนาการ

3.3.1.2 สถานะและโครงสร้างของสมาคมทนายความอาสาสมัคร

3.3.1.3 บทบาทของสมาคมทนายความอาสาสมัคร

3.3.1.4 ความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินมาตรการ

3.3.1.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินมาตรการ

3.3.2 คณะกรรมการช่วยเหลือทางกฎหมาย

3.3.2.1 ที่มาและ พัฒนาการ

3.3.2.2 สถานะและโครงสร้างของคณะกรรมการช่วยเหลือทางกฎหมาย

3.3.2.3 บทบาทของคณะกรรมการช่วยเหลือทางกฎหมาย

3.3.2.4 ความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินมาตรการ

3.3.2.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินมาตรการ

3.4 ประเทศญี่ปุ่น

3.4.1 สมาพันธ์สมาคมทนายความแห่งญี่ปุ่น

3.4.1.1 ที่มาและ พัฒนาการ

3.4.1.2 สถานะและโครงสร้างของสมาพันธ์สมาคมทนายความแห่งญี่ปุ่น

3.4.1.3 บทบาทของสมาพันธ์สมาคมทนายความแห่งญี่ปุ่น

3.4.1.4 ความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินมาตรการ

3.4.1.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินมาตรการ

บทที่ 4 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบองค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายของไทย กับต่างประเทศ

4.1 ที่มาและ พัฒนาการขององค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมาย

4.2 สถานะและโครงสร้างขององค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมาย

4.3 บทบาทและอำนาจหน้าที่ขององค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมาย

4.4 งบประมาณในการดำเนินมาตรการ

4.5 การเข้าถึงความช่วยเหลือทางกฎหมายของประชาชน

4.6 การควบคุมและตรวจสอบ

4.7 ความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินมาตรการ

4.8 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินมาตรการ

บทที่ 5 ข้อเสนอในการจัดโครงสร้าง บทบาท และอำนาจหน้าที่ขององค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือ

ทางกฎหมายของไทย

5.1 วิสัยทัศน์ พันธกิจ และบทบาทขององค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมาย

5.2 สถานะและโครงสร้างขององค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมาย

5.3 อำนาจหน้าที่ขององค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมาย

สารบัญแผนภูมิ

- แผนภูมิที่ 2.1 โครงสร้างการบริหารงานของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- แผนภูมิที่ 2.2 โครงสร้าง แนวคิด 3 ประสาน
- แผนภูมิที่ 2.3 โครงสร้างการแบ่งงานของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
- แผนภูมิที่ 2.4 โครงสร้างส่วนงานและอำนาจหน้าที่ของฝ่ายตรวจสอบเรื่องร้องเรียน
- แผนภูมิที่ 2.5 โครงสร้างส่วนงานและอำนาจหน้าที่ของฝ่ายวิชาการและเผยแพร่
- แผนภูมิที่ 2.6 โครงสร้างส่วนงานและอำนาจหน้าที่ของฝ่ายอำนวยการ
- แผนภูมิที่ 2.7 โครงสร้างการบริหารงานของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
- แผนภูมิที่ 2.8 โครงสร้างการบริหารงานของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน
- แผนภูมิที่ 2.9 โครงสร้างการจัดองค์กรของศูนย์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- แผนภูมิที่ 2.10 โครงสร้างสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม สภานายความ
- แผนภูมิที่ 2.11 โครงสร้างการบริหารองค์กรของสมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน
- แผนภูมิที่ 2.12 โครงสร้างการบริหารงานของสำนักงานกฎหมาย
- แผนภูมิที่ 3.1 โครงสร้างการจัดองค์กรของสมาคมทนายความแห่งสหรัฐอเมริกา
- แผนภูมิที่ 3.2 รายรับและรายจ่ายของสมาคมทนายความแห่งสหรัฐอเมริกา
- แผนภูมิที่ 3.3 โครงสร้างการจัดองค์กรของกองทุนสัตว์ป่าโลก
- แผนภูมิที่ 3.4 รายรับและรายจ่ายของกองทุนสัตว์ป่าโลก
- แผนภูมิที่ 3.5 โครงสร้างการจัดองค์กรของสภานายความแห่งออสเตรเลีย
- แผนภูมิที่ 3.6 รายรับและรายจ่ายของสภานายความแห่งออสเตรเลีย
- แผนภูมิที่ 3.7 โครงสร้างองค์กรของสถาบันช่วยเหลือทางกฎหมายแห่งออสเตรเลียตะวันตก
- แผนภูมิที่ 3.8 รายรับและรายจ่ายของสถาบันช่วยเหลือทางกฎหมายแห่งออสเตรเลียตะวันตก
- แผนภูมิที่ 3.9 สมาชิกของสมาคมทนายความอาสามัคร
- แผนภูมิที่ 3.10 โครงสร้างการจัดองค์กรของสมาคมทนายความอาสามัคร
- แผนภูมิที่ 3.11 โครงสร้างการจัดองค์กรของคณะกรรมการช่วยเหลือทางกฎหมาย
- แผนภูมิที่ 3.12 สมาชิกของสมาพันธ์สมาคมทนายความแห่งญี่ปุ่น
- แผนภูมิที่ 3.13 โครงสร้างการจัดองค์กรของสมาพันธ์สมาคมทนายความแห่งญี่ปุ่น

สารบัญตาราง

- ตารางที่ 2.1 ประเภทของการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย
- ตารางที่ 2.2 งบแสดงผลการดำเนินงานทางการเงินของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
- ตารางที่ 2.3 สถิติเรื่องร้องเรียนแสดงประเด็นจำแนกตามหน่วยงานที่ถูกร้องเรียน 10 อันดับ
- ตารางที่ 2.4 งบแสดงผลการดำเนินงานทางการเงินของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
- ตารางที่ 2.5 งบประมาณของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
- ตารางที่ 2.6 สถิติการรับเรื่องร้องทุกข์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2548
- ตารางที่ 2.7 งานให้คำปรึกษาในด้านกฎหมายแก่ประชาชน
- ตารางที่ 3.1 ประเภทของการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย
- ตารางที่ 3.2 รายรับและรายจ่ายของสมาคมทนายความอาสาสมัคร
- ตารางที่ 3.3 รายรับและรายจ่ายของคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย
- ตารางที่ 3.4 รายรับและรายจ่ายของสมาพันธ์สมาคมทนายความแห่งประเทศไทย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและพัฒนาการขององค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมาย

การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอดีตเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐแต่เพียงลำพังโดยแนวคิดที่ว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นของรัฐ องค์กรเอกชน ถึงแม้จะมีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมดังกล่าวอยู่บ้างแต่ก็ยังไม่มีความชัดเจนชัด และมีข้อจำกัดในการดำเนินงาน รวมทั้งทัศนคติความเชื่อในด้านลบต่อการดำเนินงานขององค์กรเอกชน ประกอบกับการขาดแคลนปัจจัยบางประการของรัฐที่จะเกื้อหนุนในการทำหน้าที่ขององค์กรดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงได้มีแนวคิดทั้งในส่วนของภาครัฐและในภาคเอกชนในการจัดตั้งองค์กรเพื่อให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนโดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยที่องค์กรเหล่านี้ทำหน้าที่สนับสนุนบทบาทและพันธกิจของหน่วยงานของรัฐในฝ่ายบริหารที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการคุ้มครองและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชาติ

องค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายของไทยมีที่มาและพัฒนาการที่แตกต่างกัน กล่าวคือ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ มีที่มาและพัฒนาการจากการเรียกร้องและผลักดันของประชาชนในการจัดตั้งสถาบันเพื่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของตนเอง จัดตั้งและควบคุมโดยกลไกของรัฐสภา ในขณะที่องค์กรของรัฐสังกัดฝ่ายบริหาร มีที่มาและพัฒนาการจากนโยบายของรัฐบาลเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ด้อยโอกาสและประชาชนทั่วไป โดยที่องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นใหม่จึงยังขาดความต่อเนื่องของพัฒนาการ ในขณะที่องค์กรของรัฐสังกัดฝ่ายบริหารมีพัฒนาการที่ต่อเนื่องแต่ขาดความเป็นอิสระอยู่ภายใต้การควบคุมและกำกับดูแลของรัฐบาล องค์กรที่ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายในส่วนขององค์กรภาครัฐโดยรวม จึงเป็นองค์กรที่ยังขาดความเข้มแข็งต้องพึ่งพางบประมาณและการสนับสนุนจากรัฐบาลในการดำเนินมาตรการขององค์กรเหล่านั้น

องค์กรในภาคเอกชน มีพัฒนาการและที่มาจากการเรียกร้องและผลักดันของประชาชน เพื่อให้มีองค์กรในภาคของเอกชนเข้ามามีบทบาทร่วมกับรัฐในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนทั่วไป รวมทั้งเพื่อการอนุรักษ์และคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชาติ ถึงแม้องค์กรดังกล่าวจะได้ก่อตั้งขึ้นมาเป็นระยะเวลาหนึ่ง แต่ยังคงขาดความต่อเนื่องของพัฒนาการเนื่องจากเป็นองค์กรขนาดเล็ก ขาดแคลนงบประมาณและการจัดการที่เป็นระบบ ในขณะที่องค์กรวิชาชีพ ได้แก่ สมาทนายความมีที่มาจากภารกิจริเริ่มและผลักดันของกลุ่มนักกฎหมายเพื่อควบคุมดูแลและคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้ร่วมวิชาชีพ รวมทั้งให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนทั่วไป เป็นองค์กรที่มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

องค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายของต่างประเทศ มีที่มาและพัฒนาการที่แตกต่างกัน กล่าวคือ องค์กรของรัฐ มีที่มาจากการริเริ่ม ดำเนินการโดยรัฐบาล เพื่อคุ้มครองและให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนทั่วไป การดำเนินงานขององค์กรเหล่านี้อยู่ภายใต้นโยบายและการควบคุมของรัฐบาลจึงขาดความเป็นอิสระในการดำเนินการ ในขณะที่ยังคงวิชาชีพเอกชน มีที่มาและพัฒนาการจากการริเริ่มและผลักดันของกลุ่มผู้ประกอบการวิชาชีพกฎหมายเพื่อควบคุมดูแลและคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้ร่วมวิชาชีพ พร้อมทั้งการให้บริการทางกฎหมายแก่สังคม ในส่วนขององค์กรพัฒนาเอกชน มีที่มาและพัฒนาการจากการริเริ่มและผลักดันของกลุ่มนักกฎหมาย เพื่อให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนผู้ด้อยโอกาสโดยทั่วไป สำหรับกองทุนสัตว์ป่าโลก มีที่มาและพัฒนาการจากการริเริ่มและผลักดันของกลุ่มเอกชนที่มีความรักและสนใจในธรรมชาติเพื่อการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของโลก โดยที่องค์กรให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายของต่างประเทศเหล่านี้เป็นองค์กรที่ก่อตั้งและดำเนินการมายาวนานจึงเป็นองค์กรที่มีความเข้มแข็ง มีพัฒนาการที่ต่อเนื่อง อย่างเป็นระบบ สามารถดำเนินการในการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 สถานะและโครงสร้างขององค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมาย

สถานะและโครงสร้างขององค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายของไทยในส่วนขององค์กรภาครัฐมีรูปแบบและโครงสร้างองค์กรที่ต่างจากกัน กล่าวคือ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ มีการจัดโครงสร้างองค์กรที่ประกอบไปด้วยคณะกรรมการขององค์กรผ่านกระบวนการสรรหาและคัดเลือกโดยรัฐสภา ฝ่ายดำเนินการในรูปของสำนักงานและฝ่ายต่างๆ ซึ่งเป็นข้าราชการประจำ และคณะทำงานเป็นผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการองค์กรซึ่งหมุนเวียนตามวาระในการดำรงตำแหน่งในขณะที่องค์กรของรัฐสังกัดฝ่ายบริหาร มีการจัดโครงสร้างองค์กรประกอบไปด้วยสำนักและกองตามกฎหมายว่าด้วยการแบ่งส่วนราชการ โดยแบ่งตามลักษณะของงานและความชำนาญตามพันธกิจขององค์กร โดยมีสายงานการบังคับบัญชาในระบบราชการขึ้นตรงต่อผู้บริหารสูงสุดขององค์กร ซึ่งแต่งตั้งโดยฝ่ายบริหารสับเปลี่ยนหมุนเวียนตามวาระ

องค์กรในภาคเอกชน โดยทั่วไปเป็นองค์กรขนาดเล็ก ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากแหล่งทุนทั่วไปตามโครงการต่างๆ ขององค์กร การจัดโครงสร้างองค์กรไม่ซับซ้อนโดยจดทะเบียนในรูปแบบของมูลนิธิหรือสมาคม มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการจัดโครงสร้างองค์กรที่ประกอบไปด้วยคณะที่ปรึกษา คณะกรรมการบริหาร คณะทำงานหรือประสานโครงการ และส่วนงานธุรการ โดยฝ่ายบริหารหรือประธานเป็นผู้บริหารองค์กรโดยอาจมาจากการแต่งตั้งหรือเลือกตั้ง มีวาระในการดำรงตำแหน่งที่แน่นอน ในขณะที่สภาทนายความ มีฐานะเป็นองค์กรวิชาชีพเอกชน โดยผู้บริหารมาจากการเลือกตั้งจากทนายความทั่วประเทศ หมุนเวียนตามวาระที่กำหนด ประกอบไปด้วยฝ่ายต่างๆ ทำหน้าที่เฉพาะด้าน โดยมีนายกสภาทนายความเป็นผู้บริหารสูงสุด

องค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายของต่างประเทศ ในส่วนขององค์กรวิชาชีพเอกชน มีการจัดโครงสร้างองค์กรอย่างเป็นระบบประกอบไปด้วยที่ปรึกษาองค์กร ฝ่ายบริหาร และฝ่ายดำเนินงานโดยแบ่งย่อยออกเป็นส่วนงานต่างๆ ตามพันธกิจขององค์กร โดยมีฝ่ายบริหารซึ่งมาจากการเลือกตั้งหมุนเวียนตามวาระเป็นผู้รับผิดชอบบริหารงานขององค์กร ในขณะที่องค์กรพัฒนาเอกชน มีฐานะเป็นองค์กรเอกชนที่ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหากำไร มีการจัดแบ่งงานประกอบไปด้วยที่ปรึกษาองค์กร ส่วนงานต่างๆ ตามความเชี่ยวชาญ ส่วนการพัฒนา และฝ่ายบริหารที่มาจากการเลือกตั้งตามวาระที่กำหนดรับผิดชอบบริหารองค์กร สำหรับกองทุนสัตว์ป่าโลกเป็นองค์กรเอกชน มีการจัดโครงสร้างองค์กร ประกอบไปด้วยที่ปรึกษาองค์กร กรรมการฝ่ายต่างๆ และกรรมการบริหารรับผิดชอบบริหารงานของกองทุนฯ โดยกรรมการเหล่านี้มาจากการเลือกตั้งของสมาชิกกองทุน มีวาระในการดำรงตำแหน่งที่ไม่เท่ากันสลับเปลี่ยนหมุนเวียนตามวาระ

1.3 บทบาทและอำนาจหน้าที่ขององค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมาย

องค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายของไทยในส่วนขององค์กรภาครัฐมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ มีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยส่งเสริมการเรียนรู้และตรวจสอบการละเมิดสิทธิทั้งที่เกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือจากประชาชนพร้อมเสนอแนะมาตรการแก้ไขไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในขณะที่องค์กรของรัฐสังกัดฝ่ายบริหาร มีบทบาทในการส่งเสริมความรู้ทางกฎหมายและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน รวมทั้งการฟ้องร้องดำเนินคดีทั้งคดีแพ่ง คดีอาญา และคดีปกครอง

องค์กรในภาคเอกชน มีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การให้ความรู้ทางวิชาการ และการรณรงค์เคลื่อนไหวผลักดันกฎหมาย ส่วนองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือและปรึกษาในการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการฟ้องร้องดำเนินคดี ในขณะที่สภานายความได้จัดตั้งคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมขึ้นโดยมีบทบาทในการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมาย รวมทั้งการฟ้องร้องดำเนินคดีเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ

องค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายของต่างประเทศ ในส่วนขององค์กรวิชาชีพเอกชน มีบทบาทในการเผยแพร่ความรู้และให้คำปรึกษาทางกฎหมาย การอบรมและเผยแพร่ทางวิชาการ รวมทั้งการตรวจสอบความถูกต้องชอบธรรมของกฎหมาย ส่วนองค์กรของรัฐมีบทบาทในการให้ความรู้และความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนผ่านเครือข่ายสมาชิก การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การพัฒนามาตรการและกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งการสนับสนุนและเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ ในขณะที่บางองค์กรมีบทบาทพิเศษในการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศผ่านโครงการต่างๆ ขององค์กร ในส่วนขององค์กรพัฒนาเอกชน มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนและชุมชน สนับสนุนมาตรการการระงับข้อพิพาทนอกศาล และการฟ้องร้องดำเนินคดีในกรณีที่เป็น สำหรับกองทุนสัตว์ป่าโลก ซึ่งมีบทบาทที่โดดเด่นในการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามวัตถุประสงค์ขององค์กรโดยมีบทบาทในการพัฒนาและ

เผยแพร่งานวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม ริเริ่มและดำเนินโครงการด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งจัดสร้างและ
ประสานความร่วมมือเครือข่ายต่างๆ เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ
โลก

บทที่ 2

องค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายของไทย

2.1 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (National Human Rights Commission of Thailand)

2.1.1 ที่มาและพัฒนาการ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เกิดขึ้นจากแรงผลักดันและความเรียกร้องต้องการของประชาชน ที่มุ่งหวังให้มีกลไกอิสระ เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริม ค้ำครอง และพิทักษ์สิทธิเสรีภาพของประชาชนให้มีผลปรากฏเป็นจริงตามที่มีการบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพอย่างกว้างขวางไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ โดยที่กระบวนการร่างกฎหมายเพื่อจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ภายหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นับเป็นแบบอย่างที่ดีของการร่างกฎหมายที่มีผลเกี่ยวข้องกับประชาชน โดยคณะรัฐมนตรีกำหนดให้มีการพิจารณาพิจารณาทั่วประเทศ ในขณะที่ภาคประชาชนก็ตื่นตัวมีส่วนร่วมจัดเวทีศึกษาแลกเปลี่ยนบทเรียนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนของประเทศอื่นๆ ซึ่งเป็นผลให้มีการปรับปรุงร่างกฎหมายนี้ให้ดีขึ้นจากร่างเดิมในหลายประเด็น

ประเทศไทยมีกระบวนการพัฒนาระบบประชาธิปไตยและการสร้างจิตสำนึกของประชาชนในการร่วมกันรับผิดชอบต่อการสร้างสรรค์สังคม ผ่านเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์การเมืองไทยหลายช่วง โดยเฉพาะเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 กรณี 6 ตุลาคม 2519 และเหตุการณ์พฤษภาประชาธรรม 2535 ที่มีผลให้ประชาชนตื่นตัวที่จะมีส่วนร่วมในการเมือง และการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ นอกจากนี้ประเทศไทยเองมีวิถีชีวิตดั้งเดิม ในการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนที่สุขสงบและเคารพคุณค่าซึ่งกันและกันมายาวนานรวมทั้งได้รับรองปฏิญญาสากลสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ในวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 ต่อมาก็แสดงเจตนารมณ์ในการพัฒนาการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทั้งในประเทศไทยและในระดับสากล โดยการเข้าเป็นภาคีพันธกรณีสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนอีกหลายฉบับในระยะต่อมา ที่สำคัญเช่น

1. อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ พ.ศ. 2522
2. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก พ.ศ. 2532
3. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง พ.ศ. 2509
4. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

การเป็นภาคีพันธกรณีระหว่างประเทศเหล่านี้ มีผลให้ประเทศไทยมีข้อผูกพันที่จะต้องรายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนแต่ละด้านต่อสหประชาชาติ และต้องมีการปรับปรุงรัฐธรรมนูญ กฎหมาย กฎระเบียบต่างๆ และการปฏิบัติของหน่วยงานรัฐให้สอดคล้องกับพันธกรณีต่างๆ รวมถึงการจัดตั้งกลไกอิสระระดับชาติ เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบ ค้ำครอง และส่งเสริมสิทธิมนุษยชนให้ปรากฏผลที่เป็นจริง โดยข้อเท็จจริงแล้วมีความพยายามของภาครัฐโดยคณะรัฐมนตรีได้มอบให้

สำนักงานอัยการสูงสุดเป็นหน่วยงานกลาง เตรียมการจัดทำร่าง พ.ร.บ.ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขึ้น แต่จนถึงปี พ.ศ.2539 ร่างฯ ดังกล่าวยังไม่เสร็จสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม พื้นฐานของร่าง พ.ร.บ.ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนฉบับนี้ ยังไม่ถือว่าเป็นองค์กฤษฎี แต่เป็นเพียงกลไกหนึ่งของการบริหารราชการแผ่นดินเท่านั้น

เมื่อมีกระแสเรียกร้องจากประชาชนให้มีการปฏิรูปการเมือง รัฐสภาได้มีมติให้จัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญโดยคัดเลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญจากทั่วประเทศ 99 คน และเน้นกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญที่ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วม ทำให้เกิดการรับฟังความคิดเห็นและประชาพิจารณ์ทั่วประเทศอย่างกว้างขวาง ส่งผลให้รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ทั้งบุคคล ชุมชน และการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง รวมทั้งการบัญญัติให้มีกลไกอิสระหลายองค์การเพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ และส่งเสริมคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างจริงจัง ตลอดจนการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการต่างๆ

ในส่วนของการจัดตั้งองค์กฤษฎีต่างๆ นั้น แต่เดิมยังไม่ปรากฏ "คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ" ในร่างฉบับแรกสุดของคณะทำงานที่สภาร่างรัฐธรรมนูญมอบหมาย โดยกำหนดให้มีแต่ "ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา" และมีการกำหนดหน้าที่ประการหนึ่งไว้ว่า "พิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนในกรณีการกระทำหรือละเลยการกระทำ อันไม่เป็นไปตามพันธกรณี หรือข้อกำหนดที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน กล่าวคือให้ทำหน้าที่เป็นกลไกด้านสิทธิมนุษยชนควบคู่ไปด้วย แต่บทบาทหน้าที่ยังมีข้อจำกัดมาก

ในช่วงการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ ได้มีการเสนอให้แยกเป็นสององค์กฤษฎี คือผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เนื่องจากภาระหน้าที่แต่ละด้านกว้างขวางมาก จะไม่สามารถครอบคลุมภาระหน้าที่ด้านส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนได้มีประสิทธิภาพเพียงพอ จึงเป็นที่มาของหมวดรัฐสภา ส่วนที่ 7 ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (มาตรา 196 - มาตรา 198) และส่วนที่ 8 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (มาตรา 199 และมาตรา 200) ซึ่งจากการที่สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำแบบสอบถามทั่วประเทศ ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนมากกว่าร้อยละ 80 ระบุให้มีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และในที่สุดก็มีการกำหนดให้เป็นหนึ่งในองค์กฤษฎีตามรัฐธรรมนูญมาตรา 75 และมีบทเฉพาะกาล มาตรา 334 ให้จัดตั้งองค์กฤษฎี "คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ" ภายในสองปี เช่นเดียวกับ "ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา"

ในวาระ ปฏิญญาสากลสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติที่ครบรอบ 50 ปี ในปี พ.ศ.2541 รัฐบาลโดย นายชวน หลีกภัย ได้จัดตั้งคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการจัดทํานโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บทด้านสิทธิมนุษยชน โดยมีนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นประธานคณะกรรมการ และกระทรวงยุติธรรม เป็นเลขานุการ ทำหน้าที่ร่างนโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บทว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เพื่อให้ภาครัฐได้ยึดถือไปดำเนินการ และมีการจัดประชาพิจารณ์ต่อร่างนโยบายนี้ทั่วประเทศ โดยมีนายแพทย์ประดิษฐ์ เจริญไทยทวี เป็นประธานคณะกรรมการประชาพิจารณ์ ซึ่งก่อให้เกิดความตื่นตัวในด้านสิทธิมนุษยชนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วโดยทั่วไป ซึ่งคณะรัฐมนตรีเห็นชอบ

นโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บทว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2543 และมอบหมายให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องไปดำเนินการตามแผนดังกล่าว แต่จนถึงปัจจุบันนี้ ยังมีความคืบหน้าในการปฏิบัติของภาครัฐน้อยมาก ทั้งที่เป็นนโยบายหลักขององค์การสหประชาชาติ

ในช่วงเวลาเดียวกันนี้เอง จากบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันในมาตรา 334 ที่กำหนดให้จัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติภายในสองปี รัฐบาลโดยนายพิชัย รัตตกุล รองนายกรัฐมนตรี ได้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายว่าด้วยสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2541 โดยมีัยการสูงสุดเป็นประธาน ร่างฯ นี้มีมติคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2541 และรัฐบาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาพิจารณา ร่างกฎหมาย โดยมีนายแพทย์ประดิษฐ์ เจริญไทยทวี เป็นประธาน เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2541 นับเป็นร่างกฎหมายฉบับแรกหลังรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่มีการจัดทำพิจารณาพิจารณาในชื่อว่า "ร่าง พ.ร.บ. ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน พ.ศ."

ในที่สุด พ.ร.บ. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ก็ผ่านรัฐสภาเมื่อ 6 ตุลาคม 2542 โดยกำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นส่วนราชการสังกัดรัฐสภา และไม่เพิ่มบทบาทหน้าที่ตามข้อเสนอดังกล่าว โดยมีการประกาศราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2542

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประกอบไปด้วยประธานกรรมการ 1 คนและกรรมการอีก 10 คน ได้รับการแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ตามคำแนะนำของวุฒิสภาโดยการสรรหาจากผู้ที่มีความรู้หรือประสบการณ์ในด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยคำนึงถึงสัดส่วนหญิงชายและผู้แทนจากองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีวาระในการดำรงตำแหน่ง 6 ปี โดยจะดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียวเท่านั้น

2.1.2 สถานะและโครงสร้างของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นกลไกของสังคมทำหน้าที่ส่งเสริม คุ้มครอง และพิทักษ์สิทธิเสรีภาพของประชาชนจากความเป็นธรรมและการล่วงละเมิดศักดิ์ศรีและสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ โดยมีพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายแม่บทในการกำหนดโครงสร้างการบริหารงานขององค์กรพร้อมทั้งอำนาจหน้าที่ รายละเอียดปรากฏตามแผนภูมิที่ 2.1

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีการจัดโครงสร้างองค์กรโดยประกอบไปด้วยส่วนงานต่างๆ ดังนี้

ก. โครงสร้างของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

โครงสร้างองค์กรของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประกอบไปด้วยสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและคณะทำงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทำหน้าที่บริหารจัดการและดำเนินมาตรการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ดังนี้

1. สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นหน่วยงานธุรการของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งเป็นกลไกที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการฯ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีฐานะเป็นส่วนราชการสังกัดรัฐสภา ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดระเบียบปฏิบัติราชการฝ่ายรัฐสภา โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ส่วนข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นข้าราชการรัฐสภาสามัญตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา โดยบรรดาอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการข้าราชการฝ่ายรัฐสภาให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และให้ประธานกรรมการฯ เป็นผู้ใช้อำนาจในการบริหารราชการและการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดระเบียบปฏิบัติราชการฝ่ายรัฐสภาและกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา¹

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติหนึ่งคน รับผิดชอบการปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ขึ้นตรงต่อประธานกรรมการและเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและลูกจ้างสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยมีรองเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นผู้ช่วยสั่งการและปฏิบัติราชการ²

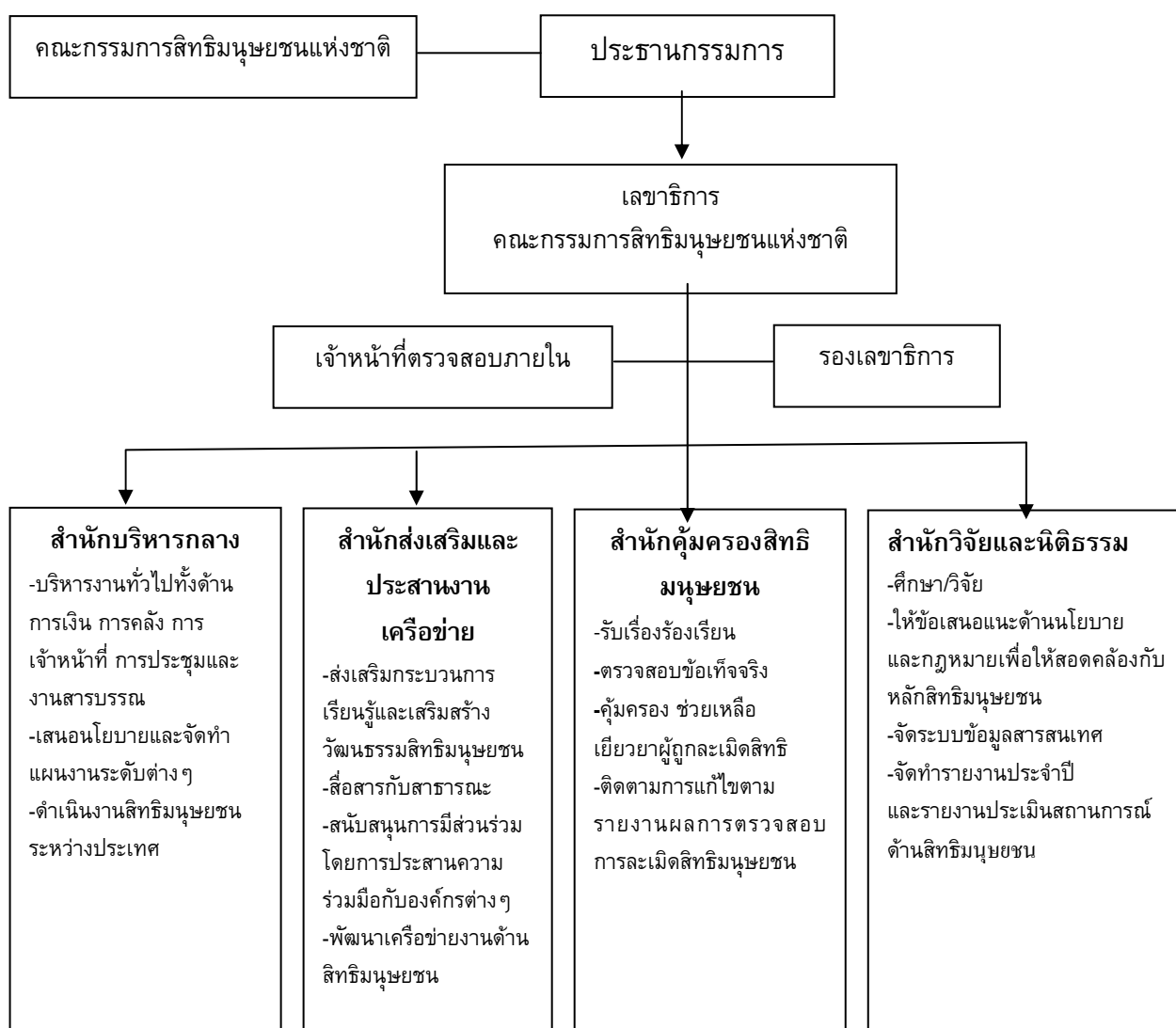
สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับกิจการทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้³

¹ พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 19

² พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 20

³ พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 18

แผนภูมิที่ 2.1 โครงสร้างการบริหารงานของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

1. รับผิดชอบงานธุรการของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
2. รับคำร้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และดำเนินการสืบสวนหรือตรวจสอบเกี่ยวกับเรื่องที่มีการยื่นคำร้องตามที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมอบหมาย
3. ศึกษาและสนับสนุนให้มีการศึกษาและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนประสานงานกับหน่วยราชการ องค์กรเอกชน หรือองค์กรอื่นในด้านสิทธิมนุษยชนในการดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
4. ประสานงานกับหน่วยราชการ องค์กรเอกชน หรือองค์กรอื่นในด้านสิทธิมนุษยชนในการดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

5. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมอบหมาย
จากอำนาจหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
ดังกล่าวสามารถแยกองค์การภายในสำนักงานฯ ได้ตามประกาศคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน
แห่งชาติ ลงวันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2544 เรื่องการแบ่งส่วนราชการภายในและกำหนดอำนาจหน้าที่
ของส่วนราชการในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.2544 ซึ่งแบ่งส่วน
ราชการเป็น 4 สำนัก คือ สำนักบริหารกลาง สำนักส่งเสริมและประสานงานเครือข่าย สำนักคุ้มครอง
สิทธิมนุษยชน และสำนักวิจัยและนิติธรรม โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. สำนักบริหารกลาง มีหน้าที่บริหารงานทั่วไปด้านนโยบาย แผน การเงิน
การคลัง การเจ้าหน้าที่ การประชุม การประสานแผนยุทธศาสตร์ และดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน
ระหว่างประเทศ

2. สำนักส่งเสริมและประสานงานเครือข่าย มีหน้าที่ส่งเสริมกระบวนการ
เรียนรู้และสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชน สื่อสารกับสาธารณะ สนับสนุนการมีส่วนร่วมโดยการ
ประสานความร่วมมือกับองค์กรต่างๆ และพัฒนาเครือข่ายงานด้านสิทธิมนุษยชน

3. สำนักคุ้มครองสิทธิมนุษยชน มีหน้าที่รับเรื่องร้องเรียน ตรวจสอบข้อเท็จจริง
คุ้มครอง ช่วยเหลือ เยียวยาผู้ถูกละเมิด และไกล่เกลี่ยประสานงานเพื่อแก้ไขปัญหาสิทธิมนุษยชน

4. สำนักวิจัยและนิติธรรม มีหน้าที่ศึกษา วิจัย ให้ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย
ระเบียบ กฎหมาย เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน จัดระบบข้อมูลสารสนเทศด้านสิทธิ
มนุษยชน และจัดทำรายงานประจำปี

2. คณะทำงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

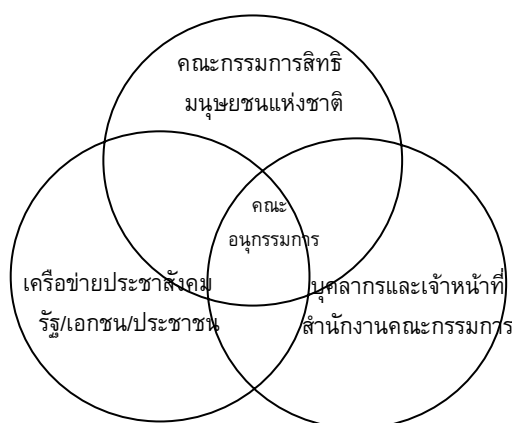
บุคลากรที่เป็นคณะทำงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่
ปฏิบัติงานทั้งในส่วนของการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และส่วนของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิ
มนุษยชนแห่งชาติ ประกอบไปด้วย

1. กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
2. ผู้ช่วยปฏิบัติงานของกรรมการ (โดยกรรมการแต่ละคนมีผู้ช่วยปฏิบัติงาน 2
คน ซึ่งประธานกรรมการเป็นผู้แต่งตั้ง และแต่งตั้งเป็นรายปีงบประมาณ โดยเริ่มปฏิบัติงาน ตั้งแต่
กลางเดือนกรกฎาคม 2544)
3. ข้าราชการ โดยรับโอนจากส่วนราชการต่างๆ และรับโอนตั้งแต่กลางเดือน
ธันวาคม 2544
4. พนักงานจ้างเหมาบริการ (ช่วยปฏิบัติงานด้านต่างๆ เช่น งานธุรการ งานบันทึก
ข้อมูล งานขับรถยนต์ ฯลฯ)

จากโครงสร้างการบริหารงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติปัจจุบัน
พบว่ายังไม่มีการดำเนินการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติสาขา หรือ
สำนักงานในภูมิภาคต่างๆ ซึ่งแตกต่างจากต่างประเทศส่วนใหญ่ที่มีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน
ของชาติจะมีการจัดตั้งสำนักงานสาขาไว้ช่วยอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในพื้นที่นั้น และ

แบ่งเบาภาระหน้าที่ของสำนักงานส่วนกลาง และเหตุที่ประเทศไทยยังไม่มีการจัดตั้งสำนักงานสาขา เนื่องจากปัจจุบันมีการใช้เครือข่ายภาคประชาชน และองค์กรเอกชนช่วยสอดส่องดูแล และประสานงานมายังสำนักงานส่วนกลาง และที่สำคัญการจัดตั้งสำนักงานสาขาต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก อีกทั้งหากตั้งสำนักงานสาขาแล้วให้บุคคลในพื้นที่รับผิดชอบกันเองอาจถูกแทรกแซงจากผู้มีอิทธิพลได้ ซึ่งจะทำให้ผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิไม่ได้รับความคุ้มครองอย่างแท้จริง

แผนภูมิที่ 2.2 โครงสร้าง แนวคิด 3 ประสาน

ข. รูปแบบการบริหารจัดการองค์กร

กลไกการดำเนินงานในรูปของคณะอนุกรรมการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ให้ความสำคัญกับกลไกการดำเนินงานโดยแนวคิด “สามประสาน” กล่าวคือ คณะอนุกรรมการที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติแต่งตั้งขึ้นเพื่อปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการฯ มอบหมายจะประกอบไปด้วยกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ บุคลากรในสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และผู้ทรงคุณวุฒิจากภาครัฐและภาคเอกชนหรือประชาสังคม ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะอนุกรรมการแต่ละชุดส่วนใหญ่จะทำหน้าที่ทั้งด้านการตรวจสอบ การเสนอแนะ กฎหมายและนโยบาย การส่งเสริมวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนและอื่นๆ ควบคู่กันไป เพราะกรณีร้องเรียนการละเมิดสิทธิมนุษยชนแต่ละกรณีนั้น เมื่อมีการตรวจสอบก็มักจะเกี่ยวข้องกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หรือข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย กฎ หรือระเบียบต่างๆ นอกจากนี้ในการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนจะต้องให้สังคมมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยผ่านกรณีรูปธรรมต่างๆ เพื่อสร้างสรรค์วัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย ทั้งนี้ ในการทำงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและคณะอนุกรรมการต่างๆ รวมทั้งสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จะเน้นการทำงานร่วมกับเครือข่าย ทุกระดับทั่วประเทศ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม รายละเอียดปรากฏตามแผนภูมิที่ 2.2

คณะกรรมการในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในปัจจุบัน แบ่งออกเป็นคณะกรรมการหลัก 4 ด้าน ประกอบไปด้วย

- ด้านคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
- ด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม
- ด้านสังคม
- ด้านฐานทรัพยากร

2.1.3 บทบาทของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นกลุ่มบุคคลที่ถูกคัดเลือกผ่านกระบวนการสรรหาและแต่งตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ภายใต้กรอบของกฎหมาย โดยมีบทบาทในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ดังนี้

1. การส่งเสริมการเรียนรู้ด้านสิทธิมนุษยชน

เป็นการให้ความรู้และเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน โดยการจัดอบรมสัมมนาและรับฟังความคิดเห็นเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาต่อไป บทบาทดังกล่าวเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพที่พึงมีพึงได้ ทั้งนี้ เพื่อปกป้อง คุ้มครองสิทธิของตนเอง รวมทั้งสร้างความตระหนักและเคารพในสิทธิของผู้อื่น เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันต่อปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนอย่างยั่งยืน ซึ่งถือเป็นมาตรการป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้

2. การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจในการเสนอแนะนโยบายและการปรับปรุงกฎหมายด้านสิทธิมนุษยชน เพื่อให้มีการส่งเสริมและพัฒนาการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้มีความเข้มแข็ง ถือเป็นบทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่ง โดยมีมาตรการดังนี้ คือ การตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน และเสนอให้ปรับปรุงกฎหมายหรือเข้าเป็นภาคีในสนธิสัญญาเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ซึ่งถือเป็นมาตรการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้อีกด้วย

พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไว้ ดังนี้

1. ส่งเสริมการเคารพและการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ

2. ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรืออันไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำหรือละเลยการกระทำดังกล่าวเพื่อดำเนินการ ในกรณีที่ปรากฏว่าไม่มีการดำเนินการตามที่เสนอให้รายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป

3. เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
4. ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน
5. ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานระหว่างหน่วยราชการ องค์การเอกชน และองค์การอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน
6. จัดทำรายงานประจำปีเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศ เสนอต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี และให้เปิดเผยต่อสาธารณชน
7. ประเมินผลและจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีเสนอต่อรัฐสภา
8. เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภาในกรณีที่ประเทศไทยจะเข้าเป็นภาคีสันติสัญญาเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
9. แต่งตั้งอนุกรรมการเพื่อปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการมอบหมาย
10. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น ซึ่งกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

นอกจากนี้ คณะกรรมการฯ ยังมีอำนาจหน้าที่ตามแนวทางที่องค์การสหประชาชาติได้กำหนดไว้ให้สถาบันสิทธิมนุษยชนระดับชาติว่าควรมีบทบาทอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การเสนอความเห็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การตรวจสอบบทบัญญัติของกฎหมายกรณีละเมิดสิทธิมนุษยชน การไกล่เกลี่ย การเผยแพร่ข้อมูลและความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน โดยคณะกรรมการฯ มีอำนาจหน้าที่ในการให้ข้อเสนอแนะและสั่งเรื่องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการต่อไปอีกด้วย

จากอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปขอบเขตภารกิจของคณะกรรมการฯ ได้ 3 ประการ ดังนี้

1. ส่งเสริมการเคารพและการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ
2. ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรืออันไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำหรือละเลยการกระทำดังกล่าวเพื่อดำเนินการ ในกรณีที่ปรากฏว่าไม่มีการดำเนินการตามที่เสนอให้รายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป
3. เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ก. การบริหารงานทั่วไป

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้ดำเนินมาตรการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยมาตรการดังกล่าวประกอบไปด้วยกลไกในการดำเนินงาน กระบวนการร้องเรียนและตรวจสอบ และการรายงานผลการดำเนินงาน ดังนี้

1. กลไกการดำเนินงาน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีแนวคิดในการดำเนินงานที่เรียกว่า “สามประสาน” โดยประกอบไปด้วย

1. คณะอนุกรรมการ ประกอบไปด้วยกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เจ้าหน้าที่และบุคลากรสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และผู้ทรงคุณวุฒิจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ซึ่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นผู้แต่งตั้งอนุกรรมการ เพื่อปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการมอบหมาย⁴

2. ในการปฏิบัติหน้าที่คณะอนุกรรมการโดยส่วนใหญ่จะทำหน้าที่ทั้ง 3 ด้านควบคู่กันไป กล่าวคือ การตรวจสอบ การเสนอแนะกฎหมายและนโยบาย และการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เนื่องจากในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนมักจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและกฎหมาย ประกอบกับการจะพัฒนาแก้ไขปัญหายุ่งยากในระยะยาวได้จะต้องให้สังคมมีการเรียนรู้ร่วมกันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

3. เครือข่ายประสานงาน ในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและคณะอนุกรรมการต่างๆ จะให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกับเครือข่ายทุกระดับทั่วประเทศ

2. กระบวนการร้องเรียนและการตรวจสอบ

บทบาทที่สำคัญประการหนึ่งของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน คือ การตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยจะต้องเป็นเรื่องที่มีการกระทำ หรือละเว้นการกระทำอันเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคล ที่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือตามกฎหมายไทย หรือตามสนธิสัญญาที่ประเทศไทยมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม⁵

ผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนสามารถมาร้องเรียนด้วยตนเอง หรืออาจมอบหมายให้ผู้อื่นหรือองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนมาร้องเรียนแทนก็ได้ องค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนหรือแม้แต่กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติก็สามารถเข้าตรวจสอบได้เอง โดยที่ไม่จำเป็นต้องมีผู้ร้องเรียนก็ได้ ซึ่งการร้องเรียนและตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนนั้นสามารถทำได้ทุกกรณี ยกเว้น กรณีที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือคดีที่ศาลพิพากษาหรือมีคำสั่งเด็ดขาดแล้ว⁶

สำหรับวิธีการร้องเรียนนั้น สามารถทำได้หลายวิธี คือ ร้องเรียนด้วยวาจาทั้งทางโทรศัพท์และด้วยตนเองที่สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หรือโดยทำเป็นหนังสือคำร้องยื่นที่สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนสามารถยื่นคำร้องได้ด้วยตนเอง หรือมอบให้กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติคนใดคนหนึ่ง หรือ

⁴ พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 15 (9)

⁵ พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 4 และ 15 (2)

⁶ พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 และ 25

องค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนเป็นผู้ยื่นแทนก็ได้ หรือส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ หรือวิธีการอื่น เช่น ทางโทรสาร ทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น⁷

เมื่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้รับเรื่องร้องเรียนแล้ว ก็จะพิจารณาว่าเรื่องดังกล่าวมีมูลและอยู่ในอำนาจหน้าที่หรือไม่ หากเป็นเรื่องที่ไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่คณะกรรมการฯ จะแจ้งให้ผู้ที่ร้องเรียนทราบ และส่งต่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ หรือถ้าเป็นเรื่องร้องเรียนที่ควรได้รับการพิจารณาแก้ไขโดยองค์กรอื่นที่มีอำนาจ คณะกรรมการฯ อาจส่งเรื่องให้องค์กรนั้นพิจารณาได้ ไม่ว่าเรื่องดังกล่าวจะอยู่ในระหว่างการดำเนินการในขั้นตอนใด แต่ถ้าองค์กรที่มีอำนาจไม่ยอมดำเนินการหรือไม่รับเรื่อง คณะกรรมการฯ อาจรับเรื่องกลับมาพิจารณาได้ หากเรื่องนั้นเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการฯ⁸

หากในระหว่างการตรวจสอบ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นว่าสามารถไกล่เกลี่ยได้ ก็จะดำเนินการไกล่เกลี่ยเพื่อให้คู่กรณีทำความตกลงประนีประนอมและแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน ถ้าคู่กรณียินยอมและการตกลงนั้นอยู่ในกรอบของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยให้ทำข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรและให้ยุติเรื่อง หากไม่เป็นไปตามข้อตกลงดังกล่าวหรือไม่สามารถไกล่เกลี่ยประนีประนอมได้ คณะกรรมการฯ ก็จะดำเนินการพิจารณาตรวจสอบต่อไปจนเสร็จสิ้น⁹

3. การรายงานผลการตรวจสอบ

เมื่อได้ดำเนินการตรวจสอบเสร็จสิ้นแล้ว หากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นว่า เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการฯ จะจัดทำรายงานผลการตรวจสอบและมาตรการแก้ไขปัญหา โดยบรรยายละเอียดข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับพฤติกรรมแห่งการละเมิดสิทธิเหตุผล และมาตรการแก้ไขปัญหาคำหนดให้ชัดเจนว่าบุคคลหรือหน่วยงานใดมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายในเรื่องใด ด้วยวิธีการอย่างไร รวมทั้งระยะเวลาในการดำเนินการตามมาตรการดังกล่าว โดยอาจกำหนดให้บุคคลหรือหน่วยงานดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ด้วยวิธีที่เหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในลักษณะทำนองเดียวกันอีกก็ได้¹⁰

ในกรณีที่เห็นว่าไม่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนแต่มีการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมสมควรแก่การแก้ไขเยียวยาความเสียหาย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจะกำหนดแนวทางแก้ไข เพื่อแจ้งให้บุคคลหรือหน่วยงานดำเนินการตามความเหมาะสมภายใต้อำนาจหน้าที่ของบุคคลหรือหน่วยงานนั้นก็ได้¹¹

อย่างไรก็ตาม ภายหลังการตรวจสอบแล้วได้ผลการพิจารณาว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือไม่ก็ตาม คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจะต้องจัดทำรายงานผลการ

⁷ พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 23

⁸ พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 25

⁹ พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 27

¹⁰ พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 28 วรรค 1 และ 2

¹¹ พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 28 วรรค 3 และ 4

ตรวจสอบและเสนอมาตรการการแก้ไขหรือมาตรการป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชน และแจ้งไปยังบุคคลหรือหน่วยงานที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนนั้น หรือที่มีหน้าที่ต้องดำเนินการตามรายงานผลการตรวจสอบโดยเร็ว และให้บุคคลหรือหน่วยงานที่ได้รับแจ้งดำเนินการตามมาตรการการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาที่กำหนด และแจ้งผลการดำเนินการให้คณะกรรมการฯ ทราบด้วย¹²

ข. การบริหารงบประมาณ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณทั้งหมดจากการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีของรัฐบาล โดยได้ใช้จ่ายเพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนตามพันธกิจขององค์กร โดยได้ใช้จ่ายงบประมาณส่วนใหญ่กว่า 50 เปอร์เซ็นต์เพื่อการดำเนินการ รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 งบประมาณของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

งบประมาณของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่ได้รับจัดสรรในปีงบประมาณ 2548	รายรับ พ.ศ.2548	รายจ่าย พ.ศ.2548
งบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาล	93,642,000.00	-
ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร	-	38,443,000.00
ค่าการจัดการและบริหารองค์กร	-	50,608,000.00
ค่าครุภัณฑ์ ที่ดิน และสิ่งก่อสร้าง	-	4,591,000.00
รายจ่ายสุทธิ	-	93,642,000.00

2.1.4 ความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินมาตรการ

1. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระทางการเมือง ซึ่งหมายถึงการไม่ถูกแทรกแซง ไม่ผูกติดกับทางการเมือง มีความคิดของตนเองและพร้อมที่จะปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและสิทธิของชุมชน

2. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติประกอบไปด้วยคณะกรรมการที่มีความหลากหลายในคุณสมบัติ ความรู้ความชำนาญ ที่มาและประสบการณ์วิชาชีพ มีความสมดุลระหว่างหญิงและชาย นอกจากนี้คณะกรรมการแต่ละคนมีเครือข่ายหรือต้นทุนทางสังคมที่เกื้อกูลต่อการทำงานรวมทั้งในการดำเนินมาตรการเพื่อคุ้มครองสิทธิได้อย่างกว้างขวาง

3. การบริหารจัดการในรูปแบบ 3 ประสาน กล่าวคือ คณะอนุกรรมการที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติแต่งตั้งขึ้นเพื่อปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการฯ มอบหมายจะประกอบไปด้วย

¹² พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 28 วรรคท้าย และ 29

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ บุคลากรในสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และผู้ทรงคุณวุฒิจากภาครัฐและภาคเอกชน ทำให้การดำเนินมาตรการคุ้มครองสิทธิของประชาชนเป็นไปอย่างทั่วถึงสามารถสนองตอบต่อปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้อย่างแท้จริงและเป็นธรรม

4. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติสามารถตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนทั้งการละเมิดจาก เอกชน และจากเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ นอกจากนี้สามารถหยิบยกรณมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนขึ้นมาพิจารณาตรวจสอบได้เองแม้จะไม่มีผู้ร้องเรียน และยังสามารถรับเรื่องร้องเรียนที่ไม่ระบุผู้ร้องได้ ในขณะที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาไม่อาจที่จะริเริ่มการตรวจสอบได้เอง และได้จำกัดเฉพาะกรณีร้องเรียนต่อหน่วยงานรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้น

5. ในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ไม่จำกัดอยู่ที่ความชอบตามกฎหมายแต่เพียงอย่างเดียว เพราะต้องมีการพิจารณาด้วยว่ากฎหมาย กฎระเบียบต่างๆ นั้นขัดกับหลักสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และหลักสิทธิมนุษยชนตามพันธกรณี หรือสนธิสัญญาหรืออนุสัญญาระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคีหรือไม่ นอกจากนี้บางกรณีแม้ว่าจะมีการกระทำหรือละเลยการกระทำที่ไม่ผิดกฎหมาย แต่อาจเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมหรือไม่เป็นธรรมในมิติของสิทธิมนุษยชนได้ด้วย ส่วนการมีบทบาทในการใกล้ชิดเยียวยาได้นั้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติสามารถทำหน้าที่ได้เช่นเดียวกับ "ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา" ซึ่งมีบทบาทด้านนี้ได้อย่างเต็มที่

6. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีหน้าที่ทำงานเชิงรุก เพื่อส่งเสริมและป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยมีการศึกษา วิจัย และมีข้อเสนอแนะในเชิงกฎหมาย และนโยบายต่อรัฐบาลและรัฐสภา รวมทั้งการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของสังคมในการสร้างสรรค์วัฒนธรรมสิทธิมนุษยชน โดยมีหน้าที่ประสานความร่วมมือกับเครือข่ายจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ สถาบันวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน และประชาชน ซึ่งผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ก็เน้นการทำงานประสานงานกับเครือข่ายเช่นกัน แต่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีหน้าที่ชัดเจนโดยตรงในการเสนอกฎหมาย กฎระเบียบ และการกระทำต่างๆ ให้ศาลรัฐธรรมนูญ หรือให้ศาลปกครองวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

7. เนื่องจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นองค์กรที่ก่อตั้งขึ้นใหม่โดยได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวางจากประชาชนและองค์กรพัฒนาเอกชน ประชาชนที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมมากขึ้น มีเครือข่ายประชาสังคมที่เกื้อกูลต่อการทำงานของคณะกรรมการฯ ทั่วประเทศ

8. การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คือ การรายงานข้อเท็จจริงซึ่งถือได้ว่าเป็นเอกสารที่มีผลต่อหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน กล่าวคือ หน่วยงานต่างๆ ซึ่งเดิมไม่เคยถูกตรวจสอบเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่ปัจจุบันได้มีหน่วยงานซึ่งทำหน้าที่คอยตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงเป็นลายลักษณ์อักษร สิ่งเหล่านี้จะ

ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงและทำให้ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศได้รับการแก้ไขและมีปริมาณลดลง เนื่องจากหน่วยงานเหล่านั้นจะมีความระมัดระวังมากขึ้นเมื่อจะกระทำการใดๆ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนของบุคคลอื่น

9. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไม่มีอำนาจในการตัดสินใจขาดกรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนมีเพียงอำนาจในการเสนอรายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป กล่าวคือ คณะกรรมการฯ มีอำนาจหน้าที่เพียงสอบสวนข้อเท็จจริงและจัดทำรายงาน เมื่อคณะกรรมการฯ เสนอรายงานต่อรัฐสภาแล้ว หากรัฐสภาไม่ดำเนินการต่อไป คณะกรรมการฯ สามารถเผยแพร่กรณีที่ไม่มีการดำเนินการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อสาธารณชนได้ ซึ่งส่งผลในการสร้างความกดดันให้กับผู้ละเมิดสิทธิมนุษยชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในอันที่จะแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนนั้น รวมทั้งส่งผลให้รัฐสภาดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือเสนอกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาต่อไป

2.1.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ

1. ข้อจำกัดทางด้านกฎหมาย

1.1 ตามที่พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 กำหนดไว้ โดยจำกัดไม่ให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตรวจสอบเรื่องที่อยู่ในชั้นศาลแล้ว เนื่องจากในความเป็นจริงผู้ร้องส่วนใหญ่มาร้องเรียนกรณีที่เป็นเรื่องที่อยู่ในชั้นศาลแล้ว จึงทำให้คณะกรรมการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความยากลำบาก หรือเรื่องร้องเรียนส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่อยู่ในชั้นศาล แต่นำเรื่องมาร้องต่อคณะกรรมการ ฯ

1.2 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ไม่มีอำนาจในการบังคับให้ผู้กระทำละเมิดดำเนินการตามมาตรการในการแก้ไขกรณีละเมิด มีเพียงอำนาจในการเสนอแนะและให้ความเห็น นอกจากนี้ คณะกรรมการฯ ยังไม่มีอำนาจฟ้องศาลหรือสั่งการใดๆ ได้อีกด้วย

2. ข้อจำกัดทางการเมืองและสังคม

2.1 รัฐบาลที่ผ่านมาไม่ได้ให้ความสนใจในเรื่องสิทธิมนุษยชนเท่าที่ควร ส่วนข้าราชการ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องบางส่วนยังไม่เข้าใจภารกิจหน้าที่ในส่วน of คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ดังนั้น จึงส่งผลให้มีท่าทีในการไม่ให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการฯ เนื่องจากภารกิจของคณะกรรมการฯ ในการตรวจสอบเรื่องร้องเรียนจำเป็นต้องเชิญหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐมาให้ข้อเท็จจริง ในบางกรณีกลับมิได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานเหล่านั้นแต่อย่างใด หรือกรณีการหาหรือแนวทางปฏิบัติ ปัญหาทางกฎหมาย ตลอดจนนโยบายต่างๆ ของรัฐ หน่วยงานของรัฐมักจะส่งผู้แทนที่ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้

2.2 การละเมิดสิทธิมนุษยชนส่วนใหญ่เป็นกรณีการทำผิดกฎหมาย จึงเสี่ยงไม่ได้ที่คณะกรรมการฯ จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ซึ่งการเข้าไปตรวจสอบการทำ

ละเมิดเป็นไปอย่างลำบาก ดังนั้น การทำงานของคณะกรรมการฯ จึงต้องการการได้รับความร่วมมือจากองค์กรของรัฐหลายๆ ฝ่าย

3. เนื่องจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นใหม่จากการเรียกร้องของประชาชน จึงถูกคาดหวังจากสังคมค่อนข้างสูง ประกอบกับความคิดเห็นที่หลากหลายของประชาชน อาจทำให้คณะกรรมการฯ วางตัวไม่เป็นกลาง หากรับฟังความคิดเห็นเพียงด้านเดียว ทำให้เกิดความกดดันในการดำเนินการ อันอาจนำไปสู่ความขัดแย้งในคณะกรรมการฯ เป็นผลเสียต่อมาตรฐานการดำเนินงานได้

4. ระบบการเมืองที่ยังพัฒนาได้ช้า นักการเมืองยังไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องสิทธิมนุษยชน ระบบราชการและข้าราชการยังมีความคิดรวบศูนย์และยังมีความเป็นศักดินา ประกอบกับการสนับสนุนจากรัฐทั้งในเรื่องของงบประมาณและบุคลากรยังกระทำไม่ได้เต็มที่ ดิดขัดในเรื่องระเบียบของทางราชการที่ไม่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน รวมทั้งความไม่คล่องตัวของระบบงบประมาณ

2.1.6 ผลการดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ผลการดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่เกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมี ดังนี้

1. โครงการไฟฟ้าพลังความร้อนจากถ่านหิน และโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติ

กรณีโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติ (ไทย-มาเลเซีย) ชุมชนได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานโครงการโดยชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำรายงานประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและการรับฟังความคิดเห็นก่อนการตัดสินใจดำเนินโครงการ เมื่อได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้วคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้มีข้อเสนอต่อรัฐบาล ดังนี้

1. เห็นควรให้รัฐบาลทบทวนการดำเนินโครงการและให้มีมาตรการปกป้องและขจัดความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากกระบวนการดำเนินโครงการโดยทันที

2. เห็นควรให้รัฐบาลเร่งรัดการออกกฎหมายให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนตามรัฐธรรมนูญมาตรา 59 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อม สิทธิชุมชน และสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 46 และ 56 ทั้งนี้ การร่างกฎหมายดังกล่าว ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

3. เห็นควรให้รัฐบาลเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับโครงการต่างๆ ที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาและนโยบายที่มีอยู่ในปัจจุบัน รวมถึงสถานะปัจจุบันของโครงการเหล่านั้น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการตัดสินใจในทุกโครงการ ที่รัฐบาลจะดำเนินการเองหรือโครงการที่รัฐบาลจะมอบหมายให้เอกชนได้รับอนุมัติไปดำเนินการก็ตาม

4. รัฐบาลต้องปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ด้วยการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยไม่อ้างว่ายังมีได้มีกฎหมายบัญญัติไว้ และ

รัฐบาลต้องกำหนดแนวทางการปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐ ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ เช่นกัน

หลังจากที่นายกรัฐมนตรีได้ไปดูสถานที่และรับฟังความเห็นของประชาชนในพื้นที่ ได้มีแถลงการณ์สำนักนายกรัฐมนตรีฉบับที่ 1 ขอเลื่อนการตัดสินใจทั้ง 3 โครงการออกไปและยังต้องการตั้งคณะทำงานจากหลายหน่วยงานอีกหลายชุด เพื่อให้รัฐบาลมีข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน โดยนายกรัฐมนตรีเห็นว่าต้องมีเหตุผลสามารถอธิบายการพิจารณาตัดสินใจได้อย่างชัดเจน ซึ่งคำแถลงดังกล่าว ทำให้ทุกฝ่ายรอคอยการตัดสินใจและการชี้แจงเหตุผล

แถลงการณ์สำนักนายกรัฐมนตรีฉบับที่ 2 เรื่องการตัดสินใจต่อ 3 โครงการดังกล่าว ปรากฏว่าไม่มีการชี้แจงและอธิบายข้อมูลและเหตุผลของการพิจารณาตัดสินใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการท่อก๊าซ ฯ ซึ่งมีเพียงข้อสรุปว่า “รัฐบาลตกลงที่จะให้ดำเนินการต่อไปตามสัญญาและเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาส่งผลกระทบต่อสังคมและชุมชน จึงให้การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยเปลี่ยนจุดวางท่อขึ้นฝั่งจากจุดเดิมในรัศมีไม่เกิน 5 กิโลเมตร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้มีการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมไว้แล้ว และให้ทำความเข้าใจกับราษฎรในพื้นที่ด้วย”

เมื่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้ติดตามผลกระทบจากการตัดสินใจของรัฐบาลดังกล่าว พบว่าไม่ได้มีการชี้แจงและอธิบายเหตุผลและข้อมูลของการพิจารณาตัดสินใจ เพียงแต่ระบุว่า จะเลื่อนจุดดำเนินการไม่เกิน 5 กิโลเมตร โดยไม่จำเป็นต้องการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมใหม่ทั้งที่ไม่ถูกต้องกับข้อเท็จจริง เป็นการลดความเชื่อมั่นต่อการดำเนินการของภาครัฐต่อสังคมโดยรวม และก่อให้เกิดความขัดแย้งที่มีแนวโน้มรุนแรงยิ่งขึ้น ทั้งระหว่างรัฐบาลกับประชาชนและระหว่างประชาชนในพื้นที่ ที่สำคัญคือแสดงถึงการไม่สนใจต่อการเคารพสิทธิของประชาชนตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในเรื่องสิทธิในการได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลในการดำเนินโครงการที่มีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่น

เมื่อไม่มีการดำเนินการใดๆ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงเสนอกรณีโครงการดังกล่าว ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาพิจารณาเพื่อนำเสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยต่อไป

2. โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ความเป็นมา

ผู้ร้องมีหนังสือร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่า เทศบาลเมืองได้ทำโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งกินเนื้อที่ประมาณ 1,200 ไร่ ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนและมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ผู้ร้องขอให้เทศบาลหยุดโครงการทั้งหมดที่มีผลกระทบต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อม โดยขอให้ศึกษาผลกระทบของโครงการเพื่อแจ้งให้ประชาชนทราบและร่วมตัดสินใจก่อนดำเนินโครงการ

การตรวจสอบ

จากการศึกษาข้อเท็จจริงพบว่า โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น เทศบาลจะจัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวและจำหน่ายสินค้าที่ระลึก โดยโครงการ

ดังกล่าวมีผลกระทบต่อชุมชนเป็นบริเวณ 7 ชุมชน ซึ่งปัญหาที่กระทบต่อชุมชน คือ มีการถมดินยกระดับถนนสูงกว่าตัวบ้าน ทำให้ชุมชนอยู่ในแอ่งมีน้ำท่วมสูงเป็นระยะเวลานาน มีผลกระทบต่อ การประกอบอาชีพของชาวบ้าน เช่น อาชีพทำอิฐ อาชีพการเกษตร นอกจากนั้น การทำสวนสาธารณะ ดังกล่าวต้องให้ประชาชนออกจากพื้นที่ แต่เทศบาลไม่ได้จัดพื้นที่เพื่อเป็นที่อยู่ให้ประชาชนที่ย้าย ออกจากพื้นที่โครงการ และยังมีผลกระทบต่ออาชีพการหาปลา เพราะประชาชนไม่สามารถหาปลา ในบริเวณพื้นที่นั้นได้ อีกทั้งชาวบ้านยังเห็นว่า ชุมชนไม่ได้ประโยชน์จากการทำโครงการดังกล่าว ทางจังหวัดมีหนังสือชี้แจงต่อคณะกรรมการฯ ว่าโครงการดังกล่าวมีการสำรวจความคิดเห็นของ ประชาชน และมีการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนที่เดือดร้อนแล้ว

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพร้อมคณะ ได้เดินทางไปร่วมประชุมหารือปัญหาและทำ การไกล่เกลี่ยกรณีดังกล่าว ณ ที่ทำการเทศบาลเมือง โดยมีตัวแทนชุมชนที่ได้รับผลกระทบ คือ ผู้ประสานงานเครือข่ายจากชุมชน เทศมนตรี ผู้แทนของเทศบาล และผู้ร้องเรียน โดยได้ทำบันทึก ข้อตกลงร่วมกันว่า เทศบาลจะประสานงานและร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อไม่ให้ประชาชนในชุมชน เดือดร้อน และจะแจ้งข้อมูลข่าวสารให้ชุมชนทราบตามกฎหมาย และจัดเวทีอภิปรายสาธารณะให้ ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ส่วนโครงการที่มีผลกระทบต่อชุมชน เทศบาลยินดีตั้งตัวแทน ชุมชนเครือข่ายประชาชน และนักวิชาการให้เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน โดยทุกฝ่ายที่ เกี่ยวข้องได้ทำบันทึกการตกลงไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

4. กรณีการละเมิดสิทธิในที่อยู่อาศัยและในที่ดินทำกินบ้านทับตะวัน ตำบลบางม่วง อำเภอดงตาล จังหวัดพังงา

ความเป็นมา

บริเวณบ้านทับตะวัน มีชุมชนเมืองต่างๆ อยู่มากมายแสดงให้เห็นร่องรอยการทำเหมืองแร่ ใน อดีต ตามปกติเหมืองแต่ละแห่งจะมีการทำเหมืองต่อกันมาหลายเจ้า เริ่มแรกมักเป็นนายทุนราย ใหญ่ จากนั้นเป็นนายทุนรายย่อยรวมทั้งชาวบ้าน ซึ่งชาวบ้านมิได้เป็นลูกจ้างของเจ้าของเหมือง แต่ จะทำแร่เองขนาดเล็กๆ มีหลายแบบเช่น การร่อนแร่ การใช้เครื่องมือขนาดเล็กดูดแร่ขึ้นมา ชาวบ้าน เกือบทุกคนเก็บแร่ตามชายหาดในหน้ามรสุม ซึ่งเป็นช่วงที่ออกเรือไม่ได้เพราะมีคลื่นลมแรง แต่ เพราะคลื่นที่ช่วย พาแร่มากับน้ำ แต่ละครอบครัวก็จะไปกวาดทรายที่มีแร่ปนอยู่ แล้วนำมากอง รวมกันเป็นบริเวณบ่อที่ขุดเตรียมไว้สำหรับการล้างแร่ สมัยนั้นแร่มีราคาสูงถึง 150 - 200 บาทต่อกิโลกรัม นอกจากนี้ชาวบ้านยังประกอบอาชีพอื่น ทั้งการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ และการประมง

เมื่อราคาแร่ดีบุกตกลง ทำให้นายทุนรายใหญ่และรายอื่นๆ เลิกทำเหมืองไป ส่วนชาวบ้านก็ หันไปทำสวน และเลี้ยงสัตว์แทน แต่ในช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมา ชาวบ้านได้เลิกทำสวนและเลี้ยงสัตว์ แล้ว เนื่องจากที่ดินไม่อุดมสมบูรณ์เหมือนแต่ก่อน ได้ผลผลิตไม่คุ้มค่ากับการลงทุน ชาวบ้านจึงหัน มาประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน โดยนำเรือดังกล่าวไปจอดในชุมชนน้ำเขียว นอกจากนี้ชาวบ้านมีการ ออกไปรับจ้างทำงานที่นอกหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น โดยชาวบ้านในบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นชาวเล ผ่ามอร์แกน แต่ขณะเดียวกันก็มีชาวบ้านจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือเข้ามาช่วยอยู่ด้วยเป็นบางส่วน

ผลการตรวจสอบ

คณะกรรมการสิทธิในทรัพยากรน้ำและแร่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้ดำเนินการตรวจสอบโดยให้ผู้เกี่ยวข้องชี้แจงต่อคณะกรรมการฯ จากการตรวจสอบข้อเท็จจริงทั้งจากพยานบุคคลและภาพถ่ายทางอากาศ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นว่า ชาวบ้านไทยใหม่ บ้านทับตะวัน (มอร์แกน) เข้ามาอยู่ในพื้นที่ของ สค.1 และนส.3 เลขที่ 89 หมู่ที่ 7 ตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา มาเป็นเวลาหลายสิบปีแล้ว อีกทั้งการที่นางเจลิยว แฝ้วชมพู่ และนางรัมภา กุลวานิช ผู้ถือสิทธิครอบครองเดิมและปัจจุบันอยู่ก็ตาม แม้จะเห็นได้ว่าชาวบ้านไทยใหม่ บ้านทับตะวันได้ครอบครองยึดถือที่ดินดังกล่าวเพื่อตน จากการตรวจสอบหลักฐานทะเบียนบ้านพบว่าชุมชนดังกล่าวเพิ่งได้รับทะเบียนบ้าน เมื่อ พ.ศ.2523 และที่มากที่สุดในปี พ.ศ.2535 ดังนั้น เมื่อ นางรัมภา กุลวานิช ซึ่งมีชื่อเป็นผู้ครอบครองที่ดิน แต่ขาดการยึดถือที่ดินดังกล่าวเป็นเวลาเกินกว่าปีหนึ่งแล้ว ย่อมเสียการครอบครองดังกล่าวไป อีกทั้งรัฐมีหน้าที่ต้องจัดระบบการถือครองที่ดิน และการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสมแล้ว รัฐจึงชอบที่จะเพิกถอนสิทธิในที่ดิน นส.3 เลขที่ 89 หมู่ 7 ตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

มาตรการการแก้ไขปัญหา

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เสนอมาตรการการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อรัฐบาล ดังต่อไปนี้

1. ให้รัฐบาลเพิกถอน นส.3 เลขที่ 89 หมู่ 7 ตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ภายในเวลา ๓ เดือน นับแต่วันที่รัฐบาลได้รับรายงานฉบับนี้
2. ให้รัฐบาลเร่งรัดการรับรองสิทธิในที่ดินให้แก่ชาวบ้านไทยใหม่บ้านทับตะวันที่ครอบครองอยู่แต่เดิมก่อนกรณีพิพาทภัยสึนามิ ภายในเวลา 3 เดือนนับแต่วันที่รัฐบาลได้รับรายงานฉบับนี้
3. ให้รัฐบาลเยียวยาในความเสียหายทั้งต่อบ้านเรือนและทรัพย์สินอันเกิดจากกรณีพิพาทภัยสึนามิ (หากยังไม่จ่าย) ภายในเวลา 1 เดือนนับแต่วันที่รัฐบาลได้รับรายงานฉบับนี้

4. การละเมิดสิทธิในที่อยู่อาศัยและในที่ดินทำกินบ้านแหลมป้อม ตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

ความเป็นมา

บ้านแหลมป้อมเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนบ้านน้ำเค็ม ตั้งอยู่ที่หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ชาวบ้านเริ่มเข้ามาอยู่อาศัยบริเวณนี้ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2514 โดยมีทั้งที่เป็นคนงานเหมืองแร่ บางส่วนก็หาแร่ตามชายหาด ต่อมาในช่วงปี 2519 – 2520 ชาวบ้านเริ่มเข้ามาอาศัย อยู่หลายครอบครัวขึ้น ทั้งนี้ โดยการปลูกกระต๊อบ หรือบ้านหลังเก่าๆ แต่เมื่อครั้งกิจการเหมืองแร่ ได้ยุติลงชาวบ้านดังกล่าวก็ได้เปลี่ยนไปทำอาชีพต่างๆ เช่น ออกเรือหาปลา ค้าขาย รับจ้าง ทำปลาเค็ม เลี้ยงหมู ฯลฯ และสภาพบ้านจากที่เป็นกระต๊อบ หรือบ้านหลังเล็กก็ปรับปรุงเป็นบ้านที่อยู่อาศัยถาวรขึ้น

ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๓๓ ทางราชการได้ออกทะเบียนบ้านและเลขที่บ้านให้กับชาวบ้านบางส่วน ส่วนถนนหนทางในบริเวณดังกล่าวทั้งสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทได้ทำถนนลูกรังเข้าไปในบริเวณดังกล่าว ครั้นเมื่อเกิดองค์การบริหารส่วนตำบลบางม่วงขึ้น องค์การบริหารส่วนตำบลจึงเข้ามารับช่วงในการบูรณะซ่อมแซมถนนดังกล่าว

ในปี พ.ศ. 2539 การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้ปักเสาพาดสายไฟฟ้าเข้ามาในบริเวณดังกล่าว ดังนั้นทุกครัวเรือนในบริเวณบ้านแหลมป้อมจึงมีไฟฟ้าใช้โดยทั่วกัน และเมื่อ พ.ศ.2546 ได้มีบริษัท ฟาร์อีส เทคดิ้ง แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด เข้ามาอ้างสิทธิในที่ดินในบริเวณนั้น และจนกระทั่งมีการฟ้องร้องเป็นคดีต่อศาลจังหวัดพังงากับชาวบ้านบางส่วน

เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2546 ได้เกิดกรณีธรณีพิบัติภัยสึนามิเข้าถล่มชุมชนบ้าน แหลมป้อม ชาวบ้านเสียชีวิตและสูญหาย 42 คน แยกเป็นผู้เสียชีวิตที่พบศพแล้ว 21 คน ผู้สูญหาย 21 คน รอดชีวิต 98 คน ส่วนบ้านเรือนและทรัพย์สินเสียหายทั้งหมด หลังจากเกิดเหตุชาวบ้านที่รอดชีวิตได้พยายามเข้าไปในบริเวณนั้น เพื่อค้นหาศพของสมาชิกในครอบครัว แต่ผู้ที่อ้างว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของบริษัท ฟาร์อีสฯ ได้ข่มขู่ชาวบ้านดังกล่าว จนกระทั่งวันที่ 28 ธันวาคม 2547 บริษัท ฟาร์อีสฯ ได้ดำเนินการปักเสารั้วรอบบริเวณดังกล่าว ต่อมาได้มีการปักป้ายในบริเวณนั้น พร้อมทั้งมีข้อความในป้ายว่า “ ที่ดินแปลงนี้ มีเอกสารสิทธิ์เป็นสิทธิครอบครอง นส.3 ก.เลขที่ 920, 921 และ 922 โฉนดที่ดินเลขที่ 2679, 3373 และตามคำพิพากษาศาลฎีกา คดีแดงเลขที่ 1211,1212/ 2547 ของบริษัท ฟาร์อีสฯ ห้ามบุกรุก หรือปลูกสิ่งปลูกสร้างสิ่งใดๆ ทั้งสิ้น ”

ถึงแม้จะมีป้ายดังกล่าวอยู่ ชาวบ้านบ้านแหลมป้อมก็เข้าไปปลูกสร้างบ้านบริเวณที่ดินอาศัยอยู่เดิม หากแต่เมื่อก่อสร้างเสร็จแล้วการไฟฟ้าภูมิภาค มิได้ดำเนินการปักเสาพาดสายไฟฟ้าในพื้นที่ เพราะมีการปลูกสร้างในที่ดินของบริษัท ฟาร์อีสฯ รวมตลอดทั้งสิทธิในการใช้น้ำประปาด้วย

ผลการตรวจสอบ

คณะกรรมการสิทธิในทรัพยากรน้ำและแร่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้พิจารณาตรวจสอบโดยให้ผู้เกี่ยวข้องชี้แจง จากคำชี้แจงของกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ และเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดพังงา สาขาตะกั่วป่า สรุปแล้วน่าเชื่อว่า ที่ดิน นส.3ก.เลขที่ 920, 921 และ 922 ตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงานั้น เป็นบริเวณพื้นที่ประทานบัตรเหมืองแร่ของ บริษัท ฮกจิงเส็ง จำกัด เลขที่ 9848/9825 เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งบริษัท ฮกจิงเส็ง จำกัด ดังกล่าว มีนายลิมปี กุลวานิช บิดานายเกียรติ กุลวานิช เป็นเจ้าของ และต่อมานายเกียรติ กุลวานิช เป็นเจ้าของแทน ในเอกสารประกอบของกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ระบุอย่างชัดเจนว่า เป็นประทานบัตรในชื่อของราษฎร ประกอบกับรูปที่ดินใน นส.3 ก.เลขที่ 920 , 921 และ 922 ระบุว่าด้านทิศตะวันตกจดที่ประทานบัตร บริษัท ฮกจิงเส็ง จำกัด ส่วนด้านทิศตะวันออกจดประทานบัตรของเกรียงศักดิ์ สุวรรณพฤษฯ ทั้ง 3 แปลงเช่นเดียวกัน ซึ่งเมื่อพิจารณาประกอบกับประทานบัตรของ บริษัท ฮกจิงเส็ง จำกัด เลขที่ 9848/9777 ซึ่งลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบริมฝั่งทะเล ทับป่าไม้ชายฝั่งทะเลและมหาสมุทรอินเดียบางส่วน ซึ่งตามหลักการของกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่แล้ว ที่ดินในการทำเหมืองแร่ที่เป็นที่ดินของรัฐ เมื่อประทานบัตรหมดอายุแล้ว ย่อมตก

กลับมาเป็นของรัฐตามเดิม ดังนั้น ที่บริษัท ฟาร์อีส เทรดิง แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด อ้างว่า น.ส.3 ก. เลขที่ 920, 921 และ 922 ตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา อ้างว่าที่ดินทั้ง 3 แปลง อยู่ติดกับทะเลมหาสมุทรอินเดียจึงขัดกับความเป็นจริง ซึ่งพื้นที่ที่ดินที่ชาวบ้านแหลมป้อมอาศัยอยู่ มาเป็นเวลานาน ก็คือที่ดินที่บริษัท ฮกจิงเส็ง จำกัด ได้ประทานบัตรทำเหมืองแร่ริมทะเล และเมื่อ ประทานบัตรสิ้นอายุลงย่อมตกกลับมาเป็นของรัฐ เมื่อรัฐมีหน้าที่ที่ต้องจัดระบบการถือครองที่ดิน และการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสมรัฐขอที่จัดสรรที่ดินบริเวณที่ชุมชนแหลมป้อมอาศัยอยู่เป็นเวลานาน ดังกล่าวให้แก่ราษฎรนั้นๆ ต่อไป ประกอบกับชุมชนแหลมป้อมอยู่อาศัยในที่ดินดังกล่าวมาเป็นเวลา ช้านาน ย่อมมีสิทธิใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่ดินดังกล่าว เพื่อการดำรงชีพของตนอย่างยั่งยืน ตลอดไป

อนึ่ง ชุมชนแหลมป้อมมีไฟฟ้าใช้อย่างถาวรมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2539 แล้ว โดยขอต่อการใช้ไฟฟ้า ส่วนภูมิภาค การไฟฟ้าเขต 11 กตอ.2 นครศรีธรรมราช แต่ครั้งหลังจากประสบเหตุธรณีพิบัติภัย สีนามิกลับถูกปฏิเสธโดยอ้างว่าเป็นที่ดินพิพาทระหว่างเอกชนด้วยกัน รวมตลอดทั้งการใช้ไฟฟ้า ด้วยเช่นกัน ซึ่งการใช้ไฟฟ้าและประปาเป็นพื้นฐานแห่งการดำรงชีวิตของมนุษย์หรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ขั้นพื้นฐานนั่นเอง ดังนั้น ถึงแม้จะมีข้อพิพาทระหว่างเอกชนด้วยกันในบริเวณดังกล่าว ก็ตาม รัฐย่อมมีภาระหน้าที่ดำเนินการให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการให้ชุมชนแหลมป้อมสามารถ มีไฟฟ้าและประปาใช้โดยปกติ เจกเช่นประชาชนในราชอาณาจักรไทยโดยทั่วไป

มาตรการการแก้ไขปัญหา

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จึงเสนอมาตรการแก้ไขปัญหาละเมิดสิทธิมนุษยชน ต่อรัฐบาล ดังต่อไปนี้

1. ให้รัฐบาลห้ามมิให้ บริษัท ฟาร์อีส เทรดิง แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด ครอบครองและใช้ประโยชน์ของชาวบ้านชุมชนแหลมป้อมโดยทันที นับแต่วันที่รัฐบาลได้รับรายงานฉบับนี้
2. ให้รัฐบาลเร่งรัดการรับรองสิทธิในที่ดินให้แก่ชาวบ้านชุมชนแหลมป้อมที่ครอบครอง อยู่แต่เดิมก่อนเกิดธรณีพิบัติภัยสีนามิ ภายในเวลา 3 เดือน นับแต่วันที่รัฐบาลได้รับรายงานฉบับนี้

2.2 ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (Ombudsman)

2.2.1 ที่มาและพัฒนาการ

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในปี พ.ศ.2475 ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ยังไม่มีเสถียรภาพมากนัก เป็นช่วงเวลาที่ผู้ปกครองใช้อำนาจเด็ดขาด ทำให้ก่อนหน้าปี พ.ศ.2516 แนวความคิดเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยที่มาจากการเลือกตั้ง การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของฝ่ายบริหารหรือรัฐบาลโดยองค์กรอิสระโดยเฉพาะ “ผู้ตรวจการของรัฐสภา” หรือ “ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา” จึงไม่ได้รับความสนใจจากฝ่ายบริหารเท่าใดนัก มีเพียงวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการจากสถาบันการศึกษาจำนวนหนึ่งที่พยายามจะเสนอแนวคิดและเผยแพร่ระบบผู้ตรวจการของรัฐสภาให้เป็นที่ยอมรับในประเทศไทย จวบจนกระทั่งภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 สถานการณ์ความเข้มงวดในการใช้อำนาจปกครองเริ่มคลี่คลายลง แนวคิดในการจัดตั้งสถาบันผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้ถูกหยิบยกขึ้นเป็นประเด็นในทางวิชาการและในทางปฏิบัติมากขึ้น โดยเฉพาะในหมู่นักวิชาการ ผู้บริหาร และนักการเมืองรุ่นใหม่

ต่อมาในสมัยรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ผลักดันให้มีการจัดตั้งสถาบันนี้ขึ้น โดยใช้ชื่อว่า “ผู้ตรวจการรัฐสภา”¹ ซึ่งได้รับการตอบรับจากฝ่ายนิติบัญญัติ มีการจัดสัมมนาเพื่อศึกษาความเป็นไปได้และจัดทำร่างกฎหมายเพื่อเสนอต่อรัฐสภา แต่ก่อนที่จะสำเร็จก็เกิดเหตุการณ์รัฐประหารโดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติเสียก่อน

จวบจนสมัยรัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นช่วงที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ในระหว่างการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยโดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการธิการเพื่อทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในการจัดทำครั้งนี้ คณะกรรมการธิการได้กร่างบทบัญญัติเกี่ยวกับผู้ตรวจการของรัฐสภาไว้ในหมวด 11 รวม 7 มาตรา เสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเพื่อพิจารณาด้วย การพิจารณาในวาระที่หนึ่งได้ตัดความในหมวดผู้ตรวจการของรัฐสภาออกจากร่างรัฐธรรมนูญทั้งหมด ด้วยเหตุผลที่ว่าหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาซ้ำซ้อนกับหน่วยงานของฝ่ายบริหาร เช่น คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ในสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน เป็นต้น และมีการดำเนินงานเช่นเดียวกับคณะกรรมการการประจำสภาผู้แทนราษฎร นอกจากนี้การทำงานของผู้ตรวจการของรัฐสภาเป็นการก้าวล่วงการทำงานของฝ่ายบริหารอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ความพยายามในการเรียกร้องและผลักดันให้มีสถาบันผู้ตรวจการของรัฐสภาโดยภาคประชาชน นักวิชาการ สื่อมวลชน และนักการเมืองก็ยังมีอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งในการ

¹ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว “ออมบุดส์แมน” การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งผู้ตรวจราชการแผ่นดินของประเทศไทย” รายงานผลการวิจัยเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ 2533.

แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ครั้ง 5 ได้มีการเพิ่มบทบัญญัติว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาไว้ในมาตรา 162 ทวิ อย่างไรก็ตามก็ยังไม่มีการแต่งตั้งผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาในระหว่างที่รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีผลบังคับใช้แต่อย่างใด

เมื่อเข้าสู่ยุคปฏิรูปการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 การจัดตั้งสถาบันผู้ตรวจการของรัฐสภาประสบความสำเร็จในที่สุดโดยใช้ชื่อว่า “ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา” โดยบัญญัติไว้ใน หมวด 6 รัฐสภา ส่วนที่ 7 ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามาตรา 196 ถึงมาตรา 198 ทั้งนี้ต้องมีการตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาภายในสองปีนับแต่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ซึ่งในที่สุดรัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. 2542 ซึ่งใช้บังคับเมื่อวันที่ 4 กันยายน พ.ศ.2542 เป็นต้นมา โดยในระยะเริ่มแรกได้กำหนดให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรทำหน้าที่เป็นหน่วยงานธุรการ และเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรทำหน้าที่เป็นเลขาธิการสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา โดยมีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้สำหรับสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจนกว่าการจัดตั้งสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาแล้วเสร็จ² เพื่อเป็นการรองรับผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาที่อยู่ระหว่างการคัดเลือกจากคณะกรรมการสรรหาที่ได้รับการแต่งตั้งจากสภาผู้แทนราษฎร โดยได้รับอนุมัติจากสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา และได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เป็นสถาบันทางการเมืองที่แพร่หลายทั้งในกลุ่มประเทศภาคพื้นยุโรปและอเมริกามาเป็นเวลานานแล้วโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศสวีเดนถือได้ว่าเป็นต้นแบบของการมีสถาบันทางการเมืองประเภทนี้ โดยใช้ชื่อว่าออมบุดส์แมน (Ombudsman) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีบทบัญญัติให้จัดตั้งสถาบันดังกล่าวขึ้นไว้ในมาตรา 196 ถึงมาตรา 198 โดยใช้ชื่อว่า “ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา” ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาโดยการสรรหาจากผู้เป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชน มีความรอบรู้ และมีประสบการณ์ในการบริหารราชการแผ่นดิน วิชากิจ หรือกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ร่วมกันของสาธารณะ มีจำนวนไม่เกิน 3 คน มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 6 ปี

กระบวนการแต่งตั้งผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

1. ประธานรัฐสภารักษาราชการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พุทธศักราช 2542
2. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นหน่วยงานธุรการในการจัดตั้งสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาในระยะเริ่มต้น

² พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. 2542

มาตรา 56 กำหนดให้จัดตั้งสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ และให้สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับกิจการทั่วไปของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาตาม มาตรา 40 โดยมีเลขาธิการหนึ่งคนซึ่งแต่งตั้งโดยความเห็นชอบของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นผู้รับผิดชอบงานของสำนักงาน

3. สภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งคณะกรรมการสรรหาผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จำนวน 31 คน โดยประกอบไปด้วย

-ผู้แทนพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีสมาชิกอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 19 คน

-อธิการบดีจากมหาวิทยาลัยของรัฐ ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือจำนวน 4 คน

-ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุดจำนวน 4 คน

-ผู้แทนศาลฎีกาจำนวน 4 คน

4. คณะกรรมการสรรหาผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสรรหาคณะบุคคลผู้สมควรเป็นผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จำนวนสามเท่าของจำนวนผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาที่มีได้ตามรัฐธรรมนูญ คือ 9 คน ส่งไปยังสภาผู้แทนราษฎร

5. สภาผู้แทนราษฎรเลือกบุคคลผู้สมควรเป็นผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาให้เหลือจำนวนสองในสาม คือ 6 คน ส่งไปยังวุฒิสภา

6. วุฒิสภาเลือกผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจำนวนไม่เกิน 3 คน

7. ประธานวุฒิสภานำรายชื่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขึ้นกราบบังคมทูล เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งเป็นผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

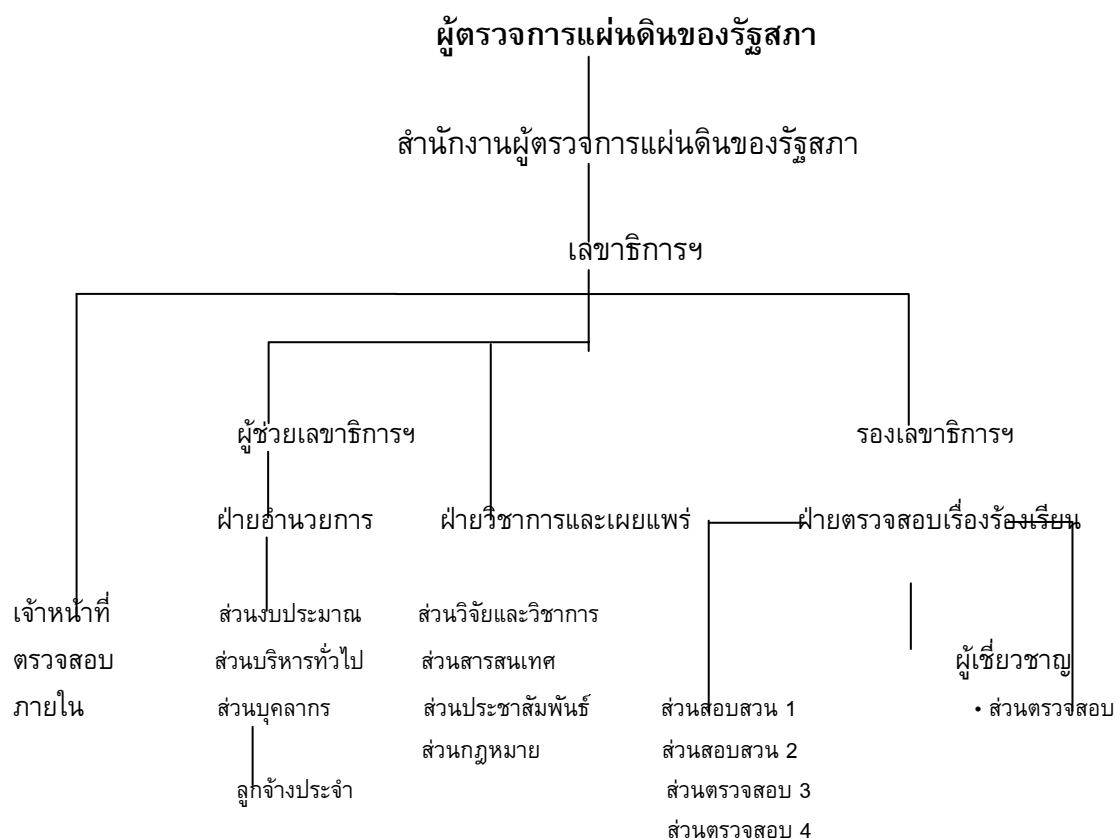
8. ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีวาระในการดำรงตำแหน่ง 6 ปี นับตั้งแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว เว้นแต่ในวาระเริ่มแรกซึ่งบัญญัติไว้ในบทเฉพาะกาลของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ กำหนดให้ดำรงตำแหน่ง 3 ปี และอาจได้รับเลือกและแต่งตั้งเป็นคราวที่สองได้โดยอัตโนมัติ

2.2.2 สถานะและโครงสร้างของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เป็นองค์กรอิสระที่เกิดขึ้นโดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นกลไกในการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ ซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดความเดือดร้อนและคุ้มครองสิทธิของประชาชน สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐกับประชาชน สร้างความเป็นธรรมและความถูกต้องในการบริหารราชการแผ่นดิน

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ.2542 มาตรา 56 กำหนดให้จัดตั้งสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับกิจการทั่วไปของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา โดยมีเลขาธิการหนึ่งคน รองเลขาธิการ และผู้ช่วยเลขาธิการซึ่งแต่งตั้งโดยความเห็นชอบของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา โดยประกอบไปด้วย 3 ฝ่ายหลัก คือ ฝ่ายตรวจสอบเรื่องร้องเรียน ฝ่ายวิชาการและเผยแพร่ และฝ่ายอำนวยการ รายละเอียดปรากฏตามแผนภูมิที่ 2.3

แผนภูมิที่ 2.3 โครงสร้างการแบ่งงานของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

อำนาจหน้าที่ของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

1. มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับกิจการทั่วไปของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาและให้มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1.1 รับผิดชอบงานธุรการของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

1.2 ศึกษา รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับงานของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

1.3 เผยแพร่งานวิชาการและให้ความรู้และการศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับสิทธิที่จะร้องเรียนตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ.2542

1.4 ปฏิบัติงานอื่นใดตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามอบหมาย

2. เสนองบประมาณรายจ่ายต่อคณะรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เพื่อจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาและสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาไว้ในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี หรือร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมแล้วแต่กรณี ในกรณีนี้ คณะรัฐมนตรีอาจนำความเห็นเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภารวมนไว้ในรายงานการ

เสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี หรือร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมก็ได้

3. สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีอำนาจในการปกครอง ดูแล บำรุงรักษาทรัพย์สินของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

4. จัดทำงบดุล งบการเงิน และบัญชีแล้วส่งผู้สอบบัญชีภายใน 90 วัน นับตั้งแต่วันที่สิ้นปีบัญชี

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีการจัดโครงสร้างองค์กร โดยประกอบไปด้วยหน่วยงานต่างๆ ดังนี้

1. ฝ่ายตรวจสอบเรื่องร้องเรียน

มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการรวบรวม ศึกษาและวิเคราะห์ข้อเท็จจริง และพิจารณาวินิจฉัยข้อกฎหมายเกี่ยวกับงานด้านการตรวจสอบ สืบสวนหาข้อเท็จจริง เสนอความเห็นเพื่อประกอบการวินิจฉัยฝ่ายตรวจสอบเรื่องร้องเรียนแบ่งเป็นส่วนตรวจสอบ และ ส่วนสอบสวน

1.1 ส่วนตรวจสอบ มีหน้าที่ดังนี้

1. ให้การต้อนรับผู้ที่มาร้องเรียนด้วยตนเอง
2. พิจารณากลับกรองหนังสือที่ได้รับจากประชาชนหรือหน่วยงานต่างๆ
3. เสนอแนะต่อผู้บังคับบัญชา แจ้งให้ผู้ร้องเรียนทราบกรณีไม่รับเรื่องแก้ไขคำร้องให้ถูกต้องสมบูรณ์ส่งให้ส่วนที่เกี่ยวข้อง รับไปสอบสวนในกรณีคำร้องสมบูรณ์แล้ว

1.2 ส่วนสอบสวน แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

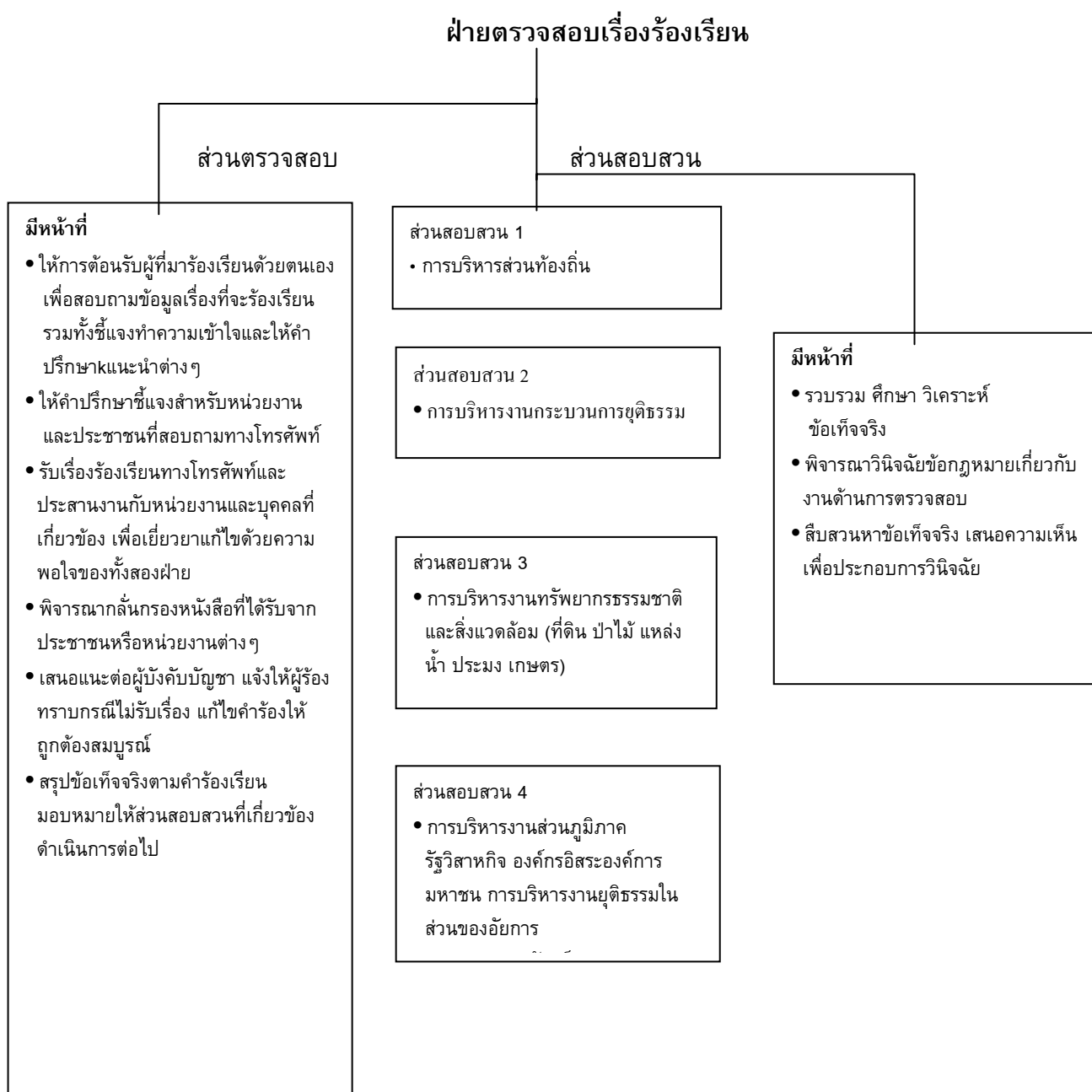
ส่วนสอบสวน 1 มีหน้าที่รับผิดชอบคำร้องเรียนที่มีต่อหน่วยงานที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

ส่วนสอบสวน 2 มีหน้าที่รับผิดชอบคำร้องเรียนที่มีต่อหน่วยงานที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับทหาร ยุติธรรม ศาล ตำรวจ อัยการ ราชทัณฑ์ องค์การอิสระ องค์การมหาชน และรัฐวิสาหกิจ

ส่วนสอบสวน 3 มีหน้าที่รับผิดชอบคำร้องเรียนที่มีต่อหน่วยงานที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการศึกษา สาธารณสุข สังคม แรงงาน สวัสดิการ คมนาคม พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม

ส่วนสอบสวน 4 มีหน้าที่รับผิดชอบคำร้องเรียนที่มีต่อหน่วยงานที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเช่น ที่ดิน ป่าไม้ น้ำ เหมืองแร่ และการเกษตร รายละเอียดของฝ่ายตรวจสอบเรื่องร้องเรียน ปรากฏตามแผนภูมิที่ 2.4

แผนภูมิที่ 2.4 โครงสร้างส่วนงานและอำนาจหน้าที่ของฝ่ายตรวจสอบเรื่องร้องเรียน

2. ฝ่ายวิชาการและเผยแพร่

2.1 ส่วนวิจัยและวิชาการ มีหน้าที่

1. ศึกษาเปรียบเทียบระบบผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาทั้งในและต่างประเทศ
2. ศึกษาค้นคว้าทำเอกสารแปล และผลิตเรียบเรียง ทำเอกสารเผยแพร่ทาง

วิชาการ

3. รวบรวมข้อมูลสถิติเรื่องร้องเรียนเพื่อศึกษาวิเคราะห์สาเหตุการร้องเรียน และหาแนวทางแก้ไข

4. จัดทำแผนพัฒนาระบบติดตามประเมินผลและดำเนินงานตามแผน
5. งานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย

2.2 ส่วนสารสนเทศ มีหน้าที่

1. บริหารระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ บริหารฐานข้อมูล
2. วิเคราะห์ ออกแบบ พัฒนาระบบซอร์ฟแวร์ ดูแลฐานข้อมูล
3. ติดตั้งซ่อมบำรุงเครื่องคอมพิวเตอร์ให้พร้อมใช้งาน
4. ห้องสมุดสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา / จดหมายเหตุ
5. งานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย

2.3 ส่วนประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่

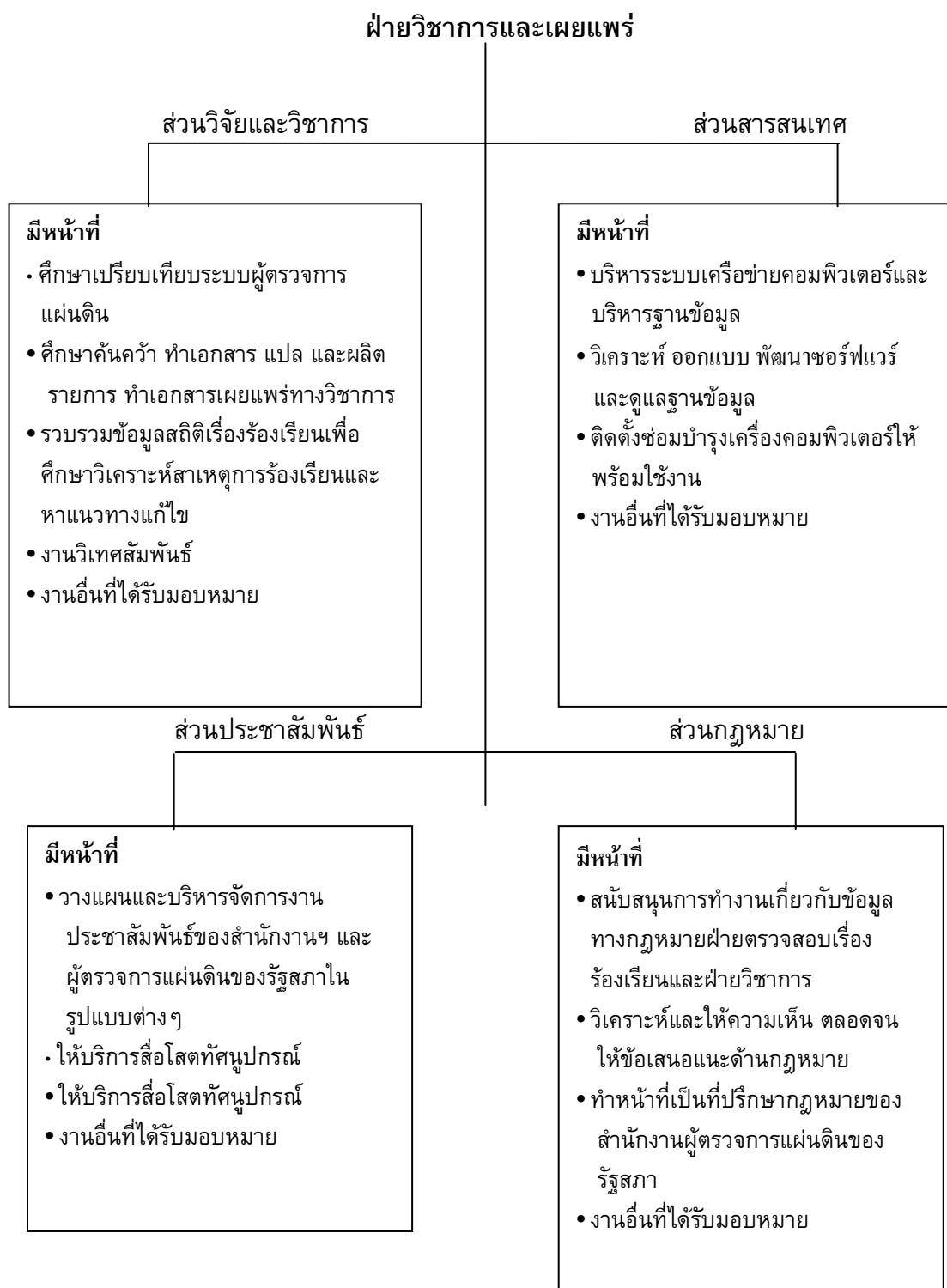
1. วางแผนและบริหารจัดการงานประชาสัมพันธ์ของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาและผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาในรูปแบบต่างๆ

2. ให้บริการสื่อทัศนูปกรณ์
3. งานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย

2.4 ส่วนกฎหมาย มีหน้าที่

ศึกษาวิจัยและให้คำแนะนำด้านกฎหมาย ตามความต้องการของฝ่ายตรวจสอบเรื่องร้องเรียน ผู้บริหาร และฝ่ายอื่นๆ รายละเอียดของฝ่ายวิชาการและเผยแพร่ ปรากฏตามแผนภูมิที่ 2.5

แผนภูมิที่ 2.5 โครงสร้างส่วนงานและอำนาจหน้าที่ของฝ่ายวิชาการและเผยแพร่

3. ฝ่ายอำนวยการ

มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานด้านธุรการของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา และงานบริหารทั่วไป งานสารบรรณ งานบุคลากร งานพัฒนาบุคลากร งานงบประมาณ งานบัญชี การเงินและพัสดุ งานสวัสดิการ ตลอดจนงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ฝ่ายอำนวยการแบ่งเป็น ส่วนบริหารทั่วไป ส่วนงบประมาณ การเงิน บัญชีและพัสดุ และส่วนบุคลากร

3.1 ส่วนบริหารทั่วไป

มีหน้าที่ปฏิบัติงานด้านเลขานุการและบริหารทั่วไป เช่น ติดต่อนัดหมาย จัดงานรับรองและงานพิธีต่างๆ เตรียมเรื่องและเตรียมการประชุม จัดบันทึก เรียบเรียง และจัดทำรายงานการประชุม จัดทำรายงานอื่นๆ ทำเรื่องติดต่อกับหน่วยงานและบุคคลต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ หรือลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการควบคุมและบริหารงานหลายด้าน เช่น งานธุรการ งานสารบรรณ งานระเบียบแบบแผน งานอาคารสถานที่ และยานพาหนะ งานพิมพ์และจัดเตรียมเอกสารต่างๆ งานรวบรวมข้อมูลสถิติ งานสัญญาและปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

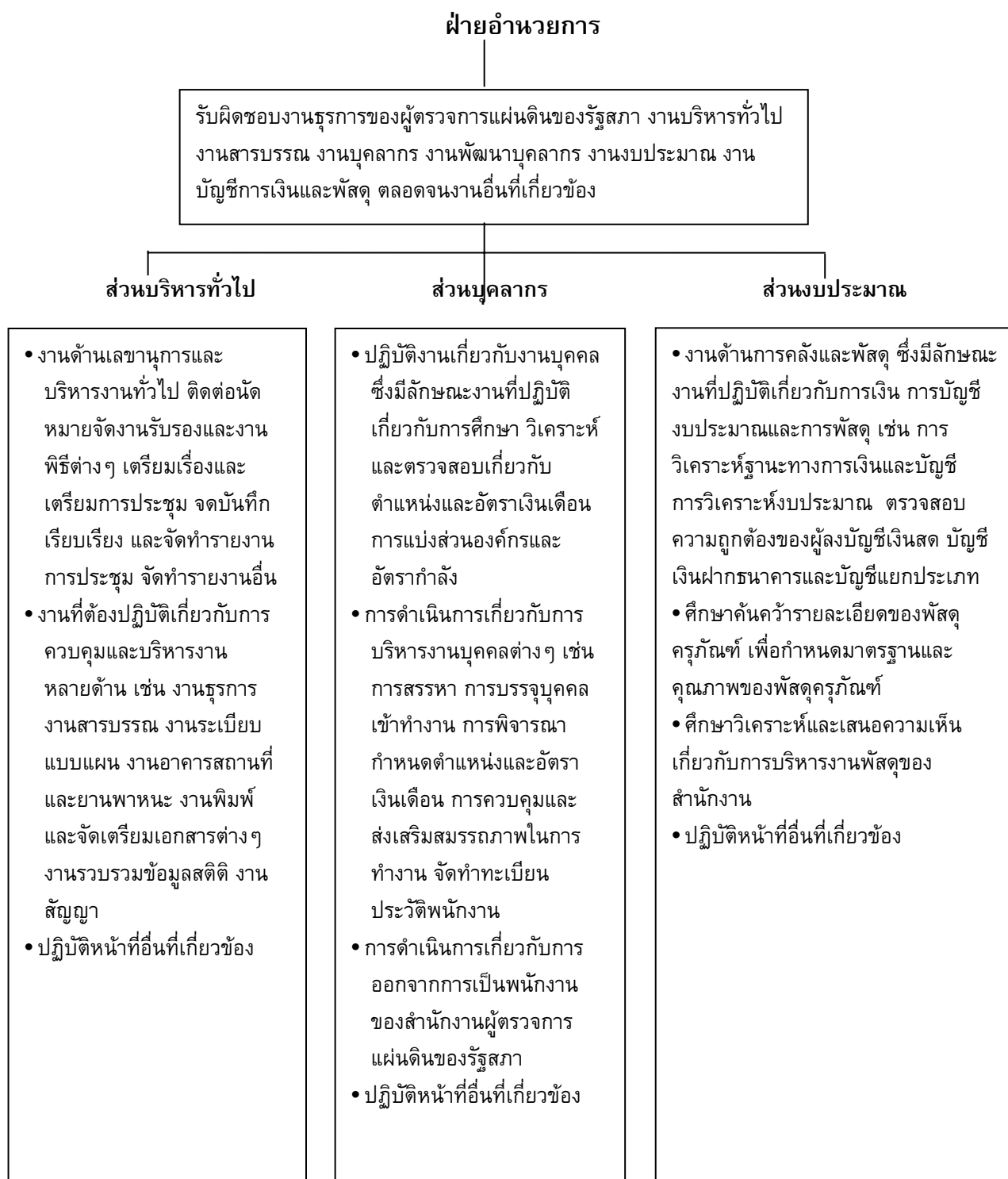
3.2 ส่วนงบประมาณ การเงิน บัญชี และพัสดุ

มีหน้าที่ปฏิบัติงานด้านการคลังและพัสดุ ซึ่งมีลักษณะงานที่ปฏิบัติเกี่ยวกับการเงิน การบัญชี การงบประมาณและการพัสดุ เช่น การวิเคราะห์ฐานะทางการเงินและบัญชี การวิเคราะห์งบประมาณ ตรวจสอบความถูกต้องของผู้ลงบัญชีเงินสด บัญชีเงินฝากธนาคาร และบัญชีแยกประเภท การร่างสัญญาซื้อ สัญญาจ้าง ศึกษาค้นคว้ารายละเอียดต่างๆ ของพัสดุ ครุภัณฑ์เพื่อกำหนดมาตรฐาน และคุณภาพของ พัสดุครุภัณฑ์ศึกษาวิเคราะห์และเสนอ ความเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานพัสดุของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

3.3 ส่วนบุคลากร

มีหน้าที่ ปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานบุคคล ซึ่งมีลักษณะงานที่ปฏิบัติเกี่ยวกับการศึกษา วิเคราะห์และตรวจสอบ เกี่ยวกับตำแหน่งและอัตราเงินเดือน การแบ่งส่วนองค์กรและอัตรากำลัง การดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลต่างๆ เช่นการสรรหา การบรรจุคนเข้าทำงาน การพิจารณากำหนดตำแหน่งและอัตราเงินเดือน การควบคุมและส่งเสริมสมรรถภาพในการทำงาน จัดทำทะเบียนประวัติพนักงาน การดำเนินการเกี่ยวกับการออกจากการเป็นพนักงานของสำนักงานผู้ตรวจการ แผ่นดินของรัฐสภา และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง รายละเอียดของฝ่ายอำนวยการ ปรากฏตามแผนภูมิที่ 2.6

แผนภูมิที่ 2.6 โครงสร้างส่วนงานและอำนาจหน้าที่ของฝ่ายอำนวยการ

4. หน่วยตรวจสอบภายใน

เป็นหน่วยพิเศษที่มีความเป็นอิสระในการดำเนินงาน โดยมีสายการบังคับบัญชาขึ้นตรงกับเลขาธิการฯ และมีหน้าที่ ดังนี้

4.1. ตรวจสอบความถูกต้องและเชื่อถือได้ของข้อมูลและตัวเลขต่างๆ ด้วยเทคนิคการตรวจสอบที่ยอมรับโดยทั่วไป ปริมาณมากน้อยตามความจำเป็นและเหมาะสม โดยคำนึงถึงประสิทธิภาพของระบบการควบคุมภายใน และความสำคัญของเรื่องที่ตรวจสอบ

4.2. ตรวจสอบการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารงานงบประมาณ การเงิน บัญชี และพัสดุ รวมถึงการบริหารงานด้านอื่นๆ ของสำนักงานฯให้เป็นไปตามนโยบาย กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งต่างๆ

4.3 ประเมินผลการปฏิบัติงานและเสนอแนะวิธีการหรือมาตรการในการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การปฏิบัติงานของสำนักงานฯ เป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ และประหยัดยิ่งขึ้น รวมทั้งเสนอแนะเพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายหรือการทุจริตรั่วไหลในทางการเงินหรือทรัพย์สินต่างๆของสำนักงานฯ

4.4 ตรวจสอบการใช้ทรัพยากรของสำนักงานฯ ว่าเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และประหยัดมากน้อยเพียงใด

4.5 ติดตามผลการตรวจสอบ เสนอแนะ และให้คำปรึกษาแก่หน่วยรับตรวจ เพื่อให้การปรับปรุงของหน่วยรับตรวจเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และประหยัดตามที่ผู้ตรวจสอบภายในเสนอแนะ

4.6 ปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับงานตรวจสอบภายในตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารของสำนักงานฯ นอกเหนือจากแผนตรวจสอบประจำปี

2.2.3 บทบาทของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เป็นองค์กรที่มีบทบาทในการตรวจสอบและรายงานในกรณีที่ประชาชนร้องเรียนเกี่ยวกับการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่หรือองค์กรของรัฐที่มีลักษณะเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นผู้พิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนในกรณีการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย การปฏิบัติ หรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนหรือประชาชนโดยไม่เป็นธรรม ไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ก็ตาม แล้วเสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อรัฐสภา หรือศาลรัฐธรรมนูญเพื่อดำเนินการหรือเพื่อวินิจฉัยแล้วแต่กรณี

1. การบริหารงานทั่วไป

ก. อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

1. พิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียน

1.1 เรื่องที่ข้าราชการ พนักงานของรัฐหรือลูกจ้างของหน่วยราชการหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่นไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่

1.2 เรื่องที่ข้าราชการ พนักงานของรัฐ หรือลูกจ้างของหน่วยราชการหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่นปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ โดยก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนหรือประชาชนโดยไม่เป็นธรรม ไม่ว่าการปฏิบัตินั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายก็ตาม

2. จัดทำรายงานพร้อมทั้งเสนอความเห็นและข้อเสนอแนะต่อรัฐสภา

2.1 รายงานเฉพาะเรื่อง

2.2 รายงานประจำปี

3. เสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง เพื่อวินิจฉัยในกรณีที่เห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใดของบุคคลใดมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

4. เสนอแนะต่อหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาดำเนินการให้มีการปรับปรุงหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ หรือมติคณะรัฐมนตรีในเรื่องดังกล่าวต่อไป ในกรณีที่เกี่ยวกับมติคณะรัฐมนตรีให้ส่งรายงานดังกล่าวให้คณะรัฐมนตรีทราบด้วย

5. แจ้งให้หน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนและผู้บังคับบัญชาของข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่นดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ เมื่อเห็นว่ามีความสมควรสงสัยว่ามีการทุจริตหรือประพฤติมิชอบในวงราชการ หรือมีความผิดทางอาญา หรือทางวินัย และให้หน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนและผู้บังคับบัญชาดังกล่าว แจ้งผลการดำเนินการให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาทราบทุก 3 เดือน

ข. การร้องเรียน

1. ผู้มีสิทธิร้องเรียน

1.1 บุคคลหรือคณะบุคคล ซึ่ง

- (1) พบเห็นเหตุการณ์หรือเรื่องที่จะร้องเรียน
- (2) ได้รับความเสียหายโดยไม่เป็นธรรม
- (3) มีส่วนได้เสียในกรณีนั้นๆ

1.2. กรรมการหรือผู้พิพากษาหรือกรรมการของสภาผู้แทนราษฎรได้สอบสวนหรือพิจารณาและส่งเรื่องให้ดำเนินการ

2. เรื่องที่ร้องเรียน

2.1 เรื่องที่ไม่ได้รับไว้พิจารณาหรือให้ยุติการพิจารณามี ดังนี้

(1) เรื่องที่เป็นนโยบายซึ่งคณะรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภา เว้นแต่การปฏิบัติตามนโยบายดังกล่าว

(2) เรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งเสร็จเด็ดขาดแล้ว

(3) เรื่องที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลหรือการลงโทษทางวินัย

(4) เรื่องที่ผู้ร้องเรียนไม่ปฏิบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด

2.2 เรื่องที่ไม่รับพิจารณาหรืออาจยุติการพิจารณามี ดังนี้

(1) เรื่องที่เกี่ยวกับการทุจริตหรือประพฤติดมิชอบในวงราชการ

(2) เรื่องที่ผู้ร้องเรียนไม่ให้ความร่วมมือ

(3) เรื่องที่เคยสรุปผลการพิจารณาแล้ว

(4) เรื่องที่ผู้ร้องเรียนตาย

(5) เรื่องที่ผู้ร้องเรียนมิได้มีส่วนได้เสีย

(6) เรื่องที่ผู้ร้องเรียนได้ยื่นเมื่อพ้นกำหนดสองปี

(7) เรื่องที่ผู้ร้องเรียนได้รับการแก้ไขความเดือดร้อนอย่างเหมาะสมแล้ว

3. วิธีการร้องเรียน

3.1 การร้องเรียนต้องทำเป็นหนังสือและจะต้อง

(1) ระบุชื่อและที่อยู่ของผู้ร้องเรียน

(2) ระบุเหตุที่ทำให้ต้องร้องเรียน

(3) ใช้ถ้อยคำสุภาพ

(4) ลงลายมือชื่อผู้ร้องเรียน

3.2 การร้องเรียนด้วยวาจาตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภากำหนด

3.3 การส่งเรื่องร้องเรียน

(1) นำส่งด้วยตนเองหรือทางไปรษณีย์

(2) มอบหมายให้บุคคลอื่นนำส่ง

(3) ส่งผ่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา

(4) วิธีอื่นตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภากำหนด

ค. ขั้นตอนการทำงานของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

1. เรื่องใดที่ไม่รับไว้พิจารณาหรืออาจไม่รับไว้พิจารณา ผู้ตรวจการฯ จะส่งเรื่องให้หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องดำเนินการต่อไปตามควรแก่กรณีก็ได้

2. เรื่องที่รับไว้พิจารณาต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จโดยไม่ชักช้า และเปิดโอกาสให้ทั้งผู้ร้องเรียนและบุคคลหรือหน่วยงานที่ถูกร้องเรียนชี้แจงและแสดงหลักฐานตามสมควร โดย

สามารถให้หน่วยงานของรัฐนั้นๆ ชี้แจงข้อเท็จจริง หรือส่งวัตถุ เอกสาร หลักฐาน หรือให้หัวหน้าหน่วยงานนั้นๆ มาให้ถ้อยคำ หรือมีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงหรือวัตถุ เอกสาร รวมถึงขอให้ศาลส่งวัตถุ เอกสาร หลักฐาน หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาและการตรวจสอบสถานที่ที่เกี่ยวกับเรื่องที่มีการร้องเรียน โดยแจ้งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทราบล่วงหน้าในเวลาอันควร

3. เรื่องใดที่ไม่รับไว้พิจารณาหรือให้ยุติเรื่อง ให้แจ้งให้ผู้ร้องเรียนทราบพร้อมทั้งเหตุผล

4. เมื่อพิจารณาและสอบสวนเรื่องใดแล้วเสร็จ ให้ทำรายงานสรุปข้อเท็จจริงพร้อมทั้งความเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขส่งให้หน่วยงานราชการทราบ หรือเพื่อดำเนินการต่อไป

5. เรื่องใดพิจารณาแล้วปรากฏว่าการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น กระทำไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือมติคณะรัฐมนตรีแล้ว แต่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมหรือความไม่เสมอภาคในกฎหมาย หรือเป็นการเลือกปฏิบัติ หรือลำเอียง ให้เสนอแนะให้หน่วยงานของรัฐดังกล่าวดำเนินการปรับปรุงหรือแก้ไขเพิ่มเติม ส่วนในกรณีของมติคณะรัฐมนตรีให้ส่งรายงานให้คณะรัฐมนตรีทราบด้วย

6. เรื่องใดไม่อาจสอบสวนหาข้อเท็จจริงต่อไปได้ ให้ยุติเรื่องนั้นและรายงานให้วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรทราบ

ง. อำนาจบังคับในการปฏิบัติหน้าที่

1. อำนาจบังคับในขั้นตอนการพิจารณา

1.1 ให้หัวหน้าหรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวนหรือบุคคลให้มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง หรือให้ถ้อยคำ หรือส่งวัตถุ เอกสาร หลักฐาน หรือพยานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณา

1.2 การตรวจสอบสถานที่ที่เกี่ยวกับเรื่องที่มีการร้องเรียนโดยแจ้งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ทราบล่วงหน้าในเวลาอันควร

2. อำนาจบังคับหน่วยงานให้ทำตามคำวินิจฉัย

2.1 ไม่มีอำนาจสั่งการฝ่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐ

2.2 กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ปฏิบัติตามข้อเสนอแนะในเวลาอันสมควร ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาอาจส่งเรื่องให้กับนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีที่ควบคุมกำกับดูแลเพื่อสั่งการตามควรแก่กรณีก็ได้

2.3 ในกรณีที่ส่งเรื่องให้กับนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นยังคงไม่ปฏิบัติตามข้อเสนอแนะข้างต้นในเวลาอันควรโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร และเป็นเรื่องที่สำคัญหรือเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะหรือเกี่ยวข้องกับประชาชนจำนวนมาก ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาอาจทำรายงานเสนอต่อวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรเป็นการด่วนก็ได้

2.4 รายงานดังกล่าวให้เปิดเผยให้ประชาชนทราบตามวิธีการที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภากำหนด

จ. ความเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอก

1. ความเชื่อมโยงกับระบบรัฐสภา

1.1 ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นกลไกของฝ่ายนิติบัญญัติในการควบคุมฝ่ายบริหาร

1.2 ทำรายงานเฉพาะเรื่องและรายงานประจำปีเสนอต่อวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรภายในเดือนมีนาคมของทุกปี

1.3 คณะกรรมการการของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาสามารถส่งเรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาพิจารณาได้

2. ความเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่น (โดยการประสานงาน เช่น การประสานงานด้านฐานข้อมูลทางวิชาการด้านกฎหมาย เป็นต้น)

2.1 กระทรวงยุติธรรม

2.2 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

2.3 สำนักงานอัยการสูงสุด

2. การบริหารงบประมาณ

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา มีรายได้หลักจากงบประมาณอุดหนุนของรัฐบาลกว่า 95 เปอร์เซ็นต์ของงบประมาณประจำปี นอกจากนี้ยังมีรายได้จากเงินช่วยเหลือ รายได้จากดอกเบี้ย และอื่นๆ โดยได้ใช้จ่ายงบประมาณส่วนใหญ่เพื่อการดำเนินงานช่วยเหลือทางกฎหมายตามพันธกิจขององค์กรคิดเป็น 50 เปอร์เซ็นต์ของรายจ่ายทั้งหมด รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 งบแสดงผลการดำเนินงานทางการเงินของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

งบแสดงผลการดำเนินงานทางการเงินของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2547	
รายได้จากการดำเนินงาน	
รายได้จากงบประมาณอุดหนุน	58,275,200.00
รายได้ดอกเบี้ยรับ	74,638.31
รายได้จากเงินช่วยเหลือ	1,974,876.00
รายได้อื่น	8,449.89
รวมรายได้จากการดำเนินงาน	60,333,164.20
ค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงาน	
ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร	27,319,998.42
ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน	28,170,150.24
ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่าย	5,964,813.50
รวมค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงาน	61,454,962.16
รายได้ต่ำกว่าค่าใช้จ่ายสุทธิ	1,121,797.96

จ. ผลการดำเนินงานของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้กำหนดนโยบายให้เจ้าหน้าที่แก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนโดยเร็วและเป็นธรรม โดยถือปรัชญาในการทำงาน คือ ร้องเรียนได้สะดวก พิจารณาโดยรวดเร็ว เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย โปร่งใสตรวจสอบได้ และให้เน้นการแก้ปัญหาด้วยการไกล่เกลี่ยแบบสันติวิธี ซึ่งหมายถึงการประสานงานเพื่อสร้างความเข้าใจที่ดีให้เกิดแก่ประชาชนและเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ และยังได้จัดให้มีช่องทางการร้องเรียนที่อำนวยความสะดวกให้ประชาชน ซึ่งได้แก่ การร้องเรียนทางไปรษณีย์ การร้องเรียนด้วยตนเองที่สำนักงานฯ การร้องเรียนทางโทรศัพท์หมายเลข 1671 ฟรีทั่วประเทศ และการรับเรื่องร้องเรียนทางอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ ยังได้สร้างเครือข่ายในการดำเนินการเรื่องร้องเรียน เช่น การร้องเรียนผ่านสภาทนายความ เป็นต้น

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้ทำบันทึกข้อตกลงว่าด้วยการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่ให้บริการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ การไฟฟ้านครหลวง การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค การประปานครหลวง การประปาส่วนภูมิภาค และบริษัท ท.ศ.ท. คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนรวมทั้งคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบ

ตารางที่ 2.3 สถิติเรื่องร้องเรียนแสดงประเด็นจำแนกตามหน่วยงานที่ถูกร้องเรียน 10 อันดับ

หน่วยงานที่ถูกร้องเรียน	ประเด็นเรื่องร้องเรียนที่พบมาก
1. กระทรวงมหาดไทย	- ที่ดิน - การปกครองส่วนท้องถิ่น - สิ่งแวดล้อม
2. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	- ปัญหาความประพฤติของเจ้าหน้าที่ - การกลั่นแกล้งดำเนินคดี - การดำเนินคดีล่าช้า
3. กระทรวงศึกษาธิการ	- ปัญหาความประพฤติของเจ้าหน้าที่ - การทุจริต - การบริหารงานสถานศึกษา
4. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	- ที่ดิน - สิ่งแวดล้อม - สาธารณูปโภค
5. กระทรวงการคลัง	- การทุจริต - การยึดทรัพย์ - ปัญหาความประพฤติของเจ้าหน้าที่
6. กระทรวงคมนาคม	- ปัญหาค่าทดแทน การเวนคืนที่ดิน - ปัญหาความประพฤติของเจ้าหน้าที่
7. หน่วยงานภาคเอกชน	- ข้อพิพาทส่วนบุคคล
8. กระทรวงยุติธรรม	- ปัญหาการละเมิดหรือจำกัดสิทธิของ ผู้ต้องขัง - ปัญหาความประพฤติของเจ้าหน้าที่
9. กระทรวงสาธารณสุข	- การให้บริการไม่ได้มาตรฐาน - ปัญหาความประพฤติของเจ้าหน้าที่
10. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	- ปัญหาการทำลายป่าไม้ - ปัญหาความประพฤติของเจ้าหน้าที่

แนวทางประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการแก้ปัญหาความเดือดร้อนให้ประชาชนโดยให้มีการประสานภายในทางโทรศัพท์เพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน นอกจากนี้ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภายังเน้นการลงพื้นที่ เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงของปัญหาข้อร้องเรียนที่เกิดขึ้น โดยจะทำหน้าที่ประสานงานและเจรจาไกล่เกลี่ยระหว่างผู้ร้องเรียนและหน่วยงานหรือ

เจ้าหน้าที่ที่ถูกร้องเรียนเพื่อให้ได้ข้อยุติในการแก้ไขปัญหาอย่างสันติวิธี ซึ่งสามารถสรุปผลการดำเนินการโดยจำแนกได้ดังต่อไปนี้

1. เรื่องร้องเรียนที่พิจารณาดำเนินการแล้วพบว่าเป็นเรื่องที่ไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ แต่เพื่อช่วยเหลือแก้ปัญหาความเดือดร้อนให้ประชาชนได้รับความเป็นธรรม ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจึงได้ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ดำเนินการต่อไป
 2. เรื่องร้องเรียนที่พิจารณาดำเนินการแล้วพบว่า ข้าราชการพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นได้ปฏิบัติหน้าที่โดยชอบตามกฎหมายแล้ว และผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้มีการประสานให้คำแนะนำและทำความเข้าใจผู้ร้องจนเป็นที่พอใจ รวมทั้งได้มีการเสนอแนะให้หน่วยงานของรัฐปรับปรุงกฎเกณฑ์แนวทางปฏิบัติงานในการให้บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์ของประชาชน
 3. เรื่องร้องเรียนที่พิจารณาดำเนินการและได้ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน หรือได้รับการชดเชยความเสียหายอย่างเหมาะสมเป็นที่พอใจทั้งสองฝ่าย
 4. เรื่องร้องเรียนที่ขอให้พิจารณาถึงความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ แต่เมื่อพิจารณาดำเนินการแล้ว พบว่าไม่มีเรื่องร้องเรียนใดมีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ จึงไม่ส่งศาลรัฐธรรมนูญ
 5. เรื่องร้องเรียนที่พิจารณาดำเนินการแล้วได้จัดทำรายงานพร้อมทั้งความเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขส่งให้หน่วยงานดำเนินการหรือเสนอให้มีการปรับปรุงกฎหมาย
- หน่วยงานราชการที่ถูกร้องเรียนในอันดับต้นๆ พบว่าโดยส่วนมากแต่ละหน่วยงานจะถูกร้องเรียนในประเด็นหลักต่างๆ ปรากฏรายละเอียดตามตารางที่ 2.3

2.2.4 ความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินมาตรการ

1. ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ไม่อยู่ภายใต้การแทรกแซงทางการเมือง มีอิสระสูงมาก ทำให้มีความคล่องตัวในการทำงาน
2. ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา มีอำนาจตรวจสอบการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐถึงความไม่ชอบด้วยกฎหมาย สามารถตรวจสอบได้ถึงความไม่ชอบธรรมของการดำเนินการตามกฎหมาย ถึงแม้จะถูกต้องครบถ้วนตามกระบวนการของกฎหมายแล้วก็ตาม
3. ปรัชญาการทำงานของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คือ ร้องเรียนได้สะดวก พิจารณาโดยรวดเร็ว เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย โปร่งใสตรวจสอบได้ โดยเน้นการแก้ปัญหาด้วยการไกล่เกลี่ยแบบสันติวิธี กล่าวคือ เป็นการประสานงานเพื่อสร้างความเข้าใจที่ดีให้เกิดแก่ประชาชนและเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ ซึ่งถือเป็นแนวทางของการสมานฉันท์ในสังคม
4. ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นกลไกในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและเป็นทางเลือกของประชาชนในการใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญผ่านกลไกการทำงานของผู้ตรวจการแผ่นดินฯ กล่าวคือ ประชาชนเป็นผู้ริเริ่มนำเรื่องร้องเรียน ผู้ตรวจการแผ่นดินฯ ทำการตรวจสอบความไม่ชอบด้วยกฎหมายของการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ แล้วจึงทำความเข้าใจเสนอแนะไป

ยังหน่วยงานนั้น หรือนำเสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยในกรณีที่เป็นประเด็นในเรื่องความไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญก็ได้

2.2.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ

1. ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีอำนาจหน้าที่คล้ายกับบุรุษไปรษณีย์ที่จะรับเรื่องราวร้องทุกข์เพื่อส่งต่อให้หน่วยงานอื่นพิจารณา ได้แก่ ฝ่ายบริหารหรือศาล แต่ไม่มีอำนาจวินิจฉัยสั่งการหรือให้ดำเนินการใดๆ ได้

2. ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีอำนาจตรวจสอบความไม่ชอบด้วยกฎหมายในกระบวนการยุติธรรมในฝ่ายบริหาร ได้แก่ ตำรวจ อัยการ และราชทัณฑ์ได้ แต่ไม่มีอำนาจตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมในชั้นตอนของศาลได้

3. ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีอำนาจตรวจสอบความไม่ชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ถึงแม้ว่ากระบวนการของกฎหมายจะถูกต้องชอบธรรมก็ตาม ซึ่งต้องเป็นกรณีที่ได้รับการร้องเรียนเสียก่อน แต่ไม่มีอำนาจที่จะหยิบยกปัญหาที่ผู้ตรวจการฯ เห็นเองว่าเป็นเรื่องหรือการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายขึ้นพิจารณาได้

4. ภารกิจของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จำกัดเฉพาะการตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎหมายและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้น ไม่รวมไปถึงการตรวจสอบการฝ่าฝืนกฎหมายที่ฝ่ายเอกชนเป็นผู้กระทำซึ่งเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและองค์กรศาล เนื่องจากผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จะปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เฉพาะเมื่อถูกกระทบจากการปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายบริหารเท่านั้น

5. เนื่องจากเป็นองค์กรที่เพิ่งจัดตั้งขึ้นใหม่ ทำให้ขาดการพัฒนาองค์กรที่ต่อเนื่อง ส่งผลต่อศักยภาพขององค์กร บุคลากรยังขาดความรู้ทั้งข้อกฎหมาย เทคนิค ความชำนาญเกี่ยวกับงานด้านการสอบสวน และกระบวนการ กลไกต่างๆ ของรัฐ รวมทั้งการขาดแคลนบุคลากรด้านวิชาการในการรวบรวมข้อมูลการวิจัยในปัญหาต่างๆ เพื่อการพัฒนาองค์กร

6. เนื่องจากเป็นองค์กรขนาดเล็ก จึงทำให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้รับการจัดสรรงบประมาณค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับภารกิจที่ต้องดำเนินการทั้งประเทศ ส่งผลให้การดำเนินการตรวจสอบยังไม่ครอบคลุมต่อสภาพปัญหาของทั้งประเทศ

7. ประชาชนยังขาดการรับรู้และความเข้าใจถึงบทบาทอำนาจหน้าที่และแนวทางการปฏิบัติงานของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ทำให้มีเรื่องร้องเรียนจำนวนมากที่ไม่อยู่ในอำนาจของผู้ตรวจการฯ อาทิเช่น เรื่องที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลหรือการลงโทษทางวินัยของหน่วยงานราชการ หรือเรื่องที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีของศาลหรือที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว เป็นต้น

8. ปัญหาในการประสานความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ ในการชี้แจงหรือการให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียน อาทิเช่น การตอบชี้แจงของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เวลาต้องทวงถามหลายครั้ง ทำให้การพิจารณาเรื่องร้องเรียนมีความล่าช้า

2.2.6 ผลการดำเนินงานของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ดำเนินงานภายใต้นโยบายการดำเนินงานทั้งในเชิงรุกและเชิงรับ เพื่อให้การดำเนินการเรื่องร้องเรียนเกิดประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้แก่ประชาชน ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจึงมีนโยบายมุ่งเน้นการตรวจสอบข้อเท็จจริงของเรื่องร้องเรียนแต่ละเรื่องให้มีความรวดเร็ว มีการลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง รับฟังข้อมูลผู้ร้องเรียนและหน่วยงานที่ถูกร้องเรียน เพื่อประสานให้เกิดความเข้าใจอันดีสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นธรรม ตลอดจนให้มีการติดต่อประสานงานทางโทรศัพท์กับหน่วยงานต่างๆ แทนการประสานทางหนังสือเพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น รวมทั้งได้เปิดให้บริการรับเรื่องร้องเรียนผ่านหมายเลขโทรศัพท์หมายเลข 1676 เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่ประชาชนในการร้องเรียนโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย รวมถึงการบริการให้คำแนะนำและช่วยเหลือแก่ผู้ร้องเรียนที่มาร้องเรียนด้วยตนเองที่สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา นอกจากนี้ ในการจัดสัมมนาผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาพบประชาชนในส่วนภูมิภาคในจังหวัดต่างๆ นั้น ได้จัดให้มีเจ้าหน้าที่บริการรับเรื่องร้องเรียนเพื่อให้คำแนะนำปรึกษาและหาทางช่วยเหลือแก่ผู้ร้องเรียนที่ได้รับความเดือดร้อนในพื้นที่โดยตรงอีกด้วย

อนึ่ง เพื่อให้การปฏิบัติงานของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีผลต่อการสร้างเสริมธรรมาภิบาลและเกิดประโยชน์ต่อสาธารณะโดยรวม ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจึงได้ย้ําแนวทางการทำงานเชิงรุก โดยการพิจารณาเรื่องร้องเรียนอย่างเป็นระบบ มีการวิเคราะห์ผล และเสนอแนวทางการแก้ไขในลักษณะบูรณาการตั้งอยู่บนความเป็นธรรม เป็นกลาง สร้างความเข้าใจที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการช่วยบำบัดทุกข์ของประชาชนโดยรวม

ผลการพิจารณาเรื่องร้องเรียนที่มีการเสนอแนะเพื่อนำไปบูรณาการให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีดังนี้

1. จังหวัดละเลยปล่อยให้มีการทิ้งขยะมูลฝอยใกล้แหล่งน้ำดิบที่ใช้ผลิตน้ำประปาสุราษฎร์ธานี

ผู้ร้องเรียนเป็นเจ้าของรายการข่าวช่วยชาวบ้าน (สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7) แจ้งว่าบริเวณถนนริมคันคลองชลประทานแห่งหนึ่ง มีซากขยะทิ้งเกลื่อนกลาด สกปรก และหมักหมมเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค ทั้งๆ ที่บริเวณดังกล่าวอยู่ใกล้กับแหล่งผลิตน้ำประปาที่ชาวบ้านใช้อุปโภคบริโภค แม้ว่ารายการฯ ได้นำเสนอเรื่องดังกล่าวออกแพร่ภาพไปแล้ว แต่ก็ยังไม่ได้รับการแก้ไขแต่อย่างใด

ผลการพิจารณา

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พิจารณาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียน เอกสารหลักฐาน ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และการชี้แจงข้อเท็จจริงจากจังหวัด สุราษฎร์ธานี ได้ย้ําพื้นที่ในการกำจัดขยะไปด้านหลังพื้นที่กำจัดขยะเดิม โดยที่แห่งใหม่มีพื้นที่ประมาณ 22 ไร่ ใช้ระบบการกำจัดขยะ แบบฝังกลบ หรือกองบนพื้นดินโดยใช้รถแทรกเตอร์ดินตะขาบและรถชุดตัก และมีการฉีดพ่นยาฆ่าแมลงวันทุกสัปดาห์ และกำจัดกลิ่นด้วยน้ำยาดับกลิ่น อีกทั้งได้นำปัญหานี้ เข้าร่วมพิจารณา

ในการประชุมโครงการเสริมสร้างประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัด ซึ่งจัดโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่ประชุมมีมติร่วมกันเกี่ยวกับวิธีและแนวทางการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยชุมชน เช่น ให้ความรู้กับครัวเรือนในการบริหารจัดการขยะ ขอความร่วมมือในการกำจัดขยะแต่ละครัวเรือน ตั้งหน่วยประชาสัมพันธ์ในแต่ละหมู่บ้าน มีการจัดตลาดนัดอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง สนับสนุนงบประมาณเข้าสู่หมู่บ้านเพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในการรับซื้อขยะได้ มีผู้รับผิดชอบในการกำจัดขยะอย่างชัดเจน มีสถานีย่อยในการรองรับขยะขององค์กรบริหารส่วนตำบลเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายในการขนย้าย และมีระบบคัดแยกขยะรีไซเคิลเพื่อลดปริมาณขยะที่จะต้องขนส่งนำไปกำจัด นอกจากนี้ จังหวัดได้แจ้งให้เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลที่ใช้พื้นที่ดังกล่าว หามาตรการแก้ไขปัญหาในระยะยาวแล้ว ซึ่งถือได้ว่าผู้ร้องเรียนได้รับการแก้ไขความเดือดร้อนระดับหนึ่งแล้ว ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจึงวินิจฉัยยุติการพิจารณา

อย่างไรก็ดี โดยที่กลิ่นเหม็นจากขยะมูลฝอย การฉีดพ่นยาฆ่าแมลง และยาดับกลิ่น เป็นต้น รวมทั้งการแก้ไขปัญหาในการจัดการขยะมิให้สร้างภาวะมลพิษทางด้านสิ่งแวดล้อมอย่างถาวรต่อประชาชนเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องรีบแก้ไข ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจึงได้ขอให้จังหวัดแก้ไขปัญหาอย่างถาวรโดยเร็วที่สุด และขอให้รายงานผลให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาทราบในโอกาสแรกด้วย อนึ่ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้มีหนังสือแจ้งให้อธิบดีกรมควบคุมมลพิษทราบถึงเรื่องร้องเรียน รวมทั้งข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาในการแก้ไขความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น และขอให้ตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินการตามโครงการเสริมสร้างประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัด

ต่อมากรมควบคุมมลพิษได้รายงานผลการดำเนินงานและแนวทางการแก้ไขปัญหา สรุปได้ดังนี้ เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวข้อง จะต้องดำเนินการควบคุม กำกับ และดูแลการดำเนินงานการกำจัดขยะมูลฝอยให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียง รวมทั้งสิ่งแวดล้อมในพื้นที่โดยเฉพาะกระทบต่อแหล่งน้ำประปาที่ประชาชนใช้ประโยชน์ โดยมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาเบื้องต้น ดังนี้

1. เทศบาลจะต้องดำเนินการปรับปรุงและฟื้นฟูสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยเดิมให้ถูกหลักสุขาภิบาล โดยเทศบาล ควรจะทำการศึกษาและออกแบบพื้นที่กำจัดขยะมูลฝอยเดิม และพื้นที่ที่ยังไม่ได้ดำเนินการให้มีระบบการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกหลักสุขาภิบาลเพื่อรองรับปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นให้มีการกำจัดที่ถูกต้อง รวมทั้งยึดอายุการใช้งานของสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย พร้อมทั้งจัดทำคันดินล้อมรอบพื้นที่ และบดอัดให้แน่นเพื่อป้องกันน้ำชะมูลฝอยไหลออกสู่พื้นที่โดยรอบ

2. องค์การบริหารส่วนตำบล หรือเจ้าของสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยจะต้องดำเนินการปรับปรุงและฟื้นฟูสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยเดิมให้ถูกหลักสุขาภิบาลและต้องทำคันดินล้อมรอบ บ่อฝังกลบขยะและบดอัดให้แน่น เพื่อป้องกันมิให้น้ำชะมูลฝอยไหลออกสู่พื้นที่โดยรอบ

3. ให้เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการฝังกลบและปิดทับขยะมูลฝอยรายวันให้แล้วเสร็จในแต่ละวัน โดยให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการเพื่อลดปัญหาเรื่องกลิ่น แมลง และสัตว์ที่เข้ามาคุ้ยเขี่ยขยะมูลฝอย

4. ห้ามมิให้มีการสูบน้ำเสียจากบ่อฝังกลบเพื่อปล่อยออกภายนอกโดยตรง

5. เมื่อมีการฝังกลบขยะมูลฝอยจนเต็มพื้นที่แล้ว ต้องกำหนดให้ทำการบดอัดขยะมูลฝอยให้แน่นและกลบทับด้วยดินให้มีความหนาอย่างน้อย 0.6 เมตร ปรับแต่งความลาดเอียงของพื้นที่เพื่อป้องกันไม่ให้น้ำท่วมขัง ติดตั้งบ่อระบายก๊าซให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ และปลูกหญ้าคลุมดินเพื่อป้องกันการชะล้างหน้าดิน

6. เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องจัดทำแผนการจัดการขยะมูลฝอยลดปริมาณขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิด ให้มีการนำมาใช้ประโยชน์มากขึ้น พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ความรู้สนับสนุนชุมชนในการลดและใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยมากขึ้น

7. เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวข้องควรเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาโดยจัดหาสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยแห่งใหม่ที่มีการออกแบบ และมีระบบการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกหลักสุขาภิบาลและสามารถรองรับปริมาณขยะได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8. จุดส่งน้ำและจุดสูบน้ำดิบ และระบบประปาของเทศบาลไม่ควรอยู่ติดกับสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาล เนื่องจากสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยยังไม่ถูกหลักสุขาภิบาล และมีขยะจำนวนมาก มีโอกาสปนเปื้อนลงสู่แหล่งน้ำและมีผลกระทบต่อผู้ใช้น้ำประปาได้ จึงควรมีการตรวจสอบคุณภาพน้ำดิบเป็นประจำเพื่อความปลอดภัยในการนำน้ำไปใช้ประโยชน์

2. สารพิษส่าเหล้าจากโรงงานขององค์การสุราไหลลงคลองสาธารณะและแม่น้ำ

สรุปประเด็น

ได้รับความเดือดร้อนจากการที่สารพิษส่าเหล้าซึ่งเกิดจากการกลั่นแอลกอฮอล์จากโรงงานองค์การสุราไหลท่วมพื้นที่เพราะปลุกของประชาชน และไหลลงสู่คลองสาธารณะทำให้ได้รับความเสียหาย

ผลการพิจารณา

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พิจารณาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียน และประสานการตรวจสอบไปยังโรงงานขององค์การสุราจังหวัดและอำเภอแล้ว พบว่าอำเภอได้มีการแต่งตั้งคณะทำงานตรวจสอบความเสียหาย เพื่อพิจารณาหาทางแก้ไขปัญหาและชดเชยความเสียหายให้แก่ประชาชนที่เดือดร้อน ซึ่งโรงงานรับว่าจะปรับปรุงแก้ไขปัญหการรั่วไหลของน้ำกากส่าจากบ่อพัก และจ่ายเงินชดเชยความเสียหายให้แก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ แต่การดำเนินการแก้ปัญหาดังกล่าวเป็นไปด้วยความล่าช้า ผู้ร้องเรียนจึงร้องเรียนมายังผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาอีกครั้งให้ช่วยเร่งรัด และตรวจสอบว่าการแก้ไขปัญหามีการกระทำจริงหรือไม่ ในการนี้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจึงได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ไปร่วมประชุมกับคณะทำงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประชาชนที่ได้รับผลกระทบ และตรวจสอบพื้นที่จริงที่ได้รับผลกระทบจากการรั่วไหลของน้ำกากส่า ซึ่งพบว่า คณะผู้บริหารโรงงานขององค์การสุราได้อนุมัติเงินค่าชดเชยแก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ จำนวน 17

ราย มีเพียง 2 รายที่ไม่ยินยอมรับเงิน เนื่องจากเห็นว่าค่าชดเชยน้อยเกินไป ไม่เป็นธรรม นอกจากนี้ คณะกรรมการประเมินความเสียหาย มีมติให้ทบทวนการจ่ายค่าชดเชยเนื่องจากเห็นว่าการจ่ายค่าชดเชยยังไม่ครบถ้วนตามรายการความเสียหายที่แท้จริง ในส่วนการตรวจสอบโรงงาน พบว่า ยังมีจุดบกพร่องที่จะต้องแก้ไขเพิ่มเติมอีก กล่าวคือ การเพิ่มความแข็งแรงมั่นคงของคันดินขอบบ่อพักน้ำกากส่า เพื่อป้องกันการรั่วซึมของระบบระบายน้ำและบำบัดมลภาวะที่เกิดจากน้ำกากส่าที่ส่งกลิ่นรบกวน

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้พิจารณาข้อเท็จจริงจากหนังสือชี้แจงของจังหวัด ผลการลงพื้นที่ตรวจสอบสถานที่จริง และผลการประชุมหารือและแนวทางพิจารณาแก้ไขปัญหาเรื่องดังกล่าวแล้ว เห็นว่า เรื่องดังกล่าวเป็นกรณีที่อำเภอและจังหวัด รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาแก้ไขปัญหาและให้ความช่วยเหลือเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินกิจการของโรงงานองค์การสุราในระดับหนึ่งแล้ว อย่างไรก็ตามยังมีบางกรณีที่ต้องแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติม และที่ประชุมได้มีมติให้การพิจารณาแก้ไขปัญหามีความชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจึงเสนอแนะจังหวัดให้เร่งรัดคณะกรรมการ คณะทำงานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนินการตามมติที่ประชุมโดยเร่งด่วนต่อไป

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ดำเนินการกับร้านอาหารที่ปล่อยน้ำเสียก่อให้เกิดความเดือดร้อน

สรุปประเด็น

ผู้ร้องเรียนมีร้านวัสดุก่อสร้างติดกับร้านอาหารแห่งหนึ่ง ซึ่งร้านดังกล่าวปล่อยน้ำเสียโดยไม่มีท่อระบายน้ำ ทำให้มีน้ำเสียขังบริเวณริมรั้วบ้านผู้ร้องเรียนและส่งกลิ่นเหม็น ผู้ร้องเรียนเคยขอร้องให้สร้างระบบระบายน้ำ แต่ร้านอาหารดังกล่าวก็ไม่ดำเนินการใดๆ ผู้ร้องเรียนจึงร้องเรียนไปยังกระทรวงสาธารณสุข แต่หน่วยงานก็บ่ายเบี่ยงในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ผลการพิจารณา

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาพิจารณาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียน เอกสารหลักฐาน ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และจากการชี้แจงของจังหวัด ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ออกไปตรวจสอบและแนะนำให้ผู้ประกอบการร้านอาหารดังกล่าว จัดทำบ่อดักไขมันพร้อมท่อระบายน้ำ เพื่อระบายน้ำทิ้งลงสู่ท่อระบายน้ำถนนสาธารณะริมคลอง ซึ่งผู้ประกอบการได้จัดทำบ่อดักไขมันพร้อมท่อระบายน้ำแล้ว และจังหวัดได้สั่งกำชับให้เทศบาลติดตาม ตรวจสอบ และหาวิธีแก้ไขอย่างถาวรต่อไปด้วยแล้ว

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาพิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ร้องเรียนได้รับการแก้ไขความเดือดร้อนตามความเหมาะสมแล้ว จึงวินิจฉัยยุติการพิจารณา

4. ปัญหากลิ่นเหม็นและฝุ่นควันจากโรงงานหลอม-หล่อโลหะ

สรุปประเด็น

1. ขอให้ตรวจสอบกรมโรงงานอุตสาหกรรม กรณีไม่ดำเนินการกับผู้ประกอบการโรงงานหลอม-หล่อโลหะที่ส่งกลิ่นเหม็นและเขม่าควัน สร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชน
2. ขอให้พิจารณาความเห็นของกรมควบคุมมลพิษที่แจ้งไปยังสำนักงานเขตในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายผังเมือง

ผลการพิจารณา

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาพิจารณาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียน เอกสารหลักฐาน ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และจากการชี้แจงของกรุงเทพมหานคร สรุปได้ว่า

1. เมื่อมีการร้องเรียนปัญหากลิ่นเหม็นและเขม่าควันจากการประกอบกิจการของกลุ่มโรงงานหลอม-หล่อโลหะ จำนวน 10 แห่ง สำนักงานเขตและกรมโรงงานอุตสาหกรรมได้ดำเนินการตรวจสอบสถานที่ และเมื่อพบว่าสถานประกอบการก่อเหตุเดือดร้อน รำคาญ ระบบขจัดฝุ่นละอองและเขม่าควันไม่มีประสิทธิภาพ จึงได้ออกคำสั่งเจ้าพนักงานให้สถานประกอบการดำเนินการปรับปรุงแก้ไขสถานที่ให้ถูกต้อง ในประเด็นนี้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จึงยุติการพิจารณา

อย่างไรก็ตาม ในการแก้ไขปัญหาโรงงานหลอม-หล่อโลหะต้องอาศัยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงานร่วมกันแก้ไขปัญหา ซึ่งหากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่มีการประสานความร่วมมือกัน ในทางปฏิบัติและไม่มีการกวดขันให้สถานประกอบการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดและสม่ำเสมอแล้ว ก็จะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการถือโอกาสฝ่าฝืนกฎหมาย สร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนได้ อีกทั้งผู้ร้องเรียนได้ร้องเรียนมาเป็นเวลานานแล้วว่าได้รับความเดือดร้อนรำคาญจากการประกอบกิจการดังกล่าว และแม้สำนักงานเขตและกรมโรงงานอุตสาหกรรมได้ดำเนินการตรวจสอบและออกคำสั่งเจ้าพนักงานให้สถานประกอบการดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องแล้วหลายครั้งก็ตาม แต่ผู้ร้องเรียนยังคงได้รับความเดือดร้อนอยู่ ซึ่งการที่สำนักงานเขตและกรมโรงงานอุตสาหกรรมมิได้ควบคุม ติดตาม ตรวจสอบ และกวดขันอย่างต่อเนื่องให้สถานประกอบการปฏิบัติตามคำสั่ง ปล่อยให้มีการปฏิบัติฝ่าฝืนกฎหมายสร้างความเดือดร้อนรำคาญ อันเป็นเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนโดยไม่เป็นธรรม ดังนั้นผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จึงเสนอแนะไปยังสำนักงานเขตและกรมโรงงานอุตสาหกรรม ดังนี้

1. ขอให้ประสานความร่วมมือกันระหว่างสำนักงานเขต กรมโรงงานอุตสาหกรรม และกรมควบคุมมลพิษ ในการร่วมกันตรวจสอบการประกอบกิจการโรงงานหลอม-หล่อโลหะ ให้ถูกต้องตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งตรวจสอบระบบกำจัดฝุ่นละอองและกลิ่นเหม็นว่า มีประสิทธิภาพเพียงพอตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ หากพบว่าไม่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ให้ปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนด

2. ขอให้อาศัยอำนาจตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง สั่งการให้โรงงานหลอม-หล่อโลหะหยุดประกอบกิจการ หากจงใจไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่สั่งให้ปรับปรุงแก้ไขโรงงาน

3. ขอให้พิจารณาดำเนินการตามกฎหมายกับผู้ประกอบการที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ รวมทั้งตรวจสอบ ควบคุม และกำกับดูแลการประกอบกิจการโรงงานหลอม-หล่อโลหะอย่างเคร่งครัดและต่อเนื่องตลอดไป เพื่อป้องกันมิให้ผู้ปฏิบัติฝ่าฝืนกฎหมายสร้างความเดือดร้อนรำคาญหรือส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนที่พักอาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียง อันทำให้เกิดกรณีร้องเรียนเช่นนี้ขึ้นอีก

ตามประเด็นในข้อ 2 การที่ขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาพิจารณาความเห็นของกรมควบคุมมลพิษที่แจ้งไปยังสำนักงานเขตในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายผังเมืองนั้น ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเห็นว่าเพื่อให้การแก้ไขปัญหาโรงงานหลอม-หล่อโลหะเป็นไปอย่างถาวรและยั่งยืน จึงได้มีข้อเสนอแนะต่อกรุงเทพมหานครให้รับความเห็นของกองตรวจมลพิษ กรมควบคุมมลพิษ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายผังเมืองไว้พิจารณาดำเนินการ เพราะการประกอบกิจการโรงงานต้องไม่ขัดต่อนโยบายผังเมืองรวมในสาระสำคัญที่เกี่ยวกับสุขลักษณะความปลอดภัยของประชาชนและสวัสดิภาพของสังคม รวมทั้งต้องควบคุมโรงงานให้มีระบบกำจัดมลพิษที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ไม่สร้างความเดือดร้อนรำคาญ ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียง

5. ประชาชนได้รับความเดือดร้อนจากกลิ่นเหม็นของผักตบชวา

สรุปประเด็น

ประชาชนอำเภอแห่งหนึ่งในจังหวัดฉะเชิงเทรา ได้รับความเดือดร้อนอย่างมากเนื่องจากมีผักตบชวาชั้นเต็มคลองในหน้าแล้งหมักหมมเน่าเหม็นทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำธรรมชาติได้ และบางพื้นที่ไม่มีน้ำประปาใช้ ซึ่งยังไม่ได้รับการแก้ไขจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลการพิจารณา

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาพิจารณาข้อเท็จจริงจากคำร้องเรียน คำชี้แจงของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเอกสารหลักฐานประกอบการพิจารณาแล้วเห็นว่า หน่วยงานที่รับผิดชอบได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนโดยการนำเครื่องจักรของกรมชลประทานมากำจัดพืชในคลองที่มีการร้องเรียนตลอดสายแล้ว อีกทั้งปัญหาวัชพืชที่เกิดขึ้นในช่วงฤดูแล้ง หน่วยงานที่รับผิดชอบได้วางแผนงานกำจัดวัชพืชในคลองดังกล่าวไว้เป็นประจำทุกปี ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จึงวินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนดังกล่าว

อย่างไรก็ดี โดยที่ปรากฏว่ามักมีผักตบชวามากในแหล่งน้ำสาธารณะและคลองชลประทานทั่วไปของประเทศ ซึ่งจะสร้างปัญหาในเรื่องการไหลของระบบการระบายน้ำ และน้ำท่วมมากในปีใดที่มีฝนตกมากและน้ำหลาก จะสร้างความเดือดร้อนเสียหายมาก ดังเช่นในปี พ.ศ.2548 เป็นต้น แต่ในทางกลับกันในฤดูแล้ง แหล่งน้ำและคลองจะเก็บน้ำไว้ใช้ได้น้อย เพราะมีผักตบชวา

อีกทั้งผักตบชวาจะหมักหมมและเน่าเสียด้วย ทำให้ปัญหาการขาดน้ำรุนแรงยิ่งขึ้น จำเป็นที่จะต้องมีการแก้ไข พร้อมทั้งบำรุงรักษาสภาพแหล่งน้ำและลำคลองอย่างจริงจังสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ฉะนั้น เพื่อมิให้มีปัญหาในการร้องเรียนเช่นนี้เกิดขึ้นอีกและเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาอย่างบูรณาการ ต่อเนื่องและยั่งยืน ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจึงเสนอแนะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ให้มีนโยบายและกำกับให้หน่วยงานในสังกัด กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในระดับจังหวัดทุกจังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง ให้ความสำคัญลำดับสูง และเร่งรีบดำเนินการแก้ไข ทั้งในด้านการกำจัดผักตบชวา การใช้ประโยชน์จากผักตบชวา การขุดลอกคลองชลประทาน การดูแลรักษาสภาพแหล่งน้ำและลำคลอง ตลอดจนให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อม

2.3 กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ (Rights and Liberties Protection Department)

2.3.1 ที่มาและพัฒนาการ

จุดมุ่งหมายสูงสุดของกระบวนการยุติธรรม คือ การสร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้นในสังคม โดยการป้องกันแก้ไขปัญหอาชญากรรม การคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การป้องกันแก้ไขข้อพิพาทขัดแย้ง และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ที่มุ่งถึงความสัมฤทธิ์ผลของความยุติธรรมบนพื้นฐานของมนุษยธรรม และการคุ้มครองสิทธิ แต่เนื่องจากยังมีสภาพปัญหาหลายประการที่ขัดขวางมิให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าถึงความยุติธรรม เช่น

1. การไม่มีความรู้ ความเข้าใจในบทบัญญัติของกฎหมาย และสิทธิเสรีภาพที่พึงมีพึงได้โดยชอบธรรม ทำให้ประชาชนถูกเอารัดเอาเปรียบและล่วงละเมิดสิทธิจากบุคคลที่อยู่ในภาวะที่เหนือกว่า ดังนั้น ความยุติธรรมที่เกิดขึ้นนั้นมิได้หมายถึงการหยิบยื่นให้จากรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับความสามารถในการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพด้วยตัวของประชาชนเอง

2. ความยากจนของประชาชนที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงความยุติธรรม เนื่องจากกระบวนการดำเนินคดีนั้น ค่าความจำเป็นที่จะต้องจัดจ้างทนายความเพื่อต่อสู้คดี ทำให้ประชาชนยากจนไม่สามารถดำเนินการได้

3. ประชาชนผู้เสียหายจากอาชญากรรม และจากกระบวนการยุติธรรมเป็นผู้บริสุทธิ์ไม่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยาตามหลักสิทธิมนุษยชน หรือละเลยต่อผู้เสียหาย ซึ่งประชาชนผู้เสียหายเหล่านั้นต้องสูญเสียอิสรภาพในชีวิต ร่างกาย เกิดความพิการ หรือสูญเสียชีวิต สร้างความเสียหายต่อสิทธิประโยชน์ที่พึงมีพึงได้

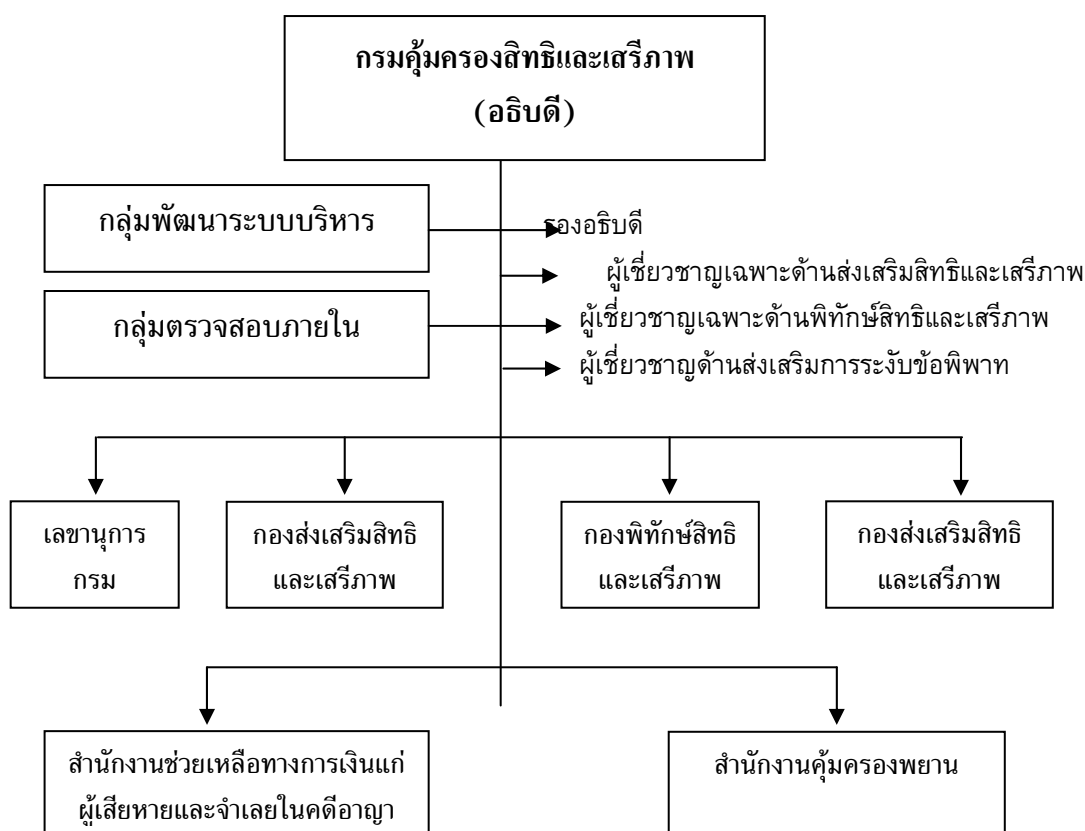
4. กระบวนการยุติธรรม ขาดศักยภาพในการพัฒนาทางเลือกความยุติธรรมให้กับประชาชน กล่าวคือ แนวคิดดั้งเดิมความยุติธรรมเป็นสิ่งที่รัฐหยิบยื่นให้ประชาชนจากกระบวนการพิจารณาตัดสินเท่านั้น ส่งผลให้ประชาชนต้องสูญเสียโอกาสต่างๆ มากมาย สิ้นเปลืองเวลา ค่าใช้จ่าย สูญเสียอิสรภาพโดยมิควรและปิดกั้นโอกาสของผู้ยากจน ไม่สามารถเข้าถึงความยุติธรรม

จากสถานการณ์ดังกล่าวจะพบว่า กระบวนการยุติธรรม ยังไม่มีหน่วยงานกลางในการประสานงาน เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่ไม่ได้รับความยุติธรรม หรือถูกล่วงละเมิดสิทธิ ด้วยการส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือช่วยบรรเทาปัญหาในเบื้องต้นทั้งในเชิงรุกและรับ จึงทำให้ประชาชนที่ถูกละเมิดสิทธิขาดที่พึ่งในการเข้าถึงความยุติธรรม ซึ่งรัฐบาลได้ตระหนักและเห็นความสำคัญ กอปรกับมีการปฏิรูประบบราชการใหม่ จึงได้มีการจัดตั้งกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขึ้น เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2545 ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545

2.3.2 สถานะและโครงสร้างของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เป็นส่วนราชการระดับกรมในสังกัดกระทรวงยุติธรรม มีภารกิจเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพที่ประชาชนพึงได้รับตามกฎหมาย โดยการจัดวางระบบและส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ตลอดจนการดำเนินการให้พยาน ผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญาได้รับการคุ้มครองช่วยเหลือเยียวยาในเบื้องต้นเพื่อให้บุคคลเหล่านั้นได้รับการคุ้มครองและดูแลจากรัฐอย่างทั่วถึง และเท่าเทียมกัน โดยมีภารกิจหลัก 3 ประการ ดังนี้

แผนภูมิที่ 2.7 โครงสร้างการบริหารงานของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

1. การส่งเสริมความรู้ทางกฎหมายเบื้องต้นและสิทธิเสรีภาพของประชาชน

โดยดำเนินงานในลักษณะเชิงรุกผ่านสื่อที่มีความหลากหลายกับกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในภาวะเสี่ยงที่จะถูกล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพ เช่น กลุ่มผู้หญิง เด็ก และเยาวชน รวมทั้งการฝึกอบรม ประชุม สัมมนา และการจัดกลไกให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมในรูปแบบของอาสาสมัครและเครือข่าย

2. การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

2.1 คลินิกยุติธรรม ทำหน้าที่ให้บริการทั้งการรับเรื่องราวร้องทุกข์ การให้คำปรึกษาข้อกฎหมาย และการประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการให้ความรู้ทางด้านกฎหมาย

2.2 สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ทำหน้าที่รองรับสิทธิตามรัฐธรรมนูญ โดยการรวบรวมเอกสาร หลักฐานเพื่อจ่ายค่าตอบแทนและค่าทดแทน ตลอดจนค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา รวมทั้งหน้าที่อื่นๆ ตามพระราชบัญญัติ ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

2.3 สำนักงานคุ้มครองพยาน มีภารกิจเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ การประสานปฏิบัติงานและข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน การจ่ายเงินค่าตอบแทนและค่าชดเชยให้กับพยานหรือบุพการี ผู้สืบสันดาน และบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ตลอดจนเงินค่าใช้จ่ายในการดำเนินการคุ้มครองพยาน

3. การส่งเสริมการระงับข้อพิพาท

เป็นภารกิจที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการระงับข้อพิพาท และการจัดการความขัดแย้งในชุมชน ซึ่งเครือข่ายยุติธรรมชุมชนด้านการระงับข้อพิพาทดังกล่าวนี้ จะทำงานประสานกับผู้นำชุมชนหรืออาจทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในกรณีที่เป็นความประสงค์ของ คู่กรณี ขณะที่อยู่ระหว่างการขยายเครือข่ายให้ครอบคลุมทุกจังหวัดทั่วประเทศ โดยจะทำการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับผู้ที่เป็นเครือข่าย และสร้างความตระหนักให้กับประชาชนในการส่งเสริมการระงับข้อพิพาท และการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีอย่างต่อเนื่อง

รายละเอียดของสถานะและโครงสร้างของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ปรากฏตามแผนภูมิที่ 2.7

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ มีการจัดโครงสร้างองค์กร ดังนี้

1. สำนักเลขาธิการกรม

มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการปฏิบัติราชการทั่วไปของกรม และราชการอื่นที่มีได้แยกให้เป็นหน้าที่ของกองหรือส่วนราชการใดโดยเฉพาะ อำนาจหน้าที่ดังกล่าวให้รวมถึง

1.1 ปฏิบัติงานของสารบรรณ

1.2 ดำเนินการเกี่ยวกับงานช่วยอำนวยความสะดวก และงานเลขานุการของกรม

1.3 ดำเนินการเบื้องต้นเกี่ยวกับแผนงาน การเงิน การบัญชี การงบประมาณ การพัสดุ อาคารสถานที่ และยานพาหนะของกรม

1.4 ดำเนินการเบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของกรม

1.5 ดำเนินการเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่กิจการความรู้ ความก้าวหน้า และผลงานของกรม

1.6 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

2. กองพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพ

มีอำนาจหน้าที่

2.1 ของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย พัฒนาระบบและมาตรการส่งเสริมให้ประชาชนได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายด้วยความรวดเร็วและทั่วถึง

2.2 รับเรื่องราวร้องทุกข์เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิและเสรีภาพ

2.3 ให้คำปรึกษา แนะนำด้านกฎหมายและสิทธิต่างๆ แก่ประชาชน และหรือส่งต่อหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

2.4 ประสานงานให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

2.5 รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบรรทัดดีเพื่อการปรับปรุง แก้ไขกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือ ข้อบังคับอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพ

2.6 ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพ

2.7 ปฏิบัติงานของสารบรรณ ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงาน

3. กองส่งเสริมการระงับข้อพิพาท

มีอำนาจหน้าที่

3.1 พัฒนาระบบและมาตรการส่งเสริมการระงับข้อพิพาท โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน

3.2 ดำเนินการส่งเสริมการระงับข้อพิพาท โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน

3.3 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดอบรมหรือเผยแพร่ความรู้แก่ชุมชน เพื่อส่งเสริมการระงับข้อพิพาท

3.4 ประสานงานและส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศในการส่งเสริมการระงับข้อพิพาท

3.5 ศึกษา วิเคราะห์เพื่อพัฒนาระบบการระงับข้อพิพาท

3.6 ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานส่งเสริมการระงับข้อพิพาท

3.7 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

4. กองส่งเสริมและเสรีภาพ

มีอำนาจหน้าที่

4.1 พัฒนาระบบและมาตรการส่งเสริมการเผยแพร่ ความรู้ทางกฎหมายและสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชน

4.2 ประสานงานและส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อเผยแพร่ความรู้และการฝึกอบรมด้านสิทธิและเสรีภาพ

4.3 รณรงค์และส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามมาตรการทางกฎหมายและพันธกรณีระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

4.4 ส่งเสริมและดำเนินการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชน

4.5 ศึกษา วิเคราะห์เพื่อพัฒนาระบบการส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

4.6 ปรับปรุง แก้ไขกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับ ตลอดจนมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพ

4.7 ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

4.8 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

5. สำนักงานคุ้มครองพยาน

มีอำนาจหน้าที่

5.1 ดำเนินการคุ้มครองพยานตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา

5.2 ประสานงานกับพนักงานสอบสวนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองพยาน

5.3 พัฒนาระบบและมาตรการคุ้มครองพยานให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

5.4 เสนอแนะ ปรับปรุง และแก้ไขกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับ ตลอดจนมาตรการต่างๆ ในการคุ้มครองพยาน

5.5 ติดตามและประเมินผลการดำเนินการคุ้มครองพยาน

5.6 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

6. สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

มีอำนาจหน้าที่

6.1 ดำเนินการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาตามกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

6.2 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อประโยชน์ในการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาตามที่กฎหมายกำหนด

6.3 เสนอแนะ ปรับปรุง และแก้ไขกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ตลอดจนมาตรการต่างๆ ในการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

6.4 ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

6.5 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

2.3.3 บทบาทของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้ดำเนินมาตรการตามพันธกิจที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาล ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน โดยกรมได้ริเริ่มโครงการต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยมีหน่วยงานภายในของกรมดูแลรับผิดชอบ ดังนี้

ก. การบริหารงานทั่วไป

1. กองส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพ

โดยการจัดกิจกรรมร่วมกับประชาชนทั่วประเทศในรูปของโครงการ นิทรรศการ และการสัมมนาต่างๆ ดังนี้

1.1 โครงการฝึกอบรมอาสาสมัครยุติธรรม

โดยการจัดทำข้อตกลงความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ร่วมกับกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยดำเนินงานใน 4 ภาค 17 จังหวัด เพื่อหาอาสาสมัครยุติธรรม เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัว และมีส่วนร่วมทำงานระหว่างชุมชนกับภาครัฐและเอกชน เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในชุมชนและจังหวัดนั้น

1.2 โครงการฝึกอบรมเครือข่ายวัฒนธรรมเพื่อสิทธิเสรีภาพ

โดยการจัดทำข้อตกลงความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ร่วมกับกระทรวงวัฒนธรรม ดำเนินงานใน 75 จังหวัดทั่วประเทศ เพื่อให้ประชาชนที่อยู่ในต่างจังหวัดได้สนใจเรียนรู้กฎหมายที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวันและสิทธิเสรีภาพเพื่อเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างทั่วถึงเท่าเทียม และเป็นธรรม โดยผ่านเครือข่ายวัฒนธรรมเพื่อสิทธิเสรีภาพทั่วประเทศ

1.3 โครงการพัฒนาแผนปฏิบัติการแม่บทสิทธิมนุษยชนเพื่อแปลงไปสู่ภาคปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

โดยการทบทวน ปรับปรุง พัฒนานโยบาย และแผนปฏิบัติการแม่บทด้านสิทธิมนุษยชนที่มีอยู่ ให้สามารถระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ จากผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการระดับประเทศ และต่างประเทศที่มีการจัดทำแผนปฏิบัติการแม่บทด้านสิทธิมนุษยชน โดยจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการว่าด้วยแผนปฏิบัติการผู้เชี่ยวชาญด้านแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และสิทธิมนุษยชนศึกษาในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก ร่วมกับกระทรวงการต่างประเทศและสำนักงานข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ เพื่อให้ทุกส่วนได้มีส่วนร่วมในการทบทวน และพัฒนาแผน รวมทั้งนำเสนอแผนปฏิบัติการดังกล่าวเสนอต่อคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบและมอบหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับไปปฏิบัติต่อไป

1.4 โครงการผลิตสื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

ดำเนินการจัดทำเทปบันทึกเสียงการแสดงของศิลปินพื้นบ้านทั้ง 4 ภาค ทั้งนี้ เนื้อหาเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้กฎหมาย สิทธิเสรีภาพ รวมทั้งบทบาทภารกิจกรมคุ้มครองสิทธิ

และเสรีภาพ เพื่อให้เครือข่ายวัฒนธรรมเพื่อสิทธิเสรีภาพนำไปเผยแพร่ผ่านทางหอกระจายข่าวและวิทยุชุมชนในท้องถิ่น

1.5 การจัดนิทรรศการเผยแพร่ภารกิจกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

โดยจัดนิทรรศการเพื่อประชาสัมพันธ์ภารกิจของกรม โดยร่วมกับกองพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพ และสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา เพื่อประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายให้ทั่วถึงและกว้างขวางยิ่งขึ้น

1.6 โครงการประชาสัมพันธ์ศูนย์อำนวยการเสริมสร้างความยุติธรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

โดยดำเนินการผลิตเทปบันทึกเสียงและซีดีบันทึกภาพและเสียงที่มีเนื้อหาสาระในการประชาสัมพันธ์ศูนย์อำนวยการเสริมสร้างความยุติธรรม รวมทั้งเพื่อเผยแพร่ภารกิจผลงานด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของกระทรวงยุติธรรมให้กับประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ได้รับทราบช่องทางในการปกป้องและคุ้มครองสิทธิของตนเอง โดยการนำเสนอในรูปแบบที่สอดคล้องกับประเพณี วัฒนธรรม และความต้องการของประชาชน ด้วยการใช้ภาษาราชการ ภาษาสำเนียงท้องถิ่น และภาษายาวีทำการเผยแพร่ผ่านสถานีวิทยุ และสถานีโทรทัศน์ในท้องถิ่น

2. กองส่งเสริมการระงับข้อพิพาท

2.1 โครงการยุติธรรมสัญจร 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้ทางกฎหมาย และสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานในการรับฟังและแก้ไขปัญหาาร่วมกันระหว่างภาคประชาชนและราชการ เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของภาคราชการ โดยมีสถานที่ดำเนินการในหน่วยงานราชการ สถานที่เอกชน และหมู่บ้านที่กำหนด

2.2 โครงการการศึกษาพัฒนาระบบคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพในโครงการนำร่อง (เครือข่ายระงับข้อพิพาท) รวมทั้งศึกษาเปรียบเทียบและขยายสู่ชุมชนใหม่

โดยการศึกษารูปแบบ กลไกการส่งเสริมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และการระงับข้อพิพาท รวมทั้งการสร้างอาสาสมัคร และการสร้างเครือข่ายการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในชุมชน ใช้กระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาให้เกิดรูปแบบการทำงานร่วมกับชุมชนอย่างเป็นระบบในการส่งเสริมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ การระงับข้อพิพาท การจัดการความขัดแย้ง และเสริมสร้างศักยภาพกระบวนการยุติธรรมให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยมีพื้นที่ในการดำเนินงานรวมทั้ง 4 ภาค ใน 13 จังหวัด และพื้นที่การศึกษาในแต่ละจังหวัดของภาคนั้นๆ โดยจะต้องมีความแตกต่างกันทั้งวิถีชุมชน หรือทางกายภาพ

2.3 โครงการศึกษาและพัฒนารูปแบบการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ กรณีศึกษาคณะกรรมการกลางอิสลามและโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม

การที่ภาครัฐจะเข้าไปดำเนินการแก้ไขปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องอาศัยความเข้าใจในภาษา วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ตลอดจนการ

ได้รับความไว้วางใจ และความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ ซึ่งกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการประสานความเข้าใจ และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างภาครัฐ และภาคประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว ได้แก่ คณะกรรมการกลางอิสลาม โต๊ะครู นักเรียน และนักศึกษาในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งจะทำให้เกิดทำให้เกิดตัวแทนการทำงานของชุมชนร่วมกับหน่วยงานของภาครัฐ และภาควิชาการที่จะพัฒนารูปแบบการดำเนินงานชุมชนที่เหมาะสม ในระบบกระบวนการยุติธรรม และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพโดยเน้นการมีส่วนร่วม และการบูรณาการของคนในชุมชนเป็นสำคัญ

3. กองพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพ

3.1 โครงการจัดตั้งคลินิกยุติธรรมเป็นศูนย์ให้คำปรึกษาทางกฎหมาย

คลินิกยุติธรรม ทำหน้าที่ให้บริการทั้งการรับเรื่องราวร้องทุกข์ การให้คำปรึกษาข้อกฎหมาย และการประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการให้ความรู้ทางด้านกฎหมาย โดยได้รับความร่วมมือจากสหภาพความในการจัดหาผู้ให้คำปรึกษาทางกฎหมายประจำคลินิกยุติธรรม

3.2 จัดตั้งศูนย์อำนวยการเพื่อเสริมสร้างความยุติธรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

เพื่อเป็นศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์ ตรวจสอบพิจารณา และแก้ไขปัญหาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้ประชาชนได้รับความเป็นธรรมและเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างรวดเร็ว โดยการติดตั้งตู้รับเรื่องราวร้องทุกข์บริเวณสถานที่ราชการ จัดให้มีการเสวนาร่วมกับประชาชน ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน นักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน สื่อมวลชน และกลุ่มทางสังคมต่างๆ และกิจกรรมอื่นๆ

4. สำนักงานคุ้มครองพยาน

เพื่อให้การดำเนินงานคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2546 มีผลบังคับใช้ในทางปฏิบัติ สำนักงานคุ้มครองพยานได้จัดทำอนุบัญญัติ รวมทั้งวางระบบการประสานการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนจัดทำโครงการและกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

4.1 จัดทำกฎกระทรวง ระเบียบ คำสั่ง และประกาศ กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคุ้มครองพยาน รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์ว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน คู่สมรส บุพการี และผู้สืบสันดาน รวมทั้งบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน

4.2 จัดทำบันทึกข้อตกลงกับหน่วยงานภายนอกเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลจากฐานคอมพิวเตอร์ รวมทั้งหลักเกณฑ์ว่าด้วยการปฏิบัติและประสานงานในการให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญาระหว่างกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพกับหน่วยงานอื่น

5. สำนักงานเลขานุการกรม

ทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกในเรื่องของงานสารบรรณ การบริหารงานบุคคล การดำเนินการเบื้องต้นเกี่ยวกับแผนงาน การเงิน การบัญชี งบประมาณ การพัสดุ งานสถานที่ งานยานพาหนะ การประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจกรรม ความรู้ ความก้าวหน้าของกรม รวมทั้งให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

5.1 โครงการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายสิทธิและเสรีภาพ (ลงมีสิทธิ) เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย สิทธิและเสรีภาพ ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติคำตอบแทน คำทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 .เปิดคลินิกยุติธรรมรับเรื่องราวร้องทุกข์ และให้คำปรึกษาปัญหากฎหมายและคดีความให้กับประชาชน

5.2 โครงการกฎหมายกินได้

ดำเนินเผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมายของกรมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ในรายการเสียงผู้บริโภคออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย โดยจัดทำเป็นสารคดีเรื่องสั้นทางกฎหมาย เรื่อง กฎหมายใกล้ตัว และมีรายการตอบคำถามชิงรางวัล

5.3 โครงการอบรมความรู้ทางกฎหมายและสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชน

เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ สร้างมาตรการและกลไกเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม และกฎหมายที่ประชาชนควรรู้ ตลอดจนเป็นการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการคิด การมีส่วนร่วม เกิดช่องทางที่เข้าถึงกระบวนการยุติธรรม แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน โดยมีสถานที่ดำเนินการ 400 แห่งทั่วประเทศ

ข. การบริหารงบประมาณ

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณทั้งหมดจากการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีของรัฐบาล โดยได้ใช้จ่ายเพื่อช่วยเหลือประชาชนตามพันธกิจขององค์กร โดยแบ่งออกเป็นเพื่อการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพ การส่งเสริมการระงับข้อพิพาท และการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ โดยได้ใช้จ่ายงบประมาณส่วนใหญ่เพื่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ คิดเป็น 50 เปอร์เซ็นต์ของรายจ่ายทั้งหมด รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 2.4

ตารางที่ 2.4 งบประมาณของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

งบประมาณของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่ได้รับจัดสรรใน ปีงบประมาณ 2548

รายจ่ายประจำ	39,190,320.00
ส่งเสริมสิทธิเสรีภาพ	61,480,000.00
1. การเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย	18,000,000.00
1.1 ประชาสัมพันธ์ความรู้ทางกฎหมายและสิทธิเสรีภาพ	9,000,000.00
1.1.1 ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อวิทยุ-โทรทัศน์	
1.1.2 โฆษณาผ่านสื่อ	
1.1.3 เผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายผ่านสื่อสิ่งพิมพ์	
1.2 อบรมความรู้ทางกฎหมายและสิทธิเสรีภาพ	9,000,000.00
2. ศึกษาพัฒนาระบบและนำนวัตกรรมมาใช้	5,000,000.00
3. นำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนมาใช้ในการ ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ (อาสาสมัครยุติธรรม)	
3.1 สร้างอาสาสมัครเครือข่าย	
3.2 พัฒนาอาสาสมัครเครือข่าย	10,000,000.00
	10,480,000.00
การส่งเสริมการระงับข้อพิพาท	2,000,000.00
คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ	104,800,000.00
1. การรับเรื่องราวร้องทุกข์และการให้คำปรึกษาแนะนำ ทางกฎหมาย	3,800,000.00
2. การให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญา	50,000,000.00
3. การคุ้มครองพยาน	51,000,000.00
รวมงบประมาณทั้งสิ้น	207,470,320.00

2.3.4 ความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินการ

1. การดำเนินการของกรมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนทั่วไปโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนและประชาชนผู้ด้อยโอกาสได้เข้าถึงบริการทางกฎหมายได้อย่างทั่วถึง
2. ในการดำเนินงาน กรมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาล ทำให้มีความพร้อมในการดำเนินการตามพันธกิจที่ได้รับขององค์กร ประกอบกับมี

บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านกฎหมายอย่างพอเพียง จึงทำให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้ดำเนินมาตรการในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนทั่วไปผ่านโครงการต่างๆ อาทิเช่น คลินิกยุติธรรม เป็นความร่วมมือกับสภานายความแห่งประเทศไทยในการให้คำปรึกษาปัญหากฎหมายทั่วไป และในกรณีที่จำเป็นต้องมีการฟ้องร้องดำเนินคดี สภานายความฯ จะเป็นผู้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป ซึ่งนับได้ว่าเป็นการให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือทางกฎหมายได้อย่างครบถ้วนตามกระบวนการทางกฎหมาย

2.3.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการมาตรการ

1. กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเป็นหน่วยงานของรัฐในฝ่ายบริหาร จึงไม่มีความเป็นอิสระดังเช่นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ในการดำเนินงานจะเป็นไปตามนโยบายและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของฝ่ายการเมือง จึงอาจทำให้มาตรการขาดความต่อเนื่องและขาดประสิทธิภาพ

2. เนื่องจากกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเป็นหน่วยงานที่เพิ่งตั้งขึ้นใหม่ ประกอบกับยังการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพและความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนยังอยู่ในขอบเขตที่จำกัด จึงยังไม่ค่อยได้รับความเชื่อถือจากประชาชนโดยทั่วไป

3. ในการดำเนินการมาตรการของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพจะเน้นไปที่การให้คำปรึกษาและช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนจากการละเมิดสิทธิและเสรีภาพรวมทั้งปัญหาจากกฎหมายเอง แต่จะไม่เน้นการฟ้องร้องดำเนินคดี ในกรณีดังกล่าว กรมฯ ยังต้องสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น อาทิเช่น สภานายความในการดำเนินการดังกล่าว

4. เนื่องจากข้อจำกัดในวิธีการบริหารงบประมาณของรัฐบาล กล่าวคือ จะเป็นไปตามปริมาณงานและภารกิจขององค์กร ซึ่งกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพยังมีการกิจที่อยู่ในขอบเขตที่จำกัด จึงส่งผลต่องบประมาณสนับสนุนที่ได้รับ ทำให้ยากลำบากในการขยายขอบเขตภารกิจขององค์กรให้กว้างขวางยิ่งขึ้นต่อไป

2.3.6 ผลการดำเนินงานของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้ให้ความช่วยเหลือและคำปรึกษาทางกฎหมายแก่ผู้ร้องเรียนในปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติ รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 2.5

ตารางที่ 2.5 สถิติการรับเรื่องร้องทุกข์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2548

ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม	ขอรับคำปรึกษาทาง กฎหมาย	ร้องเรียน / ร้องทุกข์
ปัญหามลภาวะเป็นพิษ	5	6
ปัญหาขยะ	-	-
ปัญหาโรงงานอุตสาหกรรม	5	2
ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ	12	7
ปัญหาสิ่งแวดล้อมอื่นๆ	7	-
รวมทั้งสิ้น	29	15

1. เรื่อง กรณีการดูทรายนอกเขตสัมปทาน ในจังหวัดมุกดาหาร เรื่องที่ร้องเรียน

ผู้ร้องได้ยื่นเรื่องต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม กรณีอ้างว่า บริษัทแห่งหนึ่งประกอบกิจการดูทรายนอกเขตสัมปทานเป็นเหตุให้ทรัพยากรธรรมชาติได้รับความเสียหาย

ผลการตรวจสอบ

จังหวัดมุกดาหาร ได้ให้สำนักงานที่ดินจังหวัด ตรวจสอบแล้วเป็นเรื่องเดียวกับที่ผู้ร้องได้เคยร้องเรียนต่อผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและผู้ตรวจราชการแผ่นดินของรัฐสภา ซึ่งเรื่องดังกล่าวจังหวัดได้แต่งตั้งคณะกรรมการออกไปตรวจสอบข้อเท็จจริงและเรื่องเข้าที่ประชุมคณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูทราย ประจำจังหวัดเพื่อพิจารณาแก้ไขปัญหาดังกล่าวและที่ประชุมมีมติในการประชุมเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2548 ว่าเห็นสมควรเพิกถอนใบอนุญาตดูทรายของบริษัทดังกล่าว เนื่องจากทำผิดเงื่อนไขในการอนุญาต ซึ่งจังหวัดได้รายงานผลการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ปลัดกระทรวงมหาดไทยทราบแล้ว

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพพิจารณาแล้วเห็นว่าปัญหาของผู้ร้องได้รับการตรวจสอบและแก้ไขจากหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบแล้ว จึงเห็นสมควรยุติเรื่อง

2. เรื่อง ปัญหาความเดือดร้อนของชาวบ้าน (จังหวัดพะเยา) เรื่องที่ร้องเรียน

ด้วยผู้ร้องได้ร้องทุกข์ขอความช่วยเหลือต่อกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กรณีผู้ร้องอ้างว่า บริษัทซึ่งเป็น บริษัทที่รับสัมปทานเหมืองแร่ลิกไนท์ ในเขตตำบล.....อำเภอจังหวัดพะเยา โดยการประกอบการของบริษัทฯ ดังกล่าวได้สร้างผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและปัญหามลภาวะแก่ชาวบ้านหลายหมู่บ้านด้วยกัน ได้แก่ ปัญหาเรื่องฝุ่นละออง ปัญหาการจราจร ปัญหา

มลภาวะทางเสียงและเกิดมลภาวะด้านสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมและสารพิษ ผู้ร้องประสงค์ขอให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตรวจสอบข้อเท็จจริงและพิจารณาให้ความช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนดังกล่าว

ผลการตรวจสอบ

จังหวัดพะเยา ได้รับรายงานจากอำเภอเชียงม่วน ได้จัดประชุมเข้าร่วมกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล และกรรมการประชาคมตำบลเพื่อเสนอปัญหา ตลอดจนหาแนวทางแก้ไขปัญหา โดยจะประสานและกำกับดูแลการแก้ไขปัญหาของบริษัทดังกล่าวอย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งตรวจสอบความพึงพอใจของราษฎรในพื้นที่

อำเภอเชียงม่วน ได้จัดให้มีการประชุมระหว่างบริษัทผู้รับสัมปทานกับผู้นำชุมชนเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาความต้องการ ตลอดจนแนวทางแก้ไขแล้ว เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2548 และทางอำเภอจะได้ประสานงานและกำกับดูแลการแก้ไขปัญหาของบริษัท ดังกล่าวอย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งตรวจสอบความพึงพอใจของราษฎรในพื้นที่รอบบริเวณแหล่งผลิตถ่านหินต่อไป

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพพิจารณาแล้วเห็นว่าปัญหาของผู้ร้องได้รับการตรวจสอบและแก้ไขจากหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบแล้ว จึงเห็นสมควรยุติเรื่อง

3. เรื่อง ปัญหามลภาวะทางเสียง (จังหวัดตรัง)

เรื่องที่ร้องเรียน

ด้วยผู้ร้องได้ร้องทุกข์ขอความช่วยเหลือ กรณีข้าราชการสังกัดส่วนบริหารจัดการทรัพยากร ป่าชายเลนที่ 3 ได้เปิดร้านจำหน่ายอาหาร เครื่องดื่ม ชื่อ ขุนดง โดยมีการเล่นดนตรีและร้องเพลง โดยจำกัดเวลาโดยเฉพาะในเวลากลางคืน ทำให้เกิดเสียงรบกวนต่อผู้ร้องเป็นอย่างมากจนนอนหลับได้ไม่ปกติสุขและเด็กนักเรียนไม่สามารถอ่านหนังสือทบทวนตำราเรียนได้ ก่อนหน้านี้ผู้ร้องได้ร้องเรียนไปหลายหน่วยงานแล้ว แต่ไม่ได้รับการช่วยเหลือหรือแก้ไขความเดือดร้อนรำคาญแต่อย่างใด

ผลการตรวจสอบ

สถานีตำรวจภูธรอำเภอกันตัง ได้ดำเนินการตรวจสอบและแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้ร้องทุกข์มาโดยตลอด เนื่องจากผู้ร้องได้ร้องไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายแห่งโดยได้ประสานไปยังสาธารณสุขจังหวัดตรัง มาทำการคุ้มครองวัดเสียง ปรากฏว่าเสียงมีค่าต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนด และได้แนะนำให้เจ้าของร้านดังกล่าวใช้วัสดุกันเพื่อป้องกันเสียง

อนึ่ง ร้านอาหารดังกล่าวได้เปิดให้บริการขายอาหาร จำหน่ายสุรา เครื่องดื่ม ตั้งแต่ เวลา 24.00-9.00 น. ซึ่งไม่เป็นไปตาม พ.ร.บ.สถานบริการ พ.ศ.2509. ดนตรีที่แสดงก็เป็นแบบโพล์คของ ซึ่งเสียงที่ดังก็มีค่าต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนด อีกทั้งทางอำเภอกันตังก็ได้มีหนังสือกำชับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ตรวจสอบ ตรวจตราให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งในส่วน of สถานีตำรวจภูธรอำเภอกันตัง ก็ได้ถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดตลอดมา

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพพิจารณาแล้วเห็นว่าปัญหาของผู้ร้องได้รับการตรวจสอบและแก้ไขจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว จึงเห็นสมควรยุติเรื่อง

4. เรื่อง ราษฎรบ้านนาป่าแปก หมู่ 4 ร้องขอความช่วยเหลือ (จังหวัดแม่ฮ่องสอน)

เรื่องที่ร้องเรียน

ด้วยราษฎรบ้านนาป่าแปก หมู่ 4 ตำบล.....อำเภอ..... จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ร้องทุกข์ขอความช่วยเหลือ กรณีได้รับความเดือดร้อนจากเจ้าของโรงสีข้าว เนื่องจากนายแฮ้ว ไม่ทราบชื่อนามสกุลจริง เพื่อนบ้าน ได้ทำการสีข้าวไม่ค่อยเป็นเวลา ทำให้เกิดเสียงดังรบกวนเพื่อนบ้านข้างเคียง รวมทั้งฝุ่นละออง ทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ

ผลการตรวจสอบ

จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตรวจสอบแล้วปรากฏว่าโรงสีข้าวดังกล่าวได้ทำการสีข้าวมาช้านานแล้ว พบว่ายังไม่เคยมีปัญหากับผู้ที่อยู่ใกล้เคียง แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีการตักเตือนและให้ระมัดระวังมิให้สร้างผลกระทบและความเดือดร้อนต่อผู้อื่นด้วยเช่นกัน ซึ่งผู้ถูกร้องเกรงว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัว

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพพิจารณาแล้วเห็นว่าปัญหาของผู้ร้องได้รับการตรวจสอบและแก้ไขจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว จึงเห็นสมควรยุติเรื่อง

5. เรื่อง ปัญหาความเดือดร้อนจากการเผาขยะของเทศบาล (จังหวัดร้อยเอ็ด)

เรื่องที่ร้องเรียน

กรณีผู้ร้องได้รับความเดือดร้อนจากการเผาขยะของเทศบาลจังหวัดร้อยเอ็ด เนื่องจากผู้ร้องได้พักอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลของจังหวัดร้อยเอ็ด โดยได้รับผลกระทบจากการเผาขยะทำให้เกิดควันพิษลอยมาตามอากาศ ซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้ร้องและประชาชนที่อาศัยอยู่ในละแวกเขตเทศบาลจังหวัดร้อยเอ็ด

ผลการตรวจสอบ

จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แจ้งให้เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดพิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่แล้ว และเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดรายงาน ว่า เหตุที่เกิดไฟไหม้อาจมาจากการทับถมของขยะ ทำให้เกิดก๊าซและมีการลุกไหม้ขึ้นเอง และจุดที่ไฟไหม้ขยะเป็นกิ่งไม้แห้งจึงทำให้เกิดมีการลุกไหม้ขึ้น แต่ไหม้ในระยะเวลาไม่นาน และตั้งแต่เกิดเหตุขึ้นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดได้ติดตามควบคุมจนถึงปัจจุบันไม่มีการลุกไหม้อีกแล้ว

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพพิจารณาแล้วเห็นว่าปัญหาของผู้ร้องได้รับการตรวจสอบและแก้ไขจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว จึงเห็นสมควรยุติเรื่อง

6. เรื่อง ผลภาวะเป็นพิษจากการเลี้ยงหมู (จังหวัดพังงา)

เรื่องที่ร้องเรียน

ด้วยผู้ร้องขอความช่วยเหลือกรณีฟาร์มหมู ชื่อ ฟาร์ม.....ได้สร้างความเดือดร้อนรำคาญให้กับชาวบ้านที่อยู่บริเวณรอบๆ ฟาร์มหมู อันเนื่องมาจากกลิ่นเหม็นจากขี้หมูเป็นอย่างมาก ซึ่งผู้ร้องเคยร้องเรียนไปที่ผู้ว่าราชการจังหวัดกำแพงเพชร สำนักงานเทศบาล และสำนักงานสิ่งแวดล้อมกำแพงเพชร จนถึงปัจจุบันกรณีดังกล่าวยังมิได้รับการแก้ไขแต่อย่างใด

ผลการตรวจสอบ

เทศบาลตำบลนครชุม ได้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมดำเนินการตรวจสอบประกอบไปด้วย สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 4 จังหวัดนครสวรรค์ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดกำแพงเพชร อำเภอเมืองกำแพงเพชร สถานีอนามัยนครชุม และกำนันตำบลนครชุม เข้าร่วมตรวจสอบกรณีฟาร์มดังกล่าวส่งกลิ่นเหม็น และได้แนะนำในการแก้ไขเบื้องต้น ซึ่งฟาร์มดังกล่าว ได้ดำเนินการปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพพิจารณาแล้วเห็นว่าปัญหาของผู้ร้องได้รับการตรวจสอบและแก้ไขจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว จึงเห็นสมควรยุติเรื่อง

2.4 สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน

2.4.1 ที่มาและพัฒนาการ

คำว่า "อัยการ" ได้ปรากฏพบตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาในกฎหมายในกฎหมายตราสามดวง รัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ และต่อมาได้ถูกเรียกขานในพระราชบัญญัติบาง ในกฎกระทรวงบางว่า เจ้าพนักงานกรมอัยการ หรือเจ้าพนักงานผู้รักษากฎหมายมาตั้งแต่ ร.ศ. 111 ตลอดมาจน ร.ศ.114 เมื่อได้มีกฎหมายพระธรรมนูญศาลหัวเมืองบัญญัติถึงการแต่งตั้งอัยการในหัวเมือง จึงได้มีการเรียกอัยการว่า พนักงานอัยการ ถึงแม้จะตั้งกรมอัยการแล้ว แต่อัยการในระยะเริ่มแรกยังแยกสังกัดกันอยู่ ไม่ได้สังกัดกรมอัยการทั้งหมด

ต่อมาในปี พ.ศ.2458 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้รวมอัยการหัวเมืองกับอัยการกรุงเทพฯ ตามประกาศรวมพนักงานอัยการ ลงวันที่ 11 มีนาคม 2458 ให้เข้าไปในกรมอัยการ กระทรวงยุติธรรม และเปลี่ยนตำแหน่งอัยการหัวเมืองที่เรียกว่า ยกกระบัตรมณฑล และยกกระบัตรเมือง เป็นอัยการมณฑลและอัยการเมือง ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2459 การรวมอัยการเข้ามาสังกัดกรมอัยการที่เดียวกันนี้ได้เริ่มขึ้นเป็นขั้นตอนทีละเล็กละน้อย จนกระทั่งในวันที่ 15 กรกฎาคม 2472 เป็นวันที่อัยการไทยได้รวมมาขึ้นอยู่ที่เดียวกันในกรมอัยการหมดทุกแห่งทุกประเภทสืบมาจนถึงทุกวันนี้

ในปี พ.ศ.2465 ได้มีพระบรมราชโองการให้โอนกรมอัยการจากกระทรวงยุติธรรมไปสังกัดกระทรวงมหาดไทย ต่อมาประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยมีรัฐธรรมนูญเมื่อ พ.ศ.2475 ปรากฏว่า ได้มีพระราชบัญญัติและพระราชกฤษฎีกาขึ้นใหม่หลายฉบับอันเป็นการจัดระเบียบ บริหารราชการและการแบ่งส่วนราชการของกรมอัยการ

หลังจากนั้น กรมอัยการก็ได้มีการพัฒนาจัดรูปองค์กรแก้ไขการแบ่งส่วนราชการเรื่อยมา เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีการจัดตั้งหน่วยงานเพิ่มขึ้นทั้งในราชการบริหารส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค กองอัยการได้เปลี่ยนเป็นกองที่ปรึกษา อัยการเขตได้เปลี่ยนเป็นสำนักงานอัยการเขต อัยการจังหวัดได้เปลี่ยนเป็นที่ทำการอัยการจังหวัด โดยได้มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการออกมาหลายฉบับจนถึงพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมอัยการ กระทรวงมหาดไทย พุทธศักราช 2531 ซึ่งเป็นฉบับสุดท้ายขณะที่กรมอัยการสังกัดกระทรวงมหาดไทย ซึ่งราชการบริหารส่วนกลางมีหน่วยงานเพิ่มขึ้นเป็น 17 หน่วยงาน โดยจัดตั้งกองคดีต่างๆ เพิ่มขึ้น รวมทั้งสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน ราชการบริหารส่วนภูมิภาคเพิ่มขึ้นเป็น 4 หน่วยงาน มีที่ทำการอัยการจังหวัด ที่ทำการอัยการประจำศาลแขวง ที่ทำการอัยการประจำศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัด และที่ทำการอัยการประจำศาลจังหวัด การแบ่งส่วนราชการของกรมอัยการเป็นดังนี้เรื่อยมา จนกระทั่งกรมอัยการได้เปลี่ยนเป็นสำนักงานอัยการสูงสุดในปัจจุบันและได้มีการแบ่งส่วนราชการใหม่ โดยไม่มีราชการบริหารส่วนภูมิภาคตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการสำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ. 2535

ต่อมาในปี พ.ศ.2503 ได้มีประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พุทธศักราช 2503 บัญญัติให้แยกข้าราชการอัยการออกจากข้าราชการพลเรือนอย่างเด็ดขาด มีการกำหนดบัญชีอัตราเงินเดือนต่างหากจากข้าราชการพลเรือน และได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการอัยการขึ้นเป็นครั้งแรกตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้

ต่อมาคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ได้มีประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ 47 และฉบับที่ 49 ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2534 แยกกรมอัยการออกจากกระทรวงมหาดไทย ไปเป็นหน่วยงานราชการอิสระ อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของนายกรัฐมนตรีโดยตรง โดยเปลี่ยนชื่อจาก “กรมอัยการ” เป็น “สำนักงานอัยการสูงสุด” และเปลี่ยนชื่อตำแหน่ง “อธิบดีกรมอัยการ” และ “รองอธิบดี” กรมอัยการ เป็น “อัยการสูงสุด” และ “รองอัยการสูงสุด” ตามลำดับ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงระบบการบริหารงานยุติธรรมในส่วนที่เกี่ยวกับงานอัยการให้มีความเป็นอิสระเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ยิ่งขึ้น และเพื่อให้อิทธิพลทางการเมืองก้าวผ่านการดำเนินคดี ซึ่งจะทำให้เกิดความเป็นธรรมแก่ประชาชนโดยรวม

สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน มีชื่อย่อว่า สคช. ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 15 กันยายน 2535 ในสังกัดสำนักงานอัยการสูงสุด ตามคำสั่งของกรมอัยการที่ 174/2525 ลงวันที่ 15 กันยายน 2525 โดยมีชื่อเดิมว่าสำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนนั้น เพื่อเป็นคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ ผลประโยชน์ และให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนทั่วไป

ต่อมาเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2526 คณะรัฐมนตรีได้มีมติโอนโครงการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนในชนบทเขตยากจน ซึ่งขณะนั้นอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักนโยบายและแผนมหาดไทย มาให้สำนักงานอัยการสูงสุดรับผิดชอบดำเนินงานสืบมา

ในวันที่ 27 สิงหาคม 2527 คณะรัฐมนตรีได้มีมติโอนงานช่วยเหลือทางกฎหมายแก่เกษตรกรและผู้ยากจน ซึ่งขณะนั้นอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีมาให้ สคช. สำนักงานอัยการสูงสุด รับผิดชอบดำเนินการ

วิธีดำเนินการ ได้ดำเนินการตามแนวนโยบายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติการพิจารณาพื้นที่เป้าหมายดำเนินงาน โดยนำเอาปัญหาที่แท้จริงของคนในท้องถิ่นที่แตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาคและแต่ละพื้นที่เป็นตัวกำหนดพื้นที่ปฏิบัติการ โดยสำนักงานอัยการสูงสุดได้มีคำสั่งจัดตั้งสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนประจำจังหวัดขึ้น ทุกจังหวัดทั่วประเทศ เป็นการให้บริการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ยกเว้นค่าธรรมเนียมในชั้นศาลที่ต้องเสียตามกฎหมาย

2.4.2 สถานะและโครงสร้างของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน

สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน เป็นหน่วยงานราชการในสังกัดของสำนักงานอัยการสูงสุด เป็นกลไกของฝ่ายบริหารขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี จึงมีความเป็นอิสระมิได้สังกัดอยู่ในกระทรวง ทบวง หรือกรมใด โดยได้จัดวางระบบในการคุ้มครองสิทธิและให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. รับผิดชอบการดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชนการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย การเผยแพร่ความรู้ทางด้านสิทธิมนุษยชน และความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน

2. ศึกษา วิจัย และพัฒนาระบบ รูปแบบ วิธีการ และแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการดังกล่าว

3. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมายให้ส่วนราชการในสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน

รายละเอียดของสถานะและโครงสร้างของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน ปรากฏตามแผนภูมิที่ 2.8

สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน มีการจัดโครงสร้างองค์กรดังนี้

1. ฝ่ายกิจการทั่วไป

1.1 รับผิดชอบงานธุรการงานสารบบคดีงานบริหารงานบุคคลงานเลขานุการนักบริหาร งานงบประมาณ งานการเงิน และบัญชีและงานเกี่ยวกับอาคารสถานที่ พัสดุ และยานพาหนะของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน

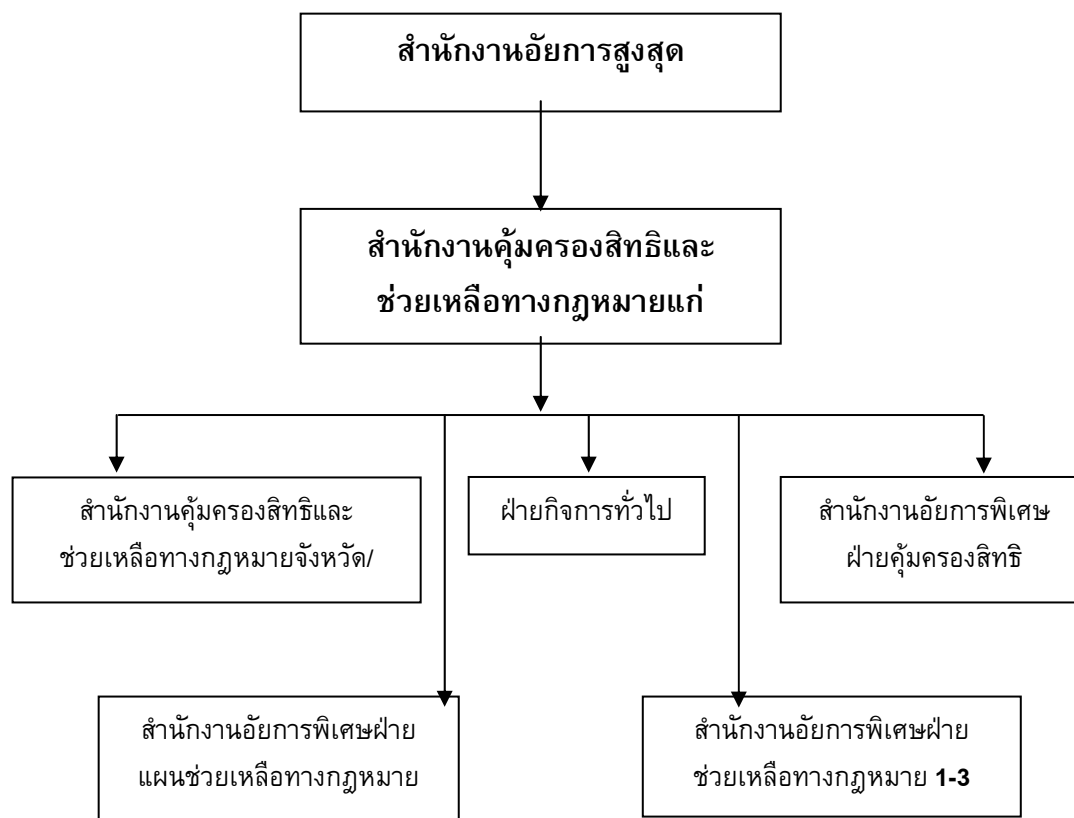
1.2 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

2. สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายแผนช่วยเหลือทางกฎหมาย

2.1 รับผิดชอบงานแผนงานของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนตามที่สำนักงานอัยการสูงสุดกำหนด

2.2 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

แผนภูมิที่ 2.8 โครงสร้างการบริหารงานของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน

3. สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคุ้มครองสิทธิ

3.1 รับผิดชอบงานคุ้มครองสิทธิของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนตามที่สำนักงานอัยการสูงสุดกำหนด

3.2 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

4. สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายช่วยเหลือทางกฎหมาย 1 – 3

4.1 รับผิดชอบงานช่วยเหลือทางกฎหมายของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนตามที่สำนักงานอัยการสูงสุดกำหนด

4.2 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

5. สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายจังหวัด/สาขา

5.1 คุ้มครองสิทธิทางศาลแก่ประชาชนตามที่กฎหมายให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ

5.2 ช่วยเหลือทางอรรถคดีโดยจัดหาทนายความว่าต่างแก่ต่างแก่ประชาชน

5.3 ให้ความช่วยเหลือในการทำนิติกรรมต่าง ๆ ให้คำปรึกษาปัญหากฎหมาย และช่วยเหลือประណอมข้อพิพาทแก่ประชาชน

5.4 สนับสนุนการประណอมข้อพิพาทและการระงับข้อพิพาททางแพ่งโดย อนุญาโตตุลาการในระดับท้องถิ่น

5.5 เผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายต่าง ๆ แก่ประชาชน

5.6 ฝึกอบรมความรู้ทางกฎหมายแก่บุคคลกลุ่มต่าง ๆ

5.7 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

2.4.3 บทบาทของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน

สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน เป็นกลไกของฝ่ายบริหารมี บทบาทในการคุ้มครองสิทธิของประชาชนที่สำคัญ คือ การสร้างความรู้ความเข้าใจในกฎหมายที่ เกี่ยวข้องและจำเป็นในชีวิตประจำวันให้แก่ประชาชนเพื่อให้รู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนในการที่จะอยู่ ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโดยปกติสุข เนื่องจากสภาพทางสังคมของประเทศไทยยังมีประชาชนเป็น จำนวนมากที่ยังไม่รู้กฎหมาย ซึ่งเป็นเหตุให้บางครั้งอาจมีผู้กระทำความผิดด้วยความ รู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ที่ใช้กฎหมายในทางที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้น สำนักงาน คุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน จึงมีบทบาทในด้านการเผยแพร่ความรู้ทาง กฎหมายและคุ้มครองสิทธิของประชาชน การคุ้มครองประโยชน์ของประชาชน และมีบทบาทในการ ป้องกันการกระทำความผิดที่เกิดจากความไม่รู้กฎหมาย โดยการเผยแพร่ให้ความรู้และช่วยเหลือ ทางกฎหมายแก่ประชาชนโดยทั่วไปทั้งในเมืองและชนบทที่ห่างไกล

สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน มีบทบาทและภาระหน้าที่ ในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนทั่วไป ดังนี้

1. งานให้ความช่วยเหลือด้านคุ้มครองสิทธิ

ให้การคุ้มครองสิทธิของประชาชนตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ ของพนักงานอัยการ หรือเมื่อมีกรณีอันสมควรเข้าคุ้มครองป้องกันสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของ ประชาชน อาจเป็นการให้ความช่วยเหลือทางศาลแก่ประชาชน การควบคุมกำกับมูลนิธิ เป็นต้น ซึ่งแบ่งออกได้ ดังนี้

1.1 การคุ้มครองสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

- การยื่นเรื่องต่อศาลเพื่อกำหนดสถานะภาพของบุคคล
- กำหนดประเภทของคดีที่ให้บริการ

1.2 การคุ้มครองสิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้แก่

- พิจารณาและเสนอความเห็นต่ออัยการจังหวัดสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราว

ผู้ต้องหา

- ดำเนินการให้มีการปล่อยตัวผู้ถูกคุมขังโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย
- การเข้าร่วมชั้นสูตรพลิกศพ กรณีตายเนื่องจากการกระทำของเจ้าหน้าที่หรือขณะอยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่
- การเข้าร่วมสอบสวน กรณีเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ตกเป็นผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือพยาน

2. งานให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน

ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนในการทำนิติกรรม สัญญา เอกสารทางกฎหมาย รวมทั้งการดำเนินการทางศาลที่จำเป็น ดังนี้

- งานเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน พนักงานอัยการจะออกเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายตามหมู่บ้านในชนบท โดยมีการจัดทำคู่มือความรู้ทางกฎหมายแจกจ่ายแก่ประชาชนเป็นประจำทุกปี
- งานให้คำปรึกษาปัญหากฎหมาย เมื่อประชาชนมีปัญหากฎหมาย ถูกเอารัดเอาเปรียบไม่ได้รับความเป็นธรรม เช่น กรณีถูกเลิกจ้างของผู้ใช้แรงงาน ปัญหาเอกสารสิทธิในที่ดินทำกิน เป็นต้น
- การให้ความช่วยเหลือในการจัดทำนิติกรรม สัญญา พิณยกรรม รวมทั้งเอกสารทางกฎหมายอื่นๆ เป็นต้น
- การให้ความช่วยเหลือในการประนอมข้อพิพาททั้งข้อพิพาทที่เกี่ยวกับคดีแพ่งและคดีอาญาเฉพาะที่เป็นความผิดอันยอมความได้
- การรับว่าต่างและแก้ต่างในคดีแพ่ง คดีอาญา คดีแรงงาน ซึ่งทางสำนักงานอัยการสูงสุดจะมีทนายความอาสาช่วยว่าต่างแก้ต่างให้ แต่จะเป็นการให้บริการเฉพาะผู้ยากจนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม เนื่องจากเป็นกรณีที่ต้องใช้งบประมาณของรัฐ

3. การดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิ

การดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิในที่นี้หมายความว่า การดำเนินคดีประเภทต่างๆ ตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติให้อำนาจของพนักงานอัยการ ซึ่งมีความแตกต่างจากการดำเนินคดีแพ่งว่าต่างแก้ต่างให้กับกระทรวง ทบวง กรม ทั่วไป ทั้งนี้เพราะการดำเนินคดีแพ่งให้กับกระทรวง ทบวง กรม นั้น ฐานะในการดำเนินคดีของพนักงานอัยการมีฐานะเช่นเดียวกับทนายความทั่วไป โดยถือว่าคู่ความที่แท้จริง คือ กระทรวง ทบวง กรม เป็นเจ้าของเรื่อง แต่การดำเนินคดีคุ้มครองสิทธินั้นกฎหมายถือว่าพนักงานอัยการเป็นตัวเอง ดังนั้นพนักงานอัยการจึงไม่ต้องยื่นใบแต่งตั้งทนายความในการว่าความ และพนักงานอัยการคนใดคนหนึ่งมีอำนาจที่จะว่าความแทนกันได้เช่นเดียวกับการดำเนินคดีอาญา และการดำเนินคดีประเภทนี้พนักงานอัยการไม่มีสิทธิที่จะได้เงินค่าทนายความ

คดีคุ้มครองสิทธิซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติให้อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ มีดังนี้

1. การร้องขอให้ศาลสั่งให้คนวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถ และการร้องขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ (ป.พ.พ.ม.28,31)
2. การร้องขอให้ศาลสั่งให้บุคคลซึ่งมีจิตฟั่นเฟือนหรือกายพิการ และไม่สามารถประกอบการทำงานของตนเองเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ และการร้องขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่งที่ได้สั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ (ป.พ.พ.ม.3236)
3. การร้องขอให้ศาลสั่งการให้ทำไปพลางก่อนที่จำเป็น เพื่อจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ หรือตั้งผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ (ป.พ.พ.ม.48,49)
4. การร้องขอให้ศาลสั่งตัวแทนรับมอบอำนาจทั่วไป จัดทำบัญชีทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ (ป.พ.พ.ม. 50) หรือขอให้ศาลสั่งให้ผู้จัดการทรัพย์สินหาประกัน หรือแถลงถึงความเป็นอยู่แห่งทรัพย์สิน หรือถอดถอนผู้จัดการ และตั้งผู้อื่นแทนต่อไปเมื่อมีเหตุอันควร (ป.พ.พ.ม. 56) หรือขอให้ศาลสั่งกำหนดบำเหน็จ จด ลด เพิ่ม หรือกลับให้บำเหน็จแก่ผู้จัดการทรัพย์สินเมื่อพฤติการณ์เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินได้เปลี่ยนแปลงไป (ป.พ.พ.ม.57)
5. ร้องขอให้ศาลสั่งให้ผู้ที่ไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นคนสาบสูญ (ป.พ.พ.ม.61) และร้องขอให้ศาลสั่งถอนคำสั่งแสดงความสาบสูญ (ป.พ.พ.ม.63)
6. ร้องขอให้ศาลแต่งตั้งผู้แทนของนิติบุคคลชั่วคราวในกรณีที่ผู้แทนของนิติบุคคลว่างลง และถ้าทิ้งตำแหน่งว่างไว้จะเกิดความเสียหาย (ป.พ.พ.ม.73)
7. ร้องขอให้ศาลแต่งตั้งผู้แทนเฉพาะการในกรณีประโยชน์ได้เสียของนิติบุคคลขัดกับประโยชน์ได้เสียของผู้แทนของนิติบุคคลในการอันใดเป็นเหตุให้ไม่มีผู้แทนของนิติบุคคลเหลืออยู่ หรือเหลืออยู่มีจำนวนไม่พอจะเป็นองค์ประชุมหรือไม่พอจะกระทำการนั้นได้ (ป.พ.พ.ม.75)
8. ร้องขอให้ศาลสั่งเพิกถอนมติการประชุมใหญ่ของสมาคมที่ได้มีการนัดประชุมหรือการลงมติโดยไม่ปฏิบัติตาม หรือฝ่าฝืนข้อบังคับหรือกฎหมาย (ป.พ.พ.ม.100)
9. ร้องขอให้ศาลตั้งผู้ชำระบัญชีในกรณีที่มีการเลิกสมาคมและไม่มีผู้ชำระบัญชี (ป.พ.พ.ม.106, ม.1251)
10. เป็นผู้ขอจัดตั้งมูลนิธิตั้งในกรณีผู้ขอจัดตั้งมูลนิธิถึงแก่ความตายก่อนนายทะเบียนรับจดทะเบียน และทายาทหรือผู้จัดการมรดกหรือผู้ซึ่งผู้ตายมอบหมายไม่ดำเนินการขอตั้งมูลนิธิต่อไปภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด (ป.พ.พ.ม.117 วรรคแรก)
11. ร้องขอให้ศาลจัดสรรทรัพย์สินให้แก่บุคคลอื่นซึ่งมีวัตถุประสงค์ใกล้เคียงกับความประสงค์ของผู้ทำพินัยกรรม ในกรณีที่ไม่สามารถจัดตั้งมูลนิธิขึ้นได้ตามวัตถุประสงค์ที่ผู้ตายกำหนด (ป.พ.พ.ม.117 วรรค 2, 1679 วรรค 2)
12. ขอจดทะเบียนมูลนิธิเมื่อทายาทหรือผู้จัดการมรดก มิได้ขอจดทะเบียนก่อตั้งมูลนิธิตามพินัยกรรม ภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด (ป.พ.พ.ม.118 วรรค 2, ม.1677)
13. ขอจดทะเบียนมูลนิธิเมื่อผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนมูลนิธิตามพินัยกรรมไม่ดำเนินการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงให้ถูกต้องตามคำสั่งของนายทะเบียนตาม ม.115 จนเป็นเหตุให้นายทะเบียนไม่รับจดทะเบียนมูลนิธิเพราะเหตุดังกล่าว (ป.พ.พ.ม.118 วรรค 3)

14. ร้องขอให้ศาลมีคำสั่งถอดถอนกรรมการมูลนิธิบางคนหรือคณะกรรมการของมูลนิธิในกรณีที่ดำเนินกิจการของมูลนิธิผิดพลาดเสื่อมเสียต่อมูลนิธิ หรือดำเนินกิจการฝ่าฝืนกฎหมายหรือข้อบังคับของมูลนิธิ หรือกลายเป็นผู้มีฐานะหรือความประพฤติไม่เหมาะสมในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของมูลนิธิ (ป.พ.พ.ม.129)

15. ร้องขอให้ศาลมีคำสั่งเลิกมูลนิธิเพราะวัตถุประสงค์ของมูลนิธิขัดต่อกฎหมายหรือมูลนิธิกระทำการขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรืออาจเป็นภัยอันตรายต่อความสงบสุขของประชาชนหรือความมั่นคงของรัฐ หรือมูลนิธิไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้อีก เพราะเหตุใดๆ หรือหยุดดำเนินการตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป (ป.พ.พ.ม.131)

16. ร้องขอให้ศาลตั้งผู้ชำระบัญชีของมูลนิธิกรณีเลิกมูลนิธิเพราะเหตุอื่นนอกจากล้มละลายโดยไม่มีผู้ชำระบัญชีตามข้อบังคับของมูลนิธิ (ป.พ.พ.ม.133, 1251)

17. ร้องขอให้ศาลจัดสรรทรัพย์สินของมูลนิธิเมื่อได้ชำระบัญชีแล้วให้แก่มูลนิธิหรือนิติบุคคลอื่นที่วัตถุประสงค์ใกล้เคียงที่สุดกับวัตถุประสงค์ของมูลนิธินั้น (ป.พ.พ.ม.134)

18. ร้องขอให้ศาลตั้งผู้อื่นนอกจากสามีหรือภรรยาเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ถ้ามีเหตุสำคัญ (ป.พ.พ.ม.1463)

19. ร้องขอให้ศาลพิพากษาว่าการสมรสเป็นโมฆะ (ป.พ.พ.ม.1496)

20. ฟ้องคดีแทนเด็กปฏิเสธความเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของชาย (ป.พ.พ.ม.1545)

21. ร้องขอให้ศาลตั้งผู้แทนเฉพาะคดีเพื่อทำหน้าที่ฟ้องคดีแทนเด็กในคดีฟ้องขอให้รับเด็กเป็นบุตรในกรณีเด็กไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม หรือมีแต่ผู้แทนโดยชอบธรรมไม่สามารถทำหน้าที่ได้ (ป.พ.พ.ม.1556)

22. เป็นโจทก์ฟ้องคดีที่กฎหมายห้ามมิให้ราษฎรฟ้อง เช่น ฟ้องคดีผู้สืบสันดานในการฟ้องบุพการีทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา ฟ้องเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร (ป.พ.พ.ม.1562,1565)

23. ร้องขอให้ศาลสั่งถอนอำนาจปกครอง (ป.พ.พ.ม.1582)

24. ร้องขอให้ศาลตั้งผู้ปกครอง (ป.พ.พ.ม.1586) และร้องขอให้ศาลสั่งเพิกถอนคำสั่งตั้งผู้ปกครองและมีคำสั่งเกี่ยวกับผู้ปกครองต่อไปตามที่เห็นสมควร เนื่องจากเป็นผู้ต้องห้ามมิให้เป็นผู้ปกครองตาม ม.1587 (ป.พ.พ.ม.1588)

25. ร้องขอให้ศาลสั่งให้ผู้ปกครองหาประกันอันสมควรในการจัดการทรัพย์สินหรือแถลงถึงความเป็นอยู่ของทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครอง (ป.พ.พ.ม.1597)

26. ร้องขอให้ศาลถอนผู้ปกครอง (ป.พ.พ.ม.1598/9)

27. ร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาตให้มีการรับบุตรบุญธรรม (ป.พ.พ.ม.1598/21, 1598/22, 1598/23) การเลิกรับบุตรบุญธรรม (ป.พ.พ.ม.1598/31)

28. ฟ้องคดีแทนบุตรบุญธรรมเกี่ยวกับการขอเลิกรับบุตรบุญธรรม (ป.พ.พ.ม.1598/35)

29. ร้องขอให้ศาลตั้งผู้ปกครอง ผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์ ในกรณีที่มรดกตกทอดแก่ผู้เยาว์ หรือบุคคลวิกลจริต หรือผู้ไม่สามารถจัดการงานตนเองได้ และบุคคลนั้นยังไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์ (ป.พ.พ.ม.1610)

30. ร้องขอให้ศาลตั้งผู้จัดการมรดกในกรณีเจ้าของมรดกตาย ทายาทโดยธรรม หรือผู้รับพินัยกรรมได้สูญหายไป หรืออยู่นอกราชอาณาจักร หรือเป็นผู้เยาว์ หรือผู้จัดการมรดก หรือทายาทไม่สามารถ หรือไม่เต็มใจจะจัดการ หรือมีเหตุขัดข้องในการจัดการ หรือในการแบ่งปันมรดก หรือข้อกำหนดพินัยกรรมตั้งผู้จัดการมรดกไม่มีผลบังคับ (ป.พ.พ.ม.1713)

ข. การบริหารงบประมาณ

สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน ได้รับการสนับสนุนงบประมาณทั้งหมดจากการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีของรัฐบาล โดยได้ใช้จ่ายเพื่อช่วยเหลือประชาชนตามพันธกิจขององค์กร โดยได้ใช้จ่ายงบประมาณส่วนใหญ่เพื่อการคุ้มครองสิทธิและให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายผ่านสำนักงานอัยการจังหวัดทั่วประเทศ

2.4.4 ความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินมาตรการ

1. สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนทั่วไปโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย เป็นการสนับสนุนให้ชุมชนและประชาชนผู้ด้อยโอกาสได้เข้าถึงบริการทางกฎหมายได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน

2. สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาล ทำให้มีความพร้อมในการดำเนินการตามพันธกิจที่ได้รับขององค์กร ประกอบกับองค์กรมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านกฎหมายเป็นอย่างดี จึงทำให้การดำเนินงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน มีหน่วยงานทั้งในส่วนกลางและต่างจังหวัดกระจายอยู่ตามสำนักงานอัยการทั่วราชอาณาจักร เพื่อสร้างความเป็นธรรมแก่สังคมและสามารถเข้าถึงประชาชนได้ทุกระดับ หากประชาชนต้องการขอความช่วยเหลือทางกฎหมายก็สามารถไปติดต่อด้วยตนเองที่สำนักงานอัยการจังหวัดทุกแห่ง ที่สำนักงานกลาง หรือติดต่อทางโทรศัพท์ นับได้ว่ามีบทบาทที่สำคัญในการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ในกรณีที่เกิดสิทธิอันเกิดจากการกระทำทั้งของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือของประชาชนด้วยตนเอง

4. ประชาชนจะได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมายจากพนักงานอัยการ นิติกร และทนายความที่มีความรู้ความชำนาญในทางกฎหมาย เช่น ขอให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของประชาชน ขอให้จัดตั้งทนายความอาสาสมัครในการว่าต่างหรือแก้ต่างคดี ปรัชญาปัญหาทางกฎหมาย เป็นต้น

5. มีทนายความอาสาสมัครสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน เพื่อช่วยเหลือในการระงับข้อพิพาทของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถบังคับคดีได้ด้วย ซึ่งพนักงานอัยการไม่สามารถทำได้

6. ดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และผลประโยชน์ของประชาชนรวมทั้งเผยแพร่และให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายและสิทธิมนุษยชน

7. สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน ได้พัฒนาระบบรูปแบบ วิธีการ ตลอดจนแนวทางปฏิบัติในการดำเนินมาตรการเพื่อคุ้มครองสิทธิและการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนให้กับหน่วยงานในสังกัดของสำนักงานอัยการสูงสุด และหน่วยงานภายนอก

2.4.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ

1. สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน เป็นหน่วยงานของรัฐในฝ่ายบริหาร จึงไม่ความเป็นอิสระดังเช่นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ในการดำเนินมาตรการจะเป็นไปตามนโยบายและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของฝ่ายการเมือง จึงทำให้ขาดความต่อเนื่องและขาดประสิทธิภาพ

2. เนื่องจากข้อจำกัดในวิธีการบริหารงบประมาณของรัฐบาล กล่าวคือ จะเป็นไปตามปริมาณงานและภารกิจขององค์กร ซึ่งสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน เป็นองค์กรในระดับสำนักงานมีภารกิจในขอบเขตที่จำกัด จึงส่งผลต่องบประมาณสนับสนุนที่ได้รับ ทำให้ยากลำบากต่อการขยายขนาดขององค์กรและขอบเขตของภารกิจให้ครอบคลุมกว้างขวางยิ่งขึ้นต่อไป

3. สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน มีขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่จำกัด กล่าวคือ จะเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการตามกฎหมายต่างๆ เป็นส่วนใหญ่ จึงไม่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ทุกกรณี นอกจากนี้ ในการดำเนินคดีด้านทรัพยากรธรรมชาติซึ่งถือเป็นความผิดต่อรัฐ พนักงานอัยการจึงไม่สามารถดำเนินคดีแทนประชาชนในฐานะเป็นโจทก์ฟ้องคดีในกรณีได้

4. การดำเนินงานของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน โดยทั่วไปจะกระทำเมื่อมีผู้มาร้องขอ ทำให้การคุ้มครองสิทธิของประชาชนไม่ได้รับการคุ้มครองเท่าที่ควรซึ่งมีสาเหตุมาจากความเคยชินของพนักงานอัยการในการรอรับเรื่องร้องเรียนก่อนจึงจะเริ่มดำเนินการ ทั้งที่อำนาจหน้าที่ด้านการคุ้มครองสิทธิของประชาชน พนักงานอัยการสามารถเริ่มต้นดำเนินการได้เองโดยไม่ต้องรอให้คนมาร้องเรียน ประกอบกับประชาชนส่วนมากยังไม่ทราบว่าสำนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ดังกล่าว จึงทำให้ประชาชนบางส่วนไม่ได้รับความช่วยเหลือ

5. ที่มาและการก่อตั้งสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน มิได้เกิดจากความต้องการของประชาชนหรือความจำเป็นของประเทศ กล่าวคือ เป็นการ

ก่อตั้งตามความจำเป็นและเหตุผลในทางการเมือง เพื่อสนองวัตถุประสงค์หรือรองรับการแสวงหาอำนาจในทางการเมืองในขณะนั้น

6. ขาดกลไกการแสวงหาข้อเท็จจริง ขาดกลไกการตรวจสอบในกระบวนการทำงาน ทั้งการให้ความคิดเห็นทางกฎหมายและความช่วยเหลือในการดำเนินคดี โดยผู้ที่ได้รับมอบหมายมีอิสระในการทำงานจนเสร็จสิ้นกระบวนการ ทำให้การคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายขาดประสิทธิภาพ

7. การประสานงานและขอรับความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นเป็นไปด้วยความล่าช้า การทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมิได้มุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนหรือสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง แต่เป็นการแย่งชิงทรัพยากรเพื่อประโยชน์ขององค์กรและอำนาจของบุคลากรในองค์กรนั้น

8. สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน มีโครงสร้างและรูปแบบที่ดี แต่ขาดการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากประชาชน ทำให้การคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายมีขอบเขตที่จำกัด

9. แม้จะมีทนายความอาสาสมัคร เพื่อช่วยเหลือในการรับข้อพิพาทของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถบังคับคดีได้ด้วย แต่ในต่างจังหวัดยังขาดแคลนทนายความอาสาสมัครดังกล่าวอยู่มาก

2.5 ศูนย์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (Law Center of Thammasat University)

2.5.1 ที่มาและพัฒนาการ

ศูนย์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นหน่วยงานภายในสังกัดของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้รับการก่อตั้งขึ้นเพื่อให้บริการความรู้ด้านกฎหมายแก่ประชาชนทั่วไป ภายใต้โครงการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ซึ่งเป็นโครงการหนึ่งในแผนงานบริการทางวิชาการและสังคมของคณะนิติศาสตร์ โครงการดังกล่าวได้ดำเนินการต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งในระยะเริ่มแรกเป็นการดำเนินการของกลุ่มกิจกรรมนักศึกษาในชื่อว่า “ชมรมนิติศึกษา” ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2514 จากการรวมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกันของนักศึกษานิติศาสตร์เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และมีกิจกรรมในด้านกฎหมายร่วมกัน ในระยะเริ่มแรกกิจกรรมต่างๆ ของชมรมยังจำกัดอยู่เพียงภายในมหาวิทยาลัยและในหมู่นักศึกษา ซึ่งกลุ่มดังกล่าวได้ถูกยกเลิกไปในปี พ.ศ. 2519 ด้วยเหตุผลทางการเมืองในยุคนั้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2522 ได้มีการจัดตั้งกลุ่มกิจกรรมขึ้นใหม่ภายใต้ชื่อ “โครงการเผยแพร่วิชานิติศาสตร์” เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายให้กับประชาชน โดยมีกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ผู้ที่สนใจรวมทั้งประชาชนทั่วไปได้มีความรู้ความเข้าใจในด้านกฎหมายอย่างถูกต้อง และในปี พ.ศ. 2527 คณะนิติศาสตร์ได้จัดตั้ง “ศูนย์นิติศาสตร์” ขึ้นเพื่อดำเนินการให้บริการทางด้านกฎหมาย โดยร่วมประสานงานกับกลุ่มกิจกรรมนักศึกษาของโครงการดังกล่าวในการให้บริการด้านกฎหมายและการเผยแพร่กฎหมายแก่ประชาชน

การให้บริการสังคมของศูนย์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ตามโครงการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. การเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนทั่วไป โดยการจัดอบรมกฎหมายต่างๆ ให้แก่ประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในชนบทและผู้ด้อยโอกาสในสังคม การจัดทำเอกสารและคู่มือความรู้ด้านกฎหมายสำหรับประชาชน การจัดสัมมนากฎหมายเฉพาะเรื่องเพื่อให้นักศึกษา ผู้สนใจ และประชาชนทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายเหล่านั้นตามโอกาสที่เหมาะสม
2. การให้คำปรึกษาเป็นรายกรณี รวมทั้งให้ความช่วยเหลือด้านคดีความโดยจัดหาทนายความให้เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาสและผู้ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม

การดำเนินงานของศูนย์นิติศาสตร์ นอกจากจะมีเป้าหมายที่จะให้บริการในด้านความรู้และความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนโดยทั่วไปแล้ว ยังเป็นหน่วยงานที่ร่วมในการฝึกอบรมกฎหมายภาคปฏิบัติแก่บุคลากรของคณะนิติศาสตร์ ทั้งอาจารย์ ศิษย์เก่า และโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาในระดับปริญญาตรีที่อยู่ในระหว่างการศึกษามีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในด้านการปฏิบัติในการให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือทางกฎหมาย อันเป็นการเสริมสร้างคุณภาพของบุคลากรและนักศึกษานิติศาสตร์ให้ได้ใช้กฎหมายอย่างถูกต้องและมีคุณธรรม

2.5.2 สถานะและโครงสร้างของศูนย์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ศูนย์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นหน่วยงานของรัฐในสังกัดของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ดำเนินการโดยประสานความร่วมมือกับกลุ่มกิจกรรมนักศึกษาโครงการ

เผยแพร่วิชานิติศาสตร์ ทั้งนี้ หน่วยงานของศูนย์นิติศาสตร์ที่ดำเนินการอยู่มีการจัดแบ่งโครงสร้างอย่างไม่เป็นทางการ รูปแบบการบริหารจัดการจึงดำเนินการในรูปของคณะกรรมการบริหารศูนย์นิติศาสตร์ ซึ่งคณะบดีแต่งตั้งโดยการเสนอแนะของผู้อำนวยการศูนย์นิติศาสตร์ โดยมีวาระการทำงาน 3 ปี โครงสร้างของการบริหารงานของศูนย์นิติศาสตร์ ประกอบไปด้วยผู้อำนวยการศูนย์นิติศาสตร์ ซึ่งแต่งตั้งโดยคณะบดีทำหน้าที่บริหารงานศูนย์นิติศาสตร์ คณะกรรมการบริหารศูนย์นิติศาสตร์ทำหน้าที่บริหารงานธุรการ คณะที่ปรึกษาซึ่งผู้อำนวยการศูนย์นิติศาสตร์แต่งตั้งจากอาจารย์ประจำของคณะนิติศาสตร์ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาในกิจการทั่วไปของศูนย์นิติศาสตร์ คณะที่ปรึกษาด้านกฎหมายและคดีทำหน้าที่ให้คำปรึกษาทางกฎหมายและการดำเนินคดีประกอบไปด้วยนิติกรและทนายความซึ่งเป็นอาสาสมัคร และเจ้าหน้าที่ของศูนย์นิติศาสตร์ซึ่งเป็นลูกจ้างชั่วคราวทำหน้าที่ธุรการและเจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล

รายละเอียดของสถานะและโครงสร้างของศูนย์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ปรากฏตามแผนภูมิที่ 2.9

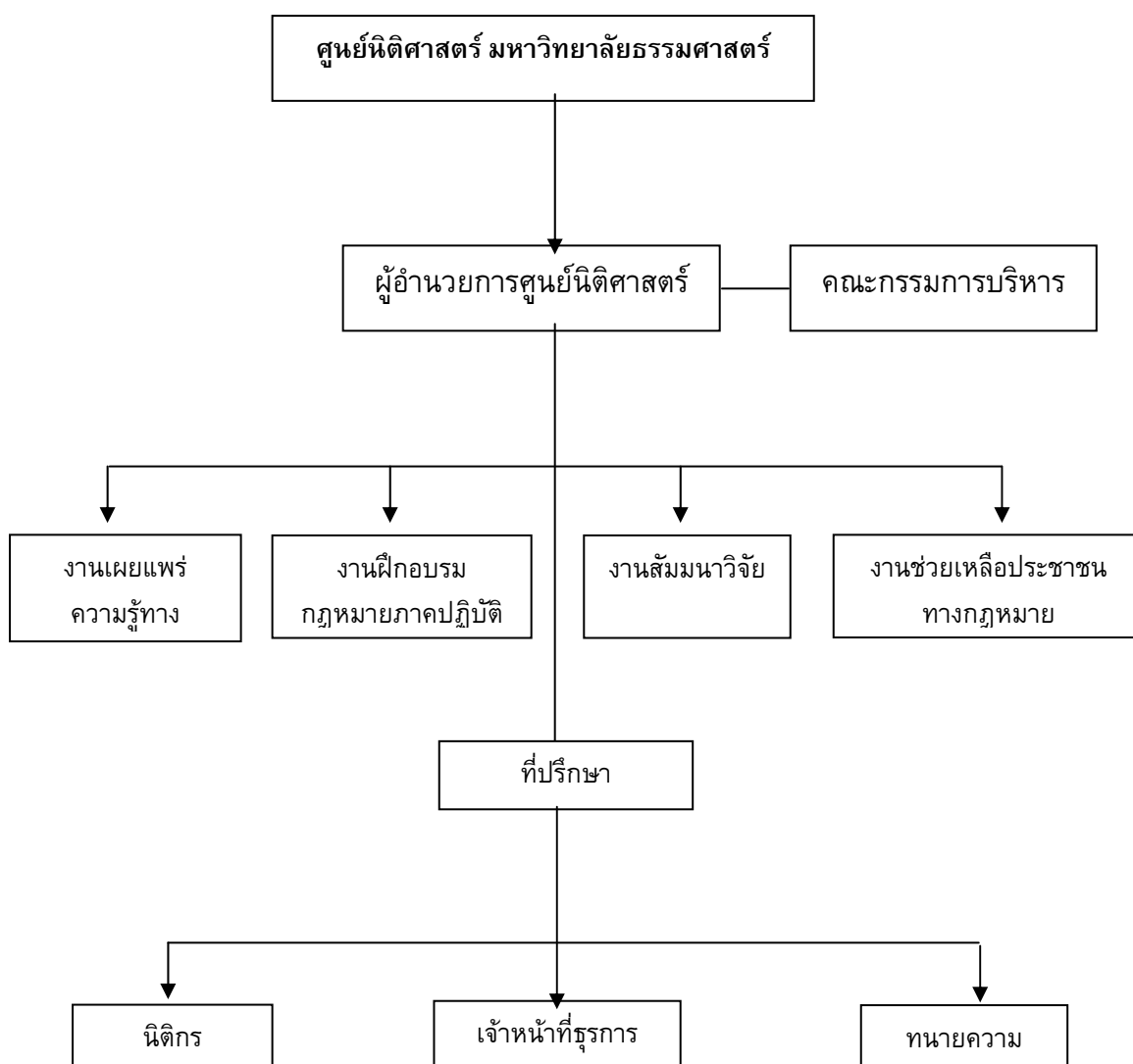
2.5.2.1 การบริหารงาน

1. การบริหารงานธุรการ

การบริหารงานของศูนย์นิติศาสตร์ มีผู้อำนวยการศูนย์นิติศาสตร์ทำหน้าที่บริหารงานทั่วไปของศูนย์นิติศาสตร์ตามโครงการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย และคณะกรรมการบริหารศูนย์นิติศาสตร์ช่วยในการบริหารงาน ส่วนงานธุรการจะมีเจ้าหน้าที่ของศูนย์นิติศาสตร์ 2 คน ทำหน้าที่ธุรการรวมทั้งการบันทึกข้อมูลต่างๆ เพื่อบริหารงานธุรการของศูนย์นิติศาสตร์ โดยทั้งสองตำแหน่งถือเป็นลูกจ้างชั่วคราวภายใต้งบประมาณแผ่นดินและงบประมาณของมหาวิทยาลัย

ขอบเขตการบริหารงานของศูนย์นิติศาสตร์ เป็นงานรับผิดชอบโครงการช่วยเหลือประชาชนทางด้านกฎหมายทั้งหมด รวมทั้งงานที่ส่งเสริมประสานงานกับภาคีวิชาชีพ สถาบันในการฝึกทักษะทางด้านกฎหมายให้นักศึกษานิติศาสตร์ ตลอดจนภาระหน้าที่ในการเผยแพร่งานวิชาการและการวิจัยทางด้านกฎหมายเกี่ยวกับสังคมและชนบท เพื่อให้ประชาชนทั่วไปและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องได้ทราบถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขต่อไป

แผนภูมิที่ 2.9 โครงสร้างการจัดองค์กรของศูนย์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2. การบริหารงานให้คำปรึกษาและช่วยเหลือคดี

ศูนย์นิติศาสตร์ได้จัดให้มีหน่วยงานภายในชื่อว่า “สำนักงานช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย” ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางด้านคดีความแก่ประชาชน โดยมีประธานฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายซึ่งเป็นกรรมการบริหารงานของศูนย์นิติศาสตร์เป็นหัวหน้าสำนักงาน ทำหน้าที่ดูแลงานให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางด้านคดีความและอนุมัติให้ช่วยเหลือด้านคดี ตามหลักเกณฑ์ที่ศูนย์นิติศาสตร์กำหนด

ในการบริหารงานด้านให้คำปรึกษา สำนักงานฯ จัดให้มีเวรรับคำปรึกษาโดยทนายความหรือนิติกร ผู้ขอคำปรึกษาสามารถขอคำปรึกษาได้โดยตรง หรือทางโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ต เมื่อได้ให้คำปรึกษาในขั้นต้นแล้วต้องทำบันทึกการให้คำปรึกษาและคำปรึกษาเสนอต่อ

ที่ปรึกษาศูนย์ฝ่ายให้คำปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง หรือหากต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมก็จะติดต่อผู้ขอรับคำปรึกษานั้นเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมต่อไป

สำหรับงานให้ความช่วยเหลือด้านคดี จะต้องมีการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ขอรับความช่วยเหลือในขั้นต้นก่อนว่ามีคุณสมบัติครบถ้วนตามเกณฑ์ที่กำหนดหรือไม่ แล้วจึงจะเสนอขออนุมัติต่อประธานฝ่ายช่วยเหลือ เมื่อประธานอนุมัติแล้ว จะมอบหมายให้ทนายความที่มีความสามารถและชำนาญการที่เหมาะสมกับคดีเข้าดำเนินการจนเสร็จสิ้นกระบวนการ โดยที่ปรึกษาฝ่ายคดีจะให้ความช่วยเหลือในเรื่องการเตรียมคดี การตั้งรูปคดี และสำนวนคดี ตลอดจนการตรวจสอบความถูกต้องของคำคู่ความ¹

ในกรณีเป็นคดีที่มีความยุ่งยากจำเป็นต้องอาศัยทนายความที่มีประสบการณ์สูงในการว่าความ ศูนย์นิติศาสตร์จึงจะได้ขอความร่วมมือจากสำนักงานทนายความภายนอกเข้าร่วมในการช่วยเหลือดำเนินคดีให้ ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดีดังเช่นในคดีนาุ้งที่อำเภอระโนด คดีเกาะยาว คดีมหาสารคาม และคดีเชียงของ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีทนายอาสาสมัครเข้าร่วมในโครงการทั้งที่มาประจำอยู่ที่ศูนย์นิติศาสตร์และที่รับผิดชอบเป็นรายคดีอีกด้วย

3. การบริหารงานเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน

การเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนอยู่ในความรับผิดชอบของผู้อำนวยการศูนย์นิติศาสตร์ โดยมีคณะทำงานซึ่งประกอบไปด้วยอาจารย์ ทนายความ นิติกร ที่ปรึกษาของศูนย์นิติศาสตร์ และนักศึกษาในโครงการเผยแพร่วิชานิติศาสตร์เป็นกรรมการดำเนินงาน ที่จะพิจารณาถึงพื้นที่ เนื้อหาในการอบรม และประสานงานการติดต่อกับวิทยากรและหน่วยงานที่รับผิดชอบประสานงานกับผู้เข้ารับการอบรมในพื้นที่

ศูนย์นิติศาสตร์มีนโยบายที่จะกระจายการเผยแพร่กฎหมายไปตามพื้นที่ชนบททั่วประเทศ โดยใช้วิธีการสุ่มเลือกแต่ละจังหวัดภายในงบประมาณที่ได้รับตามความต้องการและหัวข้อที่สนใจของแต่ละพื้นที่ พร้อมทั้งประสานและติดต่อกับวิทยากรที่มีประสบการณ์ด้านกฎหมายในทางปฏิบัติในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ที่ดินอำเภอ ประมงจังหวัด และสำนักงานอัยการสูงสุด เป็นต้น

4. การบริหารงานฝึกกฎหมายภาคปฏิบัติและการสัมมนาทางวิชาการ

การฝึกกฎหมายภาคปฏิบัติที่เป็นทางการ เช่น โครงการฝึกอบรมกฎหมายภาคปฏิบัติในภาคฤดูร้อนจะอยู่ในความดูแลของผู้อำนวยการศูนย์นิติศาสตร์ โดยเป็นผู้รับผิดชอบเสนอโครงการและติดต่อประสานงานกับทางสำนักงานที่รับผิดชอบ ส่วนการฝึกปฏิบัติที่ไม่เป็นทางการจะอยู่ในความรับผิดชอบของประธานฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายที่จะมอบหมายให้นักศึกษา รับผิดชอบเป็นผู้ช่วยทนายความในคดีใด

¹ ระเบียบสำนักงานช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายศูนย์นิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความและนิติกร ลงวันที่ 14 ตุลาคม 2541 ข้อ 2-5

สำหรับการสัมมนาทางวิชาการจะริเริ่มโดยนักศึกษาเป็นผู้เสนอหัวข้อสัมมนา โดยผู้อำนวยการศูนย์นิติศาสตร์จะเป็นผู้รับผิดชอบติดต่อ ประสานงาน และขออนุมัติโครงการ รวมทั้งการใช้งบประมาณซึ่งมีทั้งงบประมาณของรัฐและที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกฎหมาย หรือหน่วยงานเอกชนในการจัดสัมมนาทางวิชาการ

2.5.2.2 การบริหารงบประมาณ

การทำงานตามโครงการของศูนย์นิติศาสตร์ตามโครงการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ศูนย์นิติศาสตร์ได้รับรายได้จาก 5 แหล่งด้วยกัน คือ จากงบประมาณแผ่นดินซึ่งเป็นรายได้หลักที่ใช้ในการบริหารโครงการ จากงบรายได้ของมหาวิทยาลัยเรียกว่า งบพิเศษซึ่งจัดสรรให้เป็นค่าตอบแทนที่ปรึกษา ค่าจ้างเจ้าหน้าที่ธุรการและนิติกร จากงบรายได้ของคณะนิติศาสตร์เรียกว่า งบพัฒนาคณะซึ่งจัดสรรให้เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี จากกองทุนช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายซึ่งเป็นเงินบริจาคของประชาชนทั่วไป ได้นำมาใช้จ่ายเป็นค่าตอบแทนเพิ่มเติมแก่ ทนายความ เจ้าหน้าที่ธุรการ และค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น ค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมหรือปรับปรุง สำนักงาน เป็นต้น และจากการหาทุนเพิ่มเติมของศูนย์นิติศาสตร์ เช่น การจัดอบรมทางวิชาการซึ่งรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายก็จะนำมาเป็นค่าใช้จ่ายของโครงการต่อไป

การใช้งบประมาณของศูนย์นิติศาสตร์เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างคุ้มค่า โดยส่วนใหญ่จะเป็นในรูปของค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานมากกว่าการใช้เป็นงบจ้างบุคลากร ซึ่งมีการขอความอนุเคราะห์วิทยากรภายนอกโดยไม่คิดค่าตอบแทนอีกเป็นจำนวนมาก รวมทั้งบุคลากรอาสา ได้แก่ อาจารย์ ทนายความ และนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ

2.5.2.3 การควบคุมคุณภาพของงานบริการ

ศูนย์นิติศาสตร์ได้พัฒนาระบบตรวจสอบคุณภาพและความถูกต้องของการให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือในการดำเนินคดี เพื่อเป็นหลักประกันว่าประชาชนจะได้รับคำปรึกษา ที่ถูกต้องหรือการช่วยเหลือในด้านคดีความที่รัดกุมถูกต้องตามหลักกฎหมายและในทางปฏิบัติ ดังนี้

1. การควบคุมคุณภาพในการให้คำปรึกษา โดยผู้ให้คำปรึกษาต้องจดบันทึกข้อเท็จจริงและคำปรึกษาในแบบที่ทางสำนักงานฯ กำหนด และรายงานให้ที่ปรึกษาฝ่ายรับปรึกษารับเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง
2. การควบคุมคุณภาพในการให้ความช่วยเหลือด้านคดีความ ตามระเบียบของสำนักงานช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ประธานฝ่ายให้ความช่วยเหลือจะมอบหมายคดีให้แก่ทนายความที่มีความสามารถในคดีนั้น และหากจำเป็นอาจให้มีที่ปรึกษาร่วมในการว่าความด้วย ส่วนการตรวจสอบที่ปรึกษาฝ่ายคดีจะกำหนดให้มีการประชุมร่วมกันเพื่อวางรูปคดี กำหนดแนวทางในการดำเนินคดี การตรวจสอบพยานหลักฐาน รวมทั้งขั้นตอนในการดำเนินคดีไปจนกว่าคดีจะสิ้นสุด

2.5.3 บทบาทของศูนย์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2.5.3.1 การเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย

1. งานเผยแพร่ความรู้กฎหมายแก่ประชาชนในชนบท

เป็นการให้บริการความรู้กฎหมายในชีวิตประจำวันแก่ประชาชนในเรื่องของกฎหมายแพ่ง กฎหมายพาณิชย์ กฎหมายอาญา กฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐาน การดำเนินคดี การประนอมข้อพิพาท และกฎหมายองค์กรส่วนท้องถิ่น เป็นต้น การอบรมความรู้ดังกล่าวจะเป็นการดำเนินการในส่วนภูมิภาคทั่วประเทศ ส่วนใหญ่จะเป็นการอบรมในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยผู้เข้ารับการอบรม ได้แก่ ผู้นำชุมชน ข้าราชการในพื้นที่ เยาวชน องค์กรเอกชน และผู้นำเครือข่ายต่างๆ จำนวนครั้งละประมาณ 100-150 คน

หัวข้อกฎหมายที่ให้การอบรมส่วนใหญ่จะเป็นความรู้พื้นฐานทางด้านสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ การเลือกตั้งในระบบใหม่ กฎหมายแพ่งในชีวิตประจำวัน ได้แก่ สัญญา กู้ยืม ขายฝาก ครอบครอง มรดก กฎหมายเกี่ยวกับที่ดิน การจดทะเบียนที่ดิน และการทำสัญญาเกี่ยวกับที่ดิน เป็นต้น ส่วนกฎหมายอาญาเป็นการอบรมพื้นฐานในความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน และความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ในส่วนของกฎหมายพิเศษ ได้แก่ กฎหมายคุ้มครองแรงงาน กฎหมายภาษี กฎหมายปกครองและคดีปกครอง กฎหมายองค์การบริหารส่วนตำบล และกฎหมายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

2. งานเผยแพร่ความรู้กฎหมายแก่ประชาชนทั่วไป

เป็นการจัดอภิปรายทางวิชาการในเรื่องสำคัญที่อยู่ในความสนใจของประชาชนทั่วไป หรือการออกกฎหมายใหม่ หรือเป็นเรื่องเกี่ยวกับวิชาชีพกฎหมาย โดยมีผู้ร่วมเสวนาทั้งที่เป็นประชาชน นักกฎหมาย นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป โดยจัดเฉลี่ยปีละ 2 ครั้ง ตัวอย่างของหัวเรื่องที่จัดจัดสัมมนา ได้แก่ กองทุนรวม : ทางเลือกใหม่ของนักลงทุนรายย่อย สมาคมตำบล : ความหวังของชนบทจริงหรือ ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม : เช่าซื้อ บัตรเครดิต บ้านจัดสรร และก้าวทันยุคคอมพิวเตอร์กับกฎหมายอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

นอกจากการจัดอภิปรายทางวิชาการดังกล่าวข้างต้น งานเผยแพร่ความรู้กฎหมายยังมีโครงการเผยแพร่ความรู้กฎหมายทางวิทยุ การจัดทำออร์ดิเนทรสการ รวมถึงการจัดทำหนังสือหรือสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อเผยแพร่แก่ประชาชนที่สนใจอีกด้วย

2.5.3.2 การให้คำปรึกษาทางกฎหมาย

1. รูปแบบการให้คำปรึกษา

1.1 การให้คำปรึกษาเฉพาะรายที่สำนักงาน โดยผู้ขอคำปรึกษาสามารถขอรับคำปรึกษาได้ที่สำนักงานโครงการฯ ในวันและเวลาราชการ หรืออาจเป็นการขอคำปรึกษาในกรณีทางโครงการฯ ไปอบรมกฎหมายแก่ประชาชนในชนบทได้เช่นกัน

1.2 การให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์ โดยที่ผู้ต้องการทราบปัญหาข้อกฎหมายแต่ไม่อาจมาพบด้วยตนเองเนื่องจากสภาพการจราจรหรือเป็นเวลาทำงาน ทางโครงการฯ จึงได้ให้บริการตอบปัญหาทางโทรศัพท์ขึ้น โดยให้บริการในวันและเวลาราชการ

การให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์มีข้อจำกัดบางประการ กล่าวคือ ไม่มีโอกาสได้ซักถามและตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ถูกต้องครบถ้วน และข้อจำกัดของระยะเวลาในการให้คำปรึกษาที่ไม่อาจให้คำตอบได้ทันทีที่ต้องมีการค้นคว้าข้อมูลกฎหมายเพิ่มเติม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจมีการนำเอาคำปรึกษาไปใช้ในทางที่ไม่ถูกต้องหรือคลาดเคลื่อนทำให้เกิดความเสียหายต่อสำนักงานฯ หรือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1.3 การให้บริการตอบปัญหาทางจดหมาย โครงการฯ ได้ให้บริการตอบปัญหาทางจดหมายโดยมอบหมายให้นักศึกษาที่ทำงานในกลุ่มกิจกรรมนักศึกษาทำการค้นคว้าและยกร่างหนังสือตอบจดหมาย และส่งให้ประธานฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะส่งให้ผู้ขอรับบริการ การให้บริการตอบปัญหาทางจดหมายนี้มักเป็นเรื่องที่เกิดในต่างจังหวัดที่อยู่ห่างไกลการคมนาคม หรือเป็นเรื่องที่มีข้อมูลและข้อเท็จจริงซับซ้อนผู้สอบถามไม่มีโอกาสเดินทางมาขอคำปรึกษาได้

1.4 การให้บริการตอบปัญหาทางอินเทอร์เน็ต โครงการฯ ได้ริเริ่มให้มีบริการตอบปัญหาทางอินเทอร์เน็ตตั้งแต่ พ.ศ.2544 เป็นต้นมา โดยคณะนิติศาสตร์ได้จัดพื้นที่ในเว็บไซต์ของคณะนิติศาสตร์เพื่อให้บริการถาม-ตอบกฎหมายในกระดานข่าวตั้งแต่ พ.ศ.2544 เป็นต้นมา เนื่องจากมีกระตุ่มปัญหาข้อกฎหมายในเรื่องสำคัญหลายเรื่อง เช่น ทรัพย์สินทางปัญญา การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

โครงการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ได้ให้คำปรึกษาแก่ประชาชนทั่วไปเป็นจำนวนดังปรากฏตามตารางที่ 2.6

ตารางที่ 2.6 งานให้คำปรึกษาในด้านกฎหมายแก่ประชาชน

ปี พ.ศ.	งานให้คำปรึกษา ด้านกฎหมาย (จำนวนครั้ง)	โครงการอบรม เผยแพร่กฎหมาย (จำนวนครั้ง)	โครงการอบรม กฎหมายภาคปฏิบัติ (จำนวนคน)
2542	485	5	152
2543	522	7	81
2544	617	6	136
2545	735	9	138
2546	810	8	140
2547	995	13	148
2548	1031	15	165
2549	1849	12	156

2. เรื่องที่ให้คำปรึกษา

ผู้ที่มาขอคำปรึกษาส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีภูมิสำเนาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลรวมทั้งชาวต่างประเทศ โดยสามารถจำแนกเรื่องที่มาขอรับคำปรึกษาได้ ดังนี้

- คดีแพ่ง ได้แก่ ละเมิด ครอบครัว มรดก ทรัพย์และที่ดิน กู้ยืม เช่าทรัพย์ เช่าซื้อ จำนอง คำประกัน เชื้อ และประกันภัย เป็นต้น
- คดีอาญา ได้แก่ ทำร้ายร่างกาย บุกรุก ลักทรัพย์ หมิ่นประมาท การฆ่าผู้อื่น โดยเจตนาหรือประมาท ความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค เจ้าพนักงานละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ หรือทุจริตต่อหน้าที่ เป็นต้น
- อื่นๆ ได้แก่ บัตรเครดิต ยาเสพติด บ้านจัดสรร การคุ้มครองผู้บริโภค การรื้อถอนผู้ประสบภัยจาก รถ กฎหมายปกครอง และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

โดยสรุป การให้บริการคำปรึกษาทางกฎหมายแก่ประชาชนของศูนย์นิติศาสตร์ บริการหลักยังคงอยู่ที่การให้บริการให้คำปรึกษาเฉพาะรายที่สำนักงานฯ เพราะมีความรอบคอบ สามารถตรวจสอบได้ ซึ่งแนวโน้มของการให้บริการคำปรึกษานี้ คงจะมีผู้ขอรับบริการมากขึ้น เนื่องจากเป็นบริการที่ไม่คิดมูลค่า และได้รับความสะดวกในการติดต่อ โดยเฉพาะการขอรับคำปรึกษาที่ใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อทางโทรศัพท์และทางอินเทอร์เน็ต

2.5.3.3 การให้ความช่วยเหลือด้านคดี

1. การให้ความช่วยเหลือโดยไม่คิดมูลค่า

เป็นโครงการให้ความช่วยเหลือด้านคดีความแก่ผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาส โดยโครงการจะจัดหาทนายความเพื่อดำเนินการระงับข้อพิพาทตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการโดยผู้รับความช่วยเหลือไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย แต่หากเป็นคดีแพ่ง ผู้รับความช่วยเหลือต้องจ่ายค่าธรรมเนียมศาลหรือวางเงินไว้ที่ศาลเอง ทั้งนี้ ผู้ที่จะขอรับความช่วยเหลือจะต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนตามเงื่อนไข² ดังนี้

- เป็นผู้ไม่ได้รับความเป็นธรรมในปัญหากฎหมาย
- มีฐานะยากจนไม่สามารถต่อสู้คดีได้
- ไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด
- ไม่เป็นคดีเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว เว้นแต่ คดีเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยงดู

2. การให้ความช่วยเหลือในกรณีพิเศษ

เป็นโครงการให้ความช่วยเหลือด้านคดีความแก่บุคลากรของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยที่มิได้เป็นผู้มีฐานะยากจนแต่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในการดำเนินคดี ทางโครงการฯ โดยอนุมัติของผู้อำนวยการศูนย์นิติศาสตร์และประธานฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายจะจัดหาทนายความให้ ซึ่งผู้ขอรับบริการจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายด้านค่าเดินทาง

² ระเบียบสำนักงานช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายศูนย์นิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ว่าด้วยการบริหารสำนักงานช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2533 ข้อ 7-8

ค่าที่พัก หรือค่าใช้จ่ายที่จำเป็นอื่นๆ ในคดี รวมทั้งค่าธรรมเนียมศาล แต่ไม่ต้องจ่ายค่าวิชาชีพ ทนายความ

3. จำนวนและประเภทของคดีที่ให้ความช่วยเหลือ

ผู้ขอรับการช่วยเหลือส่วนใหญ่จะเป็นผู้ยากจน ได้แก่ เกษตรกร ผู้ใช้แรงงาน คนงานในบริษัท นักศึกษาและเยาวชน เป็นต้น โดยคดีที่สำนักงานฯ ได้ให้ความช่วยเหลือส่วนใหญ่สามารถจำแนกได้ ดังนี้

-คดีแพ่ง ได้แก่ ละเมิด มรดก ที่ดิน ตัวเงิน เชื้อค ประกันภัย การเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดู การจดทะเบียนรับรองบุตร จำนอง และสัญญาเช่าบ้าน เป็นต้น

-คดีอาญา ได้แก่ ลักทรัพย์ หมิ่นประมาท การฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ทำร้ายร่างกาย ยกยอกทรัพย์ ฉ้อโกง และบุกรุก เป็นต้น

-คดีอื่นๆ ได้แก่ คดีสัญญาติ และยาเสพติด เป็นต้น

สำนักงานช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายได้ให้ความช่วยเหลือด้านคดีความแก่ประชาชนโดยทั่วไปตามหลักเกณฑ์ดังที่กล่าวแล้ว ซึ่งการให้ความช่วยเหลือนั้นอาจยุติในชั้นก่อนนำคดีขึ้นสู่ศาลโดยการประนีประนอมยอมความ หรือโดยการประสานงานกับหน่วยงานที่รับผิดชอบหรือเป็นกรณีที่ต้องให้ความช่วยเหลือในชั้นศาลจนคดีถึงที่สุด

โดยสรุป งานให้ความช่วยเหลือด้านคดีแก่ประชาชน เป็นงานที่ทางสำนักงานฯ ได้ให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่ยากจนและผู้ด้อยโอกาสที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมเป็นหลัก และมีแนวโน้มที่จะขยายการให้ความช่วยเหลือได้กว้างขวางยิ่งขึ้นในอนาคตเนื่องจากว่าเป็นบริการที่มีคุณภาพและไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายหรือเสียเพียงเล็กน้อยในรายของการให้ความช่วยเหลือในกรณีพิเศษ

2.5.4 ความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินการ

1. เป็นองค์กรที่เข้มแข็งการดำเนินงานได้รับความเชื่อถือและสนับสนุนจากประชาชนและชุมชน เนื่องจากได้ก่อตั้งมานานมีพัฒนาการที่ต่อเนื่องอย่างเป็นรูปธรรม

2. การให้คำปรึกษาและช่วยเหลือด้านคดีของศูนย์นิติศาสตร์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการประสานความร่วมมือของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการได้แก่อาจารย์ ที่ปรึกษาศูนย์นิติศาสตร์ ทนายความ นิติกร นักศึกษา และทนายความอาสา โดยมีการประชุมปรึกษาหารือและเตรียมข้อมูลทางวิชาการและข้อเท็จจริงเพื่อดำเนินการให้คำปรึกษาหรือช่วยเหลือด้านคดีความแล้วแต่กรณี

3. การให้คำปรึกษาปัญหากฎหมายของสำนักงานช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายมีความน่าเชื่อถือ เนื่องจากระบบการประกันคุณภาพของคำปรึกษา พร้อมทั้งระบบการตรวจสอบโดยที่ปรึกษาทุกกรณีที่ให้คำปรึกษา

4. การให้ความช่วยเหลือและการดำเนินการทางด้านคดีความของสำนักงานช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากระบบการประกันคุณภาพของ

การช่วยเหลือ พร้อมทั้งระบบการตรวจสอบโดยที่ปรึกษา ตั้งแต่การตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ขอรับความช่วยเหลือ คำคู่ความ และการตั้งรูปคดีโดยการประชุมคดีร่วมกับที่ปรึกษาฝ่ายคดี

2.5.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ

1. ไม่สามารถให้ความช่วยเหลือในทุกคดีที่ร้องขอได้เนื่องจากมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณ บุคลากร คือ จำนวนทนายความและนิติกรมีไม่เพียงพอและจำเป็นต้องอยู่ปฏิบัติงานเพื่อให้คำปรึกษาที่สำนักงานด้วย

2. บุคลากรที่ให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือในการดำเนินคดียังมีประสบการณ์น้อย ส่วนใหญ่จะทำงานในลักษณะชั่วคราวก่อนที่จะเข้าสู่วิชาชีพทางกฎหมายโดยตรง ทำให้ศูนย์นิติศาสตร์ต้องมีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรเป็นประจำ ทำให้ขาดความต่อเนื่องในแง่ของการพัฒนาองค์กร

3. โครงการอบรมกฎหมายแก่ประชาชนในชนบทมีข้อจำกัดทั้งในด้านผู้เข้ารับการอบรม ได้แก่ ความสามารถในการรับรู้และเข้าใจในเนื้อหาของการอบรม เนื่องจากเป็นผู้ใหญ่และพื้นฐานการศึกษาที่แตกต่างกัน ในส่วนของวิทยากรต้องใช้เทคนิคและความสามารถในการนำเสนอจากข้อจำกัดในเรื่องภาษาและความอดทน รวมทั้งข้อจำกัดในเรื่องที่เป็นปัญหาที่ต้องอาศัยข้อมูลและระเบียบภายในของหน่วยงานในพื้นที่ซึ่งวิทยากรไม่มีความรู้

4. ขาดการทบทวนหรือวิเคราะห์การให้บริการอย่างต่อเนื่องในแง่ของประสิทธิภาพ แนวโน้มในการให้บริการ พัฒนาการ และความเป็นระบบขององค์กร

2.6 สภานายความ (Lawyers Council of Thailand)

2.6.1 ที่มาและพัฒนาการ

คำว่า “ทนายความ” มีปรากฏมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ดังหลักฐานที่ปรากฏในพระอัยการลักษณะรับฟ้อง มาตรา 20 ที่บัญญัติว่า “ให้มีการแต่งทนายต่างตัวแก้ในอาญา.....” แต่ไม่ได้ทำหน้าที่ในการถามตัวพยาน หรือซักค้านดังเช่นในปัจจุบันแต่อย่างใด นอกจากนี้ สังคมในสมัยอยุธยามีการแบ่งชนชั้นของคนในสังคมตามศักดินา กล่าวคือ ผู้มีศักดินา 400 ไร่ขึ้นไป สามารถแต่งทนายความแทนตนในศาลได้ โดยทนายความจะทำหน้าที่เพียงอำนวยความสะดวกให้ตัวความเท่านั้น เพราะมิใช่ผู้รู้กฎหมายแต่เป็นผู้รู้ข้อเท็จจริงโดยการถ่ายทอดจากตัวความ

เมื่อมีการก่อตั้งกระทรวงยุติธรรม และมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดการศาลในสนามสถิตยยุติธรรม ร.ศ.111 ซึ่งเป็นกฎหมายฉบับแรกก่อนุญาตให้มีทนายความแต่งเขียนฟ้องแทนตัวความได้ แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาระบบการอำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่ประชาชน มีทนายความเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว ทั้งยังเป็นการเปลี่ยนแปลงบทบาทของทนายความจากเดิมเป็นเพียงผู้รู้ข้อเท็จจริงเพื่อแก้ต่างแทนตัวความ มาเป็นทั้งผู้รู้ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายได้รับการยอมรับให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรม ทนายความจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้คุ้มครองผลประโยชน์อันชอบด้วย กฎหมายของตัวความกับทนายความสามารถทำหน้าที่ซักค้านหรือถามพยานได้อย่างเต็มที่ จึงนับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการมีทนายความยุคใหม่

ในปี พ.ศ. 2457 ได้มีการก่อตั้งเนติบัณฑิตยสภาขึ้นเพื่อเป็นองค์กรวิชาชีพในการกำหนดมาตรฐานของผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายของประเทศ พร้อมทั้งประกาศใช้พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2457 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมคุณสมบัติและมรรยาทของทนายความให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2475 เป็นต้นมา วิชาชีพทนายความได้รับการพัฒนาและปรับปรุงให้มีความก้าวหน้าขึ้นอย่างมีระเบียบแบบแผน มีสถาบันที่ทำหน้าที่ควบคุมและสอดส่องมรรยาทของทนายความ มีการกำหนดคุณสมบัติของทนายความอย่างเป็นมาตรฐานในแนวทางที่ชัดเจน เพื่อป้องกันความประพฤติอันไม่เหมาะสมในประการที่จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่วิชาชีพ และเพื่อให้เกิดการยอมรับให้วิชาชีพทนายความซึ่งเป็นกลไกหนึ่งของกระบวนการยุติธรรม เป็นที่พึงให้แก่ประชาชนผู้มีความ

ต่อมาได้มีการก่อตั้งสมาคมทนายความขึ้นเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2500 เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมของผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมาย เพื่อให้เป็นสถาบันอิสระ ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของทนายความทั่วประเทศในการบำเพ็ญประโยชน์ต่อประชาชนและสังคมส่วนรวม ทั้งเอื้ออำนวยผลประโยชน์ดูแลสวัสดิการแก่ทนายความด้วยกัน ต่อมาในปี พ.ศ.2518 ได้มีการเปลี่ยนแปลงชื่อสมาคมจากเดิมเป็น “สมาคมทนายความแห่งประเทศไทย” และโดยผลของพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528 จึงได้เปลี่ยนสถานภาพเป็น “สภานายความ” ดังในปัจจุบัน ดังนั้น ในวันที่

20 กุมภาพันธ์ ของทุกปี จึงถือเป็น "วันทนายความ" อันเป็นวันสำคัญของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

2.6.2 สถานะและโครงสร้างของสภาทนายความ

สภาทนายความ เป็นองค์กรวิชาชีพเอกชนอิสระที่มีได้มุ่งแสวงหากำไร ก่อตั้งโดย พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์รวมของผู้ประกอบวิชาชีพ กฎหมาย เพื่อให้เป็นสถาบันอิสระ ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของทนายความทั่วประเทศในการบำเพ็ญ ประโยชน์ต่อประชาชนและสังคมส่วนรวม

นโยบายการบริหารสภาทนายความ

1. ปรับโครงสร้างสภาทนายความให้ทันสมัย เพื่อก้าวสู่ปีที่ 20 ของการก่อตั้ง สภาทนายความ และพัฒนาวิชาชีพทนายให้เป็นมาตรฐานในแนวทางเดียวกับนานาชาติ รวมทั้ง การปรับปรุงการศึกษากฎหมายในสภาทนายความให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น โดยร่วมมือกับสถาบันอื่น ทั่วไปทั้งในและต่างประเทศ
2. พัฒนาการบริหารระบบการเงิน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการ และการจ่ายเงิน สวัสดิการการรักษาพยาบาลยามเจ็บป่วย
3. พัฒนาและสร้างฐานความรู้ทางวิชาชีพทนายความให้ดีที่สุด รวมการจัดทำ Homepage ผ่านเครือข่ายต่างๆ โดยใช้ระบบ E-Law Society ของทนายความในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้และแปซิฟิก ให้เป็นแหล่งข้อมูลทางกฎหมาย เพื่อการประกอบวิชาชีพทนายความ ในประเทศไทย
4. พัฒนาห้องสมุดสภาทนายความ และสร้างระบบการจัดเก็บข้อมูลทางคดี คำพิพากษาของศาล แบบคำคู่ความ และกฎหมายใหม่ ทั้งในระบบคอมพิวเตอร์และระบบเอกสาร วิชาการ เพื่อไว้บริการทนายความประชาชน
5. พัฒนาบุคลากรของสภาทนายความ ให้สอดคล้องกับการปรับโครงสร้าง สภาทนายความเพื่อให้ก้าวทันกับการพัฒนาบุคลากรขององค์กรอิสระอื่น และพร้อมที่จะให้บริการ ทนายความและประชาชนได้อย่างเต็มความสามารถ
6. สนับสนุนให้ทนายความทั่วทุกภูมิภาคมีส่วนร่วมในการจัดการ นำเสนอ ความเห็นต่อการบริหารจัดการ และการพัฒนาวิชาชีพทนายความให้ก้าวหน้าอย่างมั่นคง
7. จัดตั้งกองทุนเพื่อการก่อสร้างอาคารที่ทำการของสภาทนายความในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค
8. สร้างเสริมสวัสดิการของทนายความให้ดียิ่งขึ้น รณรงค์ให้มีการขยายกองทุน สำหรับกองทุนการศึกษาเพื่อบุตร-ธิดาของทนายความ รวมทั้งการเพิ่มสวัสดิการการช่วยเหลือ ทนายความยามเจ็บป่วยและกรณีเสียชีวิตให้มากขึ้น
9. สร้างมาตรฐานของวิชาชีพทนายความ เพื่อเตรียมทนายความไทยให้พร้อมต่อ การเปิดเสรีธุรกิจบริการ ตามข้อผูกพันกับองค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO)

10. จัดตั้งศูนย์บริการให้คำปรึกษาทางกฎหมายและการว่าความแก่ผู้ใช้วิชาชีพ ทนายความผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ เปิดอบรมและส่งเสริมให้มีการศึกษาและเทียบความรู้ของ วิชาชีพทนายความตามระยะเวลาที่ประกอบอาชีพ

11. ส่งเสริมให้มีการปรับปรุงแก้ไขบทกฎหมายต่างๆ ที่สำคัญและเป็นประโยชน์ ต่อประชาชน และเสนอ ความคิดเห็นทางกฎหมายแก่สาธารณชนโดยทั่วไป

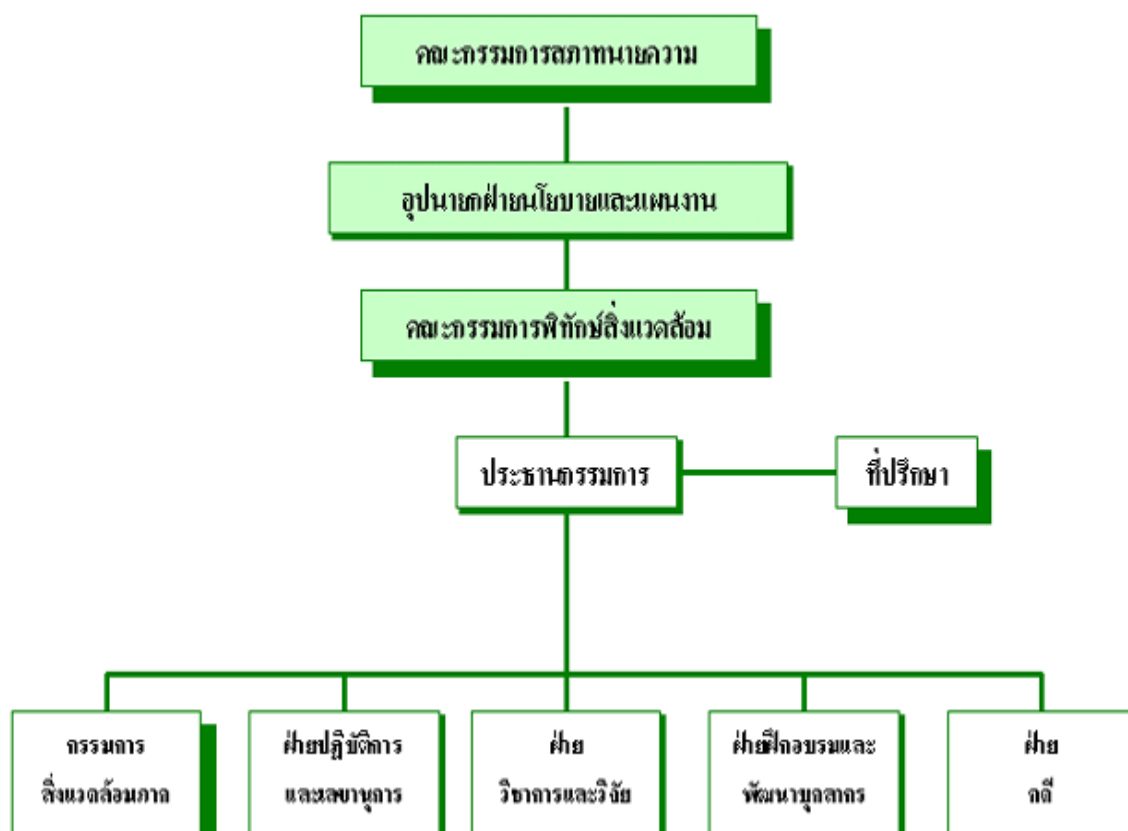
12. รักษาเกียรติภูมิและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ ส่งเสริมทุกวิถีทางให้วิชาชีพ ทนายความเป็นผู้นำของวิชาชีพกฎหมาย แก้ไขสิ่งที่มีผลกระทบต่อการประกอบวิชาชีพของ ทนายความ และเสนอวิธีการหรือมาตรการเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในกระบวนการบริหารงานยุติธรรม

สภาพทนายความได้เล็งเห็นถึงความสำคัญที่จะต้องเข้าไปมีบทบาทและให้ความช่วยเหลือ ประชาชนทางกฎหมายที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อม เพราะเห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญของ สังคมไทยที่ทวีความรุนแรงและมีผลกระทบต่องานและประชาชน เช่นเดียวกันกับปัญหากฎหมาย ด้านอื่นๆ อาทิเช่น ปัญหาแรงงานและสิทธิมนุษยชน จึงได้มีมติให้ทนายความของสภาพทนายความ เข้าไปช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการเสริมสร้าง บทบาทของทนายความในการคุ้มครอง รักษา และส่งเสริมสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

การดำเนินการในระยะแรกได้จัดทำในรูปแบบเป็น “โครงการทนายความสิ่งแวดล้อม” สังกัด ฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ต่อมาเมื่องานเริ่มมากขึ้นเป็นลำดับ และงานด้านสิ่งแวดล้อมมี รูปแบบที่แตกต่างไปจากการให้ความช่วยเหลือประชาชนเฉพาะราย ประกอบกับงานด้าน สิ่งแวดล้อมต้องเกี่ยวข้องกับงานด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ งานด้านวิชาการสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม คณะกรรมการสภาพทนายความจึงมีมติให้ตั้งเป็น “สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม” โดยเป็นหน่วยงานหนึ่งของสภาพทนายความ สังกัดอุปนายกฝ่ายนโยบายและวางแผน จนถึงปัจจุบัน

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมสภาพทนายความ มีการจัดโครงสร้างองค์กรเพื่อ ดำเนินงานตามแผนงานและพันธกิจขององค์กร ดังรายละเอียดปรากฏตามแผนภูมิที่ 2.10

แผนภูมิที่ 2.10 โครงสร้างสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม สภานายความ

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม สภานายความ มีการจัดโครงสร้างองค์กร ดังนี้

1. ฝ่ายคดี

มีขอบเขตและอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1.1 พิจารณาคำร้องขอความช่วยเหลือจากประชาชนในปัญหาและคดีสิ่งแวดล้อม

1.2 ดำเนินการให้ความช่วยเหลือประชาชนในปัญหาและคดีสิ่งแวดล้อมที่

คณะกรรมการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมมีมติให้ความช่วยเหลือ

1.3 บริหารงานคดี และจัดทนายความในการดำเนินคดีให้มีประสิทธิภาพ

2. ฝ่ายฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร

มีขอบเขตและอำนาจหน้าที่ ดังนี้

2.1 จัดทำและพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมทนายความและประชาชน

2.2 จัดการฝึกอบรมทนายความและประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจกฎหมาย

สิ่งแวดล้อม ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

2.3 เผยแพร่ความรู้กฎหมายสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน

2.4 ติดตามประเมินผลการฝึกอบรม เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการฝึกอบรม

3. ฝ่ายวิชาการและวิจัย

มีขอบเขตและอำนาจหน้าที่ ดังนี้

3.1 ค้นคว้าและทำวิจัยปัญหากฎหมายสิ่งแวดล้อม เพื่อปรับปรุงกฎหมายสิ่งแวดล้อม

3.2 รวบรวมและสนับสนุนข้อมูลทางด้านวิชาการและกฎหมายสิ่งแวดล้อมแก่ฝ่ายคดีและหน่วยงานอื่น

3.3 พัฒนาคู่มือการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมและตำรากฎหมายสิ่งแวดล้อม

4. ฝ่ายปฏิบัติการและเลขานุการ

มีขอบเขตและอำนาจหน้าที่ ดังนี้

4.1 ปฏิบัติการงานธุรการต่างๆ ของสำนักงานคณะกรรมการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การเงิน งานเลขานุการ และงานธุรการต่างๆ

4.2 ประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของสำนักงานคณะกรรมการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม

4.3 ประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ทั้งระหว่างฝ่ายภายในสำนักงานคณะกรรมการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม หรือสหภาพความหรือหน่วยงานอื่นภายนอก

4.4 ผลักดันให้มีการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง

5. กรรมการสิ่งแวดล้อมภาค

มีขอบเขตและอำนาจหน้าที่ ดังนี้

5.1 ดำเนินคดีสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการจัดทนายความเข้าดำเนินคดี

5.2 ฝึกอบรมทนายความในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อให้มีความรู้ ความชำนาญ กฎหมายสิ่งแวดล้อมและสามารถนำไปใช้ได้

5.3 เผยแพร่ความรู้กฎหมายสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน

การจัดโครงสร้างองค์กร เป้าหมาย แผนงาน ตลอดจนบทบาทหน้าที่ของแต่ละส่วนงาน มีวัตถุประสงค์ในการบริหารงานภายในเฉพาะส่วนงานสิ่งแวดล้อมให้เกิดความชัดเจน มีทิศทางและเป้าหมายในการดำเนินงาน โดยคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมมีความตั้งใจและเชื่อมั่นว่า หากทุกคนทุกฝ่ายได้ร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ ก็จะสามารถบรรลุถึงเป้าหมายอันเป็นประโยชน์แก่ประชาชน สิ่งแวดล้อม และสหภาพความต่อไป

2.6.3 บทบาทของสภานายความ

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม สภานายความ มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นบทบาทหนึ่งของทนายความในการคุ้มครอง รักษา และส่งเสริมสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ โดยมีเป้าหมายในการดำเนินการ 4 ประการ ดังนี้ คือ

1. เพื่อสร้างองค์กร ทนายความ และบุคลากรเพื่อการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค
2. เพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชนในคดีสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อสร้างสำนึกและส่งเสริมประชาชนให้มีความรู้ทางวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม
4. เพื่อการศึกษา วิจัย เพื่อปรับปรุง เผยแพร่ และพัฒนากฎหมายสิ่งแวดล้อม และผลักดันให้มีการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและเป็นแนวทางตามที่กำหนดไว้ สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม จึงได้กำหนดแผนงาน เพื่อให้คณะกรรมการสภานายความ ประธานทนายความจังหวัด และทนายความได้ทราบ เข้าใจ และมีส่วนร่วมในการผลักดันงานด้านสิ่งแวดล้อมให้เดินหน้าไปด้วยดี แผนงานดังกล่าวมี ดังนี้

1. จัดวางเป้าหมาย แผนงาน และโครงสร้างของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมเพื่อการบริหารงานของคณะกรรมการ
2. จัดฝึกอบรมและพัฒนาทนายความให้มีความรู้ความชำนาญในกฎหมายสิ่งแวดล้อมทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค
3. จัดทำและพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมทนายความให้มีความรู้ความชำนาญในกฎหมายสิ่งแวดล้อม
4. ดำเนินการให้ความช่วยเหลือประชาชนในคดีสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ
5. ให้คำปรึกษาและเผยแพร่ความรู้กฎหมายสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน
6. ดำเนินการจัดทำ ปรับปรุง คู่มือ ตำรากฎหมายสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทนายความสามารถใช้เป็นแหล่งอ้างอิงในการประกอบวิชาชีพทนายความกฎหมายสิ่งแวดล้อม
7. ให้การสนับสนุนข้อมูลทางด้านวิชาการและกฎหมายสิ่งแวดล้อมแก่ทนายความและประชาชน
8. ทำการค้นคว้า วิจัยกฎหมายสิ่งแวดล้อม เพื่อการปรับปรุง เผยแพร่ และพัฒนากฎหมายสิ่งแวดล้อม
9. ผลักดันให้มีการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง
10. ผลักดันให้มีการจดทะเบียนรับสภานายความเข้าเป็นองค์กรด้านสิ่งแวดล้อม
11. ศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อม

ก. การบริหารงานทั่วไป

1. งานช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

จัดทำและพัฒนาความร่วมมือในการดำเนินงานช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายของ สภานายความกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจัดให้มีทนายความเข้าร่วมฟังการสอบสวน เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเหมาะสมและเป็นธรรม ดังนี้

1.1 การจัดหาทนายความเข้าฟังการสอบสวนในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) โดยร่วมมือกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในเรื่องระเบียบวิธีการ ตลอดจนการจ่ายเงินค่าตอบแทนทนายความอาสา

1.2 การร่วมมือกับกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ในโครงการคลินิกยุติธรรม โดยจัดทนายความอาสาไปนั่งให้คำปรึกษา แนะนำข้อกฎหมายแก่ประชาชนทั่วไป ใน “โครงการคลินิกยุติธรรม” โดยมีประธานสภานายความจังหวัด เป็นผู้ดูแล ซึ่งสถานที่ปฏิบัติงาน คือ เรือนจำจังหวัด กรมคุมประพฤติจังหวัด กรมบังคับคดี สถานพินิจ และองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- ในเขตกรุงเทพมหานคร มีสถานที่บริการนั่งให้คำปรึกษา 3 แห่ง
- ในเขตภูมิภาค (ภาค 1-9) มีสถานที่บริการนั่งให้คำปรึกษามีจำนวน 76 แห่ง

1.3 ศูนย์นิติธรรมสามัญชนทั้ง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยร่วมมือกับ คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนทางกฎหมายในทุกกรณีในเขตพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส และเพิ่มเติมพื้นที่ อำเภोजะนะ อำเภอกะพ้อ จังหวัดสงขลา

1.4 โครงการทนายความอาสาให้คำปรึกษาแก่ประชาชน ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล โดยดำเนินการในวันที่มีประชุมคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล

1.5 โครงการทนายความอาสาให้คำปรึกษาแก่ประชาชน ณ ที่ทำการเขตใน กทม.

1.6 โครงการความร่วมมือระหว่างสภานายความกับสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

1.7 โครงการความร่วมมือระหว่างสภานายความกับสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

1.8 โครงการร่วมมือระหว่างสภานายความด้านสิ่งแวดล้อมและกองทุนสิ่งแวดล้อม

1.9 การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่หน่วยงาน และประชาชนที่ร้องเรียนผ่านหน่วยงานราชการ มูลนิธิและองค์กรเอกชนอื่นๆ อาทิเช่น : สำนักราชเลขาธิการ สำนักนายกรัฐมนตรี กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กรมราชทัณฑ์ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ กระทรวงการคลัง กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ คณะกรรมการติดตามการสั่งการของนายกรัฐมนตรี สมาคมวิศวกรที่ปรึกษาแห่งประเทศไทย และสำนักงานเขตของกรุงเทพมหานคร เป็นต้น

1.10 โครงการเครือข่ายสำนักงานเพื่อการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ซึ่งจัดให้มีขึ้นเพื่อส่งเสริมให้สำนักงานทนายความที่มีศักยภาพ ได้มีส่วนร่วมดำเนินงานให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนทางกฎหมายและเป็นการส่งเสริมปรัชญาแห่งวิชาชีพทนายความ

2. โครงการช่วยเหลือฝ่ายคดี

ตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528 กำหนดให้สภาทนายความมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ยากไร้และไม่ได้ได้รับความเป็นธรรมในการดำเนินคดีที่บุคคลผู้นั้นถูกฟ้องหรือจำเป็นต้องใช้สิทธิในการฟ้องร้องผู้อื่นเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม ดังนั้น สภาทนายความจึงได้จัดตั้งโครงการช่วยเหลือฝ่ายคดีขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

2.1 ดำเนินการส่งเสริมช่วยเหลือ แนะนำเผยแพร่และให้การศึกษาแก่ประชาชนในเรื่องเกี่ยวกับกฎหมายตามความใน ม.7(5) แห่งพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528

2.2 การดำเนินการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ตามมาตรา 79 แห่งพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528

- การให้คำปรึกษา หรือแนะนำเกี่ยวกับกฎหมาย
- การร่างนิติกรรมสัญญา
- การจัดทนายความว่าต่างแก่ต่าง

2.3 เพื่อช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายในชนบทให้ได้รับความเป็นธรรมจากกฎหมาย โดยเท่าเทียมกัน

2.4 เพื่อกระจายการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายอย่างทั่วถึง

2.5 เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของประชาชนผู้ยากไร้ให้ได้รับความช่วยเหลือไม่ต้องเสียค่าทนายความหรือค่าใช้จ่ายใดๆ ให้แก่ทนายความผู้ดำเนินการทั้งสิ้น

ในการดำเนินการโครงการช่วยเหลือฝ่ายคดีอยู่ในการกำกับดูแลของคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย โดยมีสำนักงานคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายของสภาทนายความ เป็นฝ่ายดำเนินงาน ทั้งนี้ในส่วนของภูมิภาคจะมีประธานสภาทนายความจังหวัดในแต่ละจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบดูแลและมีทนายความอาสาเป็นผู้รับผิดชอบต่อสังคมในการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนผู้ยากไร้และไม่ได้ได้รับความเป็นธรรมให้มีอาสาได้รับความช่วยเหลืออย่างทั่วถึง

รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญที่ประชาชนผู้ยากไร้และไม่ได้ได้รับความเป็นธรรม ควรจะได้มีโอกาสในการต่อสู้คดีในศาลหรือกระบวนการพิจารณาคดี โดยมีทนายความให้ความช่วยเหลือในการว่าต่างและแก้ต่างคดี โดยได้ให้งบประมาณแก่สภาทนายความผ่านกระทรวงยุติธรรม เพื่อจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ซึ่งโครงการช่วยเหลือฝ่ายคดีเป็นส่วนงานหนึ่งของโครงการดังกล่าว

3. สำนักงานคดีปกครอง

สำนักงานคดีปกครองได้ให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมทางคดีปกครอง หรือกรณีพิพาทที่เกี่ยวกับหน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือการออกกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือการกระทำโดยไม่มีอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่ หรือละเลยหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้า หรือละเมิดทางปกครอง อาทิเช่น คดีช่วยเหลือกรณีประชาชนถูกรุกไล่ที่ดินจังหวัดพะเยา และคดีช่วยเหลือวัดโคกเตื่อและชาวบ้านที่ได้รับความสะดวกจากการนำที่ดินของวัดบางส่วนจดทะเบียนเป็นที่สาธารณะ เพื่อให้ทางอำเภอไปสาลีเข้าไปดูแล บำรุงรักษา และเสียค่าบริการ จึงฟ้องศาลปกครองเพื่อเพิกถอน นส.3 และถนนสาธารณะให้กลับมาเป็นที่ของวัดดั้งเดิม เป็นต้น

4. โครงการการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมเพื่อการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายสิ่งแวดล้อม

โครงการฯ ได้จัดดำเนินการโดยคัดเลือกพื้นที่ที่ประสบปัญหาสิ่งแวดล้อมรุนแรง แบ่งตามกลุ่มของปัญหาที่เกิดขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ มลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ กากของเสียอันตราย และการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีแผนที่ใช้เพื่อให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์มีจำนวน 6 แผน คือ

แผนที่ 1 การเผยแพร่ความรู้กฎหมายสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชนในทุกภาคของประเทศ ภาคละ 3 จังหวัด

แผนที่ 2 การฝึกอบรมอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมแก่ทนายความ ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ประกอบการโรงงานทุกภาคฯ ละ 3 จังหวัด

แผนที่ 3 การเผยแพร่ความรู้กฎหมายสิ่งแวดล้อมผ่านทางสื่อวิทยุชุมชน และจัดทำคู่มือกฎหมายสิ่งแวดล้อมเผยแพร่ให้กับหน่วยงานและองค์กรอื่นๆ

แผนที่ 4 การให้คำปรึกษาและการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมให้แก่ประชาชน

แผนที่ 5 การจัดสัมมนาเพื่อหาแนวทางแก้ไขข้อพิพาทสิ่งแวดล้อมโดยสันติวิธี

แผนที่ 6 การติดตามนิเทศโครงการ โดยประชุมสรุปแผนการฝึกอบรมกฎหมายสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชนและผู้นำชุมชนหลังการฝึกอบรมในแต่ละครั้ง เพื่อประเมินผลโครงการจากแบบสอบถาม

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม มีความมุ่งหวังให้ทนายความทุกภาคส่วนของสังคม มีส่วนร่วมและพัฒนา เพื่อการทำความเข้าใจในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นทนายความผู้ชำนาญคดีด้านสิ่งแวดล้อมต่อไป

ข. การบริหารงบประมาณ

สภาพทนายความ ได้จัดสรรงบประมาณเพื่อการช่วยเหลือประชาชนผ่านกองทุนช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย โดยกองทุนฯ มีรายได้หลักจากเงินจัดสรรจากสภาพทนายความ เงินจัดสรรจากกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เงินอุดหนุนจากรัฐบาล ดอกเบี้ยรับจากเงินกองทุน และรายได้

อื่นๆ โดยได้ใช้จ่ายงบประมาณส่วนใหญ่เพื่อการดำเนินงานของทนายความตามโครงการต่างๆ ในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนตามพันธกิจขององค์กร รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 2.7

ตารางที่ 2.7 งบรายได้และค่าใช้จ่ายของกองทุนช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

งบรายได้และค่าใช้จ่ายของกองทุนช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย สำหรับรอบระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึง 30 กันยายน 2548	
รายได้	
เงินจัดสรรจากสภาทนายความ	1,604,764.00
ดอกเบี้ยรับ	3,103.11
ดอกเบี้ยรับกองทุนช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย	13,057.28
รายได้อื่น	23,813.00
เงินจัดสรรจากกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ	6,152,126.49
เงินอุดหนุนจากรัฐบาลประจำปีงบประมาณ	1,846,653.88
รวมรายได้	9,643,517.37
ค่าใช้จ่าย	
ค่าใช้จ่ายทนายความอาสาสมัคร	2,845,152.65
รวมค่าใช้จ่าย	2,845,152.65
รวมรายได้สูงกว่าค่าใช้จ่าย	6,798,364.72
เงินกองทุน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2547	4,145,613.24
เงินกองทุน ณ วันที่ 30 กันยายน 2548	10,943,977.96

2.6.4 ความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินมาตรการ

1. เป็นองค์กรที่เข้มแข็งการดำเนินงานได้รับความเชื่อถือและสนับสนุนจากประชาชนและชุมชน เนื่องจากได้ก่อตั้งมานานมีพัฒนาการที่ต่อเนื่องอย่างเป็นรูปธรรม
2. สภาทนายความ ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนทั่วไปโดยไม่คิดมูลค่า เป็นการสนับสนุนให้ชุมชนและประชาชนผู้ด้อยโอกาสได้เข้าถึงบริการทางกฎหมายได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน
3. สภาทนายความ มีหน่วยงานทั้งในส่วนกลางและต่างจังหวัดทั่วประเทศ เพื่อสร้างความเป็นธรรมแก่สังคมและสามารถเข้าถึงประชาชนได้ทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนผู้ยากไร้และด้อยโอกาส หากต้องการขอความช่วยเหลือทางกฎหมายก็สามารถไปติดต่อด้วยตนเอง

ที่สำนักงานทนายความในพื้นที่ นับได้ว่ามีบทบาทที่สำคัญในการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. มีทนายความอาสาสมัครและเครือข่ายกระจายอยู่ทั่วประเทศ เพื่อช่วยเหลือในการระงับข้อพิพาทของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถบังคับคดีได้ด้วย ซึ่งนับว่าเป็นการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่ครบถ้วนตามกระบวนการยุติธรรม

5. สภานายได้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นหน่วยงานเฉพาะที่มีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อม มีการฝึกอบรมผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีความพร้อมในด้านทรัพยากรบุคคลและองค์ความรู้ในการพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี

6. สภานายความ ได้มีความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นทั้งหน่วยงานราชการและองค์กรเอกชน ในการดำเนินโครงการเพื่อให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน อาทิเช่น โครงการคลินิกยุติธรรม เป็นความร่วมมือระหว่างกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กับสภานายความ ในการให้คำปรึกษาปัญหากฎหมายทั่วไปที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเห็นควรให้มีการฟ้องร้องดำเนินคดี ก็ส่งเรื่องมายังสภานายความเพื่อดำเนินคดีต่อไป

2.6.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินมาตรการ

1. การดำเนินงานของสภานายความในการขอความร่วมมือหรือการเข้าตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดีต่าง ๆ มักไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานหรือบุคลากรของหน่วยงานเหล่านั้นเท่าที่ควร เนื่องจากเป็นองค์กรเอกชนไม่มีอำนาจมหาชน ในการดำเนินการต้องขออำนาจศาล ในบางกรณีอาจไม่ทันต่อเหตุการณ์ที่ต้องการความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการระงับความเสียหายในเบื้องต้น

2. การทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมิได้มุ่งคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง ในบางกรณีกับเป็นผู้ทำลายสิ่งแวดล้อมเสียเอง ทำให้การดำเนินการของสภานายความต่อเจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐเหล่านั้นเป็นไปอย่างยากลำบาก

3. ปัญหาการฟ้องร้องและดำเนินคดี

3.1 คดีปกครอง ถึงแม้กฎหมายจะให้สิทธิประชาชนมีอำนาจฟ้องคดีได้เอง แต่ในทางปฏิบัติกระทำได้ยากเนื่องจากประชาชนยังไม่สามารถเข้าถึงหลักเกณฑ์และมาตรฐานที่ศาลได้กำหนดไว้

3.2 คดีอาญา ในการพิสูจน์ความผิดของจำเลย ศาลยังต้องฟังพยานผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อมอยู่มาก ซึ่งยังไม่มี ความชัดเจนในเรื่องคุณสมบัติและมาตรฐานของผู้เชี่ยวชาญที่มีอยู่ในปัจจุบัน

3.3 คดีแพ่ง ในการพิสูจน์ความผิดและค่าเสียหายในคดีสิ่งแวดล้อม ถึงแม้มาตรา 96 และ 97 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 จะสนับสนุนให้เป็นคุณแก่ผู้เสียหาย พร้อมทั้งระบุให้เป็นภาระของจำเลยในการพิสูจน์เพื่อปฏิเสธความรับผิดชอบหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดก็ตาม แต่การเข้าถึงข้อมูลทางเทคนิคที่อยู่ในความ

ครอบครองของจำเลยยังเป็นปัญหาในทางปฏิบัติอยู่มาก ทำให้ผู้เสียหายที่เป็นประชาชนทั่วไปมีความเสียเปรียบในทางคดี

4. การคิดค่าเสียหายในคดีที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีลักษณะทางเทคนิคที่ต้องใช้ความรู้และความชำนาญโดยเฉพาะ ซึ่ง ณ ปัจจุบันการคิดค่าเสียหายดังกล่าวยังไม่มีความชัดเจน ทำให้การชดเชยความเสียหายไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง นอกจากนี้ คำพิพากษาของศาลก็ไม่ครอบคลุมถึงค่าเสียหายที่จะเกิดในอนาคตหรือที่เป็นผลต่อเนื่องไปในอนาคต ทำให้ค่าเสียหายไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง

5. แม้จะมีทนายความอาสา เพื่อช่วยเหลือในการรับข้อพิพาทของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในบางพื้นที่ยังขาดแคลนทนายความดังกล่าวอยู่มาก ประกอบกับแนวโน้มของการละเมิดในเรื่องสิ่งแวดล้อมและการทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้การให้ความช่วยเหลือทำได้ไม่ทั่วถึง

2.6.6 ผลการดำเนินงานของสภานายความ

สรุปผลการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม สภานายความ ในรอบปี พ.ศ. 2548 (มกราคม-ธันวาคม 2548)

1. เรื่องร้องเรียนที่ดำเนินการแล้ว

1.1 เรื่องอันตรายจากสารทินเนอร์และอบผ้าด้วยสารเคมี

ผู้ร้องและชาวบ้านพิชัยนันท 2 และซอยสร้างสรรค์ จ.นนทบุรี ได้รับความเดือดร้อนจากสารทินเนอร์และฝุ่นซีลี้อยู่ในสีกรอบรูปของโรงงานกรอบรูป ขณะทำการพ่นกรอบรูปด้วยสารทินเนอร์จะมีกลิ่นเหม็นมากจนเวียนศีรษะ ปากชา บางบ้านต้องเอาเด็กฝากไว้กับญาติข้างนอก จนกว่าโรงงานจะเลิกประมาณ 20.00 น. และโรงงานได้เททิ้งสารที่ใช้นั้นจะมีสีติดอยู่ข้างเป็นสีเหลือง และยังมีฝุ่นละอองของโรงงาน เช่น ซีลี้อย และฝุ่นสีของกรอบรูปที่ทำการขัดกรอบรูปทำความเดือดร้อนให้กับชาวบ้านเป็นอย่างมาก

อีกโรงงานหนึ่งเป็นโรงงานทอผ้าอยู่ในซอยสร้างสรรค์ ได้ขออนุญาตทำเป็นโกดังเก็บของและบ้านพักอาศัย ต่อมาได้มาดัดแปลงเป็นโรงงานทอผ้าและอบผ้าด้วยสารเคมี ทำให้ชาวบ้านมีอาการปวดศีรษะ มีกลิ่นเหม็นติดเสื้อผ้าที่ตากไว้ ได้รับความเดือดร้อนเป็นอย่างมาก

ผู้ร้องได้ร้องเรียนอุตสาหกรรมจังหวัดนนทบุรี เทศบาลเมืองนนทบุรี กองตรวจโรงงานและสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรีแล้ว แต่ยังไม่มีการปรับปรุงหรือแก้ไขแต่อย่างใด

สภานายความได้ประสานไปยังอุตสาหกรรมจังหวัดนนทบุรี และได้ส่งพนักงานเจ้าหน้าที่ไปตรวจสอบพร้อมสั่งการให้โรงงานดังกล่าวปรับปรุงแก้ไขต่อไปแล้ว

1.2 เรื่อง อันตรายจากสารแล็คเกอร์และฝุ่นซีลี้อย

ผู้ร้องและชาวบ้านซอยสร้างสรรค์และซอยพิชัยนันท 2 อ.เมือง จ. นนทบุรี ได้รับความเดือดร้อนจากสารแล็คเกอร์และฝุ่นซีลี้อยู่ในสีกรอบรูปของโรงงานอุตสาหกรรมทำกรอบรูป ได้ทำการพ่นกรอบรูปด้วยสารทินเนอร์และแล็คเกอร์ ขณะทำการพ่นจะมีละอองของสารแล็คเกอร์และทินเนอร์

มีกลิ่นเหม็นมากจนเวียนศีรษะและตามริมปากจะชาบางครั้งถึงกับอาเจียน บางบ้านต้องเอาเด็กฝากไว้กับบ้านคนอื่นจนกว่าโรงงานจะเลิกบางวันทางโรงงานทำงานถึง 20.00 น. ทำให้ชาวบ้านข้างเคียงได้รับความเดือดร้อนเป็นอย่างมาก บริเวณหมู่บ้านที่อยู่อาศัยประมาณ 20 หลังคาเรือน

สภาพนายความได้ประสานไปยังอุตสาหกรรมจังหวัดและสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี และได้ส่งพนักงานเจ้าหน้าที่ไปตรวจสอบพร้อมสั่งการให้โรงงานดังกล่าวปรับปรุงแก้ไขต่อไปแล้ว

1.3 เรื่องโรงงานใช้เครื่องจักรไฟฟ้าทำงานในเวลากลางคืนส่งเสียงดัง

ผู้ร้องอาศัยอยู่บ้านเลขที่.... ซอยประชาอุทิศ 87 ถ.ประชาอุทิศ แขวงทุ่งครุ เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร แต่มีบ้านเลขที่.....เป็นตึกแถวสามชั้นรวมสามห้องอยู่ติดกับบ้านผู้ร้อง ซึ่งมีผู้เช่าเปิดเป็นโรงงานอุตสาหกรรมใช้เครื่องจักรไฟฟ้าประมาณ 20 คัน ทำงานในเวลากลางคืนถึงเวลาประมาณ 23.00 น.เครื่องจักรไฟฟ้างดังกล่าส่งเสียงดังก่อความเดือดร้อนรำคาญ ทำให้นอนไม่หลับรบกวนความปกติสุข

ผู้ร้องได้มีหนังสือเรียนต่ออธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม และปลัดกรุงเทพมหานคร โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ได้มีหนังสือห้ามโรงงานฯ มิให้ปฏิบัติงานก่อนเวลา 7.30 น. และภายหลังเวลา 18.30 น.เพื่อป้องกันมิให้ก่อปัญหาเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชนที่อยู่อาศัยใกล้เคียง แต่โรงงานดังกล่าวยังคงฝ่าฝืนโดยทำงานถึงเวลาประมาณ 22.00 น. เป็นประจำทุกคืน ยกเว้นวันอาทิตย์จะทำงานถึงเวลา 17.00 น.

สภาพนายความได้ประสานไปยังกรมโรงงานอุตสาหกรรมและกรุงเทพมหานคร และได้ส่งพนักงานเจ้าหน้าที่ไปตรวจสอบพร้อมสั่งการให้โรงงานดังกล่าวปรับปรุงแก้ไขต่อไปแล้ว

1.4 เรื่องอุทธรณ์คำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิต กรรมวิธีการผลิต และลักษณะทางธรณีวิทยาแหล่งแร่ของประทานบัตร

สภาพนายความ มีหนังสือ ที่ สวส 140/2543 ลงวันที่ 2 พฤศจิกายน 2543 ถึงอธิบดีกรมทรัพยากรธรณี เพื่อขอข้อมูลข่าวสารและขอให้รับรองความถูกต้องของเอกสารตามที่ร้องขอจำนวน 5 รายการ ดังนี้

รายการที่ 1 ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประทานบัตรเหมืองแร่ เลขที่ 15877/13649 ประกอบด้วย คำขออนุญาต และเอกสารประกอบการขออนุญาตประทานบัตร และเอกสารที่เกี่ยวข้องในการขอประทานบัตร

รายการที่ 2 ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับใบอนุญาตโรงงานแต่งแร่คลิตี้ ประกอบด้วยคำขออนุญาตและเอกสารประกอบการขออนุญาต ใบอนุญาต ข้อกำหนด เงื่อนไขและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

รายการที่ 3 ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานแต่งแร่ ประกอบด้วยคำขออนุญาต ข้อกำหนด เงื่อนไขและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

รายการที่ 4 ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับคำสั่งทางปกครองเกี่ยวกับการดำเนินการของประทานบัตรและใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานแต่งแร่ ตามรายการที่ 1 ถึง รายการที่ 3 ประกอบด้วย คำเตือน คำสั่งให้หยุดประกอบการหรือให้ดำเนินการ หรือละเว้นดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด

รายการที่ 5 ข้อมูลข่าวสารเรื่องกับบรรดาบันทึกข้อมูลต่างๆ ประกอบด้วย รายงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม สารพิษวัตถุอันตราย การปรับปรุงฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อม การบำบัดป้องกัน สารพิษและวัตถุอันตราย

โดยอ้างเหตุผลว่าเพื่อนำข้อมูลข่าวสารดังกล่าวไปประกอบการดำเนินการให้ความช่วยเหลือประชาชนผู้เดือดร้อนจากการประกอบกิจการเหมืองแร่และโรงงานแต่งแร่ในบริเวณนั้น

บริษัท ตะกั่ว คอนเซนเทรตส์ (ประเทศไทย) จำกัด ได้คัดค้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น เนื่องจากเห็นว่าการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวจะเป็นการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการลงทุน เทคโนโลยีการผลิต กรรมวิธีการผลิต และลักษณะทางธรณีวิทยาแหล่งแร่ของประทานบัตร ซึ่งหากเปิดเผยให้กับบุคคลทั่วไปได้รับทราบ อาจจะทำให้บริษัทฯ เสียเปรียบคู่แข่งทางธุรกิจและการลงทุนได้ และกรมทรัพยากรธรณีมีหนังสือแจ้งแก่ผู้ประกอบการโดยสรุปว่า คณะกรรมการพิจารณาข้อมูลข่าวสารของกรมทรัพยากรธรณีได้พิจารณาคำคัดค้านของบริษัทฯ แล้ว มีมติรับฟังความคัดค้านของบริษัทฯ เฉพาะข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน เทคโนโลยีการผลิต กรรมวิธีการผลิต และลักษณะทางธรณีวิทยาแหล่งแร่ของประทานบัตร หากบริษัทฯ ไม่เห็นด้วยกับผลการพิจารณาคำคัดค้านก็มีสิทธิที่จะยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้ง โดยยื่นคำอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ซึ่งเรื่องนี้ไม่ปรากฏว่าผู้ประกอบการได้ยื่นคำอุทธรณ์คัดค้านความเห็นของกรมทรัพยากรธรณีแต่ประการใด

กรมทรัพยากรธรณี แจ้งผู้อุทธรณ์โดยสรุปว่า ผู้ประกอบการมีหนังสือคัดค้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าว โดยมีเหตุผลว่าหากข้อมูลเป็นที่เปิดเผยต่อบุคคลทั่วไปจะทำให้บริษัทฯ อาจเสียเปรียบคู่แข่งทางธุรกิจและการลงทุนได้ แต่คณะกรรมการพิจารณาข้อมูลข่าวสารของ กรมทรัพยากรธรณีมีมติให้รับฟังคำคัดค้านของบริษัทฯ เฉพาะข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน เทคโนโลยีการผลิต กรรมวิธีการผลิตและลักษณะทางธรณีวิทยาแหล่งแร่ของประทานบัตร โดยเห็นว่า หากเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวแล้วอาจจะกระทบถึงผลประโยชน์ได้เสียของบริษัทฯ ได้ส่วนข้อมูลอื่นให้เปิดเผยได้ตามที่ผู้อุทธรณ์ร้องขอ

ผู้อุทธรณ์มีหนังสือ อุทธรณ์คัดค้านความเห็นของคณะกรรมการพิจารณาข้อมูลข่าวสารของกรมทรัพยากรธรณี โดยเห็นว่ากรรมวิธีการผลิตเทคโนโลยีการผลิต และลักษณะทางธรณีวิทยาแหล่งแร่ของประทานบัตร นั้น ข้อมูลดังกล่าวมีส่วนสำคัญในการที่จะทำให้ทราบว่าน้ำและดินในบริเวณลำห้วยคลิตี้มีปริมาณสารตะกั่วสะสมเท่าใด มีผลมาจากการกระทำของโรงงานแต่งแร่อย่างไร เกิดจากขั้นตอนใดในกระบวนการผลิต และนอกจากนี้ในคำขอใบอนุญาตแต่งแร่บริษัทฯ ได้รับเอกสารเกี่ยวกับแผนผังและกรรมวิธีแต่งแร่เป็นส่วนหนึ่งของเอกสารที่แนบพร้อมคำขอ ดังนั้น ข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตและกรรมวิธีการผลิต จึงเป็นข้อมูลที่น่าจะเปิดเผยต่อสาธารณะได้ การเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อประชาชนในการขอให้ทางบริษัทฯ ดำเนินการแก้ไขมิให้เกิดความเสียหายแก่ลำห้วยคลิตี้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประชาชนส่วนรวม

คณะกรรมการวินิจฉัยฯ เห็นว่า อุทธรณ์เรื่องนี้มีประเด็นต้องวินิจฉัย 2 ประเด็น คือ

1. ข้อมูลข่าวสารของราชการตามอุทธรณ์เป็นข้อมูลข่าวสารที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีดุลพินิจที่จะไม่เปิดเผยได้หรือไม่

ข้อมูลข่าวสารตามอุทธรณ์เป็นข้อมูลข่าวสารที่เอกชน (บริษัท ตะกั่วคอนเซนเตรตส์ (ประเทศไทย) จำกัด) ได้ให้แก่ทางราชการ (กรมทรัพยากรธรณี) เพื่อประกอบการขออนุญาตประทานบัตรโครงการทำเหมืองแร่ตะกั่ว ตามคำขอประทานบัตรที่ 14/2513 และการขออนุญาตแต่งแร่ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวบริษัทฯ ไม่ประสงค์ที่จะให้ทางราชการนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่น ดังจะเห็นได้จากการที่บริษัทฯ ได้คัดค้านมิให้เปิดเผยตามหนังสือคัดค้านของบริษัทฯ ลงวันที่ 12 ธันวาคม 2543 จึงเห็นได้ว่า ข้อมูลข่าวสารตามอุทธรณ์เป็นข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ให้มาโดยไม่ประสงค์ให้ทางราชการนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่น จึงเป็นข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา 15 วรรคหนึ่ง (6) ที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมีดุลพินิจที่จะมีคำสั่งให้เปิดเผยก็ได้ตามมาตรา 15 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

2. การใช้ดุลพินิจมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของกรมทรัพยากรธรณีมีความเหมาะสมหรือไม่

คณะกรรมการวินิจฉัยฯ เห็นว่าข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิต กรรมวิธีการผลิต และลักษณะทางธรณีแหล่งแร่ของประทานบัตรตามเอกสารที่กรมทรัพยากรธรณีจัดส่งมาตามหนังสือที่ อก 0316/258 ลงวันที่ 26 กันยายน 2544 นั้น เฉพาะส่วนที่ระบุจำนวน ขนาด ปริมาณ และสัดส่วนของสารเคมี หรือเครื่องมืออุปกรณ์เท่านั้นที่ถือได้ว่าเป็ความลับทางการค้าที่หากเปิดเผยไปอาจทำให้บริษัทฯ เสียเปรียบคู่แข่งทางการค้าได้ แต่ข้อมูลส่วนอื่นมิใช่เป็นข้อมูลที่เป็นความลับทางการค้า ดังนั้น เมื่อคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกันแล้ว จึงเห็นว่า การที่กรมทรัพยากรธรณีใช้ดุลพินิจไม่เปิดเผยทั้งหมดนั้นไม่เหมาะสม

ฉะนั้น จึงอาศัยอำนาจตามมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี อุตสาหกรรม และการเกษตร จึงมีมติให้กรมทรัพยากรธรณีเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามอุทธรณ์ เว้นแต่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิต กรรมวิธีการผลิต และลักษณะทางธรณีแหล่งแร่ของประทานบัตร เฉพาะในส่วนที่ระบุจำนวน ขนาด ปริมาณ สัดส่วนของเครื่องมือหรือสารเคมีที่ใช้ โดยให้ลบหรือ ตัดทอนหรือทำโดยประการอื่นใดที่ไม่เป็นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนนั้น พร้อมทั้งให้สำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสารให้แก่ผู้อุทธรณ์

2. คดีอยู่ระหว่างการดำเนินการของศาล

2.1 คดีบริษัทโรงเรียนทอผ้ากรุงเทพ จำกัด คดีหมายเลขดำที่ 4812/2538 คดีหมายเลขแดงที่ 10686-10727/2538 ระหว่างนางสมบุญ สีคำดอกแค กับพวก รวม 38 คน โจทก์ กับบริษัท โรงงานทอผ้ากรุงเทพ จำกัด จำเลย เนื่องจากโจทก์เป็นลูกจ้างของบริษัทฯ ได้ร้องขอความช่วยเหลือกรณีเจ็บป่วยด้วยโรคบิสซิโนซิส อันเนื่องมาจากการได้รับฝุ่นฝ้ายจากการทำงาน ปัจจุบันคดีอยู่ระหว่างการดำเนินการของศาลฎีกา

1.2 คดีการถ่ายทำภาพยนตร์เรื่อง เดอะบิช คดีดำที่ ปค.6/2542 คดีแดงที่ 195/2543 และคดีแพ่งระหว่าง อบต. อ่าวนางที่ 1 กับพวกรวม 19 คน โจทก์ กับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ 1 กับพวกรวม 5 คน เนื่องจากกรมป่าไม้อนุมัติให้ บริษัท แชนด้าอินเตอร์เนชั่นแนลฟิล์มโปรดักชั่น จำกัด ตกแต่งเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ชายหาดอ่าวมาหยา จังหวัดกระบี่ ปัจจุบันอยู่ระหว่างการดำเนินการของศาลฎีกา

1.3 คดีชาวกระเหรี่ยง บ้านคลิตี้ล่าง จังหวัดกาญจนบุรี คดีหมายเลขดำที่ 106/2546 ศาลจังหวัดกาญจนบุรี ระหว่างนายกำธร ศรีสุวรรณมала ที่ 1 กับพวกรวม 8 คน โจทก์ กับ บริษัท ตะกั่วคอนเซนเทรต จำกัด กับพวก รวม 2 คน จำเลย เนื่องจากโจทก์เจ็บป่วยด้วยโรคพิษตะกั่ว อันเนื่องมาจากการได้รับสารตะกั่วในลำนํ้าคลิตี้ล่าง สาเหตุมาจากการประกอบกิจการเหมืองแร่ของ บริษัท ตะกั่วคอนเซนเทรต จำกัด ปัจจุบันอยู่ระหว่างนัดสืบพยานโจทก์ที่ศาลจังหวัดกาญจนบุรี

1.4 คดีกรมควบคุมมลพิษละเว้นไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คดีหมายเลขดำที่ 214/2547 ศาลปกครองกลาง ระหว่างนายยะเสอะ นาสวนสุวรรณ ที่ 1 กับพวกรวม 22 คน ผู้ฟ้องคดี กับ กรมควบคุมมลพิษผู้ถูกฟ้องคดี ปัจจุบันคดีอยู่ระหว่างการแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมของศาลปกครองกลาง

1.5 คดีกรมควบคุมมลพิษละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ คดีหมายเลขดำที่ 2025-2028/2546 ศาลปกครองกลาง ระหว่าง มูลนิธิป้องกันคว้นพิษและพิทักษ์สิ่งแวดล้อมที่ 1 กับพวก ผู้ฟ้องคดี กับ กรมควบคุมมลพิษที่ ปัจจุบันอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลปกครองกลาง

1.6 คดีชาวบ้านหนองแขมน้อย ตำบลสามร้อยยอด กิ่งอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ร้องทุกข์ว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐออกใบอนุญาตจัดตั้งสุสานและฌาปนสถานให้แก่ บริษัท เอกชนโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย คดีหมายเลขดำที่ 2365/2546 ศาลปกครองกลาง ระหว่าง นายสำรอง น้ำเพชร ที่ 1 กับพวกรวม 210 คน ผู้ฟ้องคดีกับ ปลัดอำเภอที่ 1 กับพวกรวม 5 คน ผู้ถูกฟ้องคดี ปัจจุบันอยู่ระหว่างทำหนังสือถึงอธิบดีกรมที่ดินให้พิจารณาดำเนินการเพิกถอนการออกโฉนดที่ดินทับที่สาธารณะ

1.7 คดีออกโฉนดทับที่สาธารณะเขาตะเกียบ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทำให้ชาวประมงได้รับความเดือดร้อนไม่สามารถใช้ประโยชน์ในที่ดินดังกล่าวได้ คดีหมายเลขดำที่ 1905/2546 ศาลปกครองกลาง ระหว่างนายสมศักดิ์ เขียวขำ ที่ 1 กับพวกรวม 50 คน ผู้ฟ้องคดีกับกรมที่ดินที่ 1 กับพวกรวม 2 คน ปัจจุบันอยู่ระหว่างการดำเนินการของศาลปกครองกลาง

1.8 คดีกรณีได้รับผลกระทบจากการทำนาเกลือของหมู่บ้านโพลไพล ตามประกาศของคณะรัฐมนตรี เมื่อปี พ.ศ. 2534 คดีหมายเลขดำที่ 242/2548 ระหว่าง นายถาวร เพชรขุนทด ที่ 1 กับพวกรวม 22 คน ผู้ฟ้องคดี กับกระทรวงอุตสาหกรรมที่ 1 กับพวกรวม 7 คน ผู้ถูกฟ้องคดี ปัจจุบันคดีอยู่ระหว่างการดำเนินการของศาลปกครอง

2.7 สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (Union for Civil Liberty : UCL)

2.7.1 ที่มาและพัฒนาการ

จากการเรียกร้องประชาธิปไตยของนิสิตนักศึกษาและประชาชน ในเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม 2516 การต่อสู้ของประชาชนเพื่อเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพโดยชอบธรรม ก็ได้ชัยชนะอันยิ่งใหญ่ วีรชน 14 ตุลาได้เสียสละเลือดเนื้อและชีวิตเพื่อโค่นล้มรัฐบาลเผด็จการ ส่งผลให้เกิดการเร่งรัดให้มีการปกครองตามวิถีทางแห่งระบอบประชาธิปไตยตามหลักสากล จากนั้นเป็นต้นมาจิตวิญญาณแห่งประชาธิปไตยได้เริ่มเบ่งบานและเติบโตขึ้นในใจของประชาชนโดยทั่วไป ความหวังที่จะมีการปกครองของประชาชนโดยประชาชน และเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง เริ่มสว่างไสวขึ้นอีกครั้ง ภายหลังจากเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยดังกล่าว ได้มีความตื่นตัวในเรื่องสิทธิเสรีภาพในหมู่นักศึกษาและประชาชนโดยทั่วไปอย่างกว้างขวาง

ด้วยความสำนึกและตระหนักในคุณค่า และเจตนารมณ์ของวีรกรรม 6-14 ตุลาคม 2516 เป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ในหมู่ประชาชนคนไทย ภารกิจและหน้าที่สำคัญยิ่งเช่นนี้ จึงเห็นตรงกันว่า สมควรจักได้มีสื่อสำหรับกระชับและถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจในปัญหาเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนขึ้น

ดังนั้น ในวันที่ 24 พฤศจิกายน 2516 นักศึกษา นักวิชาการ ทนายความ และประชาชนจากสาขาอาชีพต่างๆ ได้รวมตัวกันก่อตั้ง สสส. ในนาม “สหภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน” เพื่อให้เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือและพิทักษ์สิทธิเสรีภาพของประชาชน ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนประชาชนทั่วไป

ต่อมาในวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2526 สสส. ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งเป็นสมาคมจึงเปลี่ยนชื่อจาก “สหภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน” มาเป็น “สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน” โดยจดทะเบียนเป็นสมาคม ดังที่ปรากฏในปัจจุบัน

สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน มีเป้าหมายในการดำเนินงานโดยมีความปรารถนาที่จะเห็นการพัฒนาของสังคมไทยได้ก้าวรุดหน้าไปอย่างมีเสรีภาพ เสมอภาคและภราดรภาพในหมู่คนไทยด้วยกัน การสร้างสรรค์และส่งเสริมให้แนวคิดด้านสิทธิมนุษยชนได้ซึมซับเข้าไปในวิถีชีวิตของประชาชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะบทเรียนในอดีตได้สอนให้เราตระหนักว่า มีแต่การที่มนุษย์เคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีของเพื่อนมนุษย์ และให้เกิดมิตรซึ่งกันและกันเท่านั้น จึงจะนำมาซึ่งสันติสุขในสังคมได้อย่างแท้จริง

สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน มีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้ง ดังนี้

1. ศึกษาและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย
2. ให้บริการทั่วไปเพื่อจัดการสิทธิเสรีภาพของประชาชน
3. ร่วมมือประสานงานกับองค์กรหรือสมาคมอื่นที่มีวัตถุประสงค์สอดคล้องกัน
4. ส่งเสริมให้ประชาชนตามท้องถิ่นต่างๆ ทำวาระอาณัติกรได้ตื่นตัวในเรื่องสิทธิเสรีภาพ ทั้งนี้ เพื่อกระจายความคิดและการปฏิบัติออกไปยังระดับท้องถิ่น

5. วางมาตรการและการดำเนินการพิทักษ์สิทธิเสรีภาพ

6. คຸ້ມครองสิทธิผู้บริโภค อนุรักษ์และพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ตลอดจนส่งเสริมสิทธิของประชาชนในด้านนิติวิทยา

สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน ได้ดำเนินกิจกรรมในการพิทักษ์ และส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยตลอดมา อาทิเช่น การบริการรถคดี เผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมาย รณรงค์ให้มีการยกเลิกกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม สนับสนุนการรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อพิทักษ์ปกป้องผลประโยชน์อันพึงมีพึงได้ และอื่นๆ

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากสังคมไทยปัจจุบันในวงกว้างแล้ว ยังมีความตื่นตัวและเข้าใจในเรื่องของสิทธิมนุษยชนไม่กว้างขวางนัก ปัญหาการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมดำรงอยู่อย่างมากมาย สิทธิขั้นพื้นฐานประชาชนยังไม่อาจสร้างหลักประกันให้มีขึ้นได้สำหรับทุกคนในสังคม ยังมีปัญหาการละเมิดสิทธิเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา

2.7.2 สถานะและโครงสร้างของสมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน

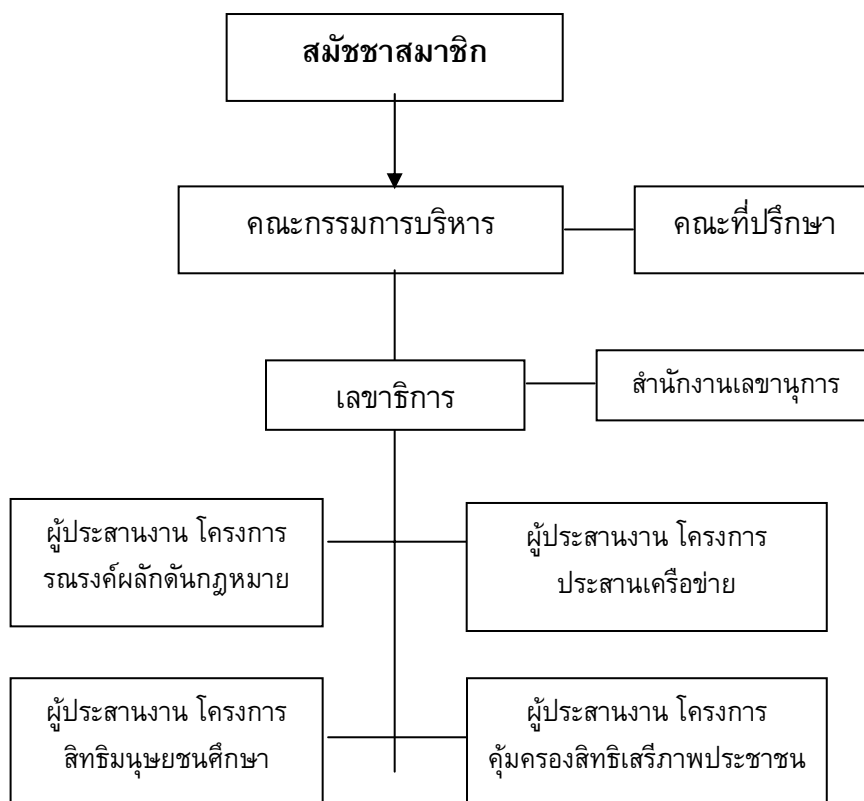
สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน ได้รับการจดทะเบียนเป็นสมาคมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีฐานะเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินกิจกรรมด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยมีปณิธานขององค์กร ดังนี้

1. เป็นองค์กรเอกชน ที่ดำเนินงานของตนโดยอิสระ
2. ไม่มีฐานะเป็นตัวแทนหรือปากเสียงหรือผลประโยชน์ของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยเฉพาะ หากปฏิบัติหน้าที่เพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยทั่วไป
3. เป็นกลางทางการเมือง ไม่เป็นเครื่องมือเพื่อการแสวงหาอำนาจหรือสนับสนุนกลุ่มการเมือง หรือกลุ่มผลประโยชน์ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดโดยเฉพาะ

การจัดโครงสร้างในการบริหารงานภายในขององค์กรเป็นไปอย่างเรียบง่าย ภายใต้ข้อจำกัดของงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนและองค์กรอื่นๆ ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ทำงานด้วยความมีจิตสำนึกที่จะรับใช้หรือทำประโยชน์ให้กับสังคมและประชาชน

รายละเอียดของสถานะและโครงสร้างของสมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน ปรากฏตามแผนภูมิที่ 2.11

แผนภูมิที่ 2.11 โครงสร้างการบริหารองค์กรของสมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน

สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน มีการจัดโครงสร้างองค์กร ดังนี้

1. สมัชชาสมาชิก

ประกอบไปด้วยผู้แทนจากหลายสาขาอาชีพ ได้รับการเลือกตั้งจากสมาชิกของสมาคมฯ มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุม ดูแล ประสานงาน และกิจการที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกและสมาคมฯ

2. คณะที่ปรึกษา

ประกอบไปด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาอาชีพต่างๆ นักกฎหมาย และผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนที่มีประสบการณ์ ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำฝ่ายบริหาร ในการบริหารจัดการกิจการทั่วไปของสมาคมฯ

3. คณะกรรมการบริหาร

ประกอบไปด้วยเจ้าหน้าที่ประจำ ดูแลรับผิดชอบงานบริหารจัดการกิจการของสมาคมฯ โดยมีเลขาธิการสมาคมฯ เป็นผู้รับผิดชอบสูงสุด ทำหน้าที่ประสานงานภายในของสมาคมฯ รวมทั้งงานของสมาคมฯ กับหน่วยงานภายนอก

4. สำนักงานเลขานุการ

ประกอบไปด้วยเจ้าหน้าที่ประจำ ดูแลรับผิดชอบงานประจำของคณะกรรมการบริหาร คณะที่ปรึกษา และเลขาธิการ รวมทั้งงานการเงิน บัญชี และงานสมาชิกของสมาคมฯ

5. ผู้ประสานงานโครงการรณรงค์ผลักดันกฎหมาย

ประกอบไปด้วยเจ้าหน้าที่ประจำ ดูแลรับผิดชอบประสานงานการรณรงค์ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เสนอแนะผลักดันร่างกฎหมายใหม่ อาทิเช่น กฎหมายปฏิรูปที่ดิน กฎหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน และกฎหมายป่าชุมชน เป็นต้น

6. ผู้ประสานงานโครงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชน

ประกอบไปด้วยเจ้าหน้าที่ประจำ ให้คำแนะนำและความรู้ในการเสริมสร้างเครือข่ายนักสิทธิมนุษยชน และการช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน

7. ผู้ประสานงานโครงการสิทธิมนุษยชนศึกษา

ประกอบไปด้วยเจ้าหน้าที่ประจำ ให้การอบรมการจัดทำรายการวิทยุ และการเผยแพร่สิทธิมนุษยชนทางสื่อสิ่งพิมพ์และอินเทอร์เน็ต

8. ผู้ประสานงานโครงการประสานเครือข่าย

ประกอบไปด้วยเจ้าหน้าที่ประจำ ประสานงานเครือข่ายให้กับคณะกรรมการประสานงานองค์กรเอกชน สหพันธ์องค์กรผู้บริโภค เครือข่ายปฏิรูปที่ดิน คณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ และคณะทำงานปกป้องนักสิทธิมนุษยชน

2.7.3 บทบาทของสมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน

สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นในสังคม เป็นเพียงกลุ่มพลังกลุ่มหนึ่งในจำนวนกลุ่มพลังต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อขับเคลื่อนสังคมไปสู่สถานะแห่งความเสมอภาคสิทธิมนุษยธรรม และเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ โดยมีการกิจ ดังนี้

1. การศึกษาการเผยแพร่และการให้ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน
2. การพิทักษ์ปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชน
3. การส่งเสริมการรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อปกป้องสิทธิของตนเอง
4. การประสานงานเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรต่างๆ
5. การรณรงค์ผลักดันและตรวจสอบนโยบายกฎหมายและมาตรการด้านสิทธิมนุษยชน

สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน ได้ดำเนินมาตรการเพื่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

ประกอบไปด้วยการสร้างเครือข่ายนักสิทธิมนุษยชนของชุมชน การให้ความช่วยเหลือประชาชนผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน การช่วยเหลือทางกฎหมายในคดีปกครอง การเผยแพร่ความรู้สิทธิมนุษยชนผ่านสื่อมวลชน การแสดงทัศนะต่อประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อสาธารณชนผ่านสื่อสารมวลชน และการประสานกลไกการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชน และสิทธิชุมชน

2. การประสานงานเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ

ในการดำเนินกิจกรรม การผลักดันกฎหมายองค์กรอิสระเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค ตาม มาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 การผลักดันกฎหมายป่าชุมชน การผลักดันกฎหมายองค์กรอิสระด้านสิ่งแวดล้อม การคุ้มครองนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน และการประสานงานกรณีคนไทยพลัดถิ่น ทั้งนี้ เพื่อให้สมาชิกของสมาคมฯ มีความรู้ความเข้าใจในปัญหาและแนวคิดสิทธิมนุษยชน เพื่อให้สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาคมฯ มากขึ้น

3. งานด้านการศึกษาวิจัยทางวิชาการ

สมาคมฯ มีการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งทางนโยบายและกฎหมายที่ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การประชาสัมพันธ์สิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิในการเข้าถึงการแก้ไขปัญหาของรัฐกับประชาชน เป็นต้น

4. การกระจายสิทธิการถือครองที่ดินที่เป็นธรรม

มีการส่งเสริมความเข้มแข็งภาค ประชาชนในการจัดการทรัพยากรที่ดิน ร่วมมือกับเครือข่ายต่างๆ ในการรณรงค์และผลักดันนโยบาย กฎหมายที่ดิน การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ภาษีที่ดินอัตราก้าวหน้า การจำกัดการถือครองที่ดิน เป็นต้น

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามพันธกิจขององค์กร สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานไว้ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างฐานสมาชิกและประชาชนที่ต่อสู้ปกป้องสิทธิมนุษยชนให้เข้มแข็งทั้งทางความคิด ความรู้ และการรวมตัว

- สร้างฐานข้อมูลสมาชิก
- สร้างอาสาสมัครสิทธิมนุษยชนในชุมชน
- สร้างระบบประสานงานสมาชิกในภูมิภาค ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิก

- เสริมสร้างความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนให้สมาชิกและประชาชน
- ประสานความร่วมมือกับพันธมิตรอื่นๆ ในการเสริมสร้างศักยภาพให้สมาชิกและประชาชน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ผลักดันนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะที่ดิน

- ผลักดันกฎหมายปฏิรูปที่ดิน และกฎหมายภาษีที่ดินแบบก้าวหน้าให้ประชาชนมีส่วนร่วม ด้วยการศึกษ จัดทำร่างกฎหมาย ประสานเครือข่าย เสริมความรู้ประชาชน จัดประชุมสัมมนา จัดพิมพ์หนังสือ และเผยแพร่ข้อเสนอผ่านทางสื่อมวลชน

- ผลักดันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าและน้ำ ประสานงานกับภาครัฐ องค์กรอิสระ และองค์กรเอกชนอื่นๆ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างการเข้าถึงสื่อภาคประชาชนและสื่อต่างๆ

- ผลักดันร่างกฎหมายประกอบกิจการวิทยุและโทรทัศน์
- สนับสนุนการดำเนินงานสถานีวิทยุชุมชนขององค์กรประชาชน ด้วยการทำฐานข้อมูลสถานีวิทยุชุมชน และส่งข่าวสารข้อมูลสิทธิมนุษยชนไปเผยแพร่

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ผลักดันให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายกับแผนพัฒนา และการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ

- ผลักดันร่างพระราชบัญญัติการมีส่วนร่วมของประชาชนและการรับฟังความคิดเห็นประชาชน

ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาศักยภาพสร้างความเข้มแข็งให้กับสมาคมฯ ทั้งบุคลากร เครื่องมืออุปกรณ์ และระบบการทำงาน

- สร้างและพัฒนาระบบฐานข้อมูลขององค์กร จัดเอกสารในระบบห้องสมุดตามหลักการบรรณารักษ์ศาสตร์

- พัฒนาเว็บไซต์ของสมาคมฯ ให้เป็นเครื่องมือการทำงานด้านสิทธิมนุษยชน และเป็นเครื่องมือสื่อสารระหว่างสมาคมฯ กับคนภายนอก และระหว่างสมาชิกด้วยกันเอง

- จัดการฝึกอบรมบุคลากรให้มีความสามารถในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

- จัดหาอุปกรณ์เครื่องมือให้พอเพียง สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- จัดจ้างเจ้าหน้าที่โครงการและสำนักงานให้เหมาะสมกับงาน

- จัดระบบการบริหารจัดการการเงินและบัญชีให้มีประสิทธิภาพและตรวจสอบได้

- จัดระบบการประชุม การจัดทำรายงานการประชุม และการติดตามมติที่ประชุมให้มีประสิทธิภาพ

- จัดระบบการระดมทุนให้มีประสิทธิผล รวมทั้งการประสานงานกับแหล่งทุนและผู้สนับสนุน

- สร้างระบบการติดตามและประเมินผลภายในให้มีประสิทธิภาพ

2.7.4 ความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินมาตรการ

1. สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน มีที่มาและพัฒนาการจากความต้องการของประชาชนที่เรียกร้องความยุติธรรมและความเสมอภาคและในสังคม การดำเนินงานจึงได้รับการสนับสนุนจากประชาชนและเครือข่ายองค์กรเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการที่คล้ายคลึงกัน ทำให้การดำเนินมาตรการของสมาคมฯ ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างได้ผล

2. การจดทะเบียนในรูปแบบของสมาคมตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทำให้สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชนมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ระบบทะเบียนจะเป็นมาตรการที่ช่วยควบคุมตรวจสอบการทำงานของสมาคมฯ ช่วยป้องกันผู้ที่แอบแฝงหาประโยชน์จากการดำเนินงานทำให้สมาคมฯ มีศักยภาพในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการได้รับการรับรองสถานะภาพจากหน่วยงานของรัฐ

3. สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน มีเครือข่ายการทำงานอยู่ทั่วประเทศ ทำให้การดำเนินมาตรการเป็นไปอย่างทั่วถึง

4. การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายของสมาคมฯ เป็นการให้บริการที่ไม่คิดมูลค่า เปิดกว้างสำหรับบุคคลทั่วไป ช่วยให้ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนได้เข้าถึงความช่วยเหลือได้โดยเสมอภาคกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนยากจนและผู้ที่ยังมีโอกาสในสังคม

2.7.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินมาตรการ

1. สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นองค์กรเอกชนที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองช่วยเหลือประชาชนที่ถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพ และเป็นองค์กรขนาดเล็ก การจัดโครงสร้างองค์กรยังขาดความเป็นระบบและความต่อเนื่อง บุคลากรมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนสูง ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินมาตรการ

2. เนื่องจากสมาคมฯ มีฐานะเป็นองค์กรเอกชน จึงมิได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาล ทำให้ประสบปัญหาและมีความยากลำบากในการหางบประมาณในการดำเนินงานของสมาคมฯ ประกอบกับข้อจำกัดของประเทศไทยในการบริจาคเงินเพื่อองค์กรที่ทำงานเพื่อสังคมยังอยู่ในวงแคบ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาขององค์กรที่จะเติบโตขึ้นในอนาคต

3. การขาดความน่าเชื่อถือและการยอมรับจากประชาชนทั่วไป โดยจะมีทัศนคติและความเชื่อที่ไม่ดีต่อการทำงานขององค์กรเอกชน กล่าวคือ ความด้อยประสิทธิภาพในการทำงานเนื่องจากเป็นองค์กรขนาดเล็ก การขาดแคลนอุปกรณ์เครื่องใช้ เทคโนโลยี และความรู้ในทางวิชาการเมื่อเทียบกับองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินมาตรการของสมาคมฯ รวมทั้งความสุจริตและความชอบธรรมในการใช้องค์กรเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง

2.7.6 ผลการดำเนินงานของสมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน

1. แผนงานการกระจายสิทธิการถือครองที่ดิน

1.1 การผลักดันการแก้ไขกฎหมายปฏิรูปที่ดิน

สมาคมฯ ได้จัดทำร่างกฎหมายปฏิรูปที่ดิน โดยมีสาระสำคัญเป็นการรับรองสิทธิให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการปฏิรูปที่ดิน ทั้งการมีส่วนร่วมในองค์กรบริหารการปฏิรูปที่ดินและในกระบวนการปฏิรูปที่ดิน ตั้งแต่การจัดหาที่ดิน การจัดสรรสิทธิในที่ดิน การกำหนดสิทธิในที่ดิน ตลอดจนการพัฒนา การผลิตและการตลาด

การเสนอร่างกฎหมายปฏิรูปที่ดินต่อสภาผู้แทนราษฎร ต้องดำเนินการรวบรวมรายชื่อประชาชนจำนวนห้าหมื่นรายชื่อ เพื่อเข้าชื่อกันเสนอกฎหมาย จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมการโดยการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับร่างกฎหมายปฏิรูปที่ดินและการจัดประชุมผู้นำเกษตรกรในเครือข่ายปฏิรูปที่ดินทุกภูมิภาค เพื่อสร้างความเข้าใจสาระสำคัญของร่างกฎหมาย รวมทั้งขั้นตอนและวิธีการรวบรวมรายชื่อประชาชนดังกล่าว

1.2 การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ผู้นำเกษตรกร

1) การจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับสิทธิชุมชน ในการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรที่ดิน และแนวทางในการใช้สิทธิการมีส่วนร่วมของชุมชน ณ วิทยาลัยชุมชนปักกิ่งใต้ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ภายหลังการอบรม ผู้นำเกษตรกรได้รวมตัวกันเป็นเครือข่ายปฏิรูปที่ดินภาคใต้ โดยเป็นการรวมตัวกันของผู้นำเกษตรกรจังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดกระบี่ และจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ดำเนินการเรียกร้องให้รัฐบาลยกเลิกสัญญาเช่าที่ดินของเอกชนที่หมดสัญญาเช่า ในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อจัดสรรที่ดินให้แก่เกษตรกรในเครือข่ายปฏิรูปที่ดิน ที่ไม่มีที่ดินทำกินจนกระทั่งรัฐบาลได้มีมติให้มีการตรวจสอบสัญญาเช่าที่ดินในพื้นที่เช่าที่ดินในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี

2) การเสริมความเข้มแข็งแก่ผู้นำเกษตรกรจังหวัดสระแก้ว โดยจัดประชุมผู้นำเพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลเกษตรกรที่มีปัญหาเกี่ยวกับที่ดินทำกิน และสำรวจที่ดินที่เป็นของรัฐที่จะนำมาปฏิรูปที่ดินให้แก่ประชาชน รวมทั้งได้จัดอบรมความรู้เกี่ยวกับสิทธิของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรที่ดินและแนวทางการใช้สิทธิการมีส่วนร่วมของชุมชน ณ ศูนย์ฝึกอบรม ค่ายห้วยน้ำใส อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ภายหลังจากการอบรมผู้นำเกษตรกรได้ดำเนินการสำรวจที่ดินที่หน่วยงานของรัฐให้เอกชนเช่า เพื่อปลุกสวนป่า และจำนวนเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกินหรือมีที่ดินทำกินไม่เพียงพอ เพื่อรวบรวมข้อมูลจำนวนเกษตรกรและจำนวนที่ดินในการจัดทำข้อเสนอต่อหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบต่อไป

3) การเสริมความเข้มแข็งแก่ผู้นำเกษตรกร อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยจัดประชุมผู้นำเกษตรกรเพื่อนำเสนอปัญหาต่อรัฐบาล โดยมีข้อเสนอให้ยุติการต่อสัญญาเช่าที่ดินแก่เอกชนซึ่งจะหมดสัญญาลง และสมาคมฯ ได้ประสานงานกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อให้ไปรับฟังข้อมูลและข้อคิดเห็นของเกษตรกรในพื้นที่ นอกจากนี้มีการจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับสิทธิของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรที่ดิน และแนวทางการใช้สิทธิการมีส่วนร่วมของชุมชน ณ ศูนย์ฝึกอบรมมูลนิธิพัฒนาอีสาน จังหวัดสุรินทร์ ภายหลังการอบรมผู้นำเกษตรกรได้เจรจาต่อรองกับหน่วยงานของรัฐ โดยเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการระดับจังหวัดเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบจำนวนพื้นที่ ที่ให้เอกชนเช่าและเกษตรกรต้องการให้ ไม่ให้ต่อสัญญาเช่าภายหลังจากหมดสัญญาเช่าแล้ว เพื่อนำที่ดินดังกล่าวมาจัดสรรให้แก่เกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกินต่อไป

4) การเสริมความเข้มแข็งแก่ผู้นำเครือข่ายปทุมชนจังหวัดร้อยเอ็ด โดยสมาคมฯ ได้จัดประชุมแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับสิทธิการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรที่ดินเนื่องจากเกษตรกรประสบปัญหาเกี่ยวกับที่ดินทำกิน ทำให้ผู้นำเกษตรกรเข้าใจและตระหนักถึงสิทธิของชุมชน ที่มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนเพิ่มขึ้น

1.3 การประสานงานเครือข่ายปฏิรูปที่ดิน

สมาคมฯ ได้ประสานงานกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เพื่อของบประมาณสนับสนุนการวิจัย เรื่อง “การแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินของรัฐ” ซึ่งสมาคมฯ ได้ร่วมศึกษาวิจัย โดยมีการแบ่งความรับผิดชอบในเครือข่ายปฏิรูปที่ดินในทุกภาคของประเทศไทย โดยสมาคมฯ รับผิดชอบพื้นที่ภาคตะวันออก และภาคกลาง และกรณีปัญหาที่ทำกินในพื้นที่ครอบครองของหน่วยงานราชการทหาร

2. แผนงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

2.1 การสร้างเครือข่ายนักสิทธิมนุษยชน

สมาคมฯ ได้จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการเครือข่ายนักสิทธิชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยและสากล การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การต่อสู้เพื่อปกป้องสิทธิของแต่ละเครือข่าย รวมทั้งการนำเสนอแผนปฏิบัติการในการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย ผลการสัมมนาทำให้ผู้เข้าร่วมมีความรู้ในการทำงานประสานงานกับกลุ่มต่างๆ การสื่อสารปัญหาต่อสาธารณชน และการผลักดันการแก้ไขปัญหา ในระดับนโยบายและกฎหมาย ตลอดจนเครือข่ายที่เข้าร่วมได้จัดทำแผนปฏิบัติการ โดยทำกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชนในชุมชนของแต่ละพื้นที่ อย่างต่อเนื่อง

2.2 การช่วยเหลือการละเมิดสิทธิมนุษยชน

2.2.1 กรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนเฉพาะกรณี

1) กรณีคนไทยพลัดถิ่น

สมาคมฯ ได้ร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชนในจังหวัดระนอง จัดสัมมนาเรื่อง “สิทธิของคนไทยพลัดถิ่นและแนวทางการแก้ไขปัญหา” โดยได้จัดการสัมมนาที่อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร และที่อำเภอเมือง จังหวัดระนอง ผลจากการสัมมนา ทำให้คนไทยพลัดถิ่น มีความเข้าใจและตระหนักถึงสิทธิของตนเอง และได้ดำเนินการร่วมมือกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาต่อไป

นอกจากนี้ สมาคมฯ ได้ประสานงานกับทนายความ เพื่อให้ความช่วยเหลือคดีผู้นำคนไทยพลัดถิ่นจังหวัดระนองถูกจับกุมในข้อหาเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย และขณะนี้คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลจังหวัดระนอง

2) กรณีการคัดค้านนโยบายการปราบปรามยาเสพติด

สมาคมฯ ได้ศึกษาผลจากการดำเนินนโยบายการปราบปรามยาเสพติดของรัฐบาล ในหัวข้อ “การขาดความเข้มแข็งนโยบายกับปัญหาสิทธิมนุษยชน” โดยได้ออกแถลงผลการศึกษาเบื้องต้นต่อสื่อมวลชน และแถลงข่าว ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 ไม่เห็นด้วยกับการใช้ตัวชี้วัดจำนวนคนเสียชีวิตเป็นผลสำเร็จของนโยบายการปราบปรามยาเสพติด เพราะจะทำให้เกิดการฆ่านอกกฎหมาย โดยไม่ได้ดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม หรือหลักนิติรัฐ และได้มีการจัดเสวนา เพื่อสร้างความเข้าใจต่อสาธารณชนในประเด็นดังกล่าวอีกด้วย

2.2.2 การช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

สมาคมฯ ได้ดำเนินการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย โดยการจัดหาทนายความให้ประชาชนในการดำเนินคดีในศาล ดังนี้

1) คดีชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง จำนวน 12 คน บ้านป่าผาก หมู่ 2 ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ฟ้องร้องกรมป่าไม้ สำนักงานปฏิรูปที่ดิน เกี่ยวกับสิทธิในที่ดินทำกิน ซึ่งคดีอยู่ระหว่างการดำเนินคดีของศาลปกครองกลาง

2) คดีกรณีพิพาทเรื่องที่ดินทำกินของประชาชนหมู่ 7 ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 122 คน กับกระทรวงกลาโหม ซึ่งคดียังอยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลปกครองจังหวัดนครราชสีมา

2.3 การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนทางวิทยุ

สมาคมฯ ได้จัดทำรายการวิทยุ ชื่อ “รายการสิทธิชุมชน” สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดบุรีรัมย์ ระบบ FM.101.75 MHz โดยออกอากาศทุกวันพุธในช่วงเวลา 09.30-10.00 น. ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับสถานการณ์สิทธิมนุษยชน ทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น การเรียกร้องสิทธิของประชาชนกลุ่มต่างๆ นโยบายหรือกฎหมายที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน เช่น นโยบายเกี่ยวกับที่ดิน ความรู้เกี่ยวกับเรื่องสิทธิชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วิทยุชุมชน

2.4 การแสดงทัศนะต่อสาธารณชน

2.4.1 การออกแถลงการณ์

1) กรณีสงครามอิรัก สมาคมฯ ร่วมกับองค์กรพันธมิตร ได้ออกแถลงการณ์คัดค้านการรุกรานอิรักของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และออสเตรเลีย โดยเรียกร้องให้นานาประเทศร่วมกันต่อต้านสงครามและเรียกร้องให้รัฐบาลไทยแสดงจุดยืนในการคัดค้านสงคราม

2) กรณีการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน สมาคมฯ ร่วมกับองค์กรพันธมิตรได้ออกแถลงการณ์เรียกร้องให้ผู้นำรัฐบาลพม่าปล่อยตัวนักโทษการเมือง ยุติการละเมิดสิทธิมนุษยชนกลุ่มน้อยและให้มีการเจรจากับกลุ่มต่างๆ เพื่อสร้างความสมานฉันท์ในพม่า รวมทั้งเรียกร้องให้รัฐบาลไทยระงับการผลักดันผู้ลี้ภัยจากพม่ากลับประเทศ

3) กรณีการออกพระราชกำหนดการก่อการร้าย สมาคมฯ ได้ออกแถลงการณ์คัดค้านกฎหมายดังกล่าว เนื่องจากเป็นการให้อำนาจเจ้าหน้าที่ ที่อาจเป็นการคุกคามชีวิตและทรัพย์สินของพลเมืองผู้บริสุทธิ์ เป็นการขัดกับหลักการของกฎหมายอาญาและสิทธิมนุษยชนสากล จึงเรียกร้องให้รัฐบาล พิจารณาทบทวน และเสนอให้ออกเป็นพระราชบัญญัติ เพื่อให้รัฐสภาเป็นผู้พิจารณาการออกกฎหมายดังกล่าวแทน

2.5 การแสดงทัศนะและการเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อวิทยุและโทรทัศน์

สมาคมฯ ได้แสดงทัศนะและเผยแพร่ความรู้ผ่านเคเบิลทีวี สถานีวิทยุกระจายเสียงของศูนย์เทคโนโลยีการศึกษา วิทยุรัฐสภา และวิทยุที่ดำเนินรายการโดยบริษัทเอกชน โดยได้แสดงทัศนะและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับปัญหาที่ดินทำกิน ความรู้เกี่ยวกับคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม

การทุจริตแห่งชาติ องค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญ วิฑูรย์ชุมชน สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน กฎหมาย การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นต้น

3. สิทธิมนุษยชนศึกษา

3.1 สมาคมฯ ร่วมกับคณะกรรมการประสานงานองค์กรสิทธิมนุษยชน และเครือข่ายผู้หญิง กับรัฐธรรมนูญ โดยการสนับสนุนของมูลนิธิเอเชีย ได้จัดโครงการฝึกอบรมการเป็นวิทยากร หลักสูตร “การส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในระดับชุมชน” เพื่อสร้างวิทยากรด้านสิทธิมนุษยชนในการสนองตอบ ความต้องการของชุมชนท้องถิ่น และภายหลังการจัดอบรม จะได้จัดทำคู่มือการฝึกอบรมของโครงการ เพื่อเผยแพร่สำหรับนักฝึกอบรมต่อไป

3.2 สืบเนื่องจากนโยบายการปราบปรามยาเสพติดของรัฐบาล กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ ภาคเหนือได้รับผลกระทบจากนโยบายดังกล่าว เป็นอย่างมาก ทั้งการถูกขึ้นบัญชีดำ การถูกค้น และการถูกฆ่าตัดตอน สมาคมฯ จึงได้ทำโครงการฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างความรู้ทางกฎหมาย ดังต่อไปนี้

1) การอบรมความรู้เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม และการรวบรวมข้อเท็จจริง ในกรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่เกิดจากนโยบายการปราบปราม ยาเสพติดแก่นักพัฒนาเอกชนที่ทำงานกับกลุ่มชาติพันธุ์ ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งทำให้นักพัฒนาเอกชนสามารถใช้ความรู้เกี่ยวกับการรวบรวมข้อเท็จจริงใน การเก็บรวบรวมข้อมูลการละเมิดสิทธิจากนโยบายการปราบปรามยาเสพติด โดยเฉพาะผู้ที่ถูกฆ่า ตัดตอน การตรวจค้นและการยึดทรัพย์สิน โดยมีขอบด้วยกฎหมาย

2) สมาคมฯ ร่วมกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้จัดอบรมความรู้เกี่ยวกับ สิทธิมนุษยชนและสิทธิในกระบวนการยุติธรรมแก่ผู้นำชุมชนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ที่อำเภอปางมะผ้า และอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทำให้ผู้นำชุมชนมีความรู้และมีความมั่นใจในสิทธิของตนเองมากขึ้น

3.3 สมาคมฯ ร่วมกับศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ได้จัด โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “องค์การบริหารส่วนตำบลกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม” ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ หรือ ป่าชุมชนร่วมกับองค์กรชุมชน และสามารถกำหนดแผนการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่องค์การบริหาร ส่วนตำบลของตนเองได้

3.4 สืบเนื่องจาก การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ได้ดำเนินโครงการทำเหมืองถ่าน หินที่อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่ทำกินของประชาชน จึงอาจส่งผลกระทบต่อ คุณภาพสิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิต และวิถีชีวิตของประชาชนและชุมชน ผู้นำชุมชนจึงได้พยายาม รวมตัวกันเป็นกลุ่มอนุรักษ์เวียงแหง เพื่อดำเนินการตรวจสอบการทำเหมืองถ่านหินดังกล่าว สมาคมฯ จึงได้จัดการอบรมแบบมีส่วนร่วม เรื่อง “สิทธิชุมชนในการมีส่วนร่วมการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม” ทำให้ผู้นำชุมชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิชุมชนที่จะมีส่วนร่วมในการทำเหมือง ถ่านหินของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และได้ทำแผนปฏิบัติการด้านการรวบรวมข้อเท็จจริง และข้อมูลทั้งระดับชุมชนและระดับกฎหมายและนโยบายของรัฐบาล รวมทั้งการทำแผนการเสริม ความรู้แก่ผู้นำชุมชนในแต่ละหมู่บ้านให้ขยายกว้างขวางจนครบทุกหมู่บ้าน

4. แผนงานการประสานงานเครือข่าย

4.1 สมาคมฯ ร่วมกับคณะกรรมการประสานงานองค์กรสิทธิมนุษยชนและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้จัดทำโครงการสัมมนาเรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือการดำเนินงานสิทธิมนุษยชน” เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และเครือข่ายต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและองค์กรประชาชน โดยจัดสัมมนาสองครั้ง คือ ครั้งแรก จัดสัมมนาเรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการเผยแพร่และพัฒนาองค์ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน” และครั้งที่สอง เรื่อง “แนวทางและแผนความร่วมมือในงานด้านนโยบาย กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม กับการจัดการฐานทรัพยากร” ผลจากการสัมมนามีข้อเสนอความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและเครือข่ายต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เช่น การเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน การผลักดันกฎหมายหรือนโยบายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนศึกษา และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งได้จัดทำรายงานการสัมมนาเสนอให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้ใช้ประโยชน์ต่อไป

4.2 สืบเนื่องจากกฎหมายองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมได้ให้ผู้แทนองค์กรเอกชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสรรหาคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.) จำนวน 4 คน สมาคมฯ ได้รับเลือกให้เป็นหนึ่งในสี่คนของตัวแทนองค์กรเอกชน เป็นกรรมการสรรหา กรรมการ กทช. ทั้งหมดจำนวน 17 คน เพื่อทำหน้าที่ในการสรรหกรรมการ กทช.จำนวน 14 คน และเสนอให้วุฒิสภาเลือกให้เหลือ 7 คน โดยได้ทำหน้าที่ร่วมกับกรรมการสรรหา กรรมการ กทช. อื่น จนเลือกได้บุคคลครบจำนวน 14 คน และเสนอให้วุฒิสภาพิจารณาคัดเลือกต่อไป

4.3 สมาคมฯ ได้จัดทำรายงานการละเมิดสิทธิมนุษยชนและได้พิมพ์เผยแพร่รายงานดังกล่าวต่อสาธารณชน นอกจากนี้ได้ทำหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาการกองปราบปราม เรียกร้องให้ตำรวจติดตามจับกุมผู้สังหารนักอนุรักษ์ลำน้ำพอง อำเภอลำพอง จังหวัดขอนแก่น ที่ต่อสู้กับบริษัทเอกชนที่ปล่อยน้ำเสียลงในลำน้ำพอง จนต่อมาได้มีการจับกุมมือปืนและผู้จ้างวานและอยู่ระหว่างการดำเนินคดีในขณะนี้

2.8 องค์การเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

2.8.1 ที่มาและพัฒนาการ

ก่อนที่จะกล่าวถึงที่มาและพัฒนาการขององค์การเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติต่อการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม สมควรที่จะได้ศึกษาถึงความหมายของคำว่า “องค์การเอกชน” เสียก่อน ซึ่งในเรื่องนี้นักวิชาการหลายท่านได้ให้คำจำกัดความของคำดังกล่าวไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

วิทยากร เชียงกุล นักวิชาการด้านสังคมศาสตร์ได้ให้ความหมายของคำว่า “องค์การเอกชน” ไว้ว่า หมายถึง “องค์กรของอาสาสมัครเอกชนที่มีได้มีจุดมุ่งหมายในการแสวงหากำไร เป็นองค์การกุศลที่สร้างขึ้นเพื่อการพัฒนาทางด้านสังคม เพื่อการรณรงค์ส่งเสริมในเรื่องสิทธิเสรีภาพรวมทั้งการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในสังคม”¹

ภูมิธรรม เวชยชัย แห่งโครงการอาสาสมัครเพื่อสังคม ได้อธิบายความหมายของคำว่า “องค์การพัฒนาเอกชน” ไว้ว่า หมายถึง “องค์กร หรือมูลนิธิ หรือสมาคม หรือหน่วยงานที่มีชื่อเรียกเป็นอย่างอื่น ซึ่งมีลักษณะเป็นสถาบันนอกระบบราชการ รวมตัวกันขึ้นตามกลุ่มวิชาชีพ กลุ่มศึกษา กลุ่มสนใจ หรือกลุ่มที่มีเป้าหมายร่วมกัน ทั้งนี้ เพื่อที่จะดำเนินบทบาทในการช่วยเหลือและช่วยคลี่คลายปัญหาในสังคม การบริการสังคม รวมทั้งการพัฒนาสังคมโดยมิได้แสวงหากำไร หรือผลประโยชน์ใดๆ”²

รัชนิกร โชติชัยสถิตย์ นักวิชาการด้านสิทธิมนุษยชนได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “องค์กรพัฒนาเอกชน” ไว้ว่า หมายถึง “กลุ่มบุคคล องค์กร หรือหน่วยงาน ที่ดำเนินการโดยภาคเอกชนโดยมีเป้าหมายในการทำงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในสังคม โดยเฉพาะประชาชนผู้ยากไร้ที่ประสบปัญหาความทุกข์ยาก ถูกเอารัดเอาเปรียบ หรือไม่ได้รับความเป็นธรรม รวมทั้งเป็นองค์กรที่ดำเนินกิจกรรมโดยไม่แสวงหากำไร”³

คำว่า องค์การเอกชน องค์การพัฒนาเอกชน หรือองค์การพัฒนาเอกชน มีที่มาจากคำในภาษาอังกฤษว่า Non Governmental Organization : NGO ซึ่งคำแปลในภาษาไทยของคำดังกล่าวดังที่ได้กล่าวถึงข้างต้นนั้นเป็นที่ยอมรับและนิยมใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ประกอบกับเมื่อได้วิเคราะห์ถึงความหมายของคำทั้งสามนี้แล้วจะเห็นได้ว่ามีความหมายที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ถือเป็นรูปแบบหนึ่งขององค์กรที่เกิดจากการรวมกลุ่มของประชาชนที่มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกันในทางสังคม เพื่อทำหน้าที่เป็นองค์กรหรือกลไกในการดำเนินงานของกลุ่มโดยมิได้มีการแสวงหากำไรโดยอาจจะ จัดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายหรือไม่ก็ได้ ในกรณีที่มีได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล องค์กรเหล่านี้จะมีลักษณะของการรวมตัวของคณะบุคคลที่มีความเป็นอิสระ เรียบง่าย และมีความชัดเจนในเรื่องที่ทำ เมื่อสิ้นสุดโครงการก็จะยุบเลิกไป องค์กรเหล่านี้โดยทั่วไปแล้วจะมีชื่อและ

¹ วิทยากร เชียงกุล, ศัพท์ใหม่อธิบายโลกยุคข้อมูลข่าวสาร (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, 2539), หน้า40.

² ภูมิธรรม เวชยชัย, องค์การพัฒนาเอกชนในประเทศไทย : สถานภาพ บทบาท และปัญหา (กรุงเทพมหานคร 2527), หน้า 23.

³ รัชนิกร โชติชัยสถิตย์, “กลไกระดับชาติด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน,” ใน วารสารอัยการ 18 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักอัยการสูงสุด, 2538), หน้า 112-117.

รูปแบบที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้นๆ โดยอาจอยู่ในรูปของชมรม โครงการ คณะกรรมการ เครือข่าย หรือองค์กรชาวบ้าน

องค์กรเอกชน มีที่มาจากความตื่นตัวในจิตสำนึกต่อปัญหาสังคมในด้านต่างๆ ทำให้เกิดแนวความคิดในการพัฒนาสังคมสร้างจิตสำนึกในสิทธิอันพึงมีพึงได้ของประชาชน โดยมีสหภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนถือกำเนิดขึ้นเป็นองค์กรแรกของประเทศไทยต่อมาก็ได้มีการจัดตั้งกลุ่มองค์กรอื่นๆ เพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ องค์กรเอกชนเกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของผู้ที่มีความปรารถนาดีต่อสังคมโดยเห็นว่าการพัฒนาทางสังคมจะเป็นวิถีทางหนึ่งที่จะช่วยเหลือสังคมได้ และเห็นว่าการที่จะรอให้กลไกของรัฐเป็นผู้แก้ไขหรือทำให้ปัญหาบรรเทาลงได้นั้นเป็นเรื่องที่ไม่สามารถกระทำได้ภายในเวลาอันจำกัดภายใต้สถานการณ์ที่เป็นอยู่ในขณะนั้น จึงได้รวมตัวกันเพื่อทำงานตามประเภทที่ตนเองสนใจ องค์กรเอกชนส่วนมากจะมีสถานภาพเป็นเพียงกลุ่มคน หรือคณะทำงานที่เกิดจากการรวมตัวกันของบุคคลโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบกิจกรรมตามเป้าหมายของกลุ่มซึ่งมีความหลากหลายในลักษณะงานโดยเฉพาะของแต่ละองค์กร ซึ่งได้แก่ กิจกรรมในด้านสาธารณสุข การศึกษาและอาชีพ ศาสนาและการพัฒนา ศิลปวัฒนธรรม สิทธิมนุษยชน การคุ้มครองผู้บริโภค สิ่งแวดล้อม การนำเทคโนโลยีหรือศาสนามาประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนา ตัวอย่างเช่น สมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคตะวันออก เครือข่ายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมภาคอีสาน และสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย เป็นต้น

2.8.2 สถานะและโครงสร้างขององค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

องค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยทั่วไปเป็นองค์กรขนาดเล็กที่มีผู้ปฏิบัติงานไม่เกิน 10 คน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ทำงานด้วยความมีจิตสำนึกที่จะรับใช้หรือทำประโยชน์ให้กับสังคมและประชาชน โดยได้รับค่าตอบแทนในระดับที่ค่อนข้างต่ำ การบริหารงานภายในองค์กรเป็นไปอย่างเรียบง่าย ภายใต้ข้อจำกัดของงบประมาณที่ส่วนมากจะได้รับการสนับสนุนจากองค์กรในต่างประเทศเป็นรายปีหรือในลักษณะของโครงการเป็นรายๆ ไป นอกจากนี้องค์กรเอกชนจำนวนไม่น้อยได้จดทะเบียนในรูปของมูลนิธิหรือสมาคม⁴ ซึ่งทำให้สถานภาพขององค์กรเหล่านี้มีความมั่นคงน่าเชื่อถือมากขึ้น สะดวกต่อการหาแหล่งเงินทุนเพื่อนำมาใช้จ่ายในการดำเนินงานขององค์กร รวมทั้งในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นทั้งหน่วยงานของรัฐ และเอกชนด้วยกัน

รัฐได้ตระหนักถึงบทบาทขององค์กรเอกชนที่เพิ่มมากขึ้นในการให้ความช่วยเหลือภาครัฐเพื่อการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในขณะที่การทำงานขององค์กรเอกชนค่อนข้างเป็นอิสระ จึงเป็นการยากที่จะเข้าไปกำกับดูแลได้อย่างทั่วถึง ดังนั้น จึงได้มีแนวความคิดในการรับรองสถานะและบทบาทขององค์กรเอกชนไว้ในกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสนับสนุนให้องค์กรเอกชนเหล่านั้นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้ง

⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา มาตรา 78 ถึงมาตรา 136

ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐในการเสริมสร้างและขยายเครือข่ายการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของประเทศได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น โดยให้สิทธิองค์กรเอกชนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศที่มีกิจกรรมเกี่ยวข้องโดยตรงกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมหรือนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีสิทธิจดทะเบียนเป็นองค์กรนิติบุคคลด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติต่อกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ โครงสร้างขององค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พิจารณาได้ ดังนี้

1. มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย

องค์กรเอกชนที่มีความประสงค์จะจดทะเบียนต่อกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะต้องมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายไทยหรือกฎหมายต่างประเทศก็ได้ ดังนี้

1.1 นิติบุคคลตามกฎหมายไทย

นิติบุคคลตามกฎหมายไทย หมายถึง นิติบุคคลที่ก่อตั้งขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอื่น⁵ ได้แก่ ทบวงการเมือง วัดวาอาราม ห้างหุ้นส่วนบริษัท มูลนิธิและสมาคม ซึ่งเมื่อพิจารณาประกอบกับบรรดแรกของมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ที่ว่า “จะต้องไม่มีวัตถุประสงค์ในทางพาณิชย์หรือการมุ่งค้าหากำไรแล้ว” ฉะนั้น นิติบุคคลที่จะขอจดทะเบียนตามมาตรานี้ได้จึงหมายถึงเฉพาะมูลนิธิและสมาคมเท่านั้น โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในการจัดตั้ง การดำเนินกิจการ การควบคุมโดยรัฐ รวมทั้งการยุบเลิกมูลนิธิและสมาคมไว้ในมาตรา 78 ถึงมาตรา 136 และได้ให้ความหมายของ “สมาคม” ไว้ในมาตรา 78 ว่า “หมายถึงการรวมกลุ่มของคนตั้งเป็นสมาคมเพื่อทำการใดๆ อันมีลักษณะต่อเนื่องร่วมกันและมีใช่เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน และในมาตรา 110 ได้ให้คำจำกัดความของ “มูลนิธิ” ไว้ว่า “หมายถึง ทรัพย์สินที่จัดไว้โดยเฉพาะสำหรับวัตถุประสงค์เพื่อการกุศลสาธารณะ การศาสนา ศิลปะ วิทยาศาสตร์ วรรณคดี การศึกษา หรือเพื่อสาธารณประโยชน์อย่างอื่นโดยมิได้มุ่งหาผลประโยชน์มาแบ่งปัน” โดยจะเห็นได้ว่าการก่อตั้งมูลนิธิหรือสมาคมจะต้องมีการจดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น

⁵ พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

มาตรา 7 เพื่อเป็นการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้องค์กรเอกชนซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายไทย หรือกฎหมายต่างประเทศที่มีกิจกรรมเกี่ยวข้องโดยตรงกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม หรือนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และมีได้มีวัตถุประสงค์ในทางพาณิชย์หรือมุ่งค้าหากำไรจากการประกอบกิจกรรมดังกล่าว มีสิทธิขอจดทะเบียนเป็นองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติต่อกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 65 นิติบุคคลจะมีขึ้นได้ก็แต่ด้วยอาศัยอำนาจแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น

1.2 นิติบุคคลตามกฎหมายต่างประเทศ

นิติบุคคลตามกฎหมายต่างประเทศ หมายถึง นิติบุคคลที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ เป็นนิติบุคคลที่จดทะเบียนในต่างประเทศ โดยจะต้องมีสำนักงานสาขาหรือที่ตั้งทำการอยู่ในประเทศไทย⁷

นอกจากจะต้องมีคุณสมบัติเบื้องต้นตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว นิติบุคคลตามกฎหมายไทยหรือกฎหมายต่างประเทศที่จะขอจดทะเบียนเป็นองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติตามมาตรา 7 จะต้องดำเนินการตามวิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงมหาดไทย เช่น จะต้องมีฐานะทางการเงินที่มั่นคง กล่าวคือ จะต้อง มีเงินฝากในธนาคารพาณิชย์ไม่ต่ำกว่า 500,000 บาท รวมทั้งมีหลักเกณฑ์ในการใช้จ่ายงบประมาณที่ได้มาตรฐานและมีการตรวจสอบคุณสมบัติของสมาชิกที่รัดกุมเพียงพอ เป็นต้น

2. มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมหรือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ในการดำเนินการของนิติบุคคลโดยทั่วไปจะมีวัตถุประสงค์หรือข้อบังคับของนิติบุคคลนั้นๆ เป็นตัวกำหนด ซึ่งในกรณีนี้ ได้แก่ ข้อบังคับของมูลนิธิ หรือข้อบังคับของสมาคมแล้วแต่กรณี ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 79(2)⁸ และในมาตรา 112(2)⁹ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มูลนิธิหรือสมาคมที่จะขอจดทะเบียนตามมาตรา 7 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 นี้ได้ จะต้อง มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมหรือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งได้แก่ การดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อการเรียนรู้ ตระหนักถึงคุณค่า รวมทั้งส่งเสริมการอนุรักษ์และคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยอาจจัดทำในรูปของการรณรงค์ หรือเผยแพร่ความรู้ในการคุ้มครองหรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการสนับสนุนหรือช่วยเหลือบุคคลหรือองค์กรอื่นให้กระทำการกิจกรรมดังกล่าว กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยทั่วไป ได้แก่ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของที่ดินและป่าไม้ ทรัพยากรสัตว์น้ำและการประมง พลังงานและแร่ธาตุต่างๆ การอนุรักษ์โบราณสถาน การสาธารณสุขและการรักษาความสะอาด เรื่องของมลพิษทางอากาศ น้ำเสียงและความสั่นสะเทือนรวมทั้งวัตถุมีพิษและของเสียอันตรายอื่นๆ

⁷ ข้อ 1(2) กฎกระทรวงฉบับที่ 5 พ.ศ. (2536) ออกตามความในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535.

⁸ มาตรา 79 ข้อบังคับของสมาคมอย่างน้อยต้องมีรายการ ดังต่อไปนี้

(2) วัตถุประสงค์ของสมาคม

⁹ มาตรา 112 ข้อบังคับของมูลนิธิอย่างน้อยต้องมีรายการ ดังต่อไปนี้

(2) วัตถุประสงค์ของมูลนิธิ

3. มิได้มีวัตถุประสงค์ในการเมืองหรือมุ่งค้าหากำไรจากการประกอบกิจการขององค์กร

ดังที่ได้กล่าวถึงในตอนต้นแล้วว่านิติบุคคลที่จะขอจดทะเบียนต่อกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 นี้หมายถึงมูลนิธิหรือสมาคมที่จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์¹⁰ เท่านั้น ซึ่งมาตรา 78 ของกฎหมายฉบับดังกล่าวได้ให้คำนิยามของสมาคมไว้ว่า “การก่อตั้งสมาคมเพื่อกระทำการใดๆ อันมีลักษณะต่อเนื่องร่วมกัน และมีใช่เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน” และในมาตรา 110 ของกฎหมายฉบับเดียวกันนี้ได้กล่าวถึงมูลนิธิไว้ว่า “มูลนิธิได้แก่ทรัพย์สินที่จัดสรรไว้โดยเฉพาะสำหรับวัตถุประสงค์เพื่อการกุศลสาธารณะ การศาสนา ศิลปะ วิทยาศาสตร์ วรรณคดี การศึกษา หรือเพื่อสาธารณประโยชน์อย่างอื่น โดยมีได้มุ่งหาผลประโยชน์มาแบ่งกัน” ดังนั้น ทั้งมูลนิธิและสมาคมถือได้ว่าเป็นองค์กรที่มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหารายได้หรือผลกำไรในทางธุรกิจจึงมีสิทธิที่จะขอจดทะเบียนต่อกระทรวงกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 นี้ได้

นอกจากนี้นิติบุคคลดังกล่าวจะต้องไม่มีวัตถุประสงค์ในการเมืองหรือมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ทั้งนี้ เนื่องจากกฎหมายประสงค์ที่จะแบ่งแยกการใช้สิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรเอกชนในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในด้านสิ่งแวดล้อม และในด้านอื่นๆ ออกจากกัน เพื่อให้ประชาชนจะสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้อย่างถูกต้องชัดเจนตามกรอบที่กฎหมายกำหนด ที่ได้ให้การรับรองสิทธิและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินกิจกรรมตามที่สนใจ อาทิเช่น กิจกรรมในทางศิลปวัฒนธรรม ในทางการเมือง หรือในด้านสิ่งแวดล้อม

4. ขั้นตอนการจดทะเบียน

อนึ่ง การจดทะเบียนตามมาตรา 7 ของพระราชบัญญัติฉบับนี้มีใช่เป็นการรับรองสถานะความเป็นนิติบุคคล แต่เป็นการจดทะเบียนเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนและกำกับดูแลจากหน่วยงานของรัฐในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ขององค์กร โดยผู้ขอจดทะเบียนจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2541) ออกตามความในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 โดยจะต้องยื่นคำขอจดทะเบียนต่ออธิบดีกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมเอกสารประกอบคำขอ ได้แก่

1. สำเนาใบสำคัญการเป็นนิติบุคคลที่มีคำรับรองของมูลนิธิหรือสมาคม
2. สำเนาข้อบังคับของมูลนิธิหรือสมาคม

¹⁰ โปรดดูกฎกระทรวงฉบับที่ 5 (2536) ออกตามความในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

3. หลักฐานการเป็นตัวแทนของมูลนิธิหรือสมาคม

4. หลักฐานแสดงกิจกรรมหรือแผนงานด้านการคุ้มครองหรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

5. ในกรณีที่ผู้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายต่างประเทศ ให้แนบสำเนาใบสำคัญแสดงการเป็นนิติบุคคลที่มีคำรับรองของรัฐบาลแห่งประเทศที่องค์กรเอกชนนั้นจัดตั้งแทนเอกสารดังกล่าวข้างต้น

5. สิทธิขององค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

องค์กรเอกชนที่ได้จดทะเบียนเป็นองค์กรนิติบุคคลด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพ สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 นี้ จะได้รับสิทธิและความช่วยเหลือจากทางราชการในเรื่องต่างๆ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 8 ของพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ดังนี้

5.1 สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือหรือการสนับสนุนจากรัฐในกิจการต่างๆ ดังต่อไปนี้

1) การจัดให้มีอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

2) การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ข้อมูล หรือข่าวสาร เพื่อสร้างจิตสำนึกของสาธารณชนที่ถูกต้องเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3) การช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ริเริ่มโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่นั้น

4) การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และเสนอแนะความคิดเห็นต่อรัฐบาลหรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

5) การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนผู้ได้รับอันตรายหรือความเสียหายจากภาวะมลพิษอันเกิดจากการรั่วไหลหรือแพร่กระจายของมลพิษ รวมทั้งเป็นผู้แทนในคดีที่มีการฟ้องร้องต่อศาลเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายให้แก่ผู้ที่ได้รับอันตรายหรือความเสียหายนั้นด้วย

5.2 สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในกรณีที่ประสบปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินกิจการตามข้อ 5.1 ทั้งนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 8 วรรคสอง โดยเมื่อองค์กรเอกชนนั้นร้องขอ ให้นายกรัฐมนตรีสั่งการไปยังหน่วยราชการหรือรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกแก่องค์กรเอกชนนั้นตามความเหมาะสม

5.3 สิทธิที่จะได้รับการอุดหนุนในรูปของเงินทุนหรือเงินกู้ยืมจากกองทุนสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 8 วรรคสาม โดยคณะกรรมการกองทุนสิ่งแวดล้อมมีอำนาจพิจารณาจัดสรรเงินทุนอุดหนุน หรือเงินกู้ยืมให้แก่องค์กรเอกชนที่ได้จดทะเบียนแล้ว เพื่อสนับสนุนกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่เห็นสมควร

5.4 สิทธิที่จะเสนอชื่อผู้แทนภาคเอกชนเพื่อให้คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ตามมาตรา 8 วรรคสี่

นอกจากจะมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากรัฐตามมาตรา 8 แล้วองค์กรเอกชนที่ได้จดทะเบียนแล้วนี้ ยังมีหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในกฎกระทรวงฉบับที่ 9 (2541) ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ดังนี้

1. ดำเนินกิจการตามแผนงานหรือวัตถุประสงค์ขององค์กรในการคุ้มครองและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามที่ได้จดทะเบียนไว้
2. เสนอรายงานเกี่ยวกับกิจกรรมดังกล่าวต่ออธิบดีกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

ข้อสังเกต

องค์กรเอกชนที่จดทะเบียนต่อกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งองค์กรเอกชนทั่วไปทั้งที่มีสถานะภาพเป็นนิติบุคคลและมีใช้นิติบุคคล อาจมีสิทธิและหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535¹¹ ได้เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดาและประชาชนทั่วไป และยังมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากทางราชการเป็นกรณีพิเศษตามมาตรา 8 อีกด้วย

6. การสืบสถานะภาพขององค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

องค์กรเอกชนที่ได้จดทะเบียนต่อกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามมาตรานี้ไว้แล้ว อาจถูกเพิกถอนสถานะภาพได้ 2 กรณี คือ

6.1 องค์กรเอกชนนั้นขาดคุณสมบัติตามมาตรา 7 เมื่อปรากฏในภายหลังว่าองค์กรเอกชนที่ได้จดทะเบียนไว้นั้นขาดคุณสมบัติตามมาตรา 7 หรือถูกเพิกถอนสถานะภาพการเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายไทยหรือกฎหมายต่างประเทศ ให้อธิบดีกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมเป็นผู้สั่งเพิกถอน (กฎกระทรวงฉบับที่ 9 (2541) ข้อ 5)

6.2 องค์กรเอกชนนั้นดำเนินการขัดต่อวัตถุประสงค์ หากปรากฏว่าองค์กรเอกชนนั้นดำเนินการในลักษณะที่เป็นการก่อความวุ่นวาย หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือไม่เหมาะสม

¹¹ พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

มาตรา 6 เพื่อประโยชน์ในการร่วมกันส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชาติ บุคคลอาจมีสิทธิและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) การได้รับทราบข้อมูลข่าวสารของทางราชการในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เว้นแต่.....

(2) การได้รับชดเชยค่าเสียหายหรือค่าทดแทนจากรัฐ ในกรณีที่ได้รับ ความเสียหายจากภัยอันตรายที่เกิดจากการแพร่กระจายของมลพิษหรือภาวะมลพิษจากการแพร่กระจายของมลพิษหรือภาวะมลพิษ อันมีสาเหตุมาจากกิจการหรือโครงการใดที่ริเริ่ม สนับสนุน หรือดำเนินการโดยส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ

(3) การร้องเรียนกล่าวโทษผู้กระทำผิดต่อเจ้าพนักงานในกรณีที่ได้พบเห็นการกระทำที่เป็นการกระทำใดๆ อันเป็นการละเมิดหรือฝ่าฝืนกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษ หรือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

(4) การให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

(5) การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติหรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยเคร่งครัด

อาทิเช่น การชุมนุมเรียกร้องโดยการชักนำ การปิดกั้นทางสาธารณะ ขวางปา พังประตู เผาถยนต์ หรือมีพฤติกรรมที่สนับสนุนกิจกรรมทางการเมืองหรือพรรคการเมือง หรือการกระทำที่ผิดกฎหมาย ในลักษณะอื่นๆ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นผู้สั่งเพิกถอน (มาตรา 8 วรรคห้า)

2.8.3 บทบาทขององค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติ

1. การให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือ

องค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยทั่วไปมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือต่อผู้ด้อยโอกาสให้ตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ของตนเองที่พึงมีพึงได้ตามกฎหมาย แต่ไม่มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายต่อผู้ที่ละเมิดกฎหมาย มีบทบาทเพียงให้การส่งเสริมสนับสนุนต่อการคุ้มครองสิทธิของประชาชนเท่านั้น กล่าวคือ ในการดำเนินงานจะมีลักษณะเสมือนเป็นปากเสียงแทนประชาชนรวมทั้งการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนในการเรียกร้องสิทธิต่างๆ ตามกฎหมาย วัตถุประสงค์ขององค์กรฯ โดยทั่วไปต่างมีเป้าหมายที่เด่นชัดในการที่จะทำให้ประชาชนได้ตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่ ตลอดจนปัญหาต่างๆ ที่ประสบอยู่และสนับสนุนให้บุคคลเหล่านั้นหาวิธีการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งวิธีการในการดำเนินงานดังกล่าว สามารถพิจารณาได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1.1 การเคลื่อนไหวผลักดันกฎหมาย

ในกรณีที่ราษฎรประสบปัญหาไม่ได้รับความเป็นธรรมอันเป็นผลมาจากความบกพร่องของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ องค์กรฯ จะดำเนินการเคลื่อนไหวเรียกร้องให้มีการแก้ไขยกเลิกกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมเหล่านั้น หรือให้มีการบังคับใช้กฎหมายให้ถูกต้องตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้น ๆ โดยการจัดอภิปราย แสดงความคิดเห็น รวมทั้งการเรียกร้องโดยตรงต่อรัฐในรูปของแถลงการณ์หรือจดหมายเปิดผนึก อาทิเช่น การเคลื่อนไหวคัดค้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับโครงการกำจัดขยะจากต่างท้องที่โดยที่ไม่ได้สอบถามถึงความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น การเรียกร้องให้มีการออกกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาการแย่งชิงทรัพยากร ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองภูมิปัญญาด้านทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น เป็นต้น

1.2 การรณรงค์เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่

ในการสร้างจิตสำนึกของประชาชนให้ตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ของตนเองจำเป็นต้องมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องค่อยเป็นค่อยไปซึ่งจะเห็นผลได้ในระยะยาว องค์กรฯ ได้มีกิจกรรมรณรงค์ในเชิงสร้างสรรค์ด้วยการให้ความรู้ สร้างจิตสำนึกเพื่อให้รับรู้ต่อปัญหาในรูปของการฝึกอบรม อภิปราย เผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายต่อผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิ อาทิเช่น การรณรงค์เรียกร้องให้มีการรับรองสิทธิของชุมชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ การจัดโครงการบันทึกอาสาสมัคร

สู่ชนบท การเรียกร้องให้ออกกฎหมายกำหนดภาษีด้านสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการเรียกร้องให้มีการปฏิบัติต่อผู้ใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญอย่างมีมนุษยธรรม เป็นต้น

2. การฟ้องร้องดำเนินคดี

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ให้การรับรององค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ในการดำเนินคดีแทนประชาชนที่ได้รับอันตรายหรือความเสียหายจากภาวะมลพิษได้ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 8 (5) ความว่า

“องค์กรเอกชนที่ได้จดทะเบียนตามมาตรา 7 แล้วอาจได้รับการช่วยเหลือหรือได้รับการสนับสนุนจากทางราชการในเรื่อง ดังต่อไปนี้

(5)การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนผู้ได้รับอันตรายหรือความเสียหายจากภาวะมลพิษอันเกิดจากการรั่วไหลหรือการแพร่กระจายของมลพิษ รวมทั้งเป็นผู้แทนในคดีที่มีการฟ้องร้องต่อศาล เพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายให้แก่ผู้ที่ได้รับอันตรายหรือความเสียหายนั้นด้วย”

อนึ่ง พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มีบทบัญญัติที่ให้การรับรองบทบาทขององค์กรเอกชน ในการคุ้มครองผู้บริโภคไว้เช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับบทบัญญัติในมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 นี้ โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคดังกล่าวให้สิทธิขององค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจฟ้องคดี ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญารวมทั้งเรียกร้องค่าเสียหายแทนผู้บริโภคได้ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 41 ความว่า

“ในการดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคนั้นให้สมาคมที่คณะกรรมการฯ รับรองมีสิทธิในการฟ้องคดีได้ทั้งคดีแพ่ง คดีอาญา หรือดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ ในคดีเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคได้และให้มีอำนาจฟ้องเรียกค่าเสียหายแทนสมาชิกของสมาคมได้ ถ้าได้มีหนังสือมอบหมายให้เรียกค่าเสียหายแทนสมาชิกของสมาคม”

2.8.4 ความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินมาตรการ

1. การจดทะเบียนเป็นองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้องค์กรเอกชนนั้นมีศักยภาพในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากจะได้รับการสนับสนุนงบประมาณ องค์ความรู้ บุคลากร และอื่นๆ จากหน่วยงานของรัฐ

2. การจดทะเบียนมีผลเป็นการสร้างเครือข่ายในการดำเนินมาตรการขององค์กรเอกชนต่างๆ ที่มีวัตถุประสงค์ในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติเฉพาะด้านที่แตกต่างกันไป เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า น้ำ ดิน แร่ และพลังงานต่างๆ โดยมีกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นศูนย์กลางประสานและตรวจสอบการดำเนินมาตรการขององค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมเหล่านั้น

3. ระบบทะเบียนจะเป็นมาตรการที่ช่วยในการควบคุมตรวจสอบองค์กรเอกชนบางประเภทที่แอบแฝงหาประโยชน์จากการดำเนินงานดังกล่าว และทำให้องค์กรเหล่านั้นต้องพ้นออกไปจากระบบ

4. ชุมชนและประชาชนทั่วไปได้มีส่วนร่วมในการจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยเข้าร่วมเป็นสมาชิกหรือร่วมกันก่อตั้งองค์กรขึ้นเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ ผ่านองค์กรเหล่านั้น รวมทั้งอาจได้รับเลือกเป็นตัวแทนเข้าร่วมกำหนดนโยบายในคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น คณะกรรมการทรัพยากรน้ำ คณะกรรมการสัตว์ป่า คณะกรรมการป่าไม้ และคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เป็นต้น

2.8.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินมาตรการ

1. องค์กรเอกชนที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติโดยทั่วไปแล้ว จะเป็นองค์กรขนาดเล็กโดยอาจจะดำเนินการจดทะเบียนเป็นมูลนิธิ สมาคม หรือในรูปของคณะบุคคลโดยไม่จดทะเบียนก็ได้ การจัดโครงสร้างขององค์กรยังขาดความเป็นระบบ บุคลากรมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนสูง ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินมาตรการ

2. องค์กรเอกชนที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน จะมีวัตถุประสงค์เฉพาะด้าน เช่น สัตว์ป่า บางประเภท ดิน น้ำ ป่าไม้ ทำให้การดำเนินกิจกรรมขององค์กรมีลักษณะจำกัดไม่ครอบคลุมสภาพปัญหาทางด้านนิเวศวิทยาที่ต้องการการบริหารจัดการทั้งระบบเป็นองค์รวม

3. มีองค์กรเอกชนเป็นจำนวนมากที่ไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะจดทะเบียนเป็นองค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมได้เนื่องจากขาดทุนทรัพย์เริ่มต้นที่กำหนดว่าต้องมีเงินสดหมุนเวียนไม่ต่ำกว่า 500,000 บาท การขาดการสนับสนุนจากรัฐและประชาชนทั่วไป ขาดระบบการทำงานที่โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ ขาดการสนับสนุนความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม การขาดศักยภาพในการพัฒนาบุคลากรและสมรรถนะในการดำเนินการขององค์กรอย่างต่อเนื่อง

4. การมีวิสัยทัศน์ที่แตกต่างกันระหว่างฝ่ายรัฐและองค์กรเอกชนที่ขาดความไว้วางใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน รวมทั้งสิทธิในการเป็นตัวแทนของภาคเอกชนในคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติจำนวน 4 คนนั้น ก็ไม่อาจถือได้ว่าเป็นตัวแทนของภาคเอกชนที่แท้จริง เนื่องจากการคัดเลือกโดยคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติซึ่งกรรมการส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่งผลให้ในการจัดทำนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมจะถูกกำหนดจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ โดยที่ประชาชนหรือองค์กรเอกชนมิได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแผนดังกล่าวนี้เป็นอย่างแท้จริง

5. ทักษะคติของประชาชนที่มีต่อองค์กรเอกชน ประชาชนโดยทั่วไปจะมีทัศนคติและความเชื่อที่ไม่ดีต่อการทำงานขององค์กรเอกชน กล่าวคือ ความด้อยประสิทธิภาพในการทำงานเนื่องจากเป็นองค์กรขนาดเล็ก การขาดแคลนอุปกรณ์เครื่องใช้ เทคโนโลยี และความรู้ในทางวิชาการ เมื่อเทียบกับองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินมาตรการของ

องค์กรฯ รวมทั้งในกรณีที่ได้มีการใช้องค์กรเพื่อสร้างความชอบธรรมและแสวงหาผลประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง ทำให้บทบาทขององค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติขาดความน่าเชื่อถือและการยอมรับจากประชาชนในวงกว้าง

2.9 สำนักงานกฎหมาย

2.9.1 ที่มาและพัฒนาการ

เมื่อมีการก่อตั้งกระทรวงยุติธรรม และมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดการศาลในสถานสถิตยุติธรรม ร.ศ. 111 ซึ่งเป็นกฎหมายฉบับแรกที่อนุญาตให้มีทนายความแต่งเขียนคำฟ้องแทนตัวความได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของทนายความกระบวนการยุติธรรม ทั้งยังเป็นการกำหนดบทบาทของทนายความให้เป็นทั้งผู้รู้ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ทนายความจะทำหน้าที่เป็นผู้คุ้มครองผลประโยชน์อันชอบด้วยกฎหมายของตัวความ จึงนับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการมีทนายความยุคใหม่

นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2475 เป็นต้นมา วิชาชีพทนายความได้รับการพัฒนาและปรับปรุงให้มีความก้าวหน้าขึ้นอย่างมีระเบียบแบบแผน มีเนติบัณฑิตยสภาเป็นสถาบันทางกฎหมายทำหน้าที่ควบคุมและสอดส่องมรรยาทของทนายความ มีการกำหนดคุณสมบัติของทนายความอย่างเป็นมาตรฐานในแนวทางที่ชัดเจนเพื่อป้องกันความประพฤติอันไม่เหมาะสมในประการที่จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่วิชาชีพ และเพื่อให้เกิดการยอมรับให้วิชาชีพทนายความซึ่งเป็นกลไกหนึ่งของกระบวนการยุติธรรม เป็นที่พึงให้แก่ประชาชนผู้มีความ

ต่อมาได้มีการก่อตั้งสมาคมทนายความขึ้นเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2500 เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมของผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมาย และต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงชื่อเป็น "สมาคมทนายความแห่งประเทศไทย" และโดยผลของพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528 จึงได้เปลี่ยนสถานภาพเป็น "สภาทนายความ" ในที่สุด

พร้อมกันกับพัฒนาการของสภาทนายความ ผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายที่รักความยุติธรรมและความอิสระในการทำงาน เริ่มจากการทำงานในลักษณะของตัวบุคคลที่มีความรู้ทางกฎหมายทำหน้าที่ให้ความรู้ คำปรึกษา แนะนำทางกฎหมายแก่ประชาชนหรือองค์กรที่ประสบปัญหาทางกฎหมาย ตลอดจนเป็นตัวแทนในการดำเนินคดีเพื่อว่าต่างแก่ต่างให้แก่โจทก์และจำเลยในศาล ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา โดยมีความสัมพันธ์ในลักษณะของผู้ว่าจ้างซึ่งเป็นตัวความและทนายความในฐานะผู้รับจ้างดำเนินการทางกฎหมาย โดยคิดค่าบริการตามลักษณะของงาน โดยอาจมีการช่วยเหลือโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายในกรณีของคนยากจนและผู้ด้อยโอกาสเป็นรายกรณีไป

ต่อมา เมื่อมีการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขยายตัวเพิ่มขึ้น ทำให้มีความต้องการในการใช้บริการทางกฎหมายเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ผู้ให้บริการด้านกฎหมายหรือทนายความจึงได้มีการร่วมกันทำงานในลักษณะของคณะบุคคล ในรูปของสำนักงานโดยอาจจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลในรูปของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือไม่จดทะเบียนในรูปใดๆ ก็ได้ โดยสำนักงานกฎหมายยังคงมีบทบาทในการให้บริการทางกฎหมายในลักษณะของการให้คำปรึกษาและการดำเนินคดีเป็นหลัก

สำนักงานกฎหมายที่ให้บริการปรึกษาอรรถคดีในประเทศไทย แบ่งประเภทการให้บริการตามกลุ่มและลักษณะการให้คำปรึกษาได้สองประเภท คือ สำนักงานทนายความ หรือสำนักงานกฎหมาย

ภายในประเทศ (Local Law Firm) และสำนักงานกฎหมายสากล หรือสำนักงานกฎหมายระหว่างประเทศ (International Law Firm)

2.9.2 สถานะและโครงสร้างของสำนักงานกฎหมาย

สำนักงานกฎหมาย เป็นองค์กรเอกชนที่มุ่งแสวงหากำไร ก่อตั้งโดยการรวมตัวกันของกลุ่มบุคคลโดยอาจจดทะเบียนในรูปของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยแบ่งประเภทการให้บริการตามกลุ่มและลักษณะการให้คำปรึกษาได้สองประเภท คือ สำนักงานทนายความ หรือสำนักงานกฎหมายภายในประเทศ และสำนักงานกฎหมายระหว่างประเทศ ดังนี้

1. สำนักงานกฎหมายภายในประเทศ

เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทยและดำเนินการโดยคนไทย จะให้คำปรึกษากฎหมายแก่ลูกค้าความซึ่งส่วนใหญ่เป็นลูกค้าชาวไทย ทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล ซึ่งการให้บริการมีตั้งแต่การให้คำปรึกษาปัญหากฎหมายทั่วไป กฎหมายธุรกิจ การจดทะเบียนนิติบุคคล การจัดตั้งบริษัทจำกัด การให้คำปรึกษาเรื่องภาษีอากร การจดทะเบียนต่าง ๆ ตลอดจนการเป็นตัวแทนฟ้องร้องหรือต่อสู้คดีทั้งทางแพ่งและทางอาญา

2. สำนักงานกฎหมายระหว่างประเทศ

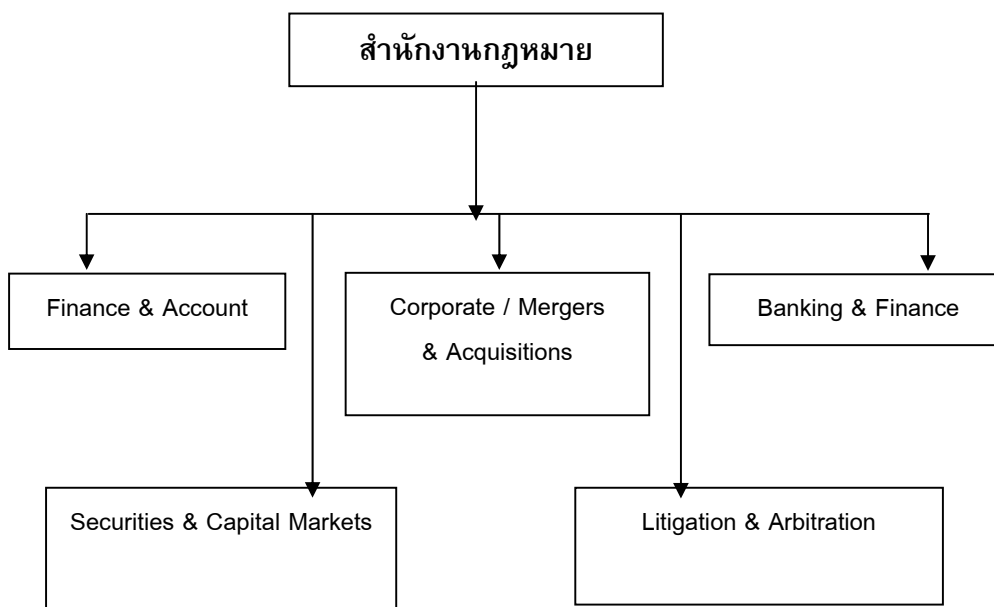
เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นในรูปบริษัทโดยอาจดำเนินการโดยคนไทยหรือมีการร่วมทุนกับต่างประเทศ จะให้คำปรึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ การประกอบธุรกิจข้ามชาติ กฎหมายธุรกิจ กฎหมายภาษีอากรและการวางแผนภาษี กฎหมายส่งเสริมการลงทุน และกฎหมายการค้าระหว่างประเทศ และมุ่งมั่นในการดำเนินในธุรกิจของนิติบุคคลมากกว่าการให้คำปรึกษาทางคดีแก่บุคคลธรรมดา

ข้อแตกต่างระหว่างสำนักงานกฎหมายภายในประเทศและสำนักงานกฎหมายระหว่างประเทศ พิจารณาได้ ดังนี้

1. ลักษณะของลูกค้ารวมทั้งเนื้อหาสาระของคดี สำนักงานกฎหมายระหว่างประเทศ จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกรรมกับชาวต่างชาติ หรือธุรกิจข้ามประเทศ

2. การให้บริการของสำนักงานกฎหมายระหว่างประเทศนั้น นอกจากนักกฎหมายผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความเชี่ยวชาญกฎหมายไทยแล้ว ยังจะต้องมีความสามารถในด้านภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาอังกฤษในการให้บริการ การติดต่อสื่อสารทั้งกับลูกค้า และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี

แผนภูมิที่ 2.12 โครงสร้างการบริหารงานของสำนักงานกฎหมาย

3. การให้บริการกฎหมายของสำนักงานกฎหมายระหว่างประเทศนั้น ผู้ให้บริการส่วนมากจะมีเครือข่ายหรือสำนักงานสาขาในต่างประเทศ และสามารถอาศัยข้อมูล หรือความสัมพันธ์ในเครือข่ายตนในต่างประเทศ ช่วยในการให้บริการลูกค้าในด้านต่างๆ เช่น การติดต่อสื่อสาร การค้นหาข้อกฎหมายหรือข้ออ้างอิงต่างๆ ในต่างประเทศ หรือการให้การสนับสนุนในด้านการให้ความเห็นทางกฎหมาย (Legal Opinion) ของประเทศต่างๆ หรือการให้ความช่วยเหลือในการจัดเตรียมทนายความที่มีความชำนาญเฉพาะทาง พยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษ หรือการจัดหาบุคลากรผู้เชี่ยวชาญในด้านการระงับข้อพิพาท เป็นต้น

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ลักษณะของสำนักงานทนายความ หรือสำนักงานกฎหมายภายในประเทศ (Local Law Firm) นั้น จะเกี่ยวข้องกับคดีความ ลูกความ มูลคดี และข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในประเทศเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่สำนักกฎหมายสากลหรือสำนักงานกฎหมายระหว่างประเทศ (International Law Firm) นั้น จะมีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจระหว่างประเทศ หรือบริษัทที่เกี่ยวข้องกับ การดำเนินธุรกรรม หรือการฟ้องร้องคดีที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับต่างประเทศเป็นสำคัญ

สำนักงานกฎหมาย มีการจัดโครงสร้างองค์กรเพื่อดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ดังรายละเอียดปรากฏตามแผนภูมิที่ 2.12

สำนักงานกฎหมาย มีการจัดโครงสร้างการทำงานขององค์กรโดยแบ่งประเภทตามลักษณะและเนื้อหาของงาน และความเชี่ยวชาญของทนายความ โดยแบ่งออกเป็นสาขาต่างๆ (Practical Group) ดังต่อไปนี้

1. Corporate / Mergers & Acquisitions

Corporate เป็นกลุ่มงานที่เกี่ยวข้องกับการทำนิติกรรม รัฐกรรม และการจดทะเบียนของนิติบุคคล เช่น บริษัทจำกัด หรือบริษัทมหาชน การร่างสัญญา การเจรจาสัญญา การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของนิติบุคคล การจดทะเบียนสิทธิต่างๆ เช่น สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา สิทธิในใบอนุญาตประกอบกิจการในต่างประเทศหรือในประเทศ รวมทั้งการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์

Mergers & Acquisitions เป็นกลุ่มงานที่เกี่ยวข้องกับการควบรวมกิจการบริษัท การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการควบรวมกิจการ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการว่าจ้าง ข้อสัญญาต่างๆ เป็นต้น การให้คำปรึกษากฎหมายสิ่งแวดล้อมจะสังกัดในหน่วยงาน Corporate / Mergers & Acquisitions นี้

2. Banking & Finance

เป็นกลุ่มงานที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับธนาคารและสถาบันการเงิน การดำเนินการเกี่ยวกับตราสารต่างๆ เช่น ใบหุ้น ใบประทวนสินค้า และตราสารหนี้อื่นๆ สัญญากู้ยืม การดำเนินโครงการ สัญญาและนิติสัมพันธ์ในระหว่างเจ้าหนี้ รวมทั้งการปฏิบัติตามสัญญากู้ยืม หรือการค้าประกัน เป็นต้น

3. Securities & Capital Markets

เป็นกลุ่มงานเกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาในด้านตลาดหลักทรัพย์ ตราสารหนี้ ตลาดทุน การลงทุน กฎระเบียบของคณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย การซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ กฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงิน ตลอดจนการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

4. Litigation & Arbitration

เป็นกลุ่มงานเกี่ยวข้องกับการเตรียมคดีความ การดำเนินคดี การระงับข้อพิพาท การประนีประนอมยอมความ และการอนุญาโตตุลาการ โดยดำเนินการในข้อพิพาททั้งในระดับภายในประเทศและคดีแพ่งระหว่างประเทศ รวมทั้งคดีความที่เกี่ยวข้องกับคดีล้มละลาย หรือการฟื้นฟูกิจการบริษัท เป็นต้น

กลุ่มงานทั้งสี่กลุ่มดังกล่าวข้างต้น จะทำงานร่วมกันเป็นทีมภายในกลุ่มของตน และในบางกรณีอาจจะมีการประสานงานร่วมกันกับกลุ่มอื่นในภารกิจเฉพาะ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับลักษณะของงาน และวัตถุประสงค์ของลูกค้าเป็นเรื่องๆ ไป

2.9.3 บทบาทของสำนักงานกฎหมาย

ลูกค้าที่ใช้บริการของสำนักงานกฎหมายในด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อมนั้น ส่วนมากจะเป็นลูกค้าที่เป็นบริษัทต่างชาติ หรือนักลงทุนต่างชาติที่ต้องการเข้ามาประกอบกิจการในประเทศไทย

และลักษณะของการลงทุนนั้นเกี่ยวข้องกับกฎหมาย กฎ และระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย มีข้อสังเกตว่าการที่นักลงทุนต่างชาติให้ความสนใจเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อมนั้น น่าจะมีเหตุมาจากการตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติตามกฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมในประเทศของตนที่มีผลกระทบต่อการประกอบกิจการในประเทศที่พัฒนาแล้วนั้นเป็นอย่างมาก

ความสำคัญของกฎหมายสิ่งแวดล้อม นั้นเป็นกฎหมายที่ใช้ในการดูแล และจัดการเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อมให้สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน การประกอบกิจการใดๆ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ประกอบการต้องพิจารณาเป็นอันดับแรกว่ากิจการดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากน้อยเพียงใด

กฎหมายสิ่งแวดล้อมได้เข้ามามีบทบาทและเกี่ยวข้องกับธุรกรรมและนิติกรรมต่างๆ มาก เช่น กฎเกณฑ์ของข้อกำหนดในการเข้าสู่ตลาดหลักทรัพย์ของบริษัทมหาชน บริษัทมหาชนนั้นจะต้องมีการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Performance) ในระดับที่ดี หมายถึงต้องไม่ดำเนินกิจการที่ก่อให้เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมหรือกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริษัทในสหรัฐอเมริกาได้ถูกกำหนดโดยกฎหมายภายในของประเทศสหรัฐอเมริกาว่า บริษัทที่จดทะเบียนในประเทศสหรัฐอเมริกาหรือบริษัทสาขาก็ตาม จะต้องไม่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมในประเทศที่บริษัทนั้นเข้าไปลงทุนประกอบกิจการ หากบริษัทหรือบริษัทสาขาของบริษัทนั้นก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมในประเทศที่เข้าไปลงทุนแล้ว บริษัทนั้นอาจจะต้องถูกดำเนินคดีในการที่ได้ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมได้

การดำเนินงานของสำนักงานกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีดังต่อไปนี้

1. การให้คำปรึกษาในด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐาน ISO 14000

แม้มาตรฐาน ISO 14000 จะไม่ใช่กฎหมาย แต่ก็เป็นมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับในด้านคุณภาพด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้ประกอบการและผู้บริโภคให้การยอมรับและให้ความสนใจ เพราะเชื่อมั่นในค่าและบริการที่ผ่านระบบมาตรฐาน ISO 14000 จะผ่านขั้นตอนการผลิตซึ่งเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากนัก หรือหากจะมีก็จะมีมาตรฐานป้องกันและบรรเทาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่อาจจะเกิดขึ้นนั้น

สำนักงานกฎหมายจะให้คำปรึกษาว่ากิจการต่างๆ นั้นมีกฎหมายใดบ้างที่เกี่ยวข้องในการตรวจสอบและควบคุมอยู่ และหลังจากนั้นก็สอบถามถึงรายละเอียดของกิจการนั้น เก็บข้อมูลให้ได้มากที่สุดว่ากิจการดังกล่าวมีส่วนใดบ้างที่ยังทำไม่ถูกต้อง หรือผิดไปจากที่กฎหมายกำหนด โดยทางสำนักงานกฎหมายจะให้คำแนะนำแก่ผู้ประกอบการให้ดำเนินการให้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดเสียก่อน (กฎหมายที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอาจจะเป็น พระราชบัญญัติ กฎกระทรวง หรือประกาศกระทรวง) เมื่อผู้ประกอบการนั้นๆ ได้ทำการปรับปรุงแก้ไขให้เป็นไปตามมาตรฐานและกรอบของกฎหมายแล้ว ขั้นตอนต่อไปสำนักงานกฎหมายจะคอยแจ้งข้อมูล กฎ ระเบียบ หรือกฎหมายใหม่ให้แก่ทางผู้ประกอบการทราบเป็นระยะ

2. Environment Health and Safety

กรณีการซื้อทรัพย์สินหรือกิจการ สำนักงานกฎหมายจะให้บริการการทำรายงาน Environment Due Diligence ทำรายงานความเห็นว่าการนั้น ๆ มีความเป็นมาอย่างไร เคยมีการฟ้องร้อง หรือถูกดำเนินคดี หรือถูกคำสั่งปกครองในด้านสิ่งแวดล้อมหรือไม่ และให้คำแนะนำกับลูกค้าว่าควรที่จะซื้อกิจการดังกล่าวหรือไม่ หากซื้อไปแล้วจะต้องมีความรับผิดชอบทางด้านใดบ้าง เนื่องจากกฎหมายสิ่งแวดล้อมของแต่ละประเทศนั้นแตกต่างกัน ดังนั้น ผู้ถือหุ้นของบริษัทต่างประเทศที่จะเข้ามาซื้อกิจการ หรือที่ดินในประเทศไทยนั้น ไม่มีความรู้ในด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อมของกฎหมายไทย ดังนั้นทางสำนักงานกฎหมายจึงต้องทำการศึกษาวินัยและตอบข้อหาหรือต่างๆ เพื่อความมั่นใจของผู้ถือหุ้นในบริษัทต่างประเทศจะได้มั่นใจว่าการที่กำลังจะซื้อนั้น บริษัทและผู้ถือหุ้นที่รับซื้อไปจะไม่ต้องรับผิดชอบต่อมลพิษต่างๆ ที่เกิดขึ้นก่อนที่จะตนจะรับซื้อ

3. การรวบรวมกฎหมายสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับอุตสาหกรรม

เนื่องจากกฎหมายสิ่งแวดล้อมได้มีการสร้างขึ้นในยุคที่ประเทศไทยมีความต้องการที่จะดึงดูดต่างประเทศให้มาลงทุนในประเทศไทยมากกว่ามุ่งที่จะคุ้มครองสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง จึงทำให้กฎหมายสิ่งแวดล้อมแต่เดิมนั้นมีมาตรการที่ไม่มีความเข้มงวดมากเท่าที่ควร แต่ภายหลังมาตรการของกฎหมายสิ่งแวดล้อมมีความเข้มงวดมากขึ้น เมื่อได้มีพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งทางสำนักกฎหมาย จะทำการรวบรวมข้อมูลทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนั้นๆ ขึ้นมาจัดทำเป็นคู่มือปฏิบัติ (Check list) เกี่ยวกับมาตรการต่างๆ ที่กฎหมายกำหนด เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของผู้ประกอบกิจการ แม้ว่าในสัญญาสัมปทานจะมีได้กำหนดไว้ว่า ผู้ประกอบกิจการจะต้องดำเนินการให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยเพียงใด และโดยส่วนใหญ่แล้วผู้ประกอบการมักจะนำมาตรฐานจากคู่มือดังกล่าวไปใช้ เนื่องจากเพื่อแสดงความรับผิดชอบว่า กิจการของตนได้ทำตามมาตรฐานของกฎหมายสิ่งแวดล้อมแล้วทุกประการ นอกจากนี้ยังจะต้องให้ความรู้ความเข้าใจในด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อมแก่ผู้ประกอบการในลักษณะของการฝึกอบรม (Training) ให้พนักงาน หัวหน้างาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

2.9.4 ความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินการมาตรการ

1. งานของสำนักงานกฎหมาย ช่วยสนับสนุนมาตรการของรัฐในการป้องกันปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติซึ่งสอดคล้องกับหลักการของกฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศในส่วนที่ว่าด้วย “การป้องกันล่วงหน้า” (Precautionary Principle)¹ กล่าวคือ เป็นมาตรการเพื่อหลีกเลี่ยงอันตรายอันอาจเกิดขึ้นจากกิจการของตนและอาจสร้างความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมได้

¹ Declaration of the United Nations Conference on Environment and Development, 1992 รัฐพึงกำหนดมาตรการในการป้องกันปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ

โดยได้เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่า ในการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดีนั้นจะต้องดำเนินการควบคู่กันไป ทั้งมาตรการในการป้องกันและแก้ไข

2. สร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนและชุมชนว่ากิจการที่ดำเนินการในชุมชนนั้นจะไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม หรือก่อให้เกิดอันตราย หรือสร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนและใกล้เคียง

3. การให้บริการคำปรึกษากฎหมายสิ่งแวดล้อมของสำนักงานกฎหมายเป็นการยืนยัน และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ประกอบการ สำนักงานใหญ่ในต่างประเทศ ผู้ถือหุ้น รวมทั้งกลุ่มทุนต่างๆ ว่ากิจการของตนได้ปฏิบัติตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมอย่างครบถ้วนแล้ว ทำให้ปราศจากความกังวลว่าตนจะไม่ต้องรับผิดชอบใดๆ ซึ่งเมื่อผู้ประกอบการต่างๆ เหล่านั้นมีความมั่นใจแล้ว อาจจะเป็นการจูงใจให้มีการลงทุนเพิ่ม

4. เกิดการยอมรับในมาตรฐานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและกฎหมายของไทยในต่างประเทศ และเป็นผลดีต่อธุรกิจการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งประเทศที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูงอาจใช้ประเด็นในเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ไม่ได้มาตรฐานสากล เป็นเงื่อนไขเพื่อไม่ให้ความร่วมมือหรือการกีดกันทางการค้า ดังที่ประเทศไทยเคยได้รับมาในอดีต

2.9.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินมาตรการ

1. การเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ที่จะต้องอาศัยหน่วยงานของรัฐ หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเท่าที่ควร โดยมักอ้างว่าเป็นข้อมูลลับที่ไม่สามารถเปิดเผยได้ หรือไม่มีหน้าที่ต้องค้นให้ ทำให้ต้องเสียเวลามากในการที่จะได้รับข้อมูลในแต่ละครั้ง เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นขาดความเชื่อใจระหว่างกัน มีความระแวง และขาดความรู้ในการให้ข้อมูล

2. การเก็บข้อมูลของหน่วยงานของรัฐมีความสับสนขาดความเป็นระบบ ไม่มีความเชื่อมโยงประสานงานระหว่างกัน ทั้งในระหว่างหน่วยงานภายในด้วยกันและในระหว่างหน่วยงานภายนอกอื่นๆ กล่าวคือ หน่วยงานแต่ละหน่วยไม่มีความเป็นเอกภาพในการทำงาน หน่วยงานใดทำงานด้านใดก็จะรู้เฉพาะส่วนของตน หรือบางกรณีแม้เป็นในส่วนงานของตนก็ขาดความรู้ ไม่สามารถให้ข้อมูลได้ หรือในการให้ข้อมูลก็มักจะไม่แน่ใจ ไม่กล้าตอบให้ชัดเจน ทำให้ข้อมูลที่ได้อาจคลาดเคลื่อนได้ ซึ่งต่างกับระบบการให้ข้อมูลในต่างประเทศที่ข้อมูลมักจะเข้าถึงได้อย่างง่าย ดายและเป็นที่เปิดเผยต่อสาธารณชนที่บุคคลทั่วไปก็ยังสามารถเข้าไปดูหรือใช้บริการได้

3. การขาดความเป็นเอกภาพของกฎหมาย กฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม หรือที่ออกมาในภายหลังไม่ว่าจะเป็นระเบียบ ประกาศ หรือกฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัติ หรือที่ออกมาใหม่จากหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมตามกฎหมายที่ต่างกัน มีเนื้อหาที่สับสน ไม่เป็นไปในทางเดียวกัน ทำให้เป็นภาระที่ไม่จำเป็นต่อผู้ประกอบการที่พร้อมจะดำเนินการตามกฎหมายนั้น รวมทั้งทำให้ผู้ที่ต้องใช้กฎหมายเกิดความสับสนอันอาจทำให้เกิดความผิดพลาดขึ้นได้

บทที่ 3

องค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายของต่างประเทศ

3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

3.1.1 สมาคมนายความแห่งสหรัฐอเมริกา (American Bar Association)

3.1.1.1 ที่มาและพัฒนาการ

การประกอบวิชาชีพทนายความในสหรัฐอเมริกาในอดีตอาศัยความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการระหว่างเจ้าของสำนักงานกฎหมายกับทนายความที่ประกอบอาชีพอยู่ตามเมืองต่าง ๆ ในขณะนั้น อาทิเช่น นิวยอร์ก ซานฟรานซิสโก และเท็กซัส เป็นต้น วิชาชีพทนายความเป็นอาชีพที่มีการแข่งขันสูง อยู่ภายใต้การดูแลและชี้นำของกลุ่มนักกฎหมายที่มีชื่อเสียงในขณะนั้น การเข้าสู่อาชีพกฎหมายของทนายความรุ่นใหม่ต้องผ่านการฝึกฝนและรับรองโดยสำนักงานกฎหมายที่ทนายความเหล่านั้นฝึกงานอยู่ และโดยที่ไม่มีองค์กรทางกฎหมายที่จะใช้เป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ และปัญหาต่างๆ ที่ทนายความประสบจากการทำงาน อีกทั้งยังไม่มีกฎหมายว่าด้วยจริยธรรมของทนายความเพื่อควบคุมตรวจสอบมารยาทและการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ

ดังนั้น ในเวลาต่อมาจึงได้มีการรวมตัวกันของทนายความจำนวน 100 คนจาก 21 รัฐทั่วประเทศ ที่เมืองซาราโตกาสปริงส์ รัฐนิวยอร์ก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรึกษาหารือถึงแนวทางการทำงานและเพื่อยกระดับมาตรฐานและสร้างหลักประกันในวิชาชีพ โดยได้ก่อตั้งสมาคมนายความแห่งสหรัฐอเมริกาขึ้นเมื่อวันที่ 21 สิงหาคม ค.ศ.1878 พร้อมกันนั้นได้ออกประกาศธรรมนูญของสมาคมฯ ว่าด้วยการบริหารจัดการสมัชชาผู้แทนสมาชิก (Constitution and Bylaws Rules of Procedure of the House of Delegates 1878) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการควบคุมสมาชิกและบริหารจัดการกิจการของสมาคมฯ โดยธรรมนูญฯ ดังกล่าวได้กำหนดวัตถุประสงค์ของสมาคมนายความแห่งสหรัฐอเมริกาไว้ว่า เพื่อพัฒนาวิชาชีพกฎหมาย ส่งเสริมงานการยุติธรรม และเผยแพร่หลักการของกฎหมายในระดับประเทศ

สมาคมนายความแห่งสหรัฐอเมริกา เป็นองค์กรวิชาชีพเอกชนทำหน้าที่เป็นตัวแทนของผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายของประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์ของการก่อตั้ง ดังนี้

- ส่งเสริมการพัฒนาระบบการยุติธรรมของสหรัฐอเมริกา
- สนับสนุนให้ประชาชนทั่วไปเข้าถึงตัวแทนทางกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมของสหรัฐอเมริกาได้ เนื่องจากความบกพร่องทางเศรษฐกิจและสังคม
- บุกเบิกการพัฒนากฎหมายเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม
- ส่งเสริมสนับสนุนความเข้าใจและการเคารพกฎหมายของสาธารณชน รวมทั้งกระบวนการทางกฎหมาย และบทบาทของผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมาย

- บรรลุมาตรฐานสูงสุดในวิชาชีพอย่างมีประสิทธิภาพและคุณธรรม
- เป็นตัวแทนของผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายของชาติ
- จัดให้มีโครงการ การบริการ และผลประโยชน์เพื่อส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพและคุณภาพชีวิต
- สนับสนุนนวัตกรรมทางกฎหมายของโลก
- ส่งเสริมความเท่าเทียมกันในการมีส่วนร่วมในวิชาชีพของคนกลุ่มน้อย สตรี และคนพิการ
- อนุรักษ์และพัฒนาบทบาทของวิชาชีพกฎหมายในประการของความเรียบง่ายและการอุทิศตนเพื่อประโยชน์สาธารณะ
- รักษาไว้ซึ่งความเป็นอิสระของวิชาชีพกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมซึ่งเป็นรากฐานของสังคมประชาธิปไตย

3.1.1.2 สถานะและโครงสร้างของสมาคมทนายความแห่งสหรัฐอเมริกา

สมาคมทนายความแห่งสหรัฐอเมริกา เป็นองค์กรวิชาชีพเอกชนทางกฎหมายของประเทศ ก่อตั้งโดยธรรมนูญว่าด้วยการบริหารสมาชิกผู้แทนสมาชิก ประกอบไปด้วยสมาชิกที่เป็นทนายความ สมาคมกฎหมายของรัฐ สมาคมกฎหมายในท้องถิ่น และองค์กรวิชาชีพอื่นทั่วประเทศ โดยคัดสรรจากทนายความ นักกฎหมาย สมาคม และองค์กรทางกฎหมายที่มีบทบาทในกิจกรรมและโครงการต่างๆ ที่โดดเด่น หรือมีบทบาทเป็นผู้นำในคณะกรรมการ กรรมการิการ เวทีการประชุมของคณะกรรมการ และหน่วยงานอื่นของสมาคมฯ รวมทั้งผู้ที่มีบทบาทและความเป็นผู้นำที่โดดเด่นในรัฐของตน หรือในสมาคมทนายความในท้องถิ่น โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากค่าธรรมเนียมสมาชิก และเงินบริจาคจากหน่วยงาน องค์กร และประชาชนทั่วไป

รายละเอียดของสถานะและโครงสร้างของสมาคมทนายความแห่งสหรัฐอเมริกา ปรากฏตามแผนภูมิที่ 3.1

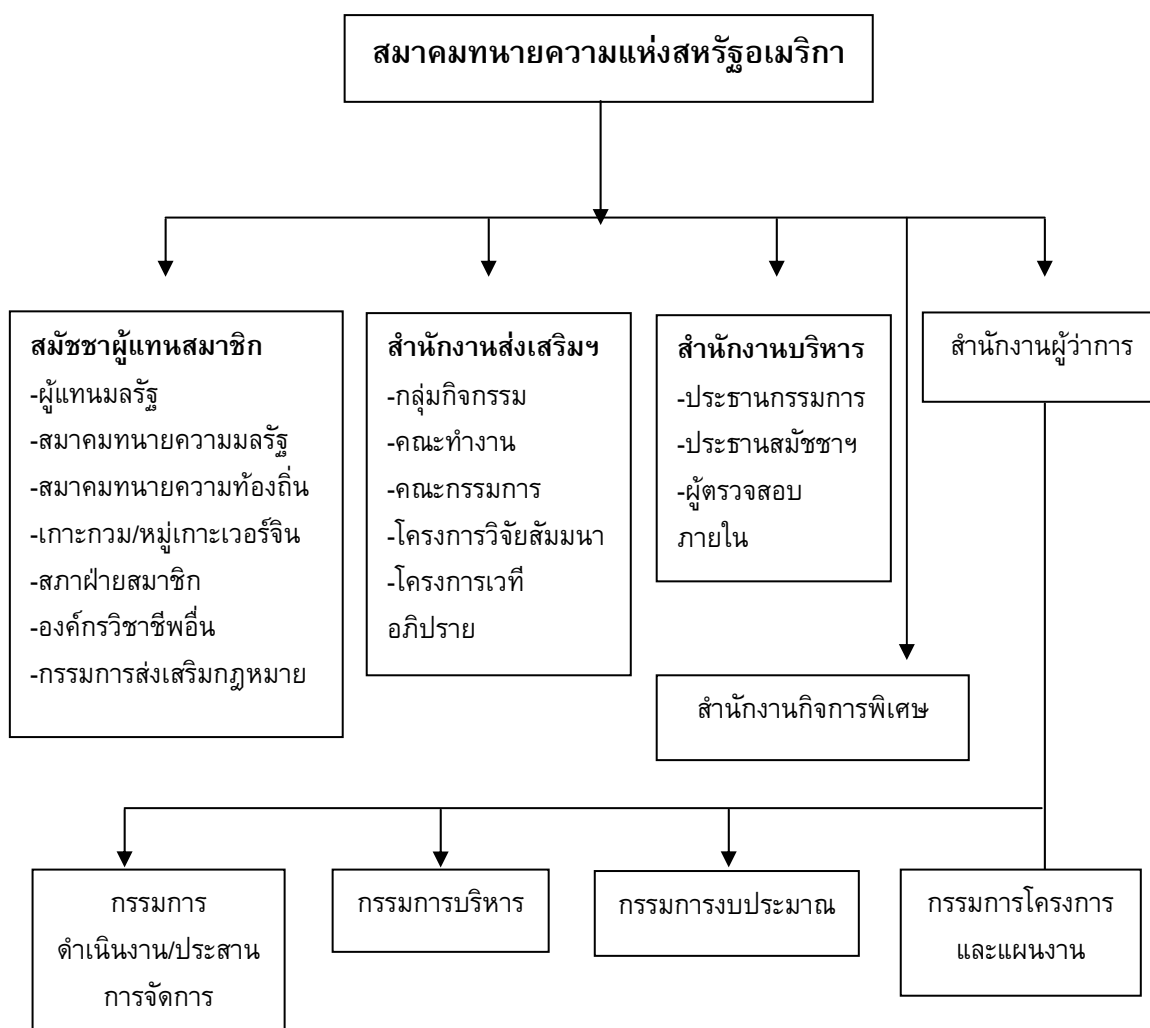
สมาคมทนายความแห่งสหรัฐอเมริกา มีการจัดโครงสร้างองค์กร ดังนี้

1. สมาชิกผู้แทนสมาชิก

สมาชิกผู้แทนสมาชิก ได้รับการก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ.1936 ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแผนการดำเนินงานของสมาคมฯ โดยทั่วไปจะประชุมกันปีละ 2 ครั้ง คือ การประชุมกลางปีเพื่อเลือกตั้งกรรมการและคณะผู้บริหาร และการประชุมสามัญประจำปีเพื่อกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติการ รวมทั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปี

สมาชิกผู้แทนสมาชิก ประกอบไปด้วยสมาชิกซึ่งเป็นผู้แทนจากองค์กรวิชาชีพกฎหมายและองค์กรอื่น ดังนี้

แผนภูมิที่ 3.1 โครงสร้างการจัดองค์กรของสมาคมทนายความแห่งสหรัฐอเมริกา

- ทukumลรัฐ จำนวน 52 คน
- สมาคมทนายความมลรัฐ จำนวน 214 คน
- สมาคมทนายความท้องถิ่น จำนวน 84 คน
- เกาะกวม จำนวน 1 คน
- หมู่เกาะเวอร์จิน จำนวน 1 คน
- สภาฝ่ายสมาชิก จำนวน 71 คน
- กรรมการส่งเสริมกฎหมาย จำนวน 67 คน
- องค์กรวิชาชีพอื่นๆ จำนวน 29 คน

2. สำนักงานผู้ว่าการ

สำนักงานผู้ว่าการ มีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลฝ่ายบริหารในการจัดการกิจการของสมาคมฯ เป็นผู้ทำการแทน รวมทั้งดูแลและพัฒนางานของสมาคมฯ ตามแผนปฏิบัติการขององค์กร สำนักงานผู้ว่าการจะมีการประชุมอย่างน้อยปีละ 5 ครั้งเพื่อการจัดการและติดตามผลการดำเนินงานของสมาคมฯ

สำนักงานผู้ว่าการ ประกอบไปด้วยคณะกรรมการซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากสมาชิก จำนวน 4 คณะ ดังนี้

- คณะกรรมการบริหาร
- คณะกรรมการดำเนินงานและประสานการจัดการ
- คณะกรรมการงบประมาณ
- คณะกรรมการโครงการและแผนงาน

3. สำนักงานบริหาร

สำนักงานบริหาร ประกอบไปด้วยประธานบริหาร รองประธานบริหาร ผู้แทนสมาชิก ผู้ตรวจสอบ และเลขานุการ โดยได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากสมาชิก ทำหน้าที่บริหารจัดการกิจการภายในของสมาคมฯ โดยประกอบไปด้วย

3.1 ประธานบริหาร มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 1 ปี เป็นผู้ทำการแทนสมาคมฯ และดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายและแผนของสมาคมฯ รับผิดชอบโดยตรงต่อสำนักงานผู้ว่าการ ประธานบริหารมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการและคณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามพันธกิจของสมาคมฯ ได้

3.2 ประธานสภาผู้แทนสมาชิก มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 2 ปี ทำหน้าที่แทนหรือที่ได้รับมอบหมายจากประธานบริหาร มีอำนาจแต่งตั้งหน่วยงานและบุคลากรในกลุ่มกิจกรรม คณะทำงาน คณะกรรมการ และโครงการวิจัยสัมมนา รวบรวมข้อมูลและจัดทำรายงานเสนอต่อสภาผู้แทนสมาชิก ตลอดจนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์กรกฎหมายของรัฐและท้องถิ่น

3.3 ผู้ตรวจสอบภายใน มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 3 ปี ทำหน้าที่ดูแลและตรวจสอบการใช้จ่ายเงินงบประมาณ โดยจัดทำรายงานทางการเงินประจำปีเสนอต่อสภาผู้แทนสมาชิก และสำนักงานผู้ว่าการเพื่อตรวจสอบ

3.4 เลขานุการ มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 3 ปี ทำหน้าที่จัดการประชุมและทำรายงานการประชุมของสภาผู้แทนสมาชิก สำนักงานผู้ว่าการ และสำนักงานบริหาร จัดทำประกาศ รายงาน และงานเอกสารทั่วไป รวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานอื่นของสมาคมฯ

4. สำนักงานส่งเสริมกฎหมาย

สำนักงานส่งเสริมกฎหมาย ประกอบไปด้วย กลุ่มงาน คณะทำงาน คณะกรรมการ โครงการวิจัยและสัมมนา และโครงการเวทีสาธารณะ โดยที่หน่วยงานเหล่านี้มีพันธกิจในการส่งเสริม

เผยแพร่ความรู้ ให้คำแนะนำ และช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนและชุมชน โดยได้มีการจัดพิมพ์เผยแพร่ความรู้กฎหมายในสาขาต่างๆ ในรูปของวารสาร สื่อสิ่งพิมพ์ จดหมายข่าว นิตยสาร หนังสือ และสื่ออินเทอร์เน็ต รวมทั้งการจัดอบรม สัมมนา อภิปราย รวมทั้งจัดเวทีสาธารณะเพื่อเผยแพร่ความรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางกฎหมาย โดยประกอบไปด้วยหน่วยงานย่อยที่ดำเนินกิจกรรมข้างต้น ดังนี้

4.1 กลุ่มกิจกรรม เป็นการรวมตัวของบุคลากรทางกฎหมายที่มีความรู้ ความสนใจและผลประโยชน์ร่วมกัน โดยได้รับการรับรองจากสำนักงานส่งเสริมกฎหมาย โดยที่กลุ่มกิจกรรมเหล่านี้มีขนาดที่หลากหลาย มีจำนวนสมาชิกตั้งแต่ 2,300 ถึง 70,000 คน มีรูปแบบของกลุ่มที่แตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์และบทบาทของกลุ่ม ดังนี้

- กลุ่มกิจกรรมนักศึกษากฎหมายในมหาวิทยาลัย
- กลุ่มผู้พิทักษ์สิทธิและผลประโยชน์ของชุมชน
- ชมรมนักกฎหมายอนุรักษ์สัตว์ป่า
- กลุ่มผู้พิทักษ์สิ่งแวดล้อมในเมือง

4.2 คณะทำงาน จัดตั้งขึ้นโดยสำนักผู้ว่าการเพื่อดำเนินภารกิจเฉพาะเป็นเรื่องๆ ไป ตามเงื่อนไขและเวลาที่กำหนด

4.3 คณะกรรมการ เป็นรูปแบบการรวมกลุ่มทำงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้น มีภารกิจเฉพาะตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง ปัจจุบันมีคณะกรรมการภายใต้การรับรองของสมาคมทนายความแห่งสหรัฐอเมริกากว่า 3,500 คณะ ดำเนินกิจกรรมทางกฎหมายครอบคลุมสภาพปัญหาต่างๆ อย่างกว้างขวาง ตัวอย่างเช่น

- คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค
- คณะกรรมการกฎหมายการอนุรักษ์พลังงาน
- คณะกรรมการกฎหมายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน
- คณะกรรมการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่คนกลุ่มน้อย

4.4 โครงการวิจัยและสัมมนา จัดตั้งโดยสมาชิกประกอบไปด้วยสมาชิกในวิชาชีพที่มีความสนใจร่วมกันในอันที่จะเผยแพร่ให้ความรู้แก่สาธารณชนในประเด็นต่างๆ ทางกฎหมายและอื่นๆ

4.5 โครงการอภิปรายสาธารณะ จัดตั้งโดยสมาชิกโดยเริ่มแรกเพื่อเป็นเวทีให้ความรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในหมู่สมาชิกของสมาคมฯ ต่อมาได้ขยายกิจกรรมไปสู่สาธารณะ โดยให้ประชาชนทั่วไปมีส่วนร่วมในเวทีดังกล่าวได้ การจัดเวทีสาธารณะจะขึ้นอยู่กับความต้องการของชุมชนในเรื่องหรือประเด็นสำคัญ เช่น การเลือกตั้ง การพิจารณางบประมาณของชาติ หรือการออกกฎหมายที่สำคัญบางเรื่อง เป็นต้น

5. สำนักงานกิจการพิเศษ

สำนักงานกิจการพิเศษ ประกอบไปด้วยคณะกรรมการเฉพาะเรื่อง จัดตั้งขึ้นตามภารกิจเฉพาะหรือในสถานการณ์ฉุกเฉิน เช่น การก่อการร้าย ภัยพิบัติ หรือวิกฤติเศรษฐกิจ เป็นต้น ดำเนินกิจกรรมเพื่อสาธารณะสนับสนุนรัฐบาล และจะยุบเลิกไปเมื่อเสร็จสิ้นภารกิจ

3.1.1.3 บทบาทของสมาคมทนายความแห่งสหรัฐอเมริกา

สมาคมทนายความแห่งสหรัฐอเมริกา เป็นองค์กรเอกชนสาธารณะ ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายของประเทศ มีพันธกิจในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจการงานยุติธรรม การพัฒนาวิชาชีพกฎหมาย ส่งเสริมการเคารพกฎหมาย และสนับสนุนหลักการของกฎหมายในสังคม โดยสำนักงานส่งเสริมกฎหมายเป็นหน่วยงานหลักที่ดูแลรับผิดชอบเพื่อให้การดำเนินมาตรการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง โดยมีการบริหารจัดการองค์กร ดังนี้

ก. การบริหารงานทั่วไป

1. งานให้คำปรึกษาและเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย

สำนักงานส่งเสริมกฎหมาย มีพันธกิจในการส่งเสริม เผยแพร่ความรู้ ให้คำแนะนำ และช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนและชุมชน โดยมีกิจกรรมในหลายรูปแบบ อาทิเช่น การรณรงค์ การอภิปราย การเปิดเวทีสาธารณะ และการเผยแพร่ข่าวสารในสื่อสิ่งพิมพ์และอื่นๆ โดยดำเนินการผ่านหน่วยงานต่างๆ ของสมาคมฯ ดังนี้

- กลุ่มงานต่างๆ ที่มีผลประโยชน์และความสนใจในเรื่องเดียวกัน อาทิเช่น ชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัย หรือมูลนิธิคุ้มครองผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น
- คณะทำงานและคณะกรรมการต่างๆ ตามความเชี่ยวชาญและสนใจของสมาชิก อาทิเช่น คณะกรรมการช่วยเหลือคนพิการ คณะกรรมการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของชุมชน เป็นต้น

2. งานตรวจสอบภารกิจของรัฐบาล

สมาคมฯ ได้จัดตั้งสำนักงานตรวจสอบภารกิจของรัฐบาลขึ้น เพื่อติดตามตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งการออกกฎหมายที่สำคัญของสภาองเกรส สำนักงานฯ ได้ทำหน้าที่เป็นปากเสียงแทนประชาชน โดยออกหนังสือรายสัปดาห์สรุปความเคลื่อนไหวของกฎหมายต่างๆ ที่รอการพิจารณาในสภา การจัดอภิปราย สัมมนา เสวนาทางวิชาการ การประท้วง รวมทั้งการลอบบี้ในประเด็นกฎหมายต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติ

3. งานสัมมนาและประชุมทางวิชาการ

เป็นการให้ความรู้แก่ชุมชนและประชาชนทั่วไปในรูปของการอบรม อภิปราย สัมมนาทางวิชาการ และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเวทีสาธารณะ ในประเด็นทางกฎหมายและ

อื่นๆ พร้อมทั้งเผยแพร่ความรู้เหล่านั้นผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ รวมทั้งอินเทอร์เน็ต โดยดำเนินการในรูปแบบ ดังต่อไปนี้

- โครงการวิจัยและสัมมนา เป็นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนหรือองค์กรโดยไม่คิดมูลค่า
- โครงการเวทีสาธารณะ เป็นการจัดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและให้ความรู้ทางกฎหมายแก่สาธารณะ

4. งานพิพิธภัณฑสถานทางกฎหมาย

พิพิธภัณฑสถานกฎหมายสมาคมทนายความแห่งสหรัฐอเมริกา ได้รับการก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ.1996 โดยได้จัดแสดงเหตุการณ์และประเด็นทางกฎหมายที่สำคัญในประวัติศาสตร์ของสหรัฐอเมริกา ระบบและพัฒนากฎหมายของประเทศ รวมทั้งกรณีศึกษาสำคัญที่มีผลเปลี่ยนแปลงประเทศ ทั้งนี้ เพื่อให้ความรู้กฎหมายแก่ประชาชนทั่วไป และส่งเสริมให้ตระหนักถึงความสำคัญของกฎหมายต่อความเป็นชาติของสหรัฐอเมริกา พิพิธภัณฑสถานกฎหมายฯ ถือเป็นแหล่งที่ให้ความรู้ทางกฎหมายที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ

ข. การบริหารงบประมาณ

งบประมาณของสมาคมทนายความแห่งสหรัฐอเมริกา ประกอบไปด้วยรายได้จากเงินบริจาคทั่วไป เงินสนับสนุนจากรัฐบาล ค่าธรรมเนียมสมาชิก และรายได้อื่นๆ โดยรายได้หลักมาจากค่าธรรมเนียมสมาชิกคิดเป็น 60 เปอร์เซ็นต์ของรายได้ทั้งหมด โดยได้ใช้จ่ายเงินงบประมาณส่วนใหญ่เพื่อการเผยแพร่ให้ความรู้และช่วยเหลือทางกฎหมายผ่านโครงการต่างๆ รายละเอียดปรากฏตามแผนภูมิที่ 3.2

3.1.1.4 ความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินมาตรการ

1. เป็นองค์กรที่เข้มแข็งการดำเนินงานได้รับความเชื่อถือและสนับสนุนจากประชาชนและชุมชน เนื่องจากได้ก่อตั้งมานานมีพัฒนาการที่ต่อเนื่องอย่างเป็นรูปธรรม
2. สมาคมทนายความแห่งสหรัฐอเมริกา เป็นองค์กรวิชาชีพกฎหมายที่ใหญ่ที่สุดในโลก มีเครือข่ายสมาชิกที่ให้ความช่วยเหลือครอบคลุมทุกรัฐทั่วประเทศในทุกแขนงของกฎหมาย ทำให้การดำเนินงานช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายครอบคลุมสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างทั่วถึง
3. มีการจัดองค์กรส่งเสริมงานด้านกฎหมายที่ครอบคลุมทุกสภาพปัญหา โดยประกอบไปด้วย กลุ่มกิจกรรม คณะทำงาน คณะกรรมการ โครงการวิจัยและสัมมนา และโครงการอภิปรายสาธารณะ ทำให้การดำเนินงานให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายครอบคลุม และลงในรายละเอียดของสภาพปัญหาต่างๆ ได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ
4. สมาคมทนายความแห่งสหรัฐอเมริกา มีความพร้อมในด้านทรัพยากร ได้แก่ บุคลากร ทุน องค์ความรู้ และการบริหารจัดการ ทำให้การดำเนินงานให้ความช่วยเหลือเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5. สำนักงานส่งเสริมกฎหมาย มีกิจกรรมเผยแพร่ความรู้ ให้คำแนะนำ และช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนและชุมชนในหลายรูปแบบ อาทิเช่น การอภิปราย การเปิดเวทีสาธารณะ และการเผยแพร่ข่าวสารในสื่อสิ่งพิมพ์ โดยผ่านหน่วยงานย่อยของสำนักงานฯ ได้แก่ กลุ่มกิจกรรม คณะทำงาน คณะกรรมการ โครงการวิจัยและสัมมนา และโครงการเวทีสาธารณะ

6. มีระบบการตรวจสอบทางการเงินและการดำเนินงานของสมาคมฯ ในทุกระดับ ได้แก่ คณะกรรมการประสานการจัดการในสำนักงานผู้ว่าการ ผู้ตรวจสอบภายในในสำนักงานบริหาร และผู้ตรวจสอบย่อยในหน่วยงานอื่นของสมาคมฯ อาทิเช่น คณะทำงาน คณะกรรมการ และโครงการต่างๆ เป็นต้น

7. มีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนบุคลากรและผู้บริหารผ่านกระบวนการเลือกตั้งโดยมีวาระในการดำรงตำแหน่งที่แน่นอน และมีการตรวจสอบกันโดยมีวาระในการดำรงตำแหน่งที่ไม่เท่ากัน กล่าวคือ ในสำนักงานบริหาร ประธานบริหาร ประธานสมัชชาผู้แทนสมาชิก และผู้ตรวจสอบภายใน จะมีวาระในการดำรงตำแหน่ง 1,2 และ 3 ปี ตามลำดับ

8. การขอรับคำปรึกษาและความช่วยเหลือทางกฎหมายกระทำผ่านเครือข่ายองค์กรทางกฎหมายทั้งในระดับมลรัฐและระดับท้องถิ่นได้โดยตรง โดยสมาคมทนายความแห่งสหรัฐอเมริกาจะเป็นผู้กำหนดนโยบายและแผนการปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลือที่เป็นไปในแนวทางและมาตรฐานเดียวกัน

3.1.1.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินมาตรการ

1. ประชาชนทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงคำปรึกษาหรือความช่วยเหลือทางกฎหมายโดยตรงจากสมาคมฯ ได้ เนื่องจากสมาคมฯ จะมีบทบาทและอำนาจหน้าที่เพียงการกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติการผ่านเครือข่ายสมาชิกทั่วประเทศ

2. สมาคมฯ มีบทบาทต่อการพัฒนาการของการให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือทางกฎหมายเฉพาะประชาชน ชุมชน และกิจกรรมต่างๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกาเท่านั้น

3. เนื่องจากเป็นองค์กรที่มีขนาดใหญ่และมีโครงสร้างที่ซับซ้อน ทำให้การปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ กระทำค่อนข้างยากและไม่ทันต่อเหตุการณ์

3.1.2 กองทุนสัตว์ป่าโลก (World Wildlife Fund)

3.1.2.1 ที่มาและพัฒนาการ

ในอดีตการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างฟุ่มเฟือยขาดความรับผิดชอบ ปราศจากการวางแผนควบคุม มีการทำลายล้างทรัพยากรธรรมชาติอย่างกว้างขวาง อาทิเช่น ป่าไม้ แร่ พืชพรรณตามธรรมชาติต่างๆ รวมทั้งสัตว์ป่าและแหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของสัตว์ป่าเหล่านั้น ในช่วงปี ค.ศ.1960 นักวิจัยชาวอังกฤษชื่อ จูเลียน ฮักลีย์ (Sir Julian Huxley) ภายหลังกลับจากการทำวิจัยในแอฟริกา ได้พบเห็นการล่าสัตว์ป่าและการทำลายล้างแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าเหล่านั้นอย่างโหดร้ายไร้มนุษยธรรมโดยปราศจากมาตรการควบคุม

ซึ่งหากปล่อยไว้เช่นนั้น อาจทำให้สรรพชีวิตรวมทั้งพืชและสัตว์จำนวนมากต้องสูญสิ้นไปได้ในเวลาไม่นาน

ในปี ค.ศ.1961 ฮักลีย์และกลุ่มนักวิทยาศาสตร์ในลอนดอนได้ปรึกษารื้อกันถึงมาตรการที่จะยับยั้งปัญหาดังกล่าว และได้ร่วมกันก่อตั้งกองทุนสัตว์ป่าโลกขึ้นในปีเดียวกันนั้น โดยมีสถานะเป็นองค์กรเอกชนเพื่อการกุศลมิได้แสวงหากำไร มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการสงวน อนุรักษ์ และการจัดการที่เหมาะสมซึ่งสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อมของโลก โดยกองทุนฯ ทำหน้าที่เป็นแหล่งความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เทคนิคและงบประมาณ เพื่อสนับสนุนการดำเนินมาตรการตามวัตถุประสงค์ของกองทุนฯ ในอันที่จะสงวนและอนุรักษ์สิ่งมีชีวิต สัตว์ป่า แหล่งน้ำ ป่าไม้ รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพ โดยการประสานความร่วมมือกับรัฐบาล ชุมชนท้องถิ่น ประชาชน และองค์กรต่าง ๆ ที่มีวัตถุประสงค์ใกล้เคียงกันในการให้การศึกษา ค้นคว้า วิจัย ริเริ่ม และผลักดันโครงการและมาตรการต่าง ๆ สู่สาธารณะ ดังนี้

- ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา ค้นคว้าวิจัย เพื่อดำเนินมาตรการในการสงวนและอนุรักษ์สรรพชีวิตของโลก
- ค้นคว้าวิจัยแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ การเข้าถึงและใช้ประโยชน์ รวมทั้งสนับสนุนการเผยแพร่องค์ความรู้สู่สาธารณะ
- ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้งและดำเนินการในเรื่องพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม พืช สัตว์ รวมทั้งสุนทรียศาสตร์
- จัดทำและสนับสนุนการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ การบรรยาย การเผยแพร่ทางวิทยุและโทรทัศน์ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งมีชีวิตในธรรมชาติ รวมทั้งมาตรการเพื่อสงวนรักษาทรัพยากรเหล่านั้น
- สนับสนุนและช่วยเหลือภาคเอกชน องค์กร หน่วยธุรกิจ กลุ่มผลประโยชน์ ชุมชนท้องถิ่น รัฐบาล และหน่วยงานของรัฐในการดำเนินมาตรการในการสงวนและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของโลก
- สนับสนุนและจัดให้มีเครื่องมือ อุปกรณ์เพื่อการศึกษา อบรม สัมมนา จัดทำแผนนโยบาย ให้คำปรึกษา และให้ความช่วยเหลือหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน และประชาชนในการดำเนินมาตรการ โครงการ และแผนการเกี่ยวกับการอนุรักษ์
- จัดให้มีและเป็นแหล่งสนับสนุน ข้อมูล ความรู้ เทคโนโลยี เครื่องมือ และอุปกรณ์ในการดำเนินมาตรการอนุรักษ์สิ่งมีชีวิตของโลก

นับเป็นเวลากว่าสี่ทศวรรษตั่งแต่ที่ได้ก่อตั้งกองทุนสัตว์ป่าโลกขึ้น โดยได้มีพัฒนาการขององค์กรในด้านต่างๆ มาโดยลำดับ จนกล่าวได้ว่าเป็นองค์กรเอกชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของโลก ด้วยจำนวนสมาชิกกว่า 6,000,000 คนและเครือข่ายการทำงานใน 100 ประเทศทั่วโลก พร้อมทั้งการสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญทางวิทยาศาสตร์ เทคนิค และนโยบายจากชาติต่างๆ ทั่วโลก

3.1.2.2 สถานะและโครงสร้างของกองทุนสัตว์ป่าโลก

กองทุนสัตว์ป่าโลก เป็นองค์กรเอกชนที่จดทะเบียนในรูปบริษัทจำกัด มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครองทรัพยากรสัตว์ป่าของโลกรวมทั้งแหล่งที่อยู่อาศัยทางธรรมชาติของสัตว์ป่าเหล่านั้น ประกอบไปด้วยสมาชิกของกองทุนจำนวน 6,000,000 คนจากทั่วโลก โดย 1 ใน 3 เป็นสมาชิกที่อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา กองทุนสัตว์ป่าโลกได้รับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานจากเครือข่ายสมาชิก งบประมาณของรัฐ และเงินบริจาคจากแหล่งต่างๆ ทั่วโลก

รายละเอียดของสถานะและโครงสร้างของกองทุนสัตว์ป่าโลก ปรากฏตามแผนภูมิที่ 3.3

กองทุนสัตว์ป่าโลก มีการจัดโครงสร้างองค์กร โดยแบ่งออกเป็นหน่วยงานต่างๆ ดังนี้

1. คณะกรรมการที่ปรึกษา

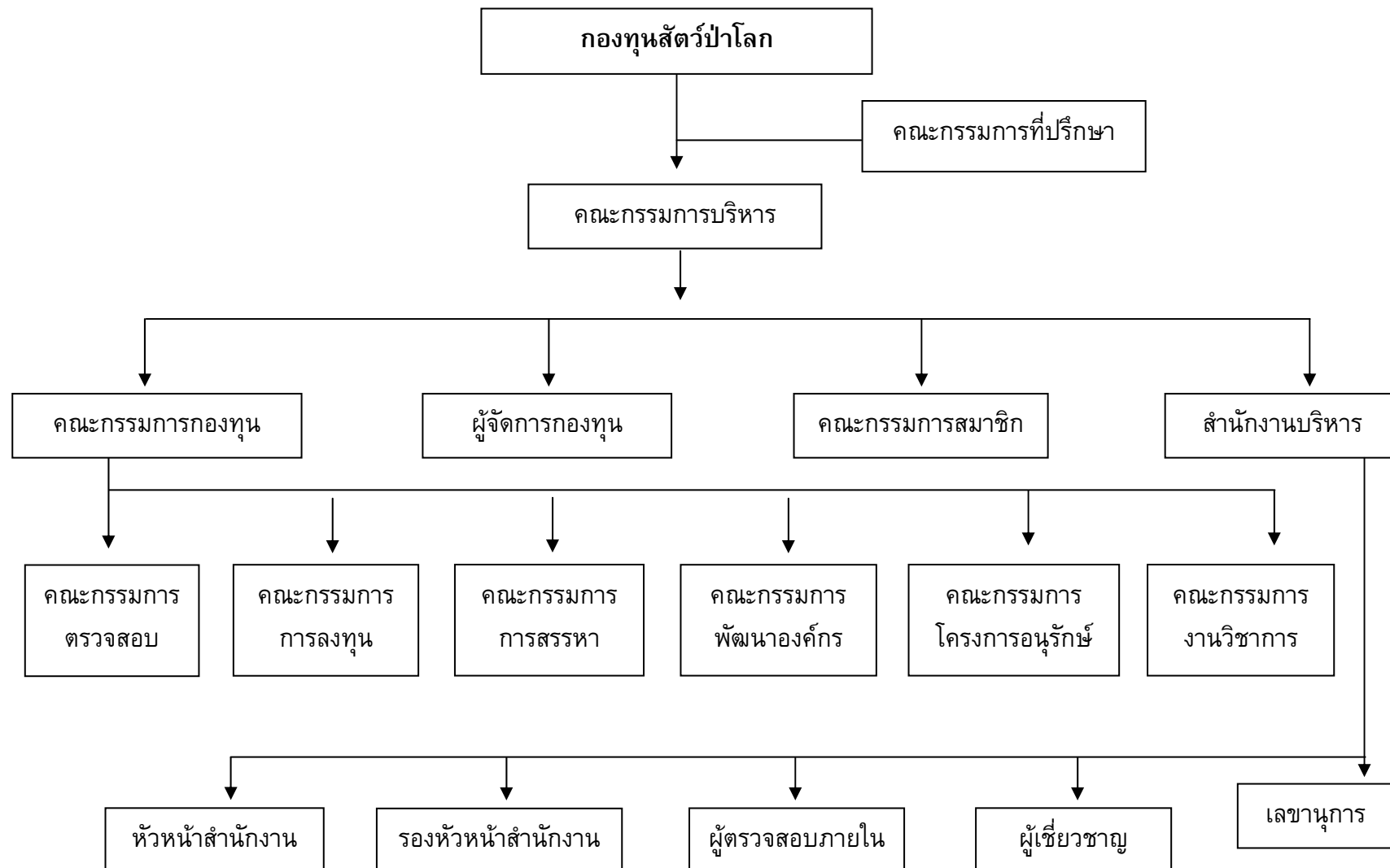
คณะกรรมการที่ปรึกษา ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการบริหารและสมาชิกกองทุนฯ ในกิจการที่เกี่ยวกับกองทุนฯ ไม่มีอำนาจกระทำการในกิจการปกติของกองทุนฯ แต่งตั้งโดยคณะกรรมการบริหารโดยการปรึกษาร่วมกับคณะกรรมการสรรหา มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 3 ปี โดยอาจได้รับการแต่งตั้งได้อีก คณะกรรมการที่ปรึกษาประกอบไปด้วย

- 1.1 ประธานกรรมการที่ปรึกษา
- 1.2 รองประธานกรรมการที่ปรึกษา
- 1.3 เลขานุการคณะกรรมการที่ปรึกษา

2. คณะกรรมการบริหาร

คณะกรรมการบริหาร ประกอบไปด้วยประธานบริหาร ผู้ตรวจสอบ และเลขานุการ ได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากสมาชิก ทำหน้าที่บริหารจัดการกิจการของกองทุนฯ

แผนภูมิที่ 3.3 โครงสร้างการจัดองค์กรของกองทุนสัตว์ป่าโลก

โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มแต่ละกลุ่มอยู่ในตำแหน่งไม่เกิน 3 ปี ดังนี้

2.1 ประธานบริหาร มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 3 ปี เป็นผู้ทำการแทนกองทุนฯ รับผิดชอบโดยตรงต่อสมาชิกของกองทุน ประธานบริหารมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการกองทุนเพื่อดำเนินการตามพันธกิจของกองทุนฯ ได้

2.2 ผู้ตรวจสอบภายใน มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 3 ปี ทำหน้าที่ดูแลและตรวจสอบการใช้จ่ายเงินของกองทุนฯ งบประมาณ โดยจัดทำรายงานทางการเงินประจำปีเสนอต่อที่ประชุมสมาชิกเพื่อตรวจสอบ

2.3 เลขานุการ มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 3 ปี ทำหน้าที่จัดการประชุมและทำรายงานการประชุม และงานเอกสารทั่วไป รวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานอื่นของกองทุนฯ

3. คณะกรรมการกองทุน

คณะกรรมการกองทุน เป็นหน่วยงานดำเนินการและบริหารจัดการกิจการของกองทุนฯ แต่งตั้งโดยคณะกรรมการบริหาร มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 3 ปี ประกอบไปด้วยคณะกรรมการต่างๆ ดังนี้

3.1 คณะกรรมการการลงทุน ทำหน้าที่จัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อสนับสนุนโครงการอนุรักษ์ต่างๆ ของกองทุนฯ

3.2 คณะกรรมการสรรหา ทำหน้าที่สรรหาบุคลากรเพื่อบริหารงานของกองทุนฯ ในตำแหน่งต่างๆ ได้แก่ ประธานบริหาร ผู้ตรวจสอบภายใน เลขานุการ ในคณะกรรมการบริหาร คณะกรรมการชุดต่างๆ ในคณะกรรมการกองทุน ผู้จัดการกองทุน ตลอดจนบุคลากรในสำนักบริหาร โดยสรรหาและเสนอเพื่อขออนุมัติต่อคณะกรรมการบริหาร

3.3 คณะกรรมการพัฒนาองค์กร ทำหน้าที่ศึกษาและพัฒนาบุคลากรขององค์กร การบริหารงานภายในองค์กร รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก

3.4 คณะกรรมการโครงการอนุรักษ์ ทำหน้าที่คิดค้น สร้างสรรค์ และดำเนินการมาตรการโครงการอนุรักษ์ต่างๆ รวมทั้งสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ องค์กรธุรกิจ ชุมชนท้องถิ่น และประชาชนทั่วไป

3.5 คณะกรรมการงานวิชาการ ทำหน้าที่ทำหน้าที่ศึกษา วิจัย และค้นคว้าทางวิชาการเพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นแหล่งสนับสนุนการดำเนินโครงการอนุรักษ์ต่างๆ

3.6 คณะกรรมการตรวจสอบ ทำหน้าที่ตรวจสอบการบริหารจัดการกองทุนฯ โดยรายงานต่อที่ประชุมใหญ่ของกองทุนฯ

4. คณะกรรมการสมาชิก

คณะกรรมการสมาชิก ได้รับการแต่งตั้งโดยคณะกรรมการบริหารโดยการปรึกษาหารือกับคณะกรรมการสรรหา มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 3 ปี ทำหน้าที่รับสมัครสมาชิกใหม่ ดูแลระบบประวัติของสมาชิก รวมทั้งประสานงานระหว่างกองทุนฯ กับสมาชิก

5. ผู้จัดการกองทุน

ผู้จัดการกองทุน เป็นผู้ที่คณะกรรมการบริหารแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ในงานประจำของกองทุนฯ หรือที่คณะกรรมการบริหารมอบหมาย รับผิดชอบโดยตรงต่อคณะกรรมการบริหาร โดยมีวาระในการดำรงตำแหน่งเท่ากับคณะกรรมการบริหาร

6. สำนักงานบริหาร

สำนักงานบริหาร ประกอบไปด้วยหัวหน้าสำนักงาน รองหัวหน้าสำนักงาน ผู้ตรวจสอบภายใน ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ และเลขานุการ ได้รับการแต่งตั้งโดยคณะกรรมการบริหาร มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 3 ปี ทำหน้าที่บริหารจัดการกิจการภายในและงานประจำของกองทุนฯ โดยประกอบไปด้วย

6.1 หัวหน้าสำนักงาน เป็นผู้บริหารสูงสุดของสำนักงานฯ ดูแลรับผิดชอบงานทั่วไปหรือที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริหาร

6.2 รองหัวหน้าสำนักงาน ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบงานทั่วไปของสำนักงานฯ แทนหัวหน้าสำนักงาน หรือที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าสำนักงาน

6.3 ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาหรือเสนอแนะการบริหารจัดการสำนักงานฯ ต่อหัวหน้าสำนักงาน

6.4 ผู้ตรวจสอบภายใน ทำหน้าที่ดูแลและตรวจสอบการใช้จ่ายเงินของสำนักงานฯ โดยจัดทำรายงานทางการเงินประจำปีเสนอต่อคณะกรรมการบริหารเพื่อตรวจสอบ

6.5 เลขานุการ ทำหน้าที่จัดการประชุมและทำรายงานการประชุมของสำนักงานฯ และงานเอกสารทั่วไป

3.1.2.3 บทบาทของกองทุนสัตว์ป่าโลก

ภารกิจหลักของกองทุนสัตว์ป่าโลก คือ การสงวนและอนุรักษ์สัตว์ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ รวมทั้งแหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของสัตว์เหล่านั้น แต่เนื่องจากในปัจจุบันได้มีสถานะที่คุกคามสภาพแวดล้อมของโลกที่ขยายตัวเพิ่มขึ้น ดังนั้น ภารกิจของกองทุนฯ จึงได้ขยายออกไปเพื่อให้ครอบคลุมสภาพปัญหาดังกล่าว โดยการกำหนดนโยบาย การให้ความรู้ การดำเนินโครงการใหม่ๆ รวมทั้งการใช้มาตรการสนับสนุนเพื่อจูงใจให้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ในอันที่จะประสานความไม่ลงรอยกันระหว่างการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย กับการพัฒนาเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของมนุษยชาติ โดยได้ใช้ทรัพยากร ความรู้ เทคนิค และความพยายามอย่างเต็มที่เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ดังต่อไปนี้ คือ

- การอนุรักษ์ชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ที่ใกล้จะสูญพันธุ์
- การคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัยทางธรรมชาติ
- การยับยั้งสถานะที่คุกคามโลกในปัจจุบัน อาทิเช่น ภาวะมลพิษ การประมงที่เกินขนาด และการเปลี่ยนแปลงของบรรยากาศโลก เป็นต้น

ในการดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว กองทุนฯ ได้ดำเนินมาตรการโดยคำนึงถึงการเพิ่มขึ้นของประชากรโลก ความยากจน ทัศนคติ และวิถีชีวิตของมนุษย์ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการดำรงชีวิต

ก. การบริหารงานทั่วไป

1. การพัฒนาองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม

ปรัชญาในการก่อตั้งกองทุนสัตว์ป่าโลกประการหนึ่ง คือ การใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมในการดำเนินมาตรการเพื่อการสงวนและอนุรักษ์สัตว์ป่ารวมทั้งแหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ กองทุนฯ ได้พัฒนาวิชาการทางวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม และนิเวศวิทยาเพื่อศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติของสัตว์ป่าและสิ่งแวดล้อม โดยสนับสนุนการวิจัย การฝึกอบรม และการเผยแพร่ความรู้เหล่านั้น ซึ่งได้ใช้เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการดำเนินมาตรการของกองทุนฯ ในโครงการอนุรักษ์ต่างๆ งานวิชาการที่กองทุนสัตว์ป่าโลก ได้ตีพิมพ์เผยแพร่เพื่อเป็นประโยชน์ไม่เฉพาะสำหรับบุคลากรของกองทุนฯ เท่านั้น แต่รวมไปถึงผู้กำหนดนโยบาย ผู้นำองค์กรธุรกิจ และเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบ ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

1.1 การเปลี่ยนแปลงของบรรยากาศโลกกับความหลากหลายทางชีวภาพ

1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของป่าเขตร้อนกับการผลิตกาแฟ โดยกล่าวถึงป่าที่อุดมสมบูรณ์กับปริมาณที่เพิ่มขึ้นของผลผลิตกาแฟตามกระบวนการธรรมชาติ กรณีศึกษาในประเทศคอสตาริกา

1.3 การดำเนินธุรกรรมอย่างรับผิดชอบ โดยกล่าวถึงอำนาจซื้อของผู้บริโภคในลักษณะเครือข่าย ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายการค้าและการผลิตของผู้ประกอบการในการผลิตที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และการกดดันผู้ประกอบการธุรกิจที่ไม่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมให้ออกไปจากธุรกิจในที่สุด

1.4 การค้ากับการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยกล่าวถึงการเพิ่มขึ้นของประชากรโลกที่ส่งผลต่อการหดตัวของทรัพยากรธรรมชาติและพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของสิ่งมีชีวิต รวมทั้งการผลิตที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด

2. การริเริ่มและดำเนินโครงการ

กองทุนสัตว์ป่าโลก มีบทบาทเป็นผู้รณรงค์และเรียกร้องให้มีความตระหนักถึงผลกระทบจากการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและห่วงแหนทรัพยากรเหล่านั้น โดยได้ริเริ่มและดำเนินโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของสัตว์ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์รวมทั้งแหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ ดังนี้

2.1 โครงการเคลื่อนไหวต่อต้านการล่าปลาวาฬจนนำไปสู่การจัดทำอนุสัญญาห้ามล่าปลาวาฬ

2.2 โครงการรณรงค์ต่อต้านการค้าช้างระหว่างประเทศในปี ค.ศ.1990

2.3 โครงการสนับสนุนการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติและพื้นที่อนุรักษ์กว่า 500 แห่งทั่วโลกในแอฟริกา ลาตินอเมริกา และเอเชีย รวมทั้งการสร้างหลักประกันความคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติกว่า 1,000,000,000 เฮกตาร์

2.4 โครงการรณรงค์เพื่อกำหนดแนวทางคัดค้านการค้าที่ผิดกฎหมายซึ่งสัตว์ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ รวมทั้งอวัยวะของสัตว์เหล่านั้นตามอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งพันธุ์พืชและชนิดของสัตว์ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์

3. มาตรการทางการเงิน

กองทุนสัตว์ป่าโลก ได้จัดสรรงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินมาตรการตามโครงการต่างๆ รวมทั้งได้คิดค้นเครื่องมือทางการเงินเพื่อการอนุรักษ์สัตว์ป่าและแหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของสัตว์ป่า ดังนี้

3.1 คิดค้นการประเมินต้นทุนทรัพยากรธรรมชาติเพื่อกำหนดมาตรการทางการเงินในการบริหารจัดการโดยเริ่มเป็นโครงการแรกที่ประเทศเอกวาดอร์ ในปี ค.ศ.1987

3.2 จัดตั้งกองทุนระดับชาติเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศต่างๆ โดยดำเนินการในภูฐานเป็นประเทศแรกในปี ค.ศ.1991

4. จัดสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

เพื่อให้ภารกิจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของโลกบรรลุผล กองทุนฯ ได้สร้างและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับรัฐบาลของนานาประเทศกว่า 100 ประเทศทั่วโลก ในการจัดทำและดำเนินมาตรการโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย โดยกองทุนฯ จะประสานความร่วมมือกับท้องถิ่นโดยตรง ได้แก่ รัฐบาลท้องถิ่น หน่วยธุรกิจ หรือชุมชนในท้องถิ่นนั้น โดยเคารพสิทธิและความต้องการของชุมชนต่างวัฒนธรรมในท้องถิ่นต่างๆ พร้อมทั้งการสนับสนุนจากบุคลากรของกองทุนฯ กว่า 3,800 คนทั่วโลก ดังนี้

4.1 ร่วมมือกับรัฐบาลจีนในโครงการจัดตั้งพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมจำนวน 24 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่ 4,600,000 เฮกตาร์ โดยจะขยายไปถึง 2,500,000 เฮกตาร์ ในปี ค.ศ. 2010 เพื่อคุ้มครองเสือ พะนูกเขา หมี และนกชนิดต่างๆ

4.2 ร่วมมือกับรัฐบาลอินโดนีเซียจัดตั้งอุทยานแห่งชาติจำนวน 9 แห่ง และพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมครอบคลุมพื้นที่ 3,300,000 เฮกตาร์ เพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าเขตร้อน รวมทั้งสัตว์ต่างๆ อาทิเช่น ช้าง อูรังอุตัง และเสือบอร์เนียวที่ใกล้จะสูญพันธุ์ของหมู่เกาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

4.3 ทำความตกลงกับรัฐบาลมาดากัสการ์โดยความร่วมมือขององค์กรธุรกิจในพื้นที่ ท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่น และองค์การพัฒนาเอกชนจัดตั้งพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำครอบคลุมพื้นที่ 2,500,000 เฮกตาร์ เพื่อคุ้มครองระบบนิเวศที่โดดเด่นและความหลากหลายทางชีวภาพของหมู่เกาะมาดากัสการ์

4.4 ร่วมมือกับรัฐบาลเปรูเพื่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพของกลุ่มน้ำอเมซอน โดยประสานประโยชน์ระหว่างอุทยานแห่งชาติและสิทธิของ ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในพื้นที่

4.5 ร่วมมือกับรัฐบาลของประเทศในกลุ่มแอฟริกากลางจัดตั้งและพัฒนาพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมเดิมครอบคลุมพื้นที่ 11,000,000 เฮกเตอร์ เป็นความร่วมมือข้ามพรมแดนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์พื้นที่ราบคองโกและสัตว์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว

5. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

กองทุนฯ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของประชาชนในการอนุรักษ์สัตว์ป่ากับการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรเหล่านั้น โดยส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการตามโครงการต่างๆ รวมทั้งกำหนดมาตรการเพื่อจูงใจ อาทิเช่น การให้รางวัลการได้สิทธิพิเศษในการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติบางอย่าง ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นความสำคัญและตระหนักถึงประโยชน์ของทรัพยากรเหล่านั้น เพื่อที่จะได้ร่วมมือกันสงวนและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์ป่า รวมทั้งแหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของสัตว์ป่าเหล่านั้นอย่างยั่งยืน

ข. การบริหารงบประมาณ

งบประมาณของกองทุนสัตว์ป่าโลก ประกอบไปด้วยรายได้จากเงินบริจาคทั่วไป เงินสนับสนุนจากรัฐบาล ค่าธรรมเนียมสมาชิกเครือข่าย และรายได้อื่นๆ โดยรายได้หลักมาจากการบริจาคของประชาชนและองค์กรต่างๆ คิดเป็น 61 เปอร์เซ็นต์ของรายได้ทั้งหมด ในขณะที่กองทุนฯ ได้ใช้จ่ายเงินงบประมาณส่วนใหญ่เพื่อการอนุรักษ์ตามโครงการต่างๆ คิดเป็น 82 เปอร์เซ็นต์ของรายจ่ายทั้งหมด และค่าใช้จ่ายอื่นๆ เพื่อการบริหารกิจการกองทุนฯ รายละเอียดปรากฏตามแผนภูมิที่ 3.4

3.1.2.4 ความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินมาตรการ

1. เป็นองค์กรที่เข้มแข็งการดำเนินงานได้รับความเชื่อถือและสนับสนุนจากประชาชนและชุมชน เนื่องจากได้ก่อตั้งมานานมีพัฒนาการที่ต่อเนื่องอย่างเป็นรูปธรรม

2. การจัดโครงสร้างองค์กรที่มีเครือข่ายและสมาชิกทั่วโลก ทำให้การดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของกองทุนฯ ครอบคลุมสภาพปัญหาได้อย่างกว้างขวาง

3. การดำเนินมาตรการตามโครงการต่างๆ ของกองทุนฯ ส่วนใหญ่สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย อาทิเช่น โครงการรณรงค์ต่อต้านการค้าสัตว์ป่า การเคลื่อนไหวต่อต้านการล่าปลาวาฬจนนำไปสู่การจัดทำอนุสัญญาห้ามล่าปลาวาฬ และโครงการสนับสนุนการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติและพื้นที่อนุรักษ์กว่า 500 แห่งทั่วโลก รวมทั้งสร้างหลักประกันความคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติกว่า 1,000,000,000 เฮกเตอร์

4. การกำหนดมาตรการทางการเงินเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ อาทิเช่น การประเมินต้นทุนของทรัพยากรธรรมชาติ การจัดตั้งกองทุนระดับชาติเพื่อการอนุรักษ์

ทรัพยากรในระดับประเทศ เป็นมาตรการทางการเงินที่สำคัญที่กองทุนฯ ได้ใช้ในการอนุรักษ์สัตว์ป่าและแหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ รวมทั้งในการบริหารจัดการกองทุนฯ อย่างได้ผลตลอดมา

5. การใช้มาตรการทางการเงิน และกองทุนระดับชาติเป็นเครื่องมือเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในรอบ 20 ปี นับตั้งแต่ก่อตั้งกองทุนฯ ได้มีการใช้จ่ายเงินเพื่อการอนุรักษ์สัตว์ป่าและแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าทั่วโลกผ่านโครงการต่างๆ กว่า 1,000,000,000 เหรียญสหรัฐ โดยเป็นการใช้จ่ายผ่านกองทุนสัตว์ป่าโลกกว่า 200,000,000 เหรียญสหรัฐ

6. กองทุนฯ มีศักยภาพในการดำเนินงานค่อนข้างสูง เนื่องจากมีความพร้อมในเรื่องทรัพยากร บุคลากร เงินทุน และองค์ความรู้ทางวิชาการรวมทั้งเทคโนโลยีที่ทันสมัย

3.1.2.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินมาตรการ

1. การดำเนินมาตรการเพื่อการอนุรักษ์ตามโครงการต่างๆ ของกองทุนฯ ต้องอาศัยความร่วมมือของชุมชนในท้องถิ่นที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อซึ่งบางกรณีอาจขัดแย้งกับปรัชญาและแนวทางการดำเนินงานของกองทุนฯ

2. การดำเนินงานของกองทุนฯ อาจขัดแย้งหรือกระทบกับกลุ่มผลประโยชน์ข้ามชาติ อาทิเช่น ธุรกิจการค้าสัตว์ป่า กิจการสัมปทานป่าไม้ เป็นต้น ทำให้สภาพการทำงานของบุคลากรมีความเสี่ยงค่อนข้างสูงทั้งต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน

บทที่ 4

บทวิเคราะห์และเปรียบเทียบองค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมาย ของไทยกับต่างประเทศ

4.1 ที่มาและพัฒนาการขององค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมาย

องค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายของไทยในส่วนขององค์กรภาครัฐมีที่มาและพัฒนาการที่แตกต่างกัน กล่าวคือ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา มีที่มาจากการเรียกร้องและผลักดันของประชาชนที่ประสงค์จะให้มีความมั่นคงเพื่อปกป้องและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยอาศัยกลไกของรัฐสภาในการจัดตั้งและควบคุม และโดยที่เป็นองค์กรที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 จึงยังขาดพัฒนาการที่ต่อเนื่อง ในขณะที่องค์กรของรัฐสังกัดฝ่ายบริหาร ได้แก่ สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน และกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ มีที่มาจากความริเริ่มและนโยบายของรัฐบาลเพื่อให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ด้อยโอกาสและประชาชนทั่วไป ส่วนศูนย์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีที่มาจากความริเริ่มของนักศึกษาจากการร่วมทำกิจกรรมทางวิชาการ เพื่อเผยแพร่ความรู้และให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนทั่วไป มีพัฒนาการที่ต่อเนื่องเช่นเดียวกับสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน ยกเว้นกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่ยังขาดความต่อเนื่องในพัฒนาการเนื่องจากเป็นองค์กรใหม่

องค์กรในภาคเอกชน ได้แก่ สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน และองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีที่มาจากการเรียกร้องและผลักดันของประชาชน เพื่อให้มีองค์กรในภาคของเอกชนเข้ามามีบทบาทร่วมกับรัฐในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนทั่วไป รวมทั้งเพื่อการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชาติ ถึงแม้องค์กรดังกล่าวจะได้ก่อตั้งขึ้นมาเป็นระยะเวลาหนึ่ง แต่ยังคงขาดความต่อเนื่องของพัฒนาการเนื่องจากเป็นองค์กรขนาดเล็ก ขาดแคลนงบประมาณและการจัดการที่เป็นระบบ ในขณะที่สหภาพทนายความ มีที่มาจากการริเริ่มและผลักดันของกลุ่มทนายความและนักกฎหมายเพื่อควบคุมดูแลและคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้ร่วมวิชาชีพ รวมทั้งให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนทั่วไป เป็นองค์กรที่มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ในส่วนของสำนักงานกฎหมายมีที่มาจากการก่อตั้งและดำเนินการโดยเอกชนในรูปของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทเพื่อตอบสนองต่อความต้องการทางธุรกิจ มีพัฒนาการที่ต่อเนื่องตามสภาวการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศ

องค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ สมาคมทนายความแห่งสหรัฐอเมริกา สหภาพทนายความแห่งออสเตรเลีย และสมาพันธ์สมาคมทนายความแห่งญี่ปุ่น มีที่มาจากการริเริ่มและผลักดันของกลุ่มผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายเพื่อควบคุมดูแลและคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้ร่วมวิชาชีพ ในขณะที่สถาบันช่วยเหลือทางกฎหมายแห่งออสเตรเลียตะวันตก

และคณะกรรมการความช่วยเหลือทางกฎหมาย มีที่มาจากการริเริ่มและดำเนินการโดยรัฐบาล เพื่อคุ้มครองและให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนทั่วไป ในส่วนขององค์กรพัฒนาเอกชน ได้แก่ สมาคมทนายความอาสาสมัคร มีที่มาจากการริเริ่มและผลักดันของกลุ่มนักกฎหมายเพื่อให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนผู้ด้อยโอกาส สำหรับกองทุนสัตว์ป่าโลกมีที่มาจากการริเริ่มและผลักดันของกลุ่มเอกชนที่มีความรักและสนใจในธรรมชาติ เพื่อการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของโลก สถานะภาพขององค์กรต่างประเทศเหล่านี้เป็นองค์กรที่มีความเข้มแข็ง มีพัฒนาการที่ต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ

4.2 สถานะและโครงสร้างขององค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมาย

สถานะและโครงสร้างขององค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายของไทยในส่วนขององค์กรภาครัฐมีรูปแบบและโครงสร้างองค์กรที่แตกต่างกัน กล่าวคือ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา มีการจัดโครงสร้างองค์กรที่คล้ายคลึงกันโดยประกอบไปด้วย คณะกรรมการที่เป็นที่มาขององค์กรผ่านการสรรหาและคัดเลือกโดยรัฐสภา ฝ่ายดำเนินการในรูปของสำนักงานและฝ่ายต่างๆ ซึ่งเป็นข้าราชการประจำ และคณะทำงานเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการองค์กรซึ่งหมุนเวียนตามวาระในการดำรงตำแหน่ง ในขณะที่องค์กรของรัฐสังกัดฝ่ายบริหาร ได้แก่ สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน และกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประกอบไปด้วยสำนักและกองตามกฎหมายว่าด้วยการแบ่งส่วนราชการ โดยแบ่งตามลักษณะของงานและความชำนาญตามพันธกิจขององค์กร โดยมีสายงานการบังคับบัญชาในระบบราชการขึ้นตรงต่ออธิบดี ซึ่งเป็นผู้บริหารสูงสุดแต่งตั้งโดยฝ่ายบริหารสลับเปลี่ยนหมุนเวียนตามวาระ ส่วนศูนย์นิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ประกอบไปด้วยคณะที่ปรึกษา ผู้อำนวยการศูนย์ คณะทำงาน และเจ้าหน้าที่ธุรการ โดยผู้อำนวยการศูนย์เป็นผู้บริหารสูงสุดแต่งตั้งโดยอธิการบดี ดำเนินการตามนโยบายและมีวาระในการดำรงตำแหน่งเท่ากับคณบดีคณะนิติศาสตร์

องค์กรในภาคเอกชน ได้แก่ สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน และองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีฐานะเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนมิได้มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหากำไร โดยทั่วไปจะเป็นองค์กรขนาดเล็ก ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากแหล่งทุนทั่วไปตามโครงการต่างๆ ขององค์กร การจัดโครงสร้างองค์กรไม่ซับซ้อนโดยจดทะเบียนในรูปแบบของมูลนิธิหรือสมาคม มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบไปด้วยคณะที่ปรึกษา คณะกรรมการบริหาร คณะทำงานหรือประสานโครงการ และส่วนงานธุรการ โดยฝ่ายบริหารหรือประธานเป็นผู้บริหารองค์กรโดยอาจมาจากการแต่งตั้งหรือเลือกตั้ง มีวาระในการดำรงตำแหน่งที่แน่นอน ในขณะที่สหภาพทนายความ มีฐานะเป็นองค์กรวิชาชีพเอกชน โดยผู้บริหารมาจากการเลือกตั้งจากทนายความทั่วประเทศ หมุนเวียนตามวาระที่กำหนด ประกอบไปด้วยฝ่ายคดี ฝ่ายให้คำปรึกษา ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ และกรรมการสิ่งแวดล้อม โดยมีนายกสหภาพทนายความเป็นผู้บริหารสูงสุด ในส่วนของ

สำนักงานกฎหมาย มีฐานะเป็นองค์กรเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหากำไร ประกอบไปด้วย แผนกคดีและอนุญาโตตุลาการ แผนกเงินทุนและหลักทรัพย์ แผนกการเงินและการธนาคาร และแผนกการควบรวมกิจการและองค์กรธุรกิจ ทั้งนี้ ตามความชำนาญและความเชี่ยวชาญของ ทนายความ โดยมีกรรมการหรือเจ้าของสำนักงานเป็นผู้บริหารองค์กร

องค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ สมาคมทนายความแห่ง สหรัฐอเมริกา สมาคมทนายความแห่งออสเตรเลีย และสมาพันธ์สมาคมทนายความแห่งญี่ปุ่น มีฐานะ เป็นองค์กรวิชาชีพเอกชน ประกอบไปด้วยที่ปรึกษาองค์กร ฝ่ายดูแลสมาชิก ฝ่ายงานส่งเสริมด้าน กฎหมาย ฝ่ายงานกิจการพิเศษ สำนักงานบริหาร สำนักวิจัยและวิชาการ และสำนักผู้ว่าการ โดยมี ฝ่ายบริหารมาจากการเลือกตั้งหมุนเวียนตามวาระเป็นผู้รับผิดชอบบริหารงานขององค์กร ในขณะที่ สถาบันช่วยเหลือทางกฎหมายแห่งออสเตรเลียตะวันตก และคณะกรรมการความช่วยเหลือทาง กฎหมาย มีฐานะเป็นองค์กรเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหากำไร ประกอบไปด้วยที่ ปรึกษาองค์กร ส่วนงานที่ปรึกษา ส่วนงานคดีและตรวจสอบ ส่วนงานวิชาการและการพัฒนา และ ฝ่ายบริหารที่มาจากการเลือกตั้งตามวาระที่กำหนดรับผิดชอบบริหารองค์กร ในส่วนขององค์กร พัฒนาเอกชน ได้แก่ สมาคมทนายความอาสาสมัคร ประกอบไปด้วยฝ่ายบริหารสมาคมฯ กรรมการ ดำเนินการ กรรมการที่ปรึกษา และสำนักงานเลขาธิการ สำหรับกองทุนสัตว์ป่าโลก ประกอบไปด้วย ที่ปรึกษาองค์กร กรรมการสมาชิก กรรมการกองทุน และกรรมการบริหารรับผิดชอบบริหารงานของ กองทุนฯ โดยกรรมการเหล่านี้มาจากการเลือกตั้งของสมาชิกกองทุน มีวาระในการดำรงตำแหน่งที่ ไม่เท่ากันหมุนเวียนตามวาระของตน

4.3 บทบาทและอำนาจหน้าที่ขององค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมาย

องค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายของไทยในส่วนขององค์กรภาครัฐมีบทบาทและ อำนาจหน้าที่ในการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ องค์กรอิสระ ตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ของประชาชนโดยส่งเสริมการเรียนรู้และตรวจสอบการละเมิดสิทธิทั้งที่เกิดจากการกระทำของ เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือจากประชาชนพร้อมเสนอแนะมาตรการแก้ไขไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา มีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบเรื่องราวร้องเรียนกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ อำนาจไม่เป็นธรรมพร้อมเสนอแนะมาตรการแก้ไขหรือส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ในขณะที่ องค์กรของรัฐสังกัดฝ่ายบริหาร ได้แก่ ส่วนกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ มีบทบาทในการส่งเสริม ความรู้ทางกฎหมายและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ส่วนสำนักงานคุ้มครองสิทธิและ ช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือด้านการคุ้มครองสิทธิและให้ ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน รวมทั้งการฟ้องร้องดำเนินคดี ในส่วนของศูนย์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีบทบาทในการเผยแพร่ความรู้และให้คำปรึกษาทางกฎหมายแก่ ประชาชน รวมทั้งการฟ้องร้องดำเนินคดี

องค์กรในภาคเอกชน ได้แก่ สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน มีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การให้ความรู้ทางวิชาการ และการรณรงค์เคลื่อนไหวผลักดันกฎหมาย ส่วนองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือและปรึกษาในการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการฟ้องร้องดำเนินคดี ในขณะที่สหภาพนายความได้จัดตั้งคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมขึ้นโดยมีบทบาทในการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมาย รวมทั้งการฟ้องร้องดำเนินคดีเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในส่วนของสำนักงานกฎหมาย มีบทบาทในการให้คำปรึกษาปัญหากฎหมายสิ่งแวดล้อมและการฟ้องร้องดำเนินคดี

องค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ สมาคมนายความแห่งสหรัฐอเมริกา มีบทบาทในการเผยแพร่ความรู้และให้คำปรึกษาทางกฎหมาย งานประชุมและสัมมนาทางวิชาการ รวมทั้งการตรวจสอบภารกิจและนโยบายของรัฐบาลถึงความถูกต้องชอบธรรมตามกฎหมาย ส่วนสหภาพนายความแห่งออสเตรเลียและสมาพันธ์สมาคมนายความแห่งญี่ปุ่น มีบทบาทที่คล้ายกัน กล่าวคือ การให้ความรู้และความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนผ่านเครือข่ายสมาชิก การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การพัฒนากฎหมายและกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งการสนับสนุนและเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ ในขณะที่สหภาพนายความแห่งออสเตรเลียมีบทบาทพิเศษในการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศผ่านโครงการต่างๆ ของสภาฯ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ ในส่วนของสถาบันช่วยเหลือทางกฎหมายแห่งออสเตรเลียตะวันตกและคณะกรรมการความช่วยเหลือทางกฎหมาย มีบทบาทในการให้บริการทางวิชาการ การให้คำปรึกษาแนะนำและความช่วยเหลือทางกฎหมายโดยผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งการเป็นตัวแทนดำเนินการทางกฎหมายและการฟ้องร้องดำเนินคดี ในขณะที่สถาบันช่วยเหลือทางกฎหมายแห่งออสเตรเลียตะวันตก มีการให้ความช่วยเหลือพิเศษในรูปแบบของโครงการเฉพาะต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นตามความเหมาะสม ในส่วนขององค์กรพัฒนาเอกชน ได้แก่ สมาคมนายความอาสาสมัคร มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนและชุมชน สนับสนุนมาตรการระงับข้อพิพาทนอกศาล และการฟ้องร้องดำเนินคดีในกรณีที่เกิดขึ้น สำหรับกองทุนสัตว์ป่าโลก ซึ่งมีบทบาทที่โดดเด่นในการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามวัตถุประสงค์ขององค์กรโดยมีบทบาทในการพัฒนาและเผยแพร่งานวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม ริเริ่มและดำเนินโครงการด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งจัดสร้างและประสานความร่วมมือเครือข่ายต่างๆ เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของโลก

4.4 งบประมาณในการดำเนินมาตรการ

องค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายของไทยในส่วนขององค์กรภาครัฐได้รับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานที่เหมือนกัน กล่าวคือ ทั้งองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา และองค์กรของรัฐสังกัดฝ่ายบริหาร ได้แก่ สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน และกรมคุ้มครอง

สิทธิและเสรีภาพ รายได้หลักมาจากงบประมาณรายจ่ายประจำปีของรัฐบาล ทั้งนี้ เป็นไปตามขนาดและภารกิจขององค์กร ส่วนศูนย์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้จัดสรรงบประมาณตามพันธกิจขององค์กรและประเภทของบุคลากร โดยรายได้หลักมาจากงบประมาณรายจ่ายประจำปีของรัฐบาล งบรายได้ของมหาวิทยาลัย งบรายได้ของคณะนิติศาสตร์ และงบกองทุนช่วยเหลือทางกฎหมายของคณะนิติศาสตร์

องค์กรในภาคเอกชน ได้แก่ สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน และองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีรายได้หลักจากเงินบริจาคและเงินสนับสนุนโครงการจากแหล่งทุนทั้งของรัฐและเอกชน ในขณะที่สภาทนายความ ได้รับงบประมาณส่วนใหญ่จากการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมสมาชิก เงินจัดสรรจากกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และเงินอุดหนุนจากรัฐบาล ในส่วนของสำนักงานกฎหมาย รายได้หลักมาจากค่าจ้างให้บริการเรียกเก็บจากลูกค้าผู้ใช้บริการ

องค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ สมาคมทนายความแห่งสหรัฐอเมริกา และสภาทนายความแห่งออสเตรเลีย มีที่มาของรายได้ที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เป็นรายได้จากค่าธรรมเนียมสมาชิก เงินอุดหนุนจากรัฐบาล และเงินบริจาค ส่วนสมาพันธ์สมาคมทนายความแห่งญี่ปุ่น มีรายได้จากค่าธรรมเนียมสมาชิก และเงินอุดหนุนจากรัฐบาลเป็นรายได้หลัก ในขณะที่สถาบันช่วยเหลือทางกฎหมายแห่งออสเตรเลียตะวันตกและคณะกรรมการความช่วยเหลือทางกฎหมาย มีที่มาของเงินทุนที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ จากค่าธรรมเนียมการให้บริการ และเงินอุดหนุนจากรัฐบาล ในส่วนขององค์กรพัฒนาเอกชน ได้แก่ สมาคมทนายความอาสาสมัคร มีรายได้จากค่าธรรมเนียมสมาชิกและเงินบริจาค และกองทุนสัตว์ป่าโลก รายได้หลักมาจากเงินบริจาคค่าธรรมเนียมสมาชิก และเงินอุดหนุนจากรัฐบาล

4.5 การเข้าถึงความช่วยเหลือทางกฎหมายของประชาชน

การเข้าถึงความช่วยเหลือทางกฎหมายของประชาชนต่อองค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายของไทยในส่วนขององค์กรภาครัฐมีรูปแบบและวิธีการที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ประชาชนที่เดือดร้อนสามารถยื่นเรื่องได้ด้วยตนเองที่สำนักงานฯ หรือส่งทางไปรษณีย์ได้โดยตรง ในขณะที่องค์กรของรัฐสังกัดฝ่ายบริหาร ได้แก่ สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน และกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือสามารถยื่นเรื่องได้โดยตรง ณ ที่ทำการขององค์กรดังกล่าว หรือที่สำนักงานอัยการจังหวัดทั่วประเทศในกรณีที่ต้องการความช่วยเหลือจากสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน ส่วนศูนย์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประชาชนทั่วไปสามารถยื่นเรื่องได้ด้วยตนเอง หรือส่งทางไปรษณีย์ไปยังศูนย์นิติศาสตร์ได้โดยตรง

องค์กรในภาคเอกชน ได้แก่ สำนักงานกฎหมาย สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน และองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือสามารถ

ยื่นเรื่องได้โดยตรงต่อสำนักงานขององค์กรดังกล่าว ในขณะที่สภาพนายความเปิดโอกาสให้ผู้ได้รับความเดือดร้อนสามารถยื่นเรื่องได้โดยตรงต่อสภาพนายความ หรือที่สำนักงานกฎหมายได้ทั่วประเทศ

องค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ สมาคมนายความแห่งสหรัฐอเมริกา สภาพนายความแห่งออสเตรเลีย และสมาพันธ์สมาคมนายความแห่งญี่ปุ่น ผู้ขอรับความช่วยเหลือสามารถยื่นเรื่องผ่านเครือข่ายสมาชิกขององค์กร ได้แก่ สมาคมนายความ หรือตัวแทนผู้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือได้ แต่ไม่สามารถยื่นเรื่องโดยตรงต่อสำนักงานองค์กรเหล่านี้ได้ ในขณะที่สถาบันช่วยเหลือทางกฎหมายแห่งออสเตรเลียตะวันตกและคณะกรรมการความช่วยเหลือทางกฎหมาย ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือสามารถยื่นเรื่องได้โดยตรง ณ ที่ทำการขององค์กรดังกล่าว หรือที่สาขาในท้องถิ่นทั่วประเทศในกรณีของสถาบันช่วยเหลือทางกฎหมายแห่งออสเตรเลียตะวันตก ในส่วนขององค์กรพัฒนาเอกชน ได้แก่ สมาคมนายความอาสาสมัคร ผู้ขอรับความช่วยเหลือสามารถยื่นเรื่องผ่านศูนย์หรือตัวแทนในพื้นที่ได้โดยตรงเท่านั้น สำหรับกองทุนสัตว์ป่าโลก กองทุนฯ จะเป็นฝ่ายริเริ่มนำโครงการต่างๆ เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปสู่ประชาชนและชุมชนต่างๆ ทั่วโลก

4.6 การควบคุมและตรวจสอบ

การควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายของไทยในส่วนขององค์กรภาครัฐมีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ซึ่งรัฐธรรมนูญกำหนดให้การจัดตั้ง และการตรวจสอบกระทำโดยโดยกลไกของรัฐสภา รวมทั้งการยื่นเรื่องถอดถอน คณะกรรมการขององค์กรเหล่านี้ โดยประชาชนผ่านกระบวนการทางรัฐสภาและศาล ในขณะที่องค์กรของรัฐสังกัดฝ่ายบริหาร ได้แก่ สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน และกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เป็นหน่วยงานของรัฐในฝ่ายบริหารถูกตรวจสอบโดยตรงโดยรัฐบาลผ่านรัฐมนตรีเจ้ากระทรวงตามสายการบังคับบัญชา รวมทั้งการตรวจสอบโดยอ้อมผ่านกลไกของรัฐสภา เช่น การตั้งกระทู้ถาม การอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล เป็นต้น และการตรวจสอบโดยประชาชนผ่านความพึงพอใจและความน่าเชื่อถือในการดำเนินงานขององค์กรดังกล่าว ส่วนศูนย์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีระบบการตรวจสอบคุณภาพของงานโดยคณะที่ปรึกษา และตรวจสอบองค์กรโดยฝ่ายบริหารของคณะนิติศาสตร์ รวมทั้งการตรวจสอบโดยประชาชนที่ขอรับความช่วยเหลือในลักษณะของความพึงพอใจและความน่าเชื่อถือของงานที่ปรึกษา

องค์กรในภาคเอกชน ได้แก่ สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน และองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ถูกตรวจสอบโดยผู้ที่ให้การสนับสนุนทางการเงินในโครงการต่างๆ ขององค์กร รวมทั้งประชาชนที่ขอรับคำปรึกษาและความช่วยเหลือในรูปของสัมฤทธิ์ผลและความน่าเชื่อถือของงานและความช่วยเหลือที่ได้รับ ในขณะที่สภาพนายความ

ถูกตรวจสอบโดยคณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบของสภานายความ โดยสมาชิกของสภานายความ ผ่านกระบวนการเลือกตั้งผู้บริหารสภานายความ และโดยประชาชนผ่านความน่าเชื่อถือและความพึงพอใจของงานที่ได้รับ ในส่วนของสำนักงานกฎหมาย การตรวจสอบกระทำโดยลูกความที่ขอรับคำปรึกษาหรือที่เป็นคู่สัญญาโดยพิจารณาจากความพึงพอใจและผลสัมฤทธิ์ของงาน

องค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ สมาคมนายความแห่งสหรัฐอเมริกา มีระบบการตรวจสอบงานภายในสมาคมฯ ในทุกระดับของสายงาน และการตรวจสอบจากภายนอกโดยสมาชิกของสมาคมและผู้ที่ให้การสนับสนุนทางการเงิน สภานายความแห่งออสเตรเลีย การตรวจสอบกระทำโดยสมาชิกของสภาฯ ผ่านกระบวนการเลือกตั้งผู้บริหารองค์กร และโดยกลไกของรัฐสภา รวมทั้งจากตัวชี้วัดความพึงพอใจของประชาชนที่ได้รับความช่วยเหลือ และสมาพันธ์สมาคมนายความแห่งญี่ปุ่นซึ่งก่อตั้งโดยรัฐบาล มีกระบวนการตรวจสอบโดยการใช้อำนาจบริหารของรัฐบาล และตรวจสอบโดยสมาชิกของสมาพันธ์ผ่านการเลือกตั้งกรรมการบริหารของสมาพันธ์ ในส่วนขององค์กรพัฒนาเอกชน ได้แก่ สมาคมนายความอาสาสมัคร สำหรับกองทุนสัตว์ป่าโลก การตรวจสอบกระทำโดยสมาชิกของกองทุนผ่านกระบวนการเลือกตั้งผู้บริหารกองทุน ผู้บริจาคเงินให้กองทุน และรัฐบาลในฐานะผู้มีส่วนให้การสนับสนุนทางการเงิน

4.7 ความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินมาตรการ

การดำเนินมาตรการขององค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายของไทยในส่วนขององค์กรภาครัฐ กล่าวคือ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เป็นองค์กรอิสระปราศจากการแทรกแซงทางการเมือง การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในรูปของคณะผู้ชำนาญการ มีอำนาจในการตรวจสอบได้ทั้งความไม่ชอบด้วยกฎหมายและความไม่ชอบธรรม มีนโยบายในการแก้ปัญหาแบบสันติวิธีด้วยการไกล่เกลี่ย ช่วยสร้างความสมานฉันท์ในสังคม ด้วยเหตุนี้องค์กรดังกล่าวจึงไม่มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือในการฟ้องร้องดำเนินคดีแต่อย่างใด ประกอบกับเป็นองค์กรที่เพิ่งจัดตั้งขึ้นใหม่ขาดความต่อเนื่องของพัฒนาการ ผลการดำเนินงานขององค์กรเหล่านี้จึงได้รับความเชื่อถือจากประชาชนในระดับหนึ่ง ในขณะที่องค์กรของรัฐสังกัดฝ่ายบริหาร ได้แก่ สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน และกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้รับการก่อตั้งโดยรัฐบาล มีพัฒนาการที่ต่อเนื่อง เป็นเครื่องมือของรัฐ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาล จึงดำเนินการไปตามนโยบายของรัฐบาลในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ด้อยโอกาส ได้เข้าถึงความช่วยเหลือได้โดยสะดวกโดยไม่คิดมูลค่า ประกอบกับมีบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางกฎหมายเป็นอย่างดี การดำเนินงานขององค์กรเหล่านี้จึงมีมาตรฐานได้รับการยอมรับจากประชาชนโดยทั่วไป ในส่วนของศูนย์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นองค์กรที่มีที่มาและพัฒนาการที่ต่อเนื่อง มีบุคลากรที่มีความรู้ทางกฎหมายเป็นอย่างดี ประกอบกับมีระบบประกันคุณภาพของงานพร้อมทั้งระบบการตรวจสอบโดยคณะที่ปรึกษา ผลงานจึงได้รับความเชื่อถือจากประชาชนโดยทั่วไป

องค์กรในภาคเอกชน ได้แก่ สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นองค์กรที่มีที่มาจากการเรียกร้องของประชาชนประกอบกับการดำเนินงานสามารถเข้าถึงความเดือดร้อนที่แท้จริง จึงได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในระดับหนึ่ง สำหรับองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นองค์กรที่มีเครือข่ายทั่วประเทศแบ่งแยกไปตามความชำนาญและวัตถุประสงค์ของแต่ละองค์กร จึงทำให้การดำเนินงานในภาพรวมขององค์กรเหล่านี้มีความครอบคลุมในแง่ของการอนุรักษ์และคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศโดยองค์กรรวม ประกอบกับได้รับการสนับสนุนในเรื่องงบประมาณ องค์ความรู้ และอุปกรณ์ต่างๆ จากกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเมื่อได้จดทะเบียนเป็นองค์กรสิ่งแวดล้อมกับกระทรวงฯ แล้ว จึงสามารถดำเนินมาตรการไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในขณะที่ สมาทนายความ เป็นองค์กรเอกชนที่เข้มแข็งมีพัฒนาการที่ต่อเนื่อง มีเครือข่ายและสมาชิกทนายความที่มีประสบการณ์และความรู้ความสามารถประจำอยู่ตามสำนักงานทนายความต่างๆ ทั่วประเทศ สามารถให้บริการทางกฎหมายได้ครบวงจรจนถึงการบังคับคดี ประกอบกับได้มีการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะเพื่อการอนุรักษ์และคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การดำเนินมาตรการขององค์กรจึงได้รับความเชื่อถือจากประชาชนโดยทั่วไป ในส่วนของสำนักงานกฎหมาย เนื่องจากเป็นองค์กรที่มุ่งแสวงหากำไร คุณภาพและความน่าเชื่อถือของงานรวมทั้งการให้คำปรึกษาและการดำเนินคดีจะถูกควบคุมและตรวจสอบโดยลูกค้าและผู้ให้บริการ ประกอบกับเป็นองค์กรที่มีพัฒนาการต่อเนื่องควบคู่กับสมาทนายความ งานให้บริการทางกฎหมายของสำนักงานกฎหมาย จึงมีสัมฤทธิ์ผลเป็นที่น่าพอใจ

องค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ สมาคมทนายความแห่งสหรัฐอเมริกา สมาทนายความแห่งออสเตรเลีย และสมาพันธ์สมาคมทนายความแห่งญี่ปุ่นเป็นองค์กรที่เข้มแข็งมีพัฒนาการที่ต่อเนื่อง มีเครือข่ายสมาชิกดำเนินงานใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่น มีความพร้อมในด้านทรัพยากรและการบริหารจัดการที่ได้มาตรฐาน มีรูปแบบการจัดทำกิจกรรมที่หลากหลายเข้ากับความต้องการของประชาชนและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้รับความเชื่อถือจากชุมชนและประชาชนโดยทั่วไป ในขณะที่สถาบันช่วยเหลือทางกฎหมายแห่งออสเตรเลีย ตะวันตกและคณะกรรมการความช่วยเหลือทางกฎหมาย มีที่มาจากการริเริ่มและสนับสนุนโดยรัฐบาล ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงความช่วยเหลือได้โดยง่ายโดยยื่นเรื่องด้วยตนเองต่อองค์กร มีรูปแบบการให้บริการทางกฎหมายที่หลากหลายครอบคลุมกระบวนการยุติธรรม ถึงขั้นการบังคับคดี มีความคล่องตัวในการทำงาน เนื่องจากมีการจัดสร้างองค์กรที่ไม่ซับซ้อนเกินไป ประกอบกับการถูกตรวจสอบโดยรัฐบาล องค์กรเหล่านี้จึงมีบทบาทที่โดดเด่นในการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนโดยทั่วไป ในส่วนขององค์กรพัฒนาเอกชน ได้แก่ สมาคมทนายความอาสาสมัคร มีที่มาจากการริเริ่มและผลักดันของกลุ่มนักกฎหมายเพื่อให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ ผู้ด้อยโอกาส การเข้าถึงความช่วยเหลือทางกฎหมายกระทำได้โดยสะดวกและไม่คิดมูลค่า มีงบประมาณดำเนินการจากค่าธรรมเนียมสมาชิกและเงินบริจาค มีความพร้อมในด้านทรัพยากร ทุน องค์ความรู้ และบุคลากร ประกอบกับมีมาตรการในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายทั้งแก่

ชุมชนและประชาชนโดยทั่วไปอย่างครบถ้วนถึงขั้น**บังคับคดี** จึงได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากชุมชนและประชาชนโดยทั่วไป สำหรับกองทุนสัตว์ป่าโลก เนื่องจากเป็นองค์กรที่มีวัตถุประสงค์โดยตรงในการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีเครือข่ายสมาชิกทั่วโลก มีงบประมาณที่พอเพียงจากค่าธรรมเนียมสมาชิก เงินบริจาค และการสนับสนุนจากรัฐบาล มีพัฒนาทางวิชาการ และองค์ความรู้ที่ต่อเนื่องและทันสมัย ประกอบกับมาตรการขององค์กรมุ่งเน้นไปที่การป้องกันปัญหาที่จะเกิดกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงทำให้การดำเนินมาตรการของกองทุนฯ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปจากประชาคมโลก

4.8 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ

การดำเนินการขององค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายของไทยในส่วนขององค์กรภาครัฐ กล่าวคือ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา มีปัญหาและอุปสรรคที่คล้ายคลึงกันเนื่องจากเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นใหม่ยังขาดความต่อเนื่องของพัฒนาการ ขาดอำนาจวินิจฉัยสั่งการในเรื่องที่ตรวจสอบ มีเพียงการให้ความเห็นและเสนอแนะไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อดำเนินการ ไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นในการแสวงหาข้อมูลเท่าที่ควร ไม่มีอำนาจตรวจสอบเรื่องที่อยู่ในอำนาจของศาลได้ และข้อจำกัดในด้านทรัพยากร ได้แก่ บุคลากร องค์ความรู้ และงบประมาณ ในขณะที่องค์กรของรัฐสังกัดฝ่ายบริหาร ได้แก่ สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน เป็นเครื่องมือของรัฐ ดำเนินมาตรการตามนโยบายของรัฐจึงขาดความเป็นอิสระ มีข้อจำกัดในวิธีการงบประมาณ ซึ่งเป็นไปตามภารกิจและขนาดขององค์กร การให้ความช่วยเหลือมีขอบเขตจำกัด ขาดการดำเนินงานในเชิงรุก ประกอบกับถึงแม้จะให้ความช่วยเหลือในการฟ้องร้องดำเนินคดีได้ แต่ไม่สามารถฟ้องรัฐในความผิดต่อสิ่งแวดล้อมได้ เนื่องจากสำนักงานฯ ดำเนินงานในนามของรัฐ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถือเป็นของรัฐ สำหรับกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ มีข้อจำกัดในการดำเนินการที่คล้ายคลึงกับสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน นอกจากนี้การขาดมาตรการให้ความช่วยเหลือในการฟ้องร้องบังคับคดีที่หากมีขึ้น กรมฯ ต้องส่งเรื่องไปยังสภานายความเพื่อดำเนินมาตรการทางคดีแทน ในกรณีของศูนย์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีปัญหาในเรื่องการขาดแคลนบุคลากรหลักที่มีความรู้และประสบการณ์ มีเพียงบุคลากรใหม่ที่หมุนเวียนเข้ามาทำงานกับศูนย์ในช่วงเวลาหนึ่ง ในส่วนของการตรวจสอบองค์กรยังขาดระบบการทบทวนและวิเคราะห์การให้บริการอย่างต่อเนื่อง

องค์กรในภาคเอกชน ได้แก่ สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน และองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีปัญหาและอุปสรรคในแง่ของโครงสร้างองค์กร และการบริหารจัดการ เนื่องจากเป็นองค์กรขนาดเล็กการจัดโครงสร้างองค์กรยังขาดความเป็นระบบและความต่อเนื่องของพัฒนาการ ขาดแคลนงบประมาณเนื่องจากค่านิยมในการบริจาคเงินให้กับองค์กรเอกชนยังอยู่ในวงที่จำกัด วิสัยทัศน์ที่แตกต่างกันระหว่างรัฐและเอกชน ประกอบกับประชาชนทั่วไปยังมีทัศนคติและความเชื่อมั่นที่ไม่ดีต่อองค์กรเอกชนในแง่ของประสิทธิภาพและ

ความโปร่งใส ในขณะที่สหภาพความ มีข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณ ขาดแคลนบุคลากร โดยเฉพาะสหภาพความอาสาสมัคร ขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญและองค์ความรู้ในการพิสูจน์ความผิดและการคิดค่าเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งต้องใช้ความรู้และเทคนิคโดยเฉพาะ ประกอบกับการขาดความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นในการแสวงหาข้อเท็จจริงโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากหน่วยงานของรัฐ ในส่วนของสำนักงานกฎหมาย มีปัญหาในการประสานงานและความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐในการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและทันสมัย รวมทั้งการขาดความเป็นเอกภาพของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สร้างความยากลำบากและเป็นภาระต่อผู้ประกอบการ

องค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ สมาคมทนายความแห่งสหรัฐอเมริกา เป็นองค์กรที่มีขนาดใหญ่ทำให้ยากลำบากในการปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลง และไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปเข้าถึงความช่วยเหลือต่อสมาคมฯ ได้โดยตรง เช่นเดียวกับสหภาพความแห่งออสเตรเลียที่ผู้ขอรับความช่วยเหลือต้องดำเนินการผ่านสมาคมทนายความในท้องถิ่นไม่สามารถขอรับความช่วยเหลือต่อสมาคมฯ ได้โดยตรง ในส่วนของสมาพันธ์สมาคมทนายความแห่งญี่ปุ่น มีข้อจำกัดในเรื่องค่าใช้จ่ายที่ผู้ขอรับความช่วยเหลือต้องรับผิดชอบถึงแม้ได้รับการยกเว้นในกรณีของผู้มีรายได้น้อย ผู้สูงอายุ และชนกลุ่มน้อย แต่ยังไม่เพียงพอเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงความช่วยเหลือของผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งข้อจำกัดในการเข้าถึงความช่วยเหลือต่อสมาพันธ์ได้โดยตรง ในขณะที่สถาบันช่วยเหลือทางกฎหมายแห่งออสเตรเลียตะวันตก มีความยากลำบากในการรวบรวมพยานหลักฐานและข้อมูลข่าวสารเนื่องจากข้อจำกัดของกฎหมาย การให้ความช่วยเหลือในโครงการเฉพาะที่ยังไม่สอดคล้องต่อความต้องการของชุมชน รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการเข้ารับความช่วยเหลือที่ผู้ขอรับความช่วยเหลือต้องรับผิดชอบ เช่นเดียวกับคณะกรรมการความช่วยเหลือทางกฎหมายที่ผู้ขอรับความช่วยเหลือต้องรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินมาตรการในการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายนั้น ในส่วนขององค์กรพัฒนาเอกชน ได้แก่ สมาคมทนายความอาสาสมัคร ที่ยังมีข้อจำกัดในเรื่องขอบเขตของเรื่องที่ให้คำปรึกษาที่ยังไม่ครอบคลุมสภาพปัญหาทางกฎหมาย รวมทั้งค่าใช้จ่ายดำเนินการที่ผู้รับความช่วยเหลือต้องรับผิดชอบ สำหรับกองทุนสัตว์ป่าโลก ที่การดำเนินมาตรการต้องอาศัยความร่วมมือของชุมชนท้องถิ่นที่มีความหลากหลายในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตซึ่งอาจแตกต่างหรือขัดแย้งกับแนวทางการดำเนินการของกองทุนฯ ประกอบกับการทำงานของบุคลากรมีความเสี่ยงสูงเนื่องจากอาจขัดแย้งหรือกระทบกับกลุ่มธุรกิจผลประโยชน์ข้ามชาติ เช่น ธุรกิจป่าไม้ หรือกิจการค้าสัตว์ป่า เป็นต้น

องค์กรที่ปรึกษาและ ช่วยเหลือทาง กฎหมาย	ที่มาและพัฒนาการ ขององค์กร	สถานะและ โครงสร้างของ องค์กร	งบประมาณ	บทบาทในการให้ ความช่วยเหลือ	การเข้าถึง ความช่วยเหลือ	การควบคุม และ ตรวจสอบ	ความสัมฤทธิ์ผล	ปัญหาและอุปสรรค
1. คณะกรรมการสิทธิ มนุษยชนแห่งชาติ	การเรียกร้องและ ผลักดันของประชาชน เพื่อการคุ้มครองสิทธิ มนุษยชนโดยรัฐสภา เป็นผู้ดำเนินการจัดตั้ง	องค์กรมหาชนอิสระ ประกอบไปด้วย 1.สำนักบริหารกลาง 2.สำนักส่งเสริมและ ประสานงานเครือข่าย 3.สำนักคุ้มครอง สิทธิมนุษยชน 4.สำนักวิจัยและ นิติธรรม	งบประมาณ แผ่นดิน	1.ส่งเสริมการเรียนรู้ ด้านสิทธิมนุษยชน 2.การคุ้มครองด้านสิทธิ มนุษยชน	ยื่นเรื่องร้องทุกข์ ต่อคณะกรรมการ หรือสำนักงานฯได้ โดยตรง	1.ประชาชน 2. ศาล 3.รัฐสภา	1.ผู้ด้อยโอกาสเข้าถึงความ ช่วยเหลือได้โดยไม่คิดมูลค่า 2.มีความเป็นอิสระปราศจากการ แทรกแซงทางการเมือง 3.กรรมการมีที่มาและคุณสมบัติที่ หลากหลาย มีต้นทุนทางสังคม 4.การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ในรูปแบบสามประสาน 5.หยิบยกปัญหากรณีละเมิดสิทธิ ขึ้นพิจารณาได้เองโดยไม่ต้อง ร้องขอ 6.ตรวจสอบได้ทั้งความไม่ชอบด้วย กฎหมายและความไม่ชอบธรรม	1.เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นใหม่ยัง ขาดความต่อเนื่องของ พัฒนาการ 2.ไม่สามารถตรวจสอบเรื่องที่อยู่ ในอำนาจของศาลได้ 3.ขาดอำนาจบังคับกรณีละเมิด สิทธิ มีเพียงการเสนอแนะและ ให้ความเห็น 4.ขาดความร่วมมือจาก หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ร้องขอ 5.ขาดแคลนบุคลากร องค์กร ความรู้และงบประมาณ
2. ผู้ตรวจการแผ่นดิน ของรัฐสภา	การเรียกร้องและ ผลักดันของประชาชน เพื่อตรวจสอบการทำ หน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของ รัฐโดยรัฐสภาเป็น ผู้ดำเนินการจัดตั้ง	องค์กรมหาชนอิสระ ประกอบไปด้วย 1.ฝ่ายตรวจสอบเรื่อง ร้องเรียน 2.ฝ่ายวิชาการและ เผยแพร่ 3.ฝ่ายอำนวยการ	1.งบประมาณ แผ่นดิน 2.เงินช่วยเหลือ จากหน่วยงาน อื่น	1.ตรวจสอบเรื่อง ร้องเรียนกรณีเจ้าหน้าที่ ของรัฐใช้อำนาจไม่เป็น ธรรม 2.เสนอเรื่องต่อรัฐสภา หรือศาลรัฐธรรมนูญ	ยื่นเรื่องร้องทุกข์ ต่อสำนักงานฯได้ โดยตรง	1.ประชาชน 2. ศาล 3.รัฐสภา	1.กระจายโอกาสในการเข้าถึง ความช่วยเหลือแก่ผู้ด้อยโอกาสโดย ไม่คิดมูลค่า 2.มีความเป็นอิสระปราศจากการ แทรกแซงทางการเมือง 3.แก้ปัญหาด้วยการไกล่เกลี่ยสร้าง ความสมานฉันท์ในสังคม 4.เป็นทางเลือกของประชาชนใน การนำคดีขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญ	1.เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นใหม่ยัง ขาดความต่อเนื่องของ พัฒนาการ 2.ไม่มีอำนาจวินิจฉัยสั่งการใน เรื่องที่ร้องทุกข์ 3.ตรวจสอบได้เฉพาะการกระทำ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้น 4.ไม่สามารถตรวจสอบเรื่องที่อยู่ ในอำนาจของศาลได้ 5.ขาดความร่วมมือจาก หน่วยงานภายนอกอื่น

องค์กรที่ปรึกษาและ ช่วยเหลือทาง กฎหมาย	ที่มาและพัฒนาการ ขององค์กร	สถานะและ โครงสร้างของ องค์กร	งบประมาณ	บทบาทในการให้ ความช่วยเหลือ	การเข้าถึง ความช่วยเหลือ	การควบคุม และ ตรวจสอบ	ความสัมฤทธิ์ผล	ปัญหาและอุปสรรค
3. กรมคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพ	ความริเริ่มและนโยบาย ของรัฐบาลเพื่อให้ความ ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ในการคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพ	หน่วยงานของรัฐบาล ประกอบไปด้วย 1.สำนักเลขาธิการกรม 2.กองพิทักษ์สิทธิและ เสรีภาพ 3.กองส่งเสริมการระงับ ข้อพิพาท 4.กองส่งเสริมสิทธิและ เสรีภาพ 5.สำนักงานคุ้มครอง พยาน 6.สำนักงานช่วยเหลือ ทางการเงินแก่ ผู้เสียหายและจำเลยใน คดีอาญา	งบประมาณ แผ่นดิน	1.ส่งเสริมความรู้ทาง กฎหมายและสิทธิ เสรีภาพ 2.การคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพ 3.ส่งเสริมการระงับข้อ พิพาท	ยื่นเรื่องร้องทุกข์ ต่อกรมฯได้ โดยตรง	1.รัฐสภา 2.รัฐบาล 3.ศาล	1.กระจายโอกาสในการเข้าถึง ความช่วยเหลือแก่ผู้ด้อยโอกาสโดย ไม่คิดมูลค่า 2.การให้ความช่วยเหลือที่ ครอบคลุมทั่วถึงผ่านโครงการต่างๆ 3.บุคลากรมีความรู้ความชำนาญ ทางกฎหมายเป็นอย่างดี 4.มีงบประมาณสนับสนุนที่ เพียงพอซึ่งเป็นไปตามภารกิจและ ขนาดขององค์กร	1.ขาดความเข้มแข็งและความ ต่อเนื่องของพัฒนาการเนื่องจาก เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นใหม่ 2.เป็นหน่วยงานของรัฐจึงขาด ความเป็นอิสระ 3.ข้อจำกัดในวิธีการงบประมาณ ซึ่งเป็นไปตามปริมาณงานและ ภารกิจขององค์กร 4.ขาดความเชื่อมั่นจาก ประชาชนเนื่องจากเป็น หน่วยงานใหม่ 5.การให้ความช่วยเหลือมุ่งการ ไกล่เกลี่ยหากฟ้องร้องบังคับคดี ต้องส่งหน่วยงานภายนอก
4.สำนักงานคุ้มครอง สิทธิและช่วยเหลือ ทางกฎหมายแก่ ประชาชน	ความริเริ่มและนโยบาย ของรัฐบาลเพื่อให้ความ ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ในการเข้าถึงความ ช่วยเหลือทางกฎหมาย	หน่วยงานของรัฐบาล ประกอบไปด้วย 1.ฝ่ายกิจการทั่วไป 2.สำนักงานอัยการ พิเศษฝ่ายแผน ช่วยเหลือทางกฎหมาย 3.สำนักงานอัยการ พิเศษฝ่ายคุ้มครองสิทธิ 4.สำนักงานอัยการ พิเศษฝ่ายช่วยเหลือทาง กฎหมาย 1-3	งบประมาณ แผ่นดิน	1.ให้ความช่วยเหลือ ด้านการคุ้มครองสิทธิ 2.ให้ความช่วยเหลือทาง กฎหมายแก่ประชาชน 3.การดำเนินคดีด้าน การคุ้มครองสิทธิ	ยื่นเรื่องร้องทุกข์ ต่อสำนักงานฯได้ โดยตรง	1.รัฐสภา 2.รัฐบาล 3.ศาล	1.กระจายโอกาสในการเข้าถึง ความช่วยเหลือแก่ผู้ด้อยโอกาสโดย ไม่คิดมูลค่า 2.บุคลากรมีความรู้ความเชี่ยวชาญ ทางกฎหมายเป็นอย่างดี 3.เข้าถึงความช่วยเหลือได้สะดวก ตามสำนักงานอัยการจังหวัดทั่ว ประเทศ 4.ให้ความช่วยเหลือได้ครอบคลุม กระบวนการของกฎหมายถึงขั้น บังคับคดี	1.เป็นหน่วยงานของรัฐจึงขาด ความเป็นอิสระ 2.มีข้อจำกัดในวิธีการ งบประมาณซึ่งเป็นไปตาม ปริมาณงานและภารกิจของ องค์กร 3.ขาดการดำเนินงานในเชิงรุก จะให้ความช่วยเหลือเฉพาะเมื่อ มีผู้มาร้องขอ 4.ไม่สามารถดำเนินคดีกับรัฐใน ความผิดต่อทรัพยากรธรรมชาติ

องค์กรที่ปรึกษาและ ช่วยเหลือทาง กฎหมาย	ที่มาและพัฒนาการ ขององค์กร	สถานะและ โครงสร้างของ องค์กร	งบประมาณ	บทบาทในการให้ ความช่วยเหลือ	การเข้าถึง ความช่วยเหลือ	การควบคุม และ ตรวจสอบ	ความสัมฤทธิ์ผล	ปัญหาและอุปสรรค
		5.สำนักงานคุ้มครอง สิทธิและช่วยเหลือทาง กฎหมายสาขา						และสิ่งแวดล้อมได้ เนื่องจากถือเป็นของรัฐ 5.การให้ความช่วยเหลือมี ขอบเขตจำกัด เนื่องจากขาดการ มีส่วนร่วมและสนับสนุนจาก ประชาชน
5. ศูนย์นิติศาสตร์ ม.ธรรมศาสตร์	ความริเริ่มของนักศึกษา และผู้ประกอบวิชาชีพ กฎหมายในการช่วยให้ ประชาชนทั่วไปเข้าถึง ความยุติธรรม	สถานศึกษาของรัฐบาล ประกอบไปด้วย 1.คณะที่ปรึกษา 2.คณะที่ปรึกษาด้าน กฎหมายและคดี 3.ผู้อำนวยการ 4.เจ้าหน้าที่	1.งบประมาณ แผ่นดิน 2.งบรายได้ของ มหาวิทยาลัย 3.งบรายได้ของ คณะนิติศาสตร์ 4.งบกองทุน ช่วยเหลือทาง กฎหมาย	1.การเผยแพร่ความรู้ ทางกฎหมายแก่ ประชาชน 2.การให้คำปรึกษาเป็น รายการ	ยื่นเรื่องร้องทุกข์ ต่อศูนย์นิติศาสตร์ ได้โดยตรง	1.ฝ่ายบริหาร คณะนิติศาสตร์ 2.ประชาชน	1.เป็นองค์กรที่เข้มแข็ง มีพัฒนาการที่ต่อเนื่อง 2.กระจายโอกาสในการเข้าถึง ความช่วยเหลือแก่ผู้ด้อยโอกาสโดย ไม่คิดมูลค่า 3.มีการเตรียมการและประสาน ความร่วมมือของบุคลากรที่ เกี่ยวข้อง 4.มีระบบประกันคุณภาพงานพร้อม ทั้งระบบการตรวจสอบโดยที่ ปรึกษา	1.บุคลากรมีไม่เพียงพอและมี ประสบการณ์น้อย 2.ขาดการทบทวนและวิเคราะห์ การให้บริการอย่างต่อเนื่อง
6. สภานายความ	การริเริ่มและผลักดัน ของกลุ่มทนายความ เพื่อคุ้มครอง ผลประโยชน์ของกลุ่ม และช่วยเหลือประชาชน ทั่วไป	องค์กรวิชาชีพเอกชนใน รูปของสภาประกอบไปด้วย 1.ฝ่ายคดี 2.ฝ่ายฝึกอบรมและ พัฒนาบุคลากร 3.ฝ่ายวิชาการและ งานวิจัย 4.ฝ่ายปฏิบัติการและ	1.ค่าธรรมเนียม สมาชิก 2.งบจัดสรรจาก กรมคุ้มครอง สิทธิฯ 3.เงินอุดหนุน จากรัฐบาล 4.รายได้อื่นๆ	1.งานให้ความช่วยเหลือ ประชาชนทางกฎหมาย 2.โครงการช่วยเหลือ การดำเนินคดี 3.งานคดีปกครอง	ยื่นเรื่องร้องทุกข์ ต่อ คณะกรรมการฯ หรือสำนักงาน กฎหมายได้ทั่ว ประเทศ	1.กรรมการสภา ทนายความ 2.สมาชิกสภา ทนายความ 3.ประชาชน	1.เป็นองค์กรที่เข้มแข็ง มี พัฒนาการที่ต่อเนื่อง 2.กระจายโอกาสในการเข้าถึง ความช่วยเหลือแก่ผู้ด้อยโอกาสโดย ไม่คิดมูลค่า 3.ดำเนินการมาตรการผ่านเครือข่าย สำนักงานกฎหมายทั่วประเทศ 4.มีทนายความอาสาสมัครกระจาย อยู่ทั่วประเทศและบังคับคดีได้ด้วย	1.ขาดความร่วมมือจาก หน่วยงานอื่นเนื่องจากไม่มี อำนาจมหาชน 2.ขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญและองค์ ความรู้ในการพิสูจน์ความผิด และการคิดค่าเสียหายด้าน สิ่งแวดล้อม 3.ขาดแคลนทนายความ อาสาสมัคร

องค์กรที่ปรึกษาและ ช่วยเหลือทาง กฎหมาย	ที่มาและพัฒนาการ ขององค์กร	สถานะและ โครงสร้างของ องค์กร	งบประมาณ	บทบาทในการให้ ความช่วยเหลือ	การเข้าถึง ความช่วยเหลือ	การควบคุม และ ตรวจสอบ	ความสัมฤทธิ์ผล	ปัญหาและอุปสรรค
		เลขานุการ 5.กรรมการสิ่งแวดล้อม					5.มีโครงการความร่วมมือกับ หน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน	4.งบประมาณที่จำกัด
7.สมาคมสิทธิเสรีภาพ ของประชาชน	การริเริ่มและผลักดัน ของประชาชนเพื่อการ คุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ขั้นพื้นฐาน	องค์กรพัฒนาเอกชนใน รูปของสมาคม ประกอบ ไปด้วย 1.สมัชชาสมาชิก 2.คณะที่ปรึกษา 3.คณะกรรมการบริหาร 4.สำนักงานเลขานุการ 5.ผู้ประสานโครงการ	เงินบริจาคและ เงินสนับสนุน โครงการ	1.การคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพของประชาชน 2.การประสานความ ร่วมมือกับองค์กรอื่น 3.รณรงค์และผลักดัน กฎหมาย 4.การศึกษาวิจัยทาง วิชาการ	ยื่นเรื่องขอรับ ความช่วยเหลือต่อ สมาคมฯ โดยตรง	1.ประชาชน 2.ผู้สนับสนุน ทางการเงิน	1.กระจายโอกาสในการเข้าถึง ความช่วยเหลือแก่ผู้ด้อยโอกาสโดยไม่คิดมูลค่า 2.ได้รับความเชื่อถือและสนับสนุน จากประชาชน เนื่องจากมีที่มาจาก ความต้องการของประชาชน 3.มีระบบการจัดทะเบียน ซึ่งเป็น ประโยชน์ต่อการตรวจสอบองค์กร	1.การจัดโครงสร้างองค์กรขาด ความเป็นระบบและต่อเนื่อง ขาดความรู้ในทางวิชาการ 2.ขาดแคลนงบประมาณ และ เงินบริจายังอยู่ในวงแคบ
8. องค์กรเอกชนด้าน การคุ้มครอง สิ่งแวดล้อมและ อนุรักษ์ทรัพยากร	การเรียกร้องและ ผลักดันของประชาชน เพื่อการคุ้มครอง สิ่งแวดล้อมโดยรัฐบาล ให้การสนับสนุน	องค์กรเอกชน โดยมี เงื่อนไขการจัดตั้ง ดังนี้ 1.มีฐานะเป็นนิติบุคคล 2.มีกิจกรรมเกี่ยวกับการ คุ้มครองสิ่งแวดล้อม 3.ไม่แสวงหากำไรหรือ เพื่อผลประโยชน์ทาง การเมือง	เงินบริจาคหรือ เงินสนับสนุน โครงการจาก แหล่งเงินทุน	1.การให้ความช่วยเหลือ และคำปรึกษา 2.การฟ้องร้องดำเนินคดี	ยื่นเรื่องขอรับ ความช่วยเหลือต่อ องค์กรฯ โดยตรง	1.ประชาชน 2.ผู้สนับสนุน ทางการเงิน	1.ผู้ด้อยโอกาสเข้าถึงความ ช่วยเหลือได้โดยไม่คิดมูลค่า 2.ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ องค์ความรู้ และบุคลากรจากรัฐ 3.มีเครือข่ายครอบคลุมทั่วประเทศ โดยการประสานงานของกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม 4.มีความโปร่งใสตรวจสอบได้	1.การจัดโครงสร้างองค์กรยัง ขาดความเป็นระบบ 2.วิสัยทัศน์และทัศนคติที่ แตกต่างกันระหว่างรัฐและ เอกชนในการดำเนินมาตรการ 3.ประชาชนทั่วไปยังมีทัศนคติ และขาดความเชื่อมั่นต่อองค์กร เอกชน
9. สำนักงานกฎหมาย	การตอบสนองต่อความ ต้องการทางธุรกิจเพื่อ แสวงหากำไร	องค์กรเอกชนในรูปของ บริษัทจำกัด ประกอบ ไปด้วย 1.แผนกการรวบรวม กิจการและองค์กรธุรกิจ 2.แผนกการเงินและการ ธนาคาร	ค่าจ้าง ให้บริการ วิชาชีพ กฎหมาย	1.ให้คำปรึกษา มาตรฐานสิ่งแวดล้อม ISO 14001 2.การรวบรวมกฎหมาย สิ่งแวดล้อม อุตสาหกรรม 3.งานอนามัย	ขอรับคำปรึกษ ากับสำนักงาน โดยตรง	ลูกค้าที่เป็น คู่สัญญา	1.เป็นองค์กรที่เข้มแข็ง มี พัฒนาการที่ต่อเนื่อง 2.สร้างความเชื่อมั่นแก่ชุมชนที่ว่า กิจการนั้นจะไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม 3.ได้รับการยอมรับในมาตรฐานการ จัดการสิ่งแวดล้อมของไทยเป็น ผลดีต่อการค้าระหว่างประเทศ	1.ขาดความร่วมมือจาก หน่วยงานของรัฐในการให้ข้อมูล ข่าวสารที่ถูกต้องและทันสมัย 2.ระบบข้อมูลของรัฐสับสนขาด ความเป็นระบบ 2.การขาดความเป็นเอกภาพ ของกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อม

องค์กรที่ปรึกษาและ ช่วยเหลือทาง กฎหมาย	ที่มาและพัฒนาการ ขององค์กร	สถานะและ โครงสร้างของ องค์กร	งบประมาณ	บทบาทในการให้ ความช่วยเหลือ	การเข้าถึง ความช่วยเหลือ	การควบคุม และ ตรวจสอบ	ความสัมฤทธิ์ผล	ปัญหาและอุปสรรค
		3.แผนกเงินทุนและ หลักทรัพย์ 4.แผนกคดีและการ อนุญาตตุลาการ		สิ่งแวดล้อมและความ ปลอดภัยใน อุตสาหกรรม				เป็นการระต่อผู้ประกอบการ
10.สมาคมนายความ แห่งสหรัฐอเมริกา	การริเริ่มและผลักดัน ของกลุ่มนักกฎหมาย เพื่อคุ้มครอง ผลประโยชน์ในวิชาชีพ และช่วยเหลือประชาชน ทางกฎหมาย	องค์กรวิชาชีพเอกชนใน รูปของสมาคม ประกอบ ไปด้วย 1.สมาชิกผู้แทนสมาชิก 2.สำนักงานผู้ว่าการ 3.สำนักงานบริหาร 4.สำนักงานส่งเสริมด้าน กฎหมาย 5.สำนักงานกิจการ พิเศษ	1.เงินบริจาค 2.เงินอุดหนุน จากรัฐบาล 3.ค่าธรรมเนียม สมาชิก	1.งานเผยแพร่ความรู้ และให้คำปรึกษา 2.งานตรวจสอบภารกิจ ของรัฐบาล 3.งานสัมมนาและวิจัย ทางวิชาการ 4.งานพิพาททาง กฎหมาย	ยื่นผ่านเครือข่าย สมาชิกสมาคมฯ ทั้งระดับมลรัฐและ ท้องถิ่นทั่วประเทศ	1.สมาชิก สมาคม 2.ผู้สนับสนุน ทางการเงิน 3.ระบบ ตรวจสอบ ภายในองค์กร ในทุกระดับ	1.เป็นองค์กรที่เข้มแข็ง มี พัฒนาการที่ต่อเนื่อง 2.มีเครือข่ายสมาชิกครอบคลุมทุก รัฐและในทุกแขนงของกฎหมาย 3.มีความพร้อมในด้านทรัพยากร และการบริหารจัดการที่ทันสมัย 4.มีรูปแบบกิจกรรมเผยแพร่ความรู้ ทางกฎหมายที่หลากหลาย 5.มีการจัดองค์กรที่ประกอบไปด้วย กลุ่มกิจกรรมย่อยและโครงการ ต่างๆ ครอบคลุมทุกสภาพปัญหา	1.ไม่สามารถรับความช่วยเหลือ โดยตรงจากสมาคมฯ ได้ 2.ปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลง ได้ยากเนื่องจากเป็นองค์กร ขนาดใหญ่
11.กองทุนสัตว์ป่าโลก	การริเริ่มและผลักดัน ของเอกชนและผู้สนใจ เพื่อการคุ้มครอง สิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรธรรมชาติ	องค์กรเอกชนในรูปของ กองทุน ประกอบไปด้วย 1.กรรมการที่ปรึกษา 2.กรรมการบริหาร 3.กรรมการกองทุน 4.กรรมการสมาชิก 5.ผู้จัดการกองทุน 6.สำนักงานบริหาร	1.เงินบริจาค 2.เงินอุดหนุน จากรัฐบาล 3.ค่าธรรมเนียม สมาชิก	1.การพัฒนางาน วิชาการด้านสิ่งแวดล้อม 2.การริเริ่มและดำเนิน โครงการต่างๆ 3.การจัดสร้างเครือข่าย ความร่วมมือ 4.ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของประชาชน	กองทุนเป็นฝ่าย ริเริ่มนำโครงการ ต่างๆ ไปสู่ชุมชน และประชาชน	1.สมาชิก 2.ผู้บริจาค 3.รัฐบาล	1.เป็นองค์กรที่เข้มแข็ง มี พัฒนาการที่ต่อเนื่อง 2.มีความพร้อมในเรื่องทรัพยากร และองค์ความรู้ที่ทันสมัย 3.มีเครือข่ายและสมาชิกทั่วโลก ทำ ให้การดำเนินมาตรการครอบคลุม สภาพปัญหา	1.การดำเนินมาตรการต้องอาศัย ความร่วมมือของชุมชนท้องถิ่นที่ หลากหลายซึ่งอาจแตกต่างหรือ ขัดแย้งกับแนวทางของกองทุนฯ 2.การทำงานของบุคลากรมี ความเสี่ยงสูงเนื่องจากอาจ ขัดแย้งหรือกระทบกับกลุ่ม ผลประโยชน์ข้ามชาติ
12.สภาพนายความ แห่งออสเตรเลีย	การริเริ่มและผลักดัน ของกลุ่มนักกฎหมาย เพื่อคุ้มครอง	องค์กรวิชาชีพเอกชนใน รูปของสภา ประกอบไป ด้วย	1.เงินอุดหนุน จากรัฐบาล กลาง	1.ส่งเสริมการคุ้มครอง สิทธิมนุษยชน 2.สนับสนุนงานวิชาการ	ยื่นผ่านสมาคม กฎหมายของ แต่ละรัฐได้	1.รัฐสภา 2.สมาชิก 3.ประชาชน	1.เป็นองค์กรที่เข้มแข็ง มี พัฒนาการที่ต่อเนื่อง 2.ประสานความร่วมมือทาง	1.เอกชนทั่วไปไม่อาจเข้ารับ ความช่วยเหลือกับสภาฯได้ โดยตรง แต่จะดำเนินการผ่าน

องค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมาย	ที่มาและพัฒนาการขององค์กร	สถานะและโครงสร้างขององค์กร	งบประมาณ	บทบาทในการให้ความช่วยเหลือ	การเข้าถึงความช่วยเหลือ	การควบคุมและตรวจสอบ	ความสัมฤทธิ์ผล	ปัญหาและอุปสรรค
	ผลประโยชน์ของกลุ่มและช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย	1.กรรมการบริหาร 3.คณะกรรมการกิจการสมาชิก 4.กรรมการดำเนินงาน 5.กรรมการที่ปรึกษา 2.สำนักเลขาธิการ	2.ค่าธรรมเนียมสมาชิก 3.เงินบริจาค	แก่รัฐบาล 3.งานโครงการและความร่วมมือระหว่างประเทศ	โดยตรง		วิชาการกับหน่วยงานอื่น ช่วยพัฒนาองค์กรและระบบกฎหมายของประเทศ 3.ให้โอกาสประชาชนเข้าถึงความช่วยเหลือได้โดยไม่คิดมูลค่า 4.มีเครือข่ายสมาชิกครอบคลุมทุกจังหวัดทั่วประเทศ	ทางสมาคมทนายความของแต่ละรัฐ 2.ไม่สามารถให้ความช่วยเหลือในระดับระหว่างประเทศได้เอง แต่จะกระทำผ่านองค์กรระหว่างประเทศอื่นๆ
13.สถาบันช่วยเหลือทางกฎหมายแห่งออสเตรเลียตะวันตก	ริเริ่มและดำเนินการโดยรัฐบาลเพื่อให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนทั่วไป	องค์กรเอกชนในรูปของสถาบัน ประกอบไปด้วย 1.กรรมการบริหาร 2.คณะกรรมการงานให้คำปรึกษา 3.คณะกรรมการงานพัฒนาโครงการ 4.คณะกรรมการงานคดี	1.เงินอุดหนุนจากรัฐบาลกลาง 2.เงินอุดหนุนจากรัฐบาลมลรัฐ 3.ค่าธรรมเนียมการให้บริการ	1.ให้บริการทางวิชาการ 2.ให้คำปรึกษาแนะนำ 3.การให้ความช่วยเหลือโดยผู้เชี่ยวชาญ 4.การให้ความช่วยเหลือในโครงการเฉพาะ 5.การฟ้องร้องดำเนินคดี	ยื่นเรื่องโดยตรงต่อสถาบันฯหรือสาขาต่างๆ ในท้องถิ่น	1.รัฐบาลกลาง 2.รัฐบาลมลรัฐ 3.ประชาชน	1.เป็นองค์กรที่เข้มแข็ง มีพัฒนาการที่ต่อเนื่อง 2.มีรูปแบบการให้บริการที่มีความหลากหลาย สนองความต้องการของชุมชนได้ดี 3.มีระบบการตรวจสอบโดยใช้ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการเป็นตัวชี้วัดและการทำรายงานผลงานประจำปี	1.ผู้ขอรับความช่วยเหลือต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน 2.การให้ความช่วยเหลือเฉพาะตามโครงการยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน 3.มีความยุ่งยากในการรวบรวมพยานหลักฐานและข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากข้อจำกัดของกฎหมาย
14.สมาคมทนายความอาสาสมัคร	การริเริ่มและผลักดันของกลุ่มนักกฎหมายเพื่อให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนผู้ด้อยโอกาส	องค์กรเอกชนในรูปของสมาคม ประกอบไปด้วย 1.ฝ่ายบริหาร 2.กรรมการดำเนินงาน 3.กรรมการที่ปรึกษา 4.สำนักงานเลขาธิการ	1.ค่าธรรมเนียมสมาชิก 2.เงินบริจาค	1.การระดมขอพิพาท 2.การให้ความช่วยเหลือต่อชุมชนและประชาชน 3.คลินิกกฎหมาย 4.การฟ้องร้องดำเนินคดี	ยื่นผ่านตัวแทนหรือศูนย์ให้ความช่วยเหลือในพื้นที่	1.สมาชิก 2.ผู้บริจาค	1.เป็นองค์กรที่เข้มแข็ง มีพัฒนาการที่ต่อเนื่อง 2.มีความพร้อมในด้านทรัพยากรทุนองค์ความรู้ และบุคลากร 3.ให้โอกาสประชาชนเข้าถึงความช่วยเหลือได้โดยไม่คิดมูลค่า	1.ไม่อาจขอรับความช่วยเหลือกับสมาคมฯได้โดยตรง ต้องยื่นเรื่องผ่านตัวแทนหรือศูนย์ในท้องถิ่น 2.ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายโดยทั่วไป ยกเว้นครอบครัว การตรวจคนเข้าเมืองและกฎหมายอาญา

องค์กรที่ปรึกษาและ ช่วยเหลือทาง กฎหมาย	ที่มาและพัฒนาการ ขององค์กร	สถานะและ โครงสร้างของ องค์กร	งบประมาณ	บทบาทในการให้ ความช่วยเหลือ	การเข้าถึง ความช่วยเหลือ	การควบคุม และ ตรวจสอบ	ความสัมฤทธิ์ผล	ปัญหาและอุปสรรค
15.คณะกรรมการ ความช่วยเหลือทาง กฎหมาย	ริเริ่มและดำเนินการโดย รัฐบาลเพื่อให้ความ ช่วยเหลือทางกฎหมาย แก่ประชาชนทั่วไป	องค์กรเอกชนในรูปของ คณะกรรมการ ประกอบ ไปด้วย 1.กรรมการที่ปรึกษา 2.กรรมการบริหาร 3.สำนักงานบริหาร	1.เงินอุดหนุน จากรัฐบาล 2.ค่าธรรมเนียม การให้บริการ	1.การให้ความรู้และ ข้อมูลทางกฎหมาย 2.การให้คำปรึกษา แนะนำ 3.การเป็นตัวแทนงาน ทางกฎหมาย 4.การเป็นตัวแทนงาน คดี	ยื่นเรื่องโดยตรง ต่อ คณะกรรมการฯ	1.กรมกิจการ รัฐธรรมนูญ 2.ประชาชน	1.เป็นองค์กรที่เข้มแข็ง มี พัฒนาการที่ต่อเนื่อง 2.มีระบบการตรวจสอบโดย กรมกิจการรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นผู้ให้ การสนับสนุนด้านงบประมาณ 3.มีความคล่องตัวในการ ดำเนินงานเนื่องจากโครงสร้าง องค์กรไม่ซับซ้อนเกินไป 4.มีระบบการตรวจสอบโดยการ สับเปลี่ยนหมุนเวียนบุคลากรและ ผู้บริหารผ่านกลไกของรัฐสภา	1.ผู้ขอรับความช่วยเหลือต้อง เสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน 2.การให้ความช่วยเหลือจำกัด เฉพาะประชาชนที่เป็นคน อังกฤษและเวลส์เท่านั้น
16.สมาพันธ์สมาคม ทนายความแห่งญี่ปุ่น	ริเริ่มและดำเนินการโดย รัฐบาลเพื่อควบคุมดูแล ผู้ประกอบการวิชาชีพทาง กฎหมายและได้ขยาย ภารกิจในการให้ความ ช่วยเหลือทางกฎหมาย แก่ประชาชนทั่วไป	องค์กรวิชาชีพเอกชนใน รูปของสมาพันธ์ ประกอบไปด้วย 1.สำนักกิจการสมาชิก 2.สำนักจัดการประชุม 3.ฝ่ายบริหาร 4.สำนักงานเลขาธิการ 5.สำนักวิจัยและวิชาการ 6.สำนักการต่างประเทศ 7.สำนักข้อมูลข่าวสาร 8.สำนักกิจการยุติธรรม 9.สำนักงานคุ้มครอง สิทธิมนุษยชน 10.สำนักข้อมูลและสถิติ	1.ค่าธรรมเนียม สมาชิก 2.เงินอุดหนุน จากรัฐบาล	1.การให้ความช่วยเหลือ ทางกฎหมาย 2.ศูนย์ให้คำปรึกษาทาง กฎหมาย 3.การคุ้มครองสิทธิ มนุษยชน 4.การฟื้นฟูพัฒนาระบบ กฎหมาย 5.การพัฒนางาน ยุติธรรมทางอาญา	ยื่นผ่านเครือข่าย สมาคม ทนายความใน พื้นที่	1.รัฐบาล 2.สมาชิก	1.เป็นองค์กรที่เข้มแข็ง มี พัฒนาการที่ต่อเนื่อง 2.การให้ความช่วยเหลือครอบคลุม ทั่วถึงผ่านเครือข่ายสมาชิกสมาคม ทนายความทั่วประเทศ 3.มีระบบและมาตรฐานในการให้ ความช่วยเหลือภายใต้กฎหมายว่า ด้วยการให้ความช่วยเหลือทางแพ่ง ค.ศ.2000	1.ไม่อาจขอรับความช่วยเหลือ กับสมาพันธ์ฯ ได้โดยตรง ต้อง ยื่นเรื่องผ่านสมาคมทนายความ ที่เป็นสมาชิกของสมาพันธ์ 2.ผู้ขอรับความช่วยเหลือต้อง เสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน เป็นข้อจำกัดของผู้ด้อยโอกาสใน การเข้าถึงความช่วยเหลือ 3.การให้คำปรึกษาแก่ ชาวต่างชาติต้องใช้เวลา ซึ่งยัง จำกัดเฉพาะในกลุ่มของผู้ใช้ ภาษาอังกฤษและในกลุ่มของ ชาวเอเชีย

บทที่ 5

ข้อเสนอในการจัดโครงสร้างบทบาทและอำนาจหน้าที่ขององค์กร ที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายของไทย

5.1 วิสัยทัศน์ พันธกิจ และบทบาทขององค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมาย

องค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนเป็นองค์กรอิสระ เป็นที่พึ่งทางด้านกฎหมายของประชาชน มุ่งมั่นแก้ปัญหา รักษาความเป็นธรรม เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในสิทธิขั้นพื้นฐานทางกฎหมาย สร้างภูมิคุ้มกันให้กับสังคม เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน โดยมีพันธกิจ บทบาท และอำนาจหน้าที่ครอบคลุมในขอบข่ายงานของกระบวนการยุติธรรม ตั้งแต่การให้ความรู้ทางวิชาการ การให้คำปรึกษาแนะนำ การตรวจสอบเรื่องร้องเรียน และการฟ้องร้องดำเนินคดีแทนผู้เสียหาย โดยมีระบบการตรวจสอบการดำเนินงานมาตรการขององค์กร ทั้งการตรวจสอบภายในระบบโครงสร้างขององค์กร และระบบการตรวจสอบจากภายนอกโดยฝ่ายบริหาร รัฐสภา ศาล และประชาชน โดยให้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

5.2 สถานะ โครงสร้าง และอำนาจหน้าที่ขององค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมาย

เนื่องจากองค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายมีสถานะที่หลากหลายทั้งองค์กรอิสระ ตามรัฐธรรมนูญ องค์กรของรัฐฝ่ายบริหาร องค์กรเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อเป็นการสนับสนุนและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการดำเนินการมาตรการขององค์กรในการให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนโดยทั่วไป โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. จัดตั้งองค์กรกลางเพื่อการการบริหารจัดการ

องค์กรกลางที่จัดตั้งขึ้นนี้ เป็นการบูรณาการการบริหารจัดการองค์กรที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายที่ดำเนินการอยู่ โดยจะทำหน้าที่กำหนดนโยบาย ขอบข่ายงาน ให้ข้อเสนอแนะ และประสานงานการให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือทางกฎหมายขององค์กรที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายทั้งองค์กรของรัฐและเอกชน รวมทั้งให้คำแนะนำและประสานการจัดการในภารกิจขององค์กรเหล่านั้น โดยให้มีคณะกรรมการบริหารที่ประกอบไปด้วยผู้แทนจากองค์กรที่ปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเป็นกรรมการ การกำหนดตำแหน่งต่างๆ กระทำโดยการเลือกตั้ง โดยมีวาระในการดำรงตำแหน่ง 2 ปี โดยมีโครงสร้างขององค์กรที่ประกอบไปด้วย

1.1 ฝ่ายบริหาร

มีอำนาจหน้าที่บริหารจัดการกิจการขององค์กรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการก่อตั้ง โดยประกอบไปด้วยประธาน รองประธาน เลขานุการ และผู้ตรวจสอบ เลือกตั้งโดยตรงจากผู้แทนขององค์กรที่ปรึกษาที่เข้าร่วม มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 2 ปี

1.2 คณะกรรมการ

มีอำนาจหน้าที่ดำเนินมาตรการในการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมาย รวมทั้งเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการตามพันธกิจขององค์กรภายใต้นโยบายและการกำกับดูแลของฝ่ายบริหาร ประกอบไปด้วย

1) คณะกรรมการให้คำปรึกษา ประกอบไปด้วยอนุกรรมการผู้เชี่ยวชาญฝ่ายต่างๆ ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาทางกฎหมาย

2) คณะกรรมการให้ความช่วยเหลือ ประกอบไปด้วยอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ ทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือในการดำเนินคดี ดังนี้ คือ อนุกรรมการฝ่ายคดีแพ่ง อนุกรรมการฝ่ายคดีอาญา และอนุกรรมการฝ่ายคดีปกครอง เป็นต้น

3) คณะกรรมการด้านวิชาการ ประกอบไปด้วยอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ ทำหน้าที่เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ ดังนี้ คือ อนุกรรมการฝ่ายฝึกอบรมและสัมมนา และอนุกรรมการฝ่ายเผยแพร่สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นต้น

1.3 สำนักงานเลขาธิการ

มีอำนาจหน้าที่จัดการกิจการภายในของสมาคมฯ รวมทั้งประสานงานของสมาคมฯ โดยประกอบไปด้วย

1 เลขานุการ แต่งตั้งโดยฝ่ายบริหาร มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 2 ปี

2 รองเลขานุการ แต่งตั้งโดยเลขานุการ มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 2 ปี

5.3 คณะทำงาน ประกอบไปด้วยพนักงานประจำในแผนกต่างๆ อาทิเช่น แผนกธุรการ แผนกการเงิน แผนกข้อมูลข่าวสาร และแผนกช่วยเหลือด้านกฎหมาย เป็นต้น

2. จัดตั้งคณะกรรมการประสานงานในการบริหารจัดการ

เนื่องจากมีองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนจำนวนมาก จึงควรจัดตั้งองค์กรที่ทำหน้าที่ประสานการจัดการ ซึ่งอาจได้แก่

- คณะกรรมการประสานการให้คำปรึกษา
- คณะกรรมการประสานงานด้านคดีความ
- คณะกรรมการประสานงานด้านวิชาการ

ทั้งนี้ โดยให้ผู้แทนองค์กรต่างๆ ที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมาย ที่มีอยู่เข้าเป็นกรรมการในคณะกรรมการดังกล่าว สับเปลี่ยนหมุนเวียนเพื่อให้เกิดความโปร่งใส สามารถตรวจสอบการบริหารจัดการงานขององค์กรได้ ทั้งนี้ โดยมีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี

3. จัดตั้งสำนักงานตัวแทนเครือข่าย

ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้งสำนักงานตัวแทนเครือข่ายหรือสาขาเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนที่เดือดร้อนหรือผู้ที่ต้องการขอรับคำปรึกษาหรือความช่วยเหลือทางกฎหมายเข้าถึงความ

ช่วยเหลือได้อย่างสะดวก โดยสามารถยื่นเรื่องได้ด้วยตนเองโดยตรงต่อสำนักงานขององค์กร หรือผ่านตัวแทนเครือข่ายสาขาขององค์กรได้ทั่วประเทศ อนึ่ง งานเครือข่ายจะสิ้นเปลืองงบประมาณน้อยกว่าสำนักงานตัวแทนหรือสาขา การที่มีบุคลากรไปประจำตามภูมิภาคในสำนักงานตัวแทนหรือสาขาอาจมีปัญหาเรื่องความไว้วางใจได้เนื่องจากอาจถูกครอบงำด้วยอิทธิพลในพื้นที่

4. จัดตั้งกองทุน

สนับสนุนให้องค์กรหารายได้ด้วยตนเอง โดยจัดตั้งกองทุนเพื่อเป็นแหล่งสนับสนุนทางการเงินในการดำเนินมาตรการขององค์กรโดยมีต้องพึ่งพาเพียงงบประมาณแผ่นดินเพียงอย่างเดียว โดยที่มาของกองทุนอาจเรียกเก็บค่าธรรมเนียมสมาชิกเครือข่ายขององค์กร หรือเปิดรับเงินบริจาคจากประชาชนทั่วไป รวมทั้งการขอรับการสนับสนุนจากเงินงบประมาณที่รัฐบาลจัดสรรให้ ในการบริหารจัดการกองทุนควรกระทำโดยผู้บริหารมืออาชีพ มิใช่โดยคณะกรรมการจากภาครัฐ ซึ่งได้แก่กระทรวงการคลัง หรือสำนักงบประมาณดังเช่นในการบริหารจัดการกองทุนอื่นโดยทั่วไป พร้อมกันนี้ควรจัดให้มีระบบการตรวจสอบที่เข้มแข็งโดยองค์กรภายนอกและประชาชนที่มีความโปร่งใสและเป็นอิสระ

รูปแบบของกองทุนอาจกระทำใน 2 ลักษณะ ดังนี้

- กองทุนหลัก ทำหน้าที่หารายได้และจัดสรรเงินทุนไปยังกองทุนย่อยในระดับท้องถิ่นที่มีตัวแทนเครือข่ายขององค์กรให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมาย จัดตั้งและดำเนินการอยู่ กองทุนหลักนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นกองทุนกระจุก
- กองทุนย่อย จัดตั้งขึ้นในระดับท้องถิ่นที่มีตัวแทนเครือข่ายขององค์กรให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายดำเนินการอยู่ ทำหน้าที่สนับสนุนทางการเงินในการกิจขององค์กรเครือข่ายเหล่านั้น กองทุนย่อยนี้อยู่ในความหมายที่เรียกได้ว่าเป็นกองทุนกระจาย

5. สนับสนุนให้สำนักงานตัวแทนเครือข่ายหรือสาขามีอำนาจดำเนินการให้ความช่วยเหลือได้ในเบื้องต้นก่อนที่จะส่งเรื่องต่อไปยังองค์กรในส่วนกลาง หรือมอบหมายให้มีความดำเนินการในเรื่องหรือในขอบเขตที่กำหนด ทั้งนี้ เพื่อเป็นการกลั่นกรองเรื่องราวร้องทุกข์จากท้องถิ่น รวมทั้งขยายโอกาสและความสะดวกในการเข้าถึงความช่วยเหลือของประชาชนในท้องถิ่นได้อีกทางหนึ่ง

6. การเผยแพร่และให้ความรู้ขององค์กร ควรอาศัยความร่วมมือจากภายนอกช่วยเผยแพร่ในลักษณะภาคีเครือข่าย โดยภาคีเช่นนี้อาจมาในรูปของนักวิชาการ ครู อาจารย์ ผู้นำชุมชน รวมทั้งสื่อมวลชนในท้องถิ่นที่สนใจ โดยอาจกระทำในรูปของการประชุม สัมมนา ดำรา เอกสารเผยแพร่ทางวิชาการทางสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เป็นต้น

7. องค์กรควรจัดทำฐานข้อมูลความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประชาชน เพื่อให้สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ในทางวิชาการได้โดยง่าย ระบบฐานข้อมูลที่ดีและทันสมัยจะช่วยลดปัญหาการ

ทำงานที่ซ้ำซ้อน ลักษณะของงานมีความถูกต้องแม่นยำ การประสานงานและการตรวจสอบกระทำโดยง่าย ทั้งยังช่วยในการติดต่อสื่อสารในเครือข่ายรวมทั้งหน่วยงานภายนอกกระทำได้ดี ฐานข้อมูลนี้ควรประกอบไปด้วยงานด้านกฎหมายที่ใกล้ตัว ปัญหากฎหมายที่พบได้บ่อย งานวิจัย ตัวอย่างคดีและคำพิพากษา กฎหมายใหม่ เป็นต้น ฐานข้อมูลที่ดีนี้จะยังประโยชน์ต่อการเผยแพร่ความรู้ รวมทั้งการศึกษาแก่สาธารณะได้อีกด้วย

บรรณานุกรม

หนังสือภาษาไทย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. แผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2550. กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2545.

คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. กรม. รายงานประจำปี 2548. กรุงเทพมหานคร : 2548.

นันทวัฒน์ บรมานันท์. แนวทางในการส่งเสริมการดำเนินการขององค์กรพัฒนาเอกชน : ศึกษาเฉพาะกรณีกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิอาสาช่วยและภาคีความร่วมมือเพื่อสนับสนุนการพัฒนา, 2541.

ปานตา ศิริวัฒน์. ตำราประกอบการอบรมหลักสูตรด้านสิ่งแวดล้อม เรื่อง กฎหมายสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : เอ็นไวร์ คอนเซ็ป, 2541.

พนา ทองมีอาคม. รายงานการประเมินผลการทำงานขององค์กรอิสระ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า, 2547.

ภูมิธรรม เวชยชัย. องค์กรพัฒนาเอกชนในประเทศไทย : สถานภาพ บทบาท และปัญหา, กรุงเทพมหานคร 2527.

มิ่งสรรพ ขาวสะอาด. รายงานประกอบการประชุม เล่ม 2 กติกา เครื่องมือ และการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2538.

รวีวรรณ ชินะตระกูล. การศึกษากระบวนการสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโลกสีเขียว, 2540.

วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กระทรวง. กรมควบคุมมลพิษ. ข้อเสนอแนะการปรับปรุงกลไกการควบคุมและบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : กรมควบคุมมลพิษ, 2540.

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ศูนย์นิติศาสตร์. รายงานการวิจัยสถาบัน เรื่อง ประสิทธิภาพการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนทางกฎหมาย ของคณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : 2544.

ศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา. สรุปรายงานการสัมมนาการปฏิรูปกฎหมายเพื่อการพัฒนา.
กรุงเทพมหานคร : 2532.

สภาทนายความ. รายงานประจำปี 2548. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์ 2549.

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม. สภาทนายความ. คู่มือการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สภาทนายความ, 2548.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. การพัฒนากระบวนการทำงาน สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2547.

สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน. สำนักงานอัยการสูงสุด. คู่มือการดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และผลประโยชน์ของประชาชน. กรุงเทพมหานคร
ชวนพิมพ์, 2548.

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา. รายงานประจำปี 2548. กรุงเทพมหานคร : 2548.

สำนักนายกรัฐมนตรี. ร่างนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
พ.ศ. 2540-2559. กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2539.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. โครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานทรัพยากร. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี,
2546.

วิทยานิพนธ์

เยาวภา ทัพผดุง. “บทบาท อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต่อปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2547.

หนังสือภาษาต่างประเทศ

United Nation Environment Programme. **UNEP Environmental Law Training Manual**. New York : UNEP, 2000.

Vitit Muntarpon. **Dimensions of Human Rights in Asia-Pacific Region**. Bangkok : Office of the Human Rights Commission of Thailand, 2002.

WEBSITES

American Bar Association.(Online).Available: <http://www.abalawinfo.org>.

Legal Services Commission.(Online).Available: <http://www.legal services.org>.

Ministry of Economy, Trade and Industry. (Online). Available: http://www.meti.go.jp/english/Policy/c_main_environment.html.

Ministry of Environment.(Online).Available: <http://www.environment.go.jp>.

Ministry of Social Welfare.(Online).Available: <http://www.legal aid.go.as>.

Solicitors Pro Bono Group.(Online).Available: <http://www.lawworks.org>.

The Australian Bar Association.(Online).Available: <http://www.abs.org>.

World Wildlife Fund.(Online).Available: <http://www.wwf.org>.